

PRVI PRERECORDED STUDENTSKI SIMPOZIJ

HRESTOMATIJA "SOCIOLOGIJA RODA II – SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI"

HRESTOMATIJA "SOCIOLOGIJA RODA II – SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI"
RADOVI SA PRVOG PRERECORDED STUDENTSKOG SIMPOZIJA OD 2.2.2021.GODINE,
TEMA: SOCIOLOGIJA RODA II: SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI

Izdavač
TDP, Sarajevo

Za izdavača
Narcis Pozderac

Recenzentkinje:
Van. prof. dr. Zilka Spahić Šiljak
Van. prof. dr. Lejla Mušić

Lektorica
Zenaida Karavdić

Računarska obrada
TDP, Sarajevo

Elektronsko izdanje
<https://www.tdp.ba/izdanja/Hrestomatija.pdf>

Godina izdanja
2024.

ISBN 978-9958-

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA SARAJEVO
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

HRESTOMATIJA “SOCIOLOGIJA RODA II
– SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI”

RADOVI SA PRVOG PRERECORDED STUDENTSKOG SIMPOZIJA
OD 2.2.2021.GODINE, TEMA: SOCIOLOGIJA RODA II: SESTRE
OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI

TDP, Sarajevo, 2024.

Sadržaj

Uvodna razmatranja	7
EMILY GREENE BALCH	9
Nermin Hodžić	
CHARLOTTE PERKINS GILMAN	21
Kurtović Emina	
FLORENCE KELLEY	29
Naida Jordamovic	
ŽIVOT I DJELO MARIANNE WEBER	41
Šerif Delić	
ELSIE CLEWS PARSONS	49
Azra Đidelića	
CHARLOTTE PERKINS GILMAN	61
Lana Đurić	
SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI BIBLIOGRAFSKI PRIKAZ: JANE ADDAMS	79
Medžida Čajlaković – Kulanić	
IDA BELL WELLS-BARNETT (1862-1931)	103
Adela Smajlović-Beganović	
SUSAN BROWNELL ANTHONY I SUFRAŽETSKI POKRET	113
Lejla Šahinović	
SIMONE DE BEAUVOIR	127
Elma Alispahić	
BIOGRAFIJA EDITH ABBOTT	151
Adnan Dedović	
JANE ADDAMS	171
Benjamin Sadiković	

VIOLA KLEIN	189
Medina Bešliagić	
BIBLIOGRAFIJA: KELLEY FLORENCE	207
Ilhana Selhanović	
“SEKA OSNIVAČICA MARTINEAU HARRIET”	223
Dženita Isaković	
MARION TALBOT	235
Naida Štaljo	
HANNAH ARENDT	249
Nejra Salihović	
SIMONE DE BEAUVOIR	259
Adna Jozić	
POGLED NA ŽIVOT HEROINE VIKTORIJANSKOG DOBA I SESTRE OSNIVAČICE SOCIOLOGIJE HARRIET MARTINEAU	277
Amer Kulić	
HANNAH ARENDT POLITIČKA FILOZOFIJA KAO SUKUS INKLUZIVNOG DRUŠTVA ..	291
Emina Obradović	
Izvod iz recenzija	309

Uvodna razmatranja

Van. prof. dr. Lejla Mušić

Ekofeministički pokret je osnovan tokom radikalnih i turbulentnih društvenih promjena u ranim osamdesetim godinama. Usljed posljedica ratova, globalni ekološki pokreti i pokreti manjinskih prava su udružili snage kako bi stvorili značajnu subverziju teorija zasnovanih na patrijarhalnoj osnovi. Autorica i ekološka pragmatistkinja, glavna sociologinja Jane Adams, dobitnica Nobelove nagrade, koja je stekla doktorsku diplomu na Univerzitetu Yale i organizovala projekat Hull House za istraživanje ponašanja imigranata, utjecala je na ekofeministički pragmatizam Charlotte P. Gilman i Caroline Bartlett Crane. Ova pozicija kasnije se nalazi u radovima poznatih neokofeminista/kinja i sociologa/ginja. Neophodno je da se sprovede dekonstrukcija i demistifikacija patrijarhalnih pristupa društvu i obrazovanju, kako bi se formirala savremena sociološka teorija koja uključuje ženske autore i njihova ostvarenja, u skladu sa idejama Boba Connella, o uspješnom Univerzitetu (Good University, 2019), koji ne mora nužno ostvariti njegov utopijski ideal, ali my mora uvijek tendirati.

Mary Jo Deegan, naglašava, da je za nastanak studije o Jane Addams, bilo potrebno trinaest godina dokumentiranja podataka. U svojim istraživanjima dokazuje da je akademski rad žena primaran u sociologiji, te da je Hull House kuća, počela sa radom i osnovana tri godine prije prvog odsjeka za sociologiju i njegovog prvog nastavnog kurikuluma. Razlog za nedovoljno informacija o tome je “ispisivanje ženskih imena iz sociologije“, zbog vjerovanja u doktrinu podijeljenih sfera, a koje se desilo zbog mizoginije prema ženama sociolozima, između dva svjetska rata. Demarginalizacija autorskih radova o ženama sociologinjama, nužan je preduvjet ostvarivanja ravnopravnog prava na egalitarno obrazovanje, mladih studenata i studentica, u polju sociologije, a u skladu sa bolonjskim principima obrazovanja,

ljudskim pravima, te pravilima koja propisuju Američka sociološka asocijacija/American Sociological Association i udruženje Sociolozi za žene u društvu /Sociologists for Women in Society, kao i Internacionalna sociološka asocijacija/ International Sociological Association. Zato ovakav intelektualan doprinos studenata/studentica predstavlja agilan doprinos biblioteci o sestrama osnivačicama, na našim jezicima, čime će se postići opismenjavanje o elementarnim ženskim autorima, u polju sociologije. Potaknuti sa internacionalnom suradnjom sa Univerzitetom New York, a inicirano od prof. Diana Papademas, SUNY College, Old Westbury, počasne članice udruge Sociolozi za žene u društvu, i UN ekspertice, studenti/ice su se predstavili/e sa videom na Prvoj Prerecorded konferenciji, u Februaru 2021, a što je objavljeno na stranicama Ženskih studija Zagreb.

Podupirući ideju sufražetkinje Anne Howard Shaw, koja je prikupila sjeme iz različitih stabala tijekom putovanja diljem svijeta, predviđjela je ideju o održivom razvoju, sociologinje MacDonald, Deegan, Madoo Lengermann, Niebrugge Brantley, Kasler, Rynbrandt i Podeschi podržavaju ekofeminističke ideje. Ulrich Beck i Elisabeth Beck-Gernsheim (Giddens i Sutton, 2010: 188) izjavili su da se odgojno obrazovanje oslobađa od 1960-ih i da: “Ono što je novo predstavlja individualna ženska biografija” (Giddens i Sutton 2010:188). Individualizirana biografija pretpostavlja da svatko ko može, mora ažurirati, i optimizirati svoje odluke, kako bi bili otvoreni za nove obrazovne izazove, sa stalnom spremnošću za proučavanje, i usmjeravanje, na projekt cjeloživotnog učenja. *Vjerujem da ovakav zbornik predstavlja izuzetan doprinos siroj citalackoj publici, te in Vivo i, praktično, u futurološkoj sociološkoj situaciji, značajan putokaz u kretanju aporijama ženskih socioloških biografija.*

EMILY GREENE BALCH

Student:
Nermin Hodžić

Sarajevo, februar/veljača 2021. godine

SADRŽAJ

Uvod	11
Emily Greene Balch.....	11
Porodični život i okruženje	12
Obrazovanje i akademski doprinos	15
Nobelova nagrada	18
Zaključak	19
Literatura	20

Uvod

Emily Greene Balch (1867–1961) bila je međunarodna mirovna aktivistica i socijalna reformatorica koja je 1946. godine dobila Nobelovu nagradu za mir za život kontinuiranog rada, prvenstveno sa međunarodnim i nadnacionalnim ženskim organizacijama u svrhu postizanja i ostvarivanja pravde. Balch je bila jedna od osnivačica Međunarodne ženske lige za mir i slobodu, a za vrijeme svog života neslužbeno je surađivala i sa Ligom nacija i s Ujedinjenim nacijama u cilju promicanja pravde u svijetu. Balch je prva žena ekonomistica koja je osvojila Nobelovu nagradu, a ista joj je dodijeljena za antiratni aktivizam zbog kojeg je 1918. godine izgubila titulu profesorice ekonomije i sociologije i posao na Univerzitetu u Wellesley-u.

Životno djelo Emily Greene Balch temelji se i ogleda kroz otvoreni pacifizam, socijalne reforme i imigracionu politiku i pravdu. Služila je kao uporni kritičar rasizma s početka dvadesetog stoljeća. Balch je najpoznatija po svojoj ideji da je svijet jedinstveno mjesto i da su svi ljudi njegovi stanovnici, bez obzira na etničku ili nacionalnu pripadnost, u okviru koje je također širila ideju da je rasizam štetan za njene napore da svijet pomakne izvan nacionalizma i pređe u doba uzajamne čovječnosti. Bila je jako cijenjena u akademskom krugu u kojem se nalazila i među svojim kolegama uživala je visoko poštovanje, unatoč činjenici da se nisu uvijek svi sa kojima se susretala slagali sa idejama koje je kroz svoj život promovirala. Njen rad, doprinos i životno djelo velikog su značaja za američku sociologiju ali i čitav svijet, zbog čega je njihovo poznavanje i izučavanje veoma važno.

Emily Greene Balch

Moramo se sjetiti da se ništa ne može stakati od niti koje se odvijaju na isti način... razlike su, kao i sličnosti, neizbježne, suštinske i poželjne. Neosporno vjerovanje ili ideja na putu su prema smrti i besmislu.

E. Greene Balch

Emily Greene Balch jedna je od najpoznatijih sociologinja, ekonomistica, feministkinja i boraca za ljudska prava, slobodu i jednakost. Dobitnica je Nobelove nagrade za mir, kao prva žena ekonomistica i druga žena američkog porijekla, a njeno životno djelo trajno je obilježilo svijet i sociološku doktrinu, zbog čega je njegovo izučavanje ključno i ima veoma veliki značaj. Kako bi se uopće mogao razumjeti utjecaj koji je ona svojim radom postigla na akademski svijet, ali i ljudsku populaciju generalno, neophodno je prvenstveno sagledati njen život i raznolike uticaje koji su na nju djelovali.

Porodični život i okruženje

Jedna od ideja koju je Balch za vrijeme svoga života zastupala i koja se može smatrati jednom od njenih najznačajnijih dostignuća, jeste ideja svijeta kao globalnog i jedinstvenog prostora, u kojem svi ljudi, bez obzira na etničko ili nacionalno porijeklo, imaju status građanina svijeta. U tom smislu, Emily Greene Balch svoj je identitet globalne građanke razvila od malih nogu. Brojni su faktori koji su tokom njene mladosti oblikovali njen internacionalni status i osjećaj i samim time povećali njenu posvećenost služenju svojoj zajednici, a teoretičari, sociolozi i historičari koji su istraživali njen život i životno djelo, stajališta su da postoje tri središnja uticaja u ranom životu Balch pomogla su joj izgraditi internacionalistički karakter, i to porodica, religija i obrazovanje.¹ Ispitujući njen život i pisanje, jasno je da je međusobna povezanost ovih faktora oblikovala njen karakter i pružila smjernice za njen kasniji život i profesionalno usmjerenje. Nekoliko figura iz njenog ranog života također je doprinijelo rastu karaktera Emily Greene Balch.

Razumijevanje okoline u kojoj se Balch rodila i odrasla, kao i odnosa koje je imala i razvijala sa drugim pojedincima, otkriva dijelom ono što je intenzivno nagnalo Balch prema naučnom i akademskom životu, obilježenim značajno sa idejama o miru i socijalnoj pravdi. Balch je odrasla u malom udaljenom dijelu Bostona u Massachusettsu, zvanom Jamajka Plain. Ovaj grad ponudio je Balch i njenoj porodici seosko okruženje s mnogobrojnim prednostima susjednog grada. Bitno je naglasiti kako je do 1867. godine, kada se Emily Green Balch rodila, Jamajka Plain iz poljoprivrednog prostranstva prerasla u prigradsku zajednicu. U tom smislu, ovo malo mjesto karakterisalo je raznoliko stanovništvo, iz različitih ekonomskih skupina, pa se u njemu mogao pronaći sa jedne strane veoma veliki broj farmera, a sa druge strane i veliki broj građana koji su pripadali elitnoj klasi i koji su se bavili profesionalnim zanimanjima. Njena porodica pripadala je upravo ovoj drugoj skupini, jer je otac od Emily Greene Balch bio ugledni advokat, a i ona je sama, zahvaljujući statusu svoje porodice, za vrijeme svoje mladosti pohađala mnogobrojne privatne i prestižne škole.²

Stanovništvo ravnice Jamajka Plain-a i Bostona brzo je raslo tokom djetinjstva Emily. Pored toga, i predgrađe i grad imali su visok nivo prometa

¹ Gwinn, K. E. (2008). *Peace is too small a word: The life and ideas of Emily Greene Balch*. ProQuest Dissertations Publishing.

² Emily Greene Balch Biographical, The Nobel Prize, dostupno na: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1946/balch/biographical/>

stanovništva s velikim brojem imigrantske populacije koja je stizala u grad, a zatim se kretala prema vani. Etničke enklave nastajale su u američkim gradovima tokom devetnaestog stoljeća, a Boston nije bio izuzetak, pa je sredinom stoljeća u ovaj grad pristigao veći broj irskih katolika. Šezdeset hiljada ljudi rođenih u Irskoj boravilo je u Bostonu do 1875. godine, što je činilo između trideset i četrdeset posto ukupne gradske populacije.³

Ova promjena u stanovništvu, imala je naravno veoma veliki uticaj na sve sfere gradskog života, a posebno na kulturni i ekonomski karakter Bostona. Nove imigrantske zajednice činili su uglavnom siromašni, nekvalificirani radnici, a bostonska industrijska ekonomija koja je cvjetala, nudila je mnogobrojne mogućnosti zapošljavanja velikom broju svojih novopristiglih stanovnika. Irski imigranti pružali su glavninu radne snage u bostonskoj željezari, tekstilu i industriji obuće. Sama Jamajka Plain također je primila mnogo imigranata, uglavnom Iraca i Njemaca, a iako se njena raznolikost u kontekstu stanovništva povećala, klasno i razredno određivanje zajednice i stanovništva, i dalje je bilo razdvojeno po prihodima, odnosno ekonomskoj snazi.

Za vrijeme odrastanja Balch se i nije toliko mnogo susretala sa imigrantima, a razlog za to ogledao se u činjenici da je gotovo svaki dio njenog rodnog grada bio podijeljen na manja područja, od kojih su neka imala stanove i druge četvrti radničke klase. Blizu ovih zajednica, ali ne nužno i prislonjeni na njih, bili su stanovi srednje i više srednje klase, pa s obzirom na odvojenost imigrantskih zajednica nije iznenađujuće što je Balch imala ograničenu interakciju sa imigrantima u svojoj mladosti, iako je odrasla tijekom vala imigracije.

Iako ona nije imala toliko neposrednog kontakta i dodira sa novonastalom situacijom u Bostonu i Jamajka Plain-u, imigrantski val i pitanja koja su se sa njim potegnula u njenoj zajednici, ipak su značajno obilježila njen život, jer, kako je to i sama ona rekla, bila je prva profesorica na univerzitetu koja je u SAD-u predavala studentima kurs o imigraciji. Njena publikacija *Our Slavic Fellow Citizens* iz 1910. godine bila je među prvim sveobuhvatnim studijama o tranziciji imigrantske zajednice iz stare zemlje u novu, ispitujući učinke na obje nacije, kao i na same imigrante, čime je stvorila prostor i udarila temelje drugim mnogobrojnim istraživačima ove tematike, i samim time podigla je na značajan nivo interesa.

³Gwinn, K. E. (2008). *Peace is too small a word: The life and ideas of Emily Greene Balch*. ProQuest Dissertations Publishing.

Djetinjstvo Emily, koje je bilo provedeno na periferiji grada, bilo je prije svega obilježeno igrom i slobodom. Njena porodica i ideje koje su zastupali, kao i činjenica da je živjela u malom gradiću, omogućili su joj veliku fizičku slobodu da kao dijete samostalno istražuje svijet u kojem živi.

Još jedan od značajnih uticaja na život i akademska dostignuća Balch imao je i proces industrijalizacije, koji je ona kao takav osjetila sa svim njegovim prednostima i nedostacima iz prve ruke. Željeznice i telegrafi poboljšali su brzinu transporta i komunikacije, dok je sa druge strane promjenjiva industrijska ekonomija stvorila veliko bogatstvo, ali i proizvela industrijsku radnu snagu potisnutu na dno socioekonomskog lanca. Boston je bio dobro uspostavljen kao nacionalno središte za proizvodnju i distribuciju vune, čizama, obuće i kože, pa je u tom smislu veoma brzo postao centar za veleprodajnu proizvodnju prehrambenih proizvoda i tekstila. Ova ekonomija u usponu stvorila je novo bogatstvo i poboljšala postojeći prosperitet profesionalne klase, što je na koncu dovelo do značajnih promjena.⁴

Okružena promjenom uslova rada tijekom djetinjstva, Balch je također za vrijeme svoga života veliku pažnju posvetila istraživanju problematike rada i radnih odnosa. Kao mlada žena, aktivno se uključila u radnički pokret, a neko vrijeme je obavljala i funkciju predsjednice Ženske sindikalne lige u Massachusettsu. Balch se 1906. godine javno proglasila socijalistkinjom, vjerujući da se *“sistem u kojem je proizvodnja oblikovana ne sa svrhom stvaranja onoga što je potrebno i čineći je lijepom i dobrom te vrste, već sa svrhom stvaranja profita činio osnovni topsi-turvizam koji je imao široko rađene rezultate.”*⁵

Pored socijalnih i ekonomskih uslova Bostona i Jamajke ravnice, Balchova uža porodica i uži krug prijatelja odigrali su veoma važne uloge u oblikovanju njenog identiteta kao djeteta i kasnije njenog rada kao odrasle osobe. Rođena u porodici srednje klase Jamaica Plain 1867. godine, Emily Balch bila je drugo od šestoro djece Francisa Vergniesa Balcha i njegove prve rođakinje Ellen Maria Noyes. Porodica Balch može se opisati kao viša srednja klasa, kako u pogledu njihovog finansijskog stanja, tako i njihovog socijalnog statusa, pa su se uglavnom smatrali dijelom gornje kore bostonskog društva. Porodica je činila središnji fokus Emilyinog mladog života i mnoge su njene odrasle osobine odražavale osobine njenih roditelja. Balch

⁴ Gwinn, K. E. (2008). Peace is too small a word: The life and ideas of Emily Greene Balch. ProQuest Dissertations Publishing.

⁵ Gwinn, K. E. (2008). Peace is too small a word: The life and ideas of Emily Greene Balch. ProQuest Dissertations Publishing.

je jednom opisala svoju majku kao “*središte svog života*” i smatrala je oca “*stalnim testom i standardom*” pomoću kojeg je mjerila vlastite kvalitete. Balch se divila dubini naklonosti koju su njeni roditelji imali jedno prema drugom. Prema svojoj majci osjećala je veliku ljubav i smatrala je za veoma dobru osobu sa kvalitetnim osobinama, pa je u kasnijem periodu svoga života, jednom prilikom napisala kako “*nije ni čudo što ju je moj otac volio*”.⁶

Tokom ljeta 1884. godine, dok je porodica bila u njihovom ljetnom domu u Cohassetu u Massachusettsu, Emilyina majka Nelly je oboljela od Brightove bolesti. Balch je ostala s majkom za vrijeme bolesti, sve dok 14. septembra 1884. godine, ona nije preminula u 47. godini, kada je Emily imala samo sedamnaest godina. Ovaj događaj značajno je obilježio život Emily Greene Balch, jer je njena majka bila ključna figura u njenom djetinstvu, ali i kasnijem razvoju.

Obrazovanje i akademski doprinos

Balch je došla u kontakt sa sociologijom tijekom dodiplomskog studija u Bryn Mawru, gdje je proučavala ovu naučnu disciplinu sa Frank Giddingsom koji je bio poznat po zastupanju ideje altruizma i zajedničkog – jedinstvenog etičkog društva i sa docentom za historiju i vladu koji je bio osnivač vijeća Američkog ekonomskog udruženja 1885. godine, a kasnije i predsjednik Američkog udruženja političkih nauka, Američkog historijskog udruženja, Univerziteta Princeton i Sjedinjenih Američkih Država — Wilson Woodrow-a.⁷

U svom dodiplomskom eseju pod naslovom *Nedostatak konvencionalnosti*, Balch je s jedne strane pisala o potrebi usklađenosti na nivou društva, a sa druge naglašavajući da kod značajnijih pitanja i u svim moralnim pitanjima nekonvencionalnost mora prekinuti lanac i zamijeniti novu i višu praksu.⁸ Balch je 1889. godine nagrađena najvećim priznanjem i počašću Bryn Mawr, Europskom stipendijom, koju je koristila za studij ekonomije na Sorboni u Parizu. Rezultate njenog istraživanja o javnom pružanju pomoći siromašnima u Francuskoj, objavilo je Američko ekonomsko udruženje kao *Javnu pomoć siromašnih u Francuskoj*. Već u

⁶ *Ibid.*

⁷ Dimand, R. W. (2011). Emily Greene Balch, Political Economist. *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 70, No. 2.

⁸ Misyta, B. A. (2009). *A Nobel Trinity: Jane Addams, Emily Greene Balch and Alva Myrdal*. Springer Science and Business Media.

svojoj prvoj knjizi Balch je pokazala sposobnost kombiniranja historijske i ekonomske analize sa organizacijskom. Iako je njeno proučavanje razvoja brige o siromašnima prepoznato kao značajno djelo, nije postalo dijelom klasične literature u sociologiji.

Po povratku u Boston 1891. godine, Balch je radila kao socijalni radnik s grupom socijalnih reformatora i sociologa. Njeni kontakti sa članovima bostonske sociološke grupe i njihove metode i ličnosti, značajno su utjecali na njen život i budućnost. Njezin terenski rad u Bostonu i reformske aktivnosti, zajedno sa skupinom koju je sama nazvala “*boston-skom aristokratijom dobrote i javnog duha*”, naučili su je kako se treba baviti socijalnim problemima izazvanim procesima industrijalizacije i urbanizacije. Inspirirana za akademsku karijeru, Balch je 1893. godine pohađala tečaj Harvardskog aneksa i Univerziteta u Chicagu. Konačno, 1895. godine otišla je u Berlin kako bi proučila njemački sistem socijalne skrbi i javnu razmjenu zaposlenja, gdje je pohađala Simmelova predavanja.⁹

Balch je 1896. godine prihvatila nastavničko mjesto iz ekonomije na Wellesley College-u u Bostonu, a četiri godine kasnije postala je članica novoosnovanog Odjela za ekonomiju i sociologiju na Univerzitetu, čiji se rad fokusirao na sociološka, politička i ekonomska pitanja. Njenih dvadeset i dvije godine rada na Wellesley College-u bile su bogate društvenim pionirima u različitim područjima nastave, istraživanja i društvenog aktivizma. Učenje i znanje koje je svojim studentima prenosila se odnosilo na socijalne i ekonomske probleme i sociološke teorije, držala je kurseve iz opće sociologije, radničkog pokreta u devetnaestom stoljeću, ekonomske potrošnje, uloge žene u ekonomiji i socijalnih reformi. Balch je bila, kako je i sama primijetila, prva profesorica na fakultetu koja je predavala kurs na temu imigracija, koji je opisala kao “*studiju imigracije u Sjedinjenim Američkim Državama, u kojoj su zastupljeni elementi rase i njihova geografska raspodjela, kao i socijalni, politički i ekonomski utjecaj stranog stanovništva na domicilno, uz izučavanje historije, restriktivnog zakonodavstva i dotadašnjih nacionalnih angažmana za prihvata i njegu stranaca*“.¹⁰

Emily Balch objavila je 1903. “*Studiju uslova gradskog života*”, koja je zapravo predstavljala bibliografiju literature o rješavanju problema urbanih područja. Ovaj opsežni popis očito je prethodio velikom dijelu

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Misytal, B. A. (2009). *A Nobel Trinity: Jane Addams, Emily Greene Balch and Alva Myrdal*. Springer Science and Business Media.

zabrinutosti za temu koja se kasnije pojavila u poznatoj čikaškoj školi sociologije. Da bi provela svoje istraživanje o doseljavanju slavenskih naroda u Ameriku, Balch je 1905. i 1906. godine iskoristila odmor kako bi putovala kroz Istočnu i Srednju Evropu. Studija slavenske imigracije također je obuhvatila terenski rad iz prve ruke u Europi i Americi, što je rezultiralo objavljivanjem pionirskog rada koji opisuje socijalni karakter i posljedice imigracije iz Češke i Istočne Evrope u SAD. Njeno djelo *Our Slavic Fellow Citizens*, izvorni je sveobuhvatan sociološki portret imigrantske zajednice, i kao takvo predstavlja i do današnjeg dana osnovno djelo na tom polju.¹¹

Izbijanje Prvog svjetskog rata imalo je snažan utjecaj na Balch, ne samo zato što ga je vidjela kao “*tragičan prekid u radu*”, koji joj se činio “*stvarnim zadatkom našeg vremena: izgraditi zadovoljavajući ekonomski poredak*”, već i zato što je on promijenio život. Od početka rata, Balch, pacifistica od 1898. godine, odlučila je svoju energiju posvetiti radu na miru. Pridružila se Jane Addams u njenim naporima da spriječi Sjedinjene Države izvan Prvog svjetskog rata i u njenom radu na američkom posredovanju između zaraćenih strana. 1915. godine Balch je dobila odsustvo od Wellesley-a radi sudjelovanja na Međunarodnom kongresu žena u Haagu. Za vrijeme ove ženske mirovne konferencije, Emily je odigrala konstruktivnu ulogu pomažući u pripremi plana posredovanja za okončanje rata. Kako bi radila za mir, Emily Balch uzela je još jedno neplaćeno odsustvo iz Wellesley-a u periodu 1917–1918. Dok je prisustvovala Međunarodnom kongresu žena u Zürichu 1919. godine, Balch je obaviještena o odluci Wellesley College-a o tome kako joj neće obnoviti imenovanje profesora. Iako je u konačnici ta vijest nije iznenadila i premda je prema vlastitim riječima, “*pretjerala s uobičajenom slobodom koledža Wellesley*“, otkaz zbog antiratnih stavova koje je zastupala ostavio je u pedesetim godinama bez prihoda, s prekinutim profesionalnim životom i bez posebnih izgleda za budućnost.¹²

Mirovni aktivizam za Balch već je dugo bio dio njenog ideala napretka prema socijalnoj pravdi i bio je mnogo veći projekt od samog sprečavanja rata. Za vrijeme svog rada na ekonomskim i socijalnim reformama, Balch i drugi reformatori, poput Jane Addams, shvatili su da su militarizam i rat suprotni njihovim ciljevima. Budući da je rat prijetio etici socijalne

¹¹ *Ibid.*

¹² Misytal, B. A. (2009). *A Nobel Trinity: Jane Addams, Emily Greene Balch and Alva Myrdal*. Springer Science and Business Media.

saradnje koja je bila temelj reformi, Balch je vjerovala da se “*ne može postići nikakav trajni ili pouzdani napredak u ljudskim odnosima*”, dok se uopće nazire mogućnost ratovanja. Balch je odigrala također ključnu ulogu u Kongresu 1915. godine, kada je bila jedna od šest žena koje su putovale iz Haškog kongresa u posjet glavnim državicima zaraćenih i neutralnih zemalja u Evropi, tražeći njihovu saradnju u predloženim mjerama posredovanja. Takođe je uređivala zbornik Kongresa na francuskom, njemačkom i engleskom jeziku. Zagovarala je međunarodni dijalog i pregovore kao članica neslužbene Neutralne konferencije za kontinuirano posredovanje u Stockholmu 1916. godine, nakon čega se vratila u Sjedinjene Američke Države i sastala se sa tadašnjim predsjednikom Wilsonom, u pokušaju da ga nagovori da usvoji rezolucije ove konferencije. Kasnije je Balch okupila razne prijedloge za mir u svojoj knjizi pod nazivom *Pristupi velikom rješenju* iz 1918. godine. Također se pridružila Američkoj uniji protiv militarizma i postala član mlađeg Američkog odbora za neutralnu konferenciju.

Nobelova nagrada

Tokom perioda između dva svjetska rata, Balch je stavila svoje talente na raspolaganje vladama, međunarodnim organizacijama i komisijama različitih vrsta. Posredno ili neposredno svojim je radom i djelovanjem pomogla realizaciji mnogih projekata Lige nacija, među kojima su bili i oni koji su se odnosili na razoružanje, internacionalizaciju zrakoplovstva, kontrolu droga i sudjelovanje SAD-a u poslovima Lige. Također je 1926. bila članica odbora WILPF-a imenovanog za istraživanje uvjeta na Haitiju, koji su tada organizirali američki marinci, i uređivala je, kao i napisala, veći dio izvještaja o situaciji unutar okupiranog Haitija. Tridesetih godina je tražila načine i sredstva kako bi pomogla žrtvama nacističkog progona.

John Randall, profesor filozofije na Univerzitetu Columbia i njegova supruga Mercedes Randall, jedna od čelnica američke sekcije Ženske međunarodne lige za mir i slobodu, koja je ujedno bila i bliska prijateljica Emily Greene Balch, pokrenuli su kampanju za nominaciju Balch za Nobelovu nagradu za mir. Kampanju je podržalo pet američkih organizacija (Ženska međunarodna liga za mir i slobodu, Nacionalna federacija naselja, Ženska savezna unija Amerike, Nacionalno vijeće žena SAD-a i Nacionalno udruženje za unapređenje obojenih ljudi.) koje su osnovale odbor pod nazivom “*Odbor za sponzoriranje Emily Greene Balch za*

Nobelovu nagradu za mir".¹³ Za ovu prestižnu nagradu nominovani su je Florence Paton, Cyril Dumbleton, Cairine Wilson, John Herman Randall, Stanley Knowles, Rudolf Schümperli, John Sturge Stephens, W. J. M. van Eysinga, Lucy Noel-Buxton, Judah Leon Magnes, Agnus MacInnis, Lucas Middleton i šesnaest finskih profesora prava i poslanika.

Dobila je Nobelovu nagradu za mir 1946. u 79. godini života za svoj rad sa Međunarodnom ženskom ligom za mir i slobodu (WILPF), kojoj je donirala dio svoje novčane nagrade, a njen govor o prihvatanju nagrade naglasio je pitanja nacionalizma i napora za međunarodni mir, za koja se između ostalog borila svoj čitav život.¹⁴

Čak i nakon što je dobila Nobelovu nagradu za mir, Emily Greene Balch nastavila je, uprkos relativno slabom zdravstvenom stanju, sudjelovati u cilju kojem je posvetila svoj život. Održavala je svoju vezu sa WILPF-om, djelujući često u počasnom svojstvu, a 1959. obnašala je funkciju podpredsjednice odbora za obilježavanje sto godina od rođenja Jane Addams, dobre prijateljice i akademske kolegice iz prošlih dana. Upravo je Jane Addams jednom prilikom članovima WILPF-a predstavila Emily Balch kao najbolju osobu koju je ikada poznavala.¹⁵ Umrula je samo jedan dan nakon svog 94. rođendana, pokazujući da je bila fizički uporna koliko i intelektualno.

Zaključak

Emily Greene Balch mnogo je doprinijela razvoju i povećanju interesa globalne zajednice za raznolika pitanja od veoma velikog značaja za društvo u cjelini. Kao ekonomistica bila je posvećena proučavanju poboljšanja radnih odnosa i uslova za industrijsku radničku klasu. Ovo zanimanje moglo je nastati iz njenog djetinjstva usred promjena ekonomskih i klasnih uslova koje su se desile zahvaljujući procesima industrijalizacije. Modernizacijski svijet mladosti Emily Balch uzbudio je i prestrašio mladu djevojku, jer se činilo da se njena zajednica istovremeno širila i skupljala. Sjedinjene Američke Države suočile su se s velikim prilivom imigranata iz dalekih zemalja, koji su svojim dolaskom otvorili mnogobrojna pitanja,

¹³ The Nobel Prize Nomination Archive: Emily Greene Balch, dostupno na: https://www.nobelprize.org/nomination/archive/show_people.php?id=651

¹⁴ Emily Greene Balch Biographical, The Nobel Prize, dostupno na: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1946/balch/biographical/>

¹⁵ Clothier Hull, H. (1938). Emily Geene Balch. Fellowship New Zork, Vol. 4, Iss. 8.

mijenjajući tako društvenu strukturu američkih gradova. Druga industrijska revolucija uspostavila je nove zajednice i približila svijet zajedno s napretkom u transportu i komunikaciji, što je dodatno udaljio klase kako su se socijalne i ekonomske razlike koje su među njima postojale povećavale. Vrijeme i mjesto u kojima je Balch odrasla utjecali su na način na koji je vidjela svijet. Iako je vjerojatno bila na mnogo načina zaštićena od glavnih društvenih rasprava u Bostonu sredinom devetnaestog stoljeća, poput imigracije i promjena uvjeta rada, uloga koju su ova pitanja igrala u njezinom odraslom životu pokazuje da nije bila u potpunosti uklonjena iz njih.

Svoj život posvetila je promicanju ideja altruizma, mira i slobode, kao i uklanjanju svih razlika koje među ljudima postoje, a na osnovu kojih se oni međusobno dijele. Zagovarala je ideju da je svijet jedinstveno mjesto u kojemu su svi ljudi njegovi građani, čime je zapravo posredno predvidjela i globalizaciju koja će nešto kasnije zahvatiti svijet. Širila je svoje znanje i ideje kroz mnogobrojna djela koja je napisala i izdala, ali i kroz svoju, više od dvije decenije dugu karijeru na Univerzitetu, gdje je studentima govorila o pitanjima i predavala im predmete koje prije nje nije niko. Njenu karijeru krunisala je Nobelova nagrada za mir, kao najveće priznanje iz ovog domena u akademskom svijetu, čime se veliki značaj koji je ova revolucionarka i reformatorica imala, potvrdio.

Literatura

1. Clothier Hull, H. (1938). Emily Greene Balch. Fellowship New York, Vol. 4, Iss. 8.
2. Dimand, R. W. (2011). Emily Greene Balch, Political Economist. American Journal of Economics and Sociology, Vol. 70, No. 2.
3. Emily Greene Balch Biographical, The Nobel Prize, dostupno na: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1946/balch/biographical/>
4. Gwinn, K. E. (2008). Peace is too small a word: The life and ideas of Emily Greene Balch. ProQuest Dissertations Publishing.
5. Misytal, B. A. (2009). A Nobel Trinity: Jane Addams, Emily Greene Balch and Alva Myrdal. Springer Science and Business Media.
6. The Nobel Prize Nomination Archive: Emily Greene Balch, dostupno na: https://www.nobelprize.org/nomination/archive/show_people.php?id=651

CHARLOTTE PERKINS GILMAN

Student:
Kurtović Emina

Sarajevo, januar/siječanj 2021. godine

SADRŽAJ:

Uvod	23
Charlotte Perkins Gilman	23
Zaključak	27
Literatura	28

Uvod

Charlotte Perkins Gilman feminiskinja je američkog porijekla, koja je diljem svijeta prepoznata i priznata kao spisateljica i vodeća teoretičarka američkog ženskog pokreta. Iako je opsežno pisala i predavala o reformi braka i porodici, Charlotte Perkins Gilman uskomješala je pažnju javnosti ozloglašenošću koju su njeni vlastiti brakovi i porodični život neizbježno privlačili. Na naslovnice je dolazila ne samo svojim idejama, već i životom. Bila je kontraverzna ličnost za doba u kojem je živjela, i kroz svoja mnogobrojna djela iznijela je ideje koje su decenijama kasnije tek postale prihvaćene i generalno smatrano normalne. Za vrijeme svog života Charlotte Perkins Gilman je radila na promicanju biračkog prava žena, profesionalizaciji kućnog posla i pokretu za socijalnu čistoću, koji je težio reformi morala američkog društva, uključujući ukidanje prostitucije. Gilman je također vodila mnogobrojne kampanje za reforme povezane s radnim pitanjima i liječenjem psiholoških bolesti u medicinskoj zajednici.

Charlotte Perkins Gilman pisala je priče i knjige, koje su na njoj sopstven način istraživale i predstavljale najdublje dijelove njenoga bića. Kroz svoja djela Charlotte je prikazivala bez ikakvoga srama probleme koji su je mučili u vezi sa porodičnim životom, majčinstvom, idejama kakva žena treba da bude i kakva ona u suštini jeste. Nikada nije sakrivala činjenicu da se ne osjeća dijelom svijeta u kojem živi, te da jednostavno ne može da prihvati da su žene podređene muškarcima. Njena najpoznatija dva djela, priča "*The Yellow Wall-Paper*" i knjiga "*Women and Economics*", i do današnjeg dana zadržale su se kao veoma cijenjena književna djela, posebno sa feminističkog aspekta. U ovom radu bliže će biti predstavljen njen život i djelo koje je ona za vrijeme svog života napisala, te radikalne promjene koje je svojim djelovanjem uspjela pobuditi u američkom društvu.

Charlotte Perkins Gilman

Charlotte Perkins Gilman rođena je 03. jula 1860. godine u Hartfordu u saveznoj državi Connecticut, pod imenom Charlotte Anna Perkins. Njeni roditelji bili su Frederick Beecher Perkins i Mary Fitch Westcott Perkins, a Charlotte je imala i brata Thomasa Adieja, koji je od nje bio stariji tek 14 mjeseci. Njen pradjed s očeve strane bio je dr. Lyman Beecher, poznati kalvinistički propovjednik. Charlotte je posebno bila ponosna na svoju porodičnu lozu i porijeklo kada su u pitanju bile njena pra tetka Harriet Beecher Stowe, zapažena spisateljica romana, Catherine Beecher, koja je bila zagovornica visokog obrazovanja za žene i Isabella Beecher Hooker, vodeća žena u borbi za jednako pravo glasa muškaraca i žena.

Odrasla je u siromaštvu u odsustvu očinske figure, premda je njen otac veoma rano napustio porodicu, zbog čega se sa majkom i bratom često selila. Za vrijeme njenog odrastanja i adolescencije, usljed finansijskih poteškoća koje je njena porodica imala, Charlottino obrazovanje bilo

je veoma ograničeno i u krajnosti neredovno, iako je dvije godine redovno pohađala Školu dizajna u Rhode Islandu.

U maju 1884. godine, kada joj je bilo 24 godine, Charlotte se udala za umjetnika Charles Walter Stetsona, sa kojim je uskoro dobila prvo i jedino dijete, Katharine Beecher Stetson. Bračni život se veoma brzo pokazao totalno nepodobnim za Charlotte, koja je nakon samo godinu dana počela patiti od melanholije, a koja je ubrzo zatim rezultirala i nervnim slomom. Potražila je liječničku pomoć kod dr. Silas Weir Mitchella iz Philadelphije, da bi 1887. godine takođe pokušala da se izliječi sa tretmanom koji je u to vrijeme bio dosta kontraverzan, a koji se zasnivao na opsežnom boravku u krevetu. Nakon mjesec dana, Charlott je puštena na kućno liječenje, uz preporuku da provodi što više vremena u kući sa svojim djetetom i da više nikada u ruke ne uzme olovku ili pero za pisanje.

Ubrzo se odlučila na putovanje u Californiu, u nadi da će njeni psihološki problemi nestati, ali je njeno stanje nastavilo da se pogoršava do momenta kada je odlučila da se preseli u Pasadenu sa svojom kćerkom 1888. godine. Iako u to vrijeme nije bilo prihvaćeno za ženu da živi odvojeno od svoga muža, Charlotte je jednom prilikom izjavila kako “*to nije bio izbor između otići ili ostati, već između otići normalno, ili ostati i poludjeti*“. Pet godina kasnije, odlučila se na razvod braka sa Charlesom, koji se nedugo nakon razvoda preoženio sa jednom od njihovih bliskih prijateljica. Čitav taj događaj u javnosti je bio iznesen kao skandal, te je Charlotte odlučila poslati njihovu kćerku da živi sa ocem i njegovom novom ženom.

Nakon preseljenja u Californiu, Perkins je počela pisati pjesme i priče za različite periodične publikacije. Među njezinim pričama, “*The Yellow Wall-Paper*” (Žuta tapeta), objavljena je u uvaženom časopisu *The New England Magazine* u januaru 1892. godine, kao izuzetno djelo vrhunske kvalitete, koje je na sopstven način predstavljalo izrazito realističan odraz i prikaz mentalnog sloma fizički razmažene, ali emocionalno izgladnjene mlade žene. Charlotte je 1893. objavila svezak sa stihovima “*In This Our World*” (U ovom našem svijetu). Neko je vrijeme nakon preseljenja u San Francisco, uređivala sa Helen Campbell i *Impress* udrugom za tisak *Pacific Coast Woman's Press Association*. Također je u toku ranih 1890-ih godina postala zapaženi predavač o društvenim temama kao što su rad, etika i mjesto žene u društvu, a nakon kratkog boravka u Chicagovom Hull Houseu sa Jane Addams 1895. godine, sljedećih je pet godina svoga života posvetila je predavanjima na nacionanim turama po Sjedinjenim Američkim Državama. Charlotte je 1896. bila delegat na Međunarodnom

socijalističkom i radničkom kongresu u Londonu, gdje je upoznala George Bernarda Shawa, Beatrice i Sidney Webb, kao i mnoge druge vodeće socijaliste tog doba.

1898. Perkins je objavila jedno od svojih najviše priznatih i najpoznatijih djela pod nazivom *“Women and Economics”* (Žene i ekonomija), manifest koji je privukao veliku pažnju, o čemu najbolje govori činjenica da je preveden na sedam svjetskih jezika. Gilman je napisala ovo djelo u roku od nekoliko sedmica na jesen 1897. godine, a njegova poglavlja koja se odnose na budućnost mnogo su dugovala Fabian-socijalistima koje je upoznala za vrijeme svog prvog putovanja u Englesku 1896. godine.

Ovo njeno djelo zapravo smatra se radikalnim pozivom na ekonomsku neovisnost žena. Charlotte u njemu sa oštrom inteligencijom secira veliki dio romantizirane konvencije oko savremenih ideja o tradicionalno prihvaćenoj ulozi žene i majčinstvu. Njezini pojmovi o redefiniranju kućanskih poslova i brige o djeci kao društvenim odgovornostima, koje treba centralizirati u rukama onih koji su za njih posebno prikladni i obučeni, odražavali su njezino ranije zanimanje za nacionalističke klubove za koje se zalagao Edward Bellamy, čiji je roman *“Looking Backward”* (Gledajući nazad) iz 1888. godine prikazao socijalističku, utopijsku budućnost, koja je u tom smislu, veoma mnogo dojmila Charlotte. Ona se trudila razumjeti osnovu društvenih ograničenja koja su ženu definirala previše usko. Sociolog Lester Ward i njegova djela nadahnula su je da istraži i prati razvoj događaja u ljudskoj historiji, a koji su kao takvi neposredno ili posredno doveli do takvih neravnopravnih spolnih podjela, posebno u vezi sa radom.

Kasnije je Charlotte svoje ovakve stavove proširila i na neka druga područja, pa je s tim u vezi napisala i objavila *“Concerning Children”* (Savremene ideje u vezi s djecom) 1900. i *“The Home”* (Dom) 1903. godine. U ovim djelima, Charlotte je uspjela predstaviti svoju viziju zajedničkog odgajanja i obrazovanja djeteta od strane majke i oca, kako bi se majke oslobodile od kućnog ropstva. U knjizi *“Concerning Children”* napisala je:

“Kad iskreno priznamo da se dijete svakog sata budnosti obrazuje prema uvjetima u kojima je smješteno i osobama koje su s njima, bit ćemo spremniji uvidjeti potrebu višeg razreda odgajatelja od djevojčica sluškinja i pažljivije planirano okruženje od smještaja prosječnog doma.”

U junu 1900. godine udala se za rođaka George H. Gilmana, s kojim se preselila i živjela u New Yorku do 1922. godine. U svom djelu *“Human Work”* (Ljudski posao) iz 1904. godine, nastavila je argumente koje je

prvobitno izložila u svom djelu *Žene i ekonomija*. Kasnije knjige uključuju "*What Diantha Did*" (Šta je uradila Diatha) 1910., "*The Man-made World*" (Svijet napravljen za čovjeka) 1911., u kojoj je uočila i predstavila razlike i karakteristične vrline i poroke muškaraca i žena, i pripisala bolesti svijeta dominaciji muškaraca, "*The Crux*" (Srž) 1911., "*Moving the Mountain*" (Pomijeranje planine) 1911., "*Herland*" (Njena zemlja) 1915., "*His Religion and Hers*" (Njegova religija i njena) 1923., i "*The Living of Charlotte Perkins Gilman: An Autobiography*" (Život Charlotte Perkins Gilman: Autobiografija) 1935. godine.

U svom feministički-utopijskom romanu *Herland* Gilman je čitatelje upoznala sa zemljom žena koje su radile u međusobnoj suradnji. Njeni likovi osmišljeni su u skladu s idejama koje je već ranije predstavila u svom nefiktivnom djelu "*The Home: Its Work and Influence*" 1903. godine i njenom serijskom članku "*The Dress of Women*" 1915. godine. U oba ova djela Gilman se usprotivila stanju žena koje žive život s ograničenim kostimom i brigom za dijete i dom. Zamišljala je svijet u kojem se žene oslobađaju mučenja kuhanja i čišćenja i mogu se baviti intelektualnim potragama – svijet u kojem su žene bacale steznike i slobodno disale. U svom djelu *Herand* napisala je:

"Očekivali smo da će biti predani onome što smo nazivali" ženskom taštinom "ukrasima i krznenima", i otkrili smo da su razvili kostim savršeniji od kineske haljine, bogato lijep po želji, uvijek koristan, neokaljano dostojanstvo i dobar ukus."

Narednih 25 godina, Charlotte je nastavila objavljivati mnogobrojna djela, te je čak osnovala i svoj magazin pod nazivom "*The Forerunner*", u kojem je između ostalog bio objavljen i veliki broj njenih priča. Kada je 1934. godine Georg iznenadno preminuo, Charlotte se opet preselila u Californiu, kako bi bila bliže svojoj kćerki. Također, Charlotte je dvije godine ranije otkrila kako boluje od neoperabilnog raka dojke. Zagovornica eutanazije, Gilman je svoj život završila u 75. godini predoziranja kloroformom, napisavši u svom posljednjem pismu da "*preferira kloroform od raka*".

Književna reputacija Charlotte Perkins Gilman opala je u godinama prije njene smrti, a njezine ideje u vezi s ženskim ulogama činile su se zastarjelima početkom 20. stoljeća. Pojava ženskog pokreta 1960-ih, međutim, donijela je oživljavanje pozornosti prema njenom radu. 1993. godine anketa je Charlotte Perkins Gilman proglasila šestom najutjecajnijom ženom 20.

stoljeća, a 1994. uvrštena je u Nacionalnu žensku kuću slavnih u vodopadima Seneca u New Yorku.

U svojoj autobiografiji Charlotte Perkins Gilman napisala je: *“Od šesnaeste godine nisam se pokolebala od želje da pomognem čovječanstvu koja je bila temelj svih mojih studija. Ovdje je bio svijet, vidno nesretan i kao vidljivo nepotrebno; zasigurno je tražio sve napore svih koji bi u najmanju ruku mogao razumjeti u čemu je stvar i imao je kakav racionalan napredak za predložiti”*.

Zaključak

Revolucionarni pogledi Charlotte Perkins Gilman na ženske sposobnosti i njeni zahtjevi za političkom, ekonomskom i socijalnom reformom rodne neravnopravnosti potresli su temelje američkog društva krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća. Svoje stavove izrazila je vješto i na sebi sopstven način, kroz svoje radove, i beletrističke i nefiktivne, a također je držala predavanja širom SAD-a i zapadne Evrope. Iako je u novije vrijeme prvenstveno prepoznata po kratkoj priči “Žuta tapeta”, tijekom svog života Gilman je bila najpoznatija po svom revolucionarnom radu “Žene i ekonomija: Studija ekonomskog odnosa između muškaraca i žena kao čimbenika društvene evolucije”, koja je objavljena 1898. i koja je u tom smislu dobila međunarodno priznanje.

Život Charlotte Perkins Gilman, bio je sve sem jednostavnog, ali može se reći kako je ona na svojoj koži lično osjetila sve one stvari o kojima je pisala, i koje su u tom smislu predstavljale srž njenog životnog djela. Njeno djetinjstvo, odsutnost očinske figure, često mijenjanje mjesta boravka i finansijske poteškoće, značajno su utjecale na njen kasniji život i životne izbore koje je pravila. Nakon rođenja djeteta, Charlotte je upala u postporođajnu depresiju, koja u to vrijeme uopće nije bila prepoznata kao realna mentalna poteškoća, sa kojom su se borili milioni žena širom svijeta. Njen psihološki slom i kasniji odnos s njenom kćeri Katharine, također su utjecali značajno na formiranje njenih stavova prema reformi institucije majčinstva i podjeli rada unutar porodice. Majka i kći preselile su se u Kaliforniju 1888. godine, a Gilman je odmah postao nevjerojatno produktivan, svakodnevno je pisao i široko predavao. Ipak, dok se brinula o svojoj kćeri kao samohrani roditelj, osjećala je da joj nedostaje slobode raditi i zarađivati za život kako je željela.

Stvari koje je ona radila, kao što su to bile odvajanje od muža, razvod, a kasnije i činjenica da je kćer poslala da živi sa ocem i njegovom drugom ženom, bile su generalno neprihvaćene, i čak šta više skandalozne za doba u kojem je Charlotte živjela. Unatoč tome, Charlotte nije dala društvu da oblikuje njenu ličnost, već se žestoko borila protiv stereotipa i na svaki mogući način pokušavala da i drugim ženama da do znanja da su više od onoga kako ih društvo percipira i doživljava. Svojim radom i životnim djelom doprinijela je u mnogome feminističkom pokretu i borbi za ženska prava, te je postavila temelje žene u modernom smislu riječi, zbog čega je njen značaj i veličina njenog životnog djela neporeciva.

Literatura

1. Charlotte Perkins Gilman, dostupno na: <https://connecticuthistory.org/charlotte-perkins-gilman/>
2. Charlotte Perkins Gilman, dostupno na: <https://historyofwomenphilosophers.org/project/directory-of-women-philosophers/gilman-charlotte-perkins-1860-1935/>
3. Charlotte Perkins Gilman, dostupno na: <https://www.cwhf.org/inductees/charlotte-perkins-gilman>
4. Charlotte Perkins Gilman: American author and social reformer, dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Charlotte-Perkins-Gilman>
5. From Woman to Human: The Life and Work of Charlotte Perkins Gilman, dostupno na: <https://www.radcliffe.harvard.edu/schlesinger-library/exhibition/woman-human-life-and-work-charlotte-perkins-gilman>
6. Gilman, Charlotte Perkins, dostupno na: <https://www.learningtogive.org/resources/gilman-charlotte-perkins>
7. Hausman, B. L. (1998). *SEX BEFORE GENDER: CHARLOTTE PERKINS GILMAN AND THE EVOLUTIONARY PARADIGM OF UTOPIA*. *Feminist Studies*, Vol. 24, No. 3.
8. Lemert, C. (2003). *CHARLOTTE PERKINS GILMAN*. The Blackwell Companion to Major Classical Social Theorists. Blackwell Publishing.
9. National Women's Hall of Fame: Charlotte Perkins Gilman, dostupno na: <https://www.womenofthehall.org/inductee/charlotte-perkins-gilman/>
10. Weinbaum, A. E. (2001). *WRITING FEMINIST GENEALOGY: CHARLOTTE PERKINS GILMAN, RACIAL NATIONALISM, AND THE REPRODUCTION OF MATERNALIST FEMINISM*. *Feminist Studies*, Vol. 27, No. 2.

FLORENCE KELLEY

Studentica:
Naida Jordamovic

Sarajevo, januar/siječanj 2021. godine

SADRŽAJ

Uvod	31
Florence Kelley	31
Zaključak	38
Literatura	38

Uvod

Florence Kelley je jedna od najpoznatijih političkih aktivistica iz Sjedinjenih američkih država, koja je svoj život posvetila borbi za ostvarenje dječijih i ženskih prava, te prava u vezi sa radom i radnim odnosima. Njeno životno djelo i sve ono što je ona učinila za pitanja za koja se borila dok je bila živa, ostala su trajno urezana u historiju, ne samo Sjedinjenih američkih država, već čitavog svijeta. Zbog toga se njena djela i njihov domet veličaju sve do današnjeg doba, te se ona u tom smislu smatra revolucionarnom osobom svojeg doba.

Život Florence Kelley bio je dinamičan u svakom smislu te riječi. Ona se aktivirala na mnogobrojnim poljima već od ranog doba, jer je i sama porodica u kojoj je odrasla imala značajan utisak na formiranje njenih stavova i ideologija koje će kasnije kroz život prakticirati. Florence se borila prije svega za ukidanje nehumanih uslova rada u Chicago-u i saveznoj federalnoj državi Illinois, gdje je provela veoma veliki dio svog života, te upravo tu dosegla najviše uspone svoje karijere. Kroz čitav svoj život nastojala je da uspije što više u svojim ciljevima, zbog čega je obnašala mnogobrojne visoke funkcije, od kojih se na pojedinim javila i kao osnivačica, a neke je obnašala kao prva žena ikada.

Napor koji je ulagala kako bi riješila pitanja od najvišeg značaja za doba u kojem je živjela, uspio je uroditi plodom već dosta rano, što samo dodatno govori o njenoj veoma velikoj želji i ambiciji, te utjecaju koji je imala na svoju okolinu. Do svoje smrti nikada se nije prestala boriti za prava za koja se zalagala, a pomogla je donošenju izmjena velikog broja zakona u SAD-u, te je njeno životno djelo poslužilo kao temelj za apliciranje pomenutih prava i u drugim državama svijeta, kao i rad i djelovanje mnogobrojnih nevladinih i međunarodnih organizacija koja se ovim pitanjima bave. U ovom seminarskom radu bit će riječi o ovoj nevjerovatnoj ženi, koja je svojim životom i radom promijenila živote miliona ljudi, kako bi se na najbolji i najefikasniji način predstavilo ukratko sve ono što je ona učinila za svijet i zbog čega je decenijama kasnije ostala prepoznata kao revolucionarka i heroína.

Florence Kelley

Florence Kelley jedna je od najpoznatijih američkih političkih aktivistica, feministkinja i sociologinja svih vremena, koja se za vrijeme svog života bavila promicanjem osnovnih prava žena i djece, te prava koja se tiču rada i radnog odnosa. Bila je prva generalna sekretarka Nacionalne lige potrošača, koju je i osnovala, te je pomogla u osnivanju Nacionalne asocijacije za unapređenje obojenih ljudi – NAACP¹. Također je bila članica

¹ *National Association for the Advancement of Colored People* – osnovana je 1909. godine kao rezultat i odgovor na tadašnje nasilje i kršenje osnovnih ljudskih prava afro-amerikanaca u Sjedinjenim američkim državama. Danas se javlja kao jedna od najvećih i najistaknutijih organizacija koje se bave zaštitom građanskih prava. Vizija Nacionalne asocijacije za unapređivanje obojenih ljudi je osigurati društvo u kojem će svi pojedinci imati jednaka

Interkolegijskog socijalističkog društva i pomogla je u osnivanju Ceha novog stoljeća u Philadelphiji. Kelley je postala prva žena koja je obnašala dužnost na nivou cijele federalne države Illinois, kada je imenovana na mjesto glavnog tvorničkog inspektora.

Rođena je 12. septembra 1859. godine u Philadelphiji, kao kćerka američkog kongresmena William Darrah Kelley-a, koji je bio abolicionist, osnivač Republikanske stranke, a dugo vremena je radio i kao sudac. Već od rane dobi kod Florence se pojavilo interesovanje za pitanje zaštite prava, jer je i sama njena porodica bila predana pitanjima kao što su ukidanje ropstva i uvođenju prava glasa žena, njihovoj zaštiti, obrazovanju i promicanju pismenosti.

Slika br.1. Mlada Florence Kelley

<https://florencekelley.northwestern.edu/florence/education/>

1876. godine krenula je na studije na Univerzitetu Cornell, ali je loše zdravstveno stanje spriječilo da diplomira u roku. Na Cornell-u je diplomirala 6 godina kasnije, a također je kasnije studirala i na Univerzitetu u

prava bez diskriminacije na temelju rase. Više o NAACP dostupno na: <https://www.naacp.org/about-us/>

Zürichu, gdje je bila pod utjecajem marksističke misli. Kao student bila je članica Interkolegijskog socijalističkog društva, članica Njemačke socijaldemokratske stranke i aktivistica za žensko pravo glasa i afroamerička građanska prava. Za vrijeme svojih studija bila je izvanredan student, o čemu možda najbolje govori činjenica da je 1887. godine objavila prijevod Engelsove knjige “*Stanje radničke klase u Engleskoj 1844. godine*” kojem je sam Fridrich Engels 1892. godine dodao predgovor.

Udala se 1884. godine za doktora poljsko-ruskog porijekla Lazare Wischnewetzky-a, sa kojim se preselila u New York, te su za vrijeme braka dobili troje djece. 1891. godine Florence se razvela od svog muža i sa djecom se preselila u Chicago. Nakon toga ozbiljno se okrenula proučavanju socijalnih uslova, posebno se zanimajući za prava i položaj žena i djece koji rade u čikaškoj trgovini.

Slika br.2. Florence Kelley sa svojim mužem, njegovom majkom i njihovim prvorođenim djetetom

<https://florencekelley.northwestern.edu/florence/arrival/>

1891. također se pridružila poznatoj aktivistici i feministkinji Jane Addams i njenim suradnicima u Hull House-u² gdje je živjela sve do 1899. godine. Za vrijeme svog boravka u Hull House-u postigla je mnoga od svojih najznačajnijih dostignuća, a njene analize prodavnica u Chicagu-u u krajnosti su rezultirale donošenjem novog zakona o dječjem radu. Istražujući radne uslove u lokalnim tvornicama, pronašla je djecu od tri ili četiri godine kako rade, što je utjecalo na nju da poželi se takvo stanje što prije promijeni. Izvješće o ovom istraživanju, zajedno s drugim sljedećim studijama, predstavljeno je državi, što je rezultiralo time da je zakonodavno tijelo države Illinois donijelo prvi tvornički zakon kojim se zabranjuje zapošljavanje djece mlađe od 14 godina.

Slika br.3. Florence Kelley na jednom od protesta sa svojim suradnicama
https://twitter.com/fkelley_/status/829824330112577541/photo/1

²*Hull House* – je naselje u Chicagu u saveznoj državi Illinois u SAD-u, koje su 1889. godine osnovale Jane Addams i Ellen Gates Starr, a koje je kao kompleks stambenih objekata služilo za smještaj evropskih imigranata. Do 1911. godine, kuća Hull prerasla je u stambeni kompleks koji je činilo 13 zgrada. Danas je ovaj kompleks pretvoren u muzej pod imenom *Jane Addams Hull-House Museum*, te je proglašen nacionalnim spomenikom. Više o Hull House, dostupno na: <https://www.hullhousemuseum.org/about-the-museum>

Već 1892. godine Zavod za statistiku rada u državi Illinois angažovao je da istraži sistem “znojenja” u industriji odjeće, a savezni povjerenik za rad zatražio je da pregleda 19. odjel Chicaga. Njen ogroman doprinos rješavanju najkritičnijih pitanja prepoznat je relativno brzo, zbog čega je 1983. godine guverner Illinoisa John Peter Altgeld imenovao za glavnog tvorničkog inspektora u državi Illinois, kao prvu ženu koja je ikada obnašala sličnu funkciju u SAD-u. U tom je položaju iskorijenila nehumane uvjete koji su u tom periodu postojali u Chicagu-u. Organizirala je i štrajk potrošača kako bi utjecala na vlasnike tvornica da se pridržavaju boljih praksi rada i svojim zaposlenima omoguće bolje uslove za rad.

Uz Altgeld-ovu pomoć, Kelley je 1894. godine uspjela utjecati na zakonodavstvo države Illinois da usvoji zakon koji predviđa da djeca ne mogu raditi više od osam sati dnevno. Taj je zakon, međutim, ubrzo ukinut. Napore koje je ulagala na provođenje zakona o dječjem radu i zakona o obaveznom obrazovanju našli su ubrzo na otpor i nesuglasnosti gradskih tužitelja i advokata, zbog čega je Kelley odlučila upisati pravo na Univerzitetu Northwestern, na kojem je uspješno diplomirala 1894. godine. Njena izvješća i zakonodavna dostignuća o istraživanim temama i spornim problematikama, predstavila su izvanredne prekretnice u socijalnoj istrazi i doktrini, ali i u praktičnom smislu.

1899. Kelley se vratila u New York kako bi postala sekretarka Nacionalne lige potrošača. Živjela je u naselju Henry Street Settlement House³ gdje je surađivala s brojnim reformatorima i reformskim organizacijama na zakonima o minimalnim platama, ženskom pravu glasa i saveznoj pomoći za majke i bebe. Bitno je također napomenuti i to da se Kelley smatrala socijalistkinjom, iako nije bila uključena u socijalističku stranku.

Napisala je mnogobrojne izmjene i prijedloge izmjena postojećeg zakonodavnog okvira te je 1899. godine osnovala i obnašala dužnost prvog glavnog sekretara Nacionalne lige potrošača (NCL⁴), a tu je dužnost obnašala 30 godina. Kroz svoj rad u NCL-u pomogla je sa kolegom advokatom Louis Brandeis-om pripremiti takozvani “Brandeisov podnesak“, koji se odnosi na obranu zakona o radnim danima od 10 sati za žene, a

³ *Henry Street Settlement House* osnovala je Lillian Wald 1893. godine, kada se u ovo naselje preselila kako bi pomagala siromašnima, da bi se ono, kako je to slučaj i sa Hull House, proširilo na druge stambene objekte i u tom smislu sužilo za pružanje pomoći najugroženijim i posebno ranjivim kategorijama stanovništva. Više o Henry Street Settlement House dostupno na: <https://www.henrystreet.org/about/our-history/>

⁴ *National Consumers League*

koji je kao takav prvi put predstavljen i saslušan u slučaju Muller protiv Oregon iz 1908. Godine. Kasnije je "Brandeisov podnesak" stvorio presedan Vrhovnom sudu da prizna sociološke dokaze, te je kasnije korišten u mnogobrojnim sporovima i predmetima pred sudovima širom SAD-a. Kelley je također svojim radom i istraživanjima koja je provodila pružila podršku predsjedničkom kandidatu Theodore Roosevelt-u, kojem je izlagala činjenice i brojke kojima je nastojala potkrijepiti svoj zahtjev za minimalnom platom, penzijama i zdravstvenim osiguranjem, budući da je postala dijelom njegovog "Trusta za ženski mozak" i premda je svojim djelovanjem pružala značajnu podršku "Naprednoj stranci".

Slika br.4. Florence Kelley

<https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/florence-kelley>

Florence Kelley je pomogla pokrenuti kampanju s minimalnom plaćom koja je kao takva pomogla i nepostredno dovela do usvajanja 14 državnih zakona vezanih za prava žena kao radnica, a kasnije je pomogla proširiti taj zakon i na muške radnike. 1902. godine Kelley je osnovala Nacionalni odbor za dječji rad, 1909. pomagala je u organizaciji Nacionalne asocijacije za unapređenje obojenih ljudi (NAACP), te je 1919. godine osnovala Međunarodnu žensku ligu za mir i slobodu. Također je

nekoliko godina obnašala dužnost potpredsjednice Nacionalnog udruženja američkih biračkih prava.

Također je 1914. godine napisala knjigu *“Moderna industrija u vezi sa porodicom, zdravljem, obrazovanjem i moralom”* i zbirku *“Vrhovni sud i zakonodavstvo o minimalnoj plati”* koju je objavila 1925. godine. Sve do svoje smrti, Florence Kelley se borila za prava djece, žena i radnika. Umrla je prirodnom smrću u gradu Germantown-u u Pensilvaniji, 17. februara 1932. godine, ali je ostala zapamćena kao jedna od najvažnijih aktivistica za prava koja je promovirala za vrijeme svoga života.

Slika br.5. <https://www.britannica.com/biography/Florence-Kelley>

“To live means to buy, to buy means to have power,
to have power means to have responsibility”

FLORENCE KELLEY

Zaključak

Kako se to može zaključiti na osnovu svega rečenog u ovome radu, Florence Kelley je imala veoma dinamičan život, koji je uglavnom bio usmjeren na samo jedan cilj, a to je poboljšanje uslova rada i promicanje drugih osnovnih prava, posebno u vezi sa djecom i ženama. Može se reći da je na njen karijerni put veoma veliki uticaj imala porodica iz koje dolazi. Kao što je to napomenuto, njena porodica se također zalagala za neka važna pitanja tog doba koja su kao takva bila dosta kontraverzna i o njima su mišljenja uglavnom bila podijeljena. Činjenica da joj je otac bio dugogodišnji kongresmen, potpomogla je i samom njenom obrazovanju, jer je imala priliku da za vrijeme svog života pohađa tri prestižna univerziteta, od čega je jedan čak bio i van SAD-a.

Drugi veliki uticaj na Florence Kelley imala je politička aktivistica i osnivačica Hull House-a Jane Addams, koja je i sama prepoznata kao jedna od najznačajnijih ženskih figura u posljednjem stoljeću, a koja je svojim reformskim idejama zaintrigirala Kelley da se i sama više involvira u socijalne procese koji su je interesovali. Njena veoma velika ambicija, kao i ugled koji je od ranog doba stekla, pomogli su joj da relativno jednostavno ostvari ciljeve koje bi postavila. Kada nije mogla djelovati na način na koji bi htjela, Florence bi pronašla drugi. Tako je upisala i uspješno završila pravo na prestižnom Univerzitetu Cornell, kada se susrela sa nesuglasicama državnih tužilaca i advokata. Zbog toga je kasnije potpomogla donošenju veoma velikog broja zakona koji su išli u korist ugroženih grupa koje je svojim djelovanjem nastojala zaštititi.

Za vrijeme svoga života osnovala je i pomogla radu veoma velikog broja organizacija i asocijacija, koje i do današnjeg dana svojim djelovanjem štite ideje i ideologije koje je i sama prakticirala. Njen domet se proširio i izvan SAD-a, pa se može reći kako je čak i nakon njene smrti, trag iza nje ostao da vječno potpomaže ideje i ciljeve kojima se vodila.

Literatura

1. Florence Kelly (1859 – 1932): Social Reformer, Child Welfare Advocate, Socialist and Pacifist, dostupno na: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/people/kelley-florence/>
2. Florence Kelly, dostupno na: <https://awpc.cattcenter.iastate.edu/directory/florence-kelley/>

3. Florence Kelly, dostupno na: <https://www.theodorerooseveltcenter.org/Learn-About-TR/TR-Encyclopedia/Capitalism-and-Labor/Florence-Kelley>
4. Florence Kelly: American social reformer, dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Florence-Kelley>
5. Norwood, A. R. (2017). Florence Kelly. National Women's History Museum.
6. <https://www.henrystreet.org/about/our-history/>
7. <https://www.hullhousemuseum.org/about-the-museum>
8. <https://www.hullhousemuseum.org/about-the-museum>
9. Education | Florence Kelley in Chicago 1891-1899 (northwestern.edu)
10. Arrival at Hullhouse | Florence Kelley in Chicago 1891-1899 (northwestern.edu)
11. Florence Kelley on Twitter: "These women are standing up for what they believe in. They are making change in the world! <https://t.co/v6VVH7A9CQ>" / Twitter
12. Florence Kelley on Twitter: "These women are standing up for what they believe in. They are making change in the world! <https://t.co/v6VVH7A9CQ>" / Twitter
13. Florence Kelley | Biography & Facts | Britannica

ŽIVOT I DJELO MARIANNE WEBER

Student:
Šerif Delić

Sarajevo, decembar/prosinac 2020. godine

SADRŽAJ

Uvod	43
Život i djelo Marianne Weber	43
Djetinjstvo i odrastanje.....	43
Brak i život poslije braka	43
Djelo Marianne Weber	45
Zaključak	47
Literatura	48

Uvod

Marianne Weber, rođena Schnitger (1870-1954) je sociologinja Njemačkog pojekla, koja je kroz svoje životno djelo obrađivala teme koje imaju veoma veliki značaj na položaj žena u društvu, odnos žena i muškaraca, te odnose koji se kao takvi javljaju u braku i poslovnom životu žene. Svojim naučnim radovima i knjigama, Marianne Weber doprinijela je značajno razumijevanju pomenutih tema u njemačkom društvu, ali i čitavom svijetu, premda je za svoja akademska dostignuća dobila mnogobrojna priznanja, te je u tom smislu jako cijenjena u akademskim, sociološkim i feminističkim krugovima. Marianne Weber bila je žena Max Webera, zbog čega je njen život i životno djelo koje je za sobom ostavila još zanimljiviji za istraživanje, jer je i sam Max Weber jedan od najcjeljenijih i najutjecajnijih sociologa svih vremena. Kroz ovaj rad, bit će predstavljena biografija i bibliografija Marianne Weber, u cilju da se što bolje predstavi i razumije uticaj koji su pojedini događaji i osobe imali na njen rad.

Život i djelo Marianne Weber Djetinjstvo i odrastanje

Marianne Schnitger rođena je 02. augusta 1870. godine, u Oerlinghausen-u. Njen otac Eduard je bio doktor, a majka Ana kćerka istaknutog biznismena Karl Webera, na osnovu čega se može zaključiti kako je rođena u dobrostojećoj porodici. Majka joj je međutim ubrzo umrla, nakon čega se Marianne preselila u Lemgo kod bake i tetke, sa kojima je živjela narednih 14 godina, a u tom periodu njen otac i braća doživjeli su psihološke poteškoće, zbog kojih su na kraju i institucionalizirani u mentalnu ustanovu. Kada je napunila 16 godina, djed je poslao na školovanje u Hannover, te je sa 19 godina maturirala modnu školu. Nakon što je njena baka preminula, nekoliko godina je provela živeći sa sestriplom majkom. Marianne je 1890-ih godina upoznala i počela provoditi mnogo vremena sa porodicom Weber, Maxom i njegovom majkom Helenom, sa kojom je bila izuzetno bliska, da bi se u konačnici 1893. godine, vjenčala sa Max Weberom u Oerlinghausen-u, i ubrzo se sa njim preselila u Berlin.

Brak i život poslije braka

Kada su se Marianne i Max Weber vjenčali, i započeli svoj zajednički život, on je radio kao profesor prvo u Berlinu, a zatim i na univerzitetu u Heidelberg-u, a Marianne se posvetila svom obrazovanju. Nakon preseljenja u Freiburg 1894. godine studirala je kod vodećeg filozofa

neo-kantskog usmjerenja, Heinricha Rickerta, a veoma brzo se zainteresirala za ženski pokret, te je često slušala istaknute feminističke govornice tog vremena. Feminizam i njegov pokret osvojio je Marianne, te se i sama u njega sve više uključivala da bi u vezi sa time 1896. godine u Heidelberg-u osnovala društvo za cirkulaciju feminističke misli. Također je surađivala s Maxom na podizanju svijesti kod mladih žena o obrazovanju, te povećanju broja studentica koje pohađaju univerzitet.

Nakon što je Maxov otac preminuo 1898. godine, on se povukao iz javnosti i doživio psihološki slom, U periodu do 1904. godine, nekoliko puta je odlazio u bonicu na liječenje, dao ostavku na univerzitetu na kojem je radio, te je često komplikovano putovao. Za to vrijeme Marianne se posvetila razvoju svoje karijere, posjećivala je političke događaje i u njima aktivno učestvovala, te objavila svoju prvu knjigu "*Fichtes Sozialismus und sein Verhältnis zur Marxschen Doktrin*" (Fichte-ov socializam i njegova relacija sa marksističkom doktrinom) 1900. godine. Max i Marianne su 1904. godine, nakon što se on oporavio od svojih psiholoških problema, krenuli na turneju u Sjedinjene američke države, gdje se Marianne upoznala i povezala sa Jane Addams i Florence Kelly, političkim aktivisticama i istaknutim feminiskinjama tog vremena. Te godine je i Max ponovno zakoračio u akademski svijet, objavljujući mnogobrojne naučne radove i istraživanja, između ostalog i jedno od njegovih najpoznatijih djela, "*Protestantska etika i duh kapitalizma*". Marianne je također proširila svoj akademski krug i domet, te je 1907. godine objavila svoje najpoznatije djelo "*Ehefrau und Mutter in der Rechtsentwicklung*" (Brak, majčinstvo i zakon).

Mariannin djed Karl preminuo je 1907. godine, nakon čega je ona naslijedila dovoljno novca da sa Maxom može živjeti iznad prosječan i ugodan život. Taj novac iskoristila je kako bi osnovala svoj prvi intelektualni salon, te je uživala u blagodatima koje su joj bogatstvo i akademski ugled pružali. U narednom periodu objavila je djela "*Pitanje razvoda*" (1909.), "*Autoritet i autonomija u braku*" i "*O vrednovanju kućanskih poslova*" (1912.) i "*Žene i objektivna kultura*" (1913.). Iako se u javnosti činilo da Marianne i Max imaju sretan brak, on je zapravo tih godina započeo aferu sa Else Jaffe, njihovom zajedničkom poznanicom, a ubrzo je počeo i Prvi svjetski rat.

Marianne Weber se 1918. godine učlanila u Njemačku demokratsku stranku, da bi nedugo poslije toga bila izabrana, kao prva žena, za delegata u saveznom parlamentu u Badenu. Također je 1919. preuzela ulogu predsjedavajuće u Njemačkoj nacionalnoj ligi ženskih udruga (Bund Deutscher

Frauenvereine). Kako sami nisu imali djece, Max i Marianne su 1920. godine usvojili četvero djece Maxove sestre, nakon što je ona izvršila samoubistvo. Tragedija se nastavila, jer je ubrzo nakon smrti njegove sestre, od upale pluća 14. juna 1920. godine umro i Max, a Marianne je ostala udovica sa četvero usvojene djece, koju je sada morala samostalno odgajati.

Nakon Maxove neočekivane smrti, Marianne se povukla iz javnog i društvenog života, usmjeravajući svoje fizičke i psihološke resurse u pripremu deset tomova muževih tekstova za objavljivanje. 1924. godine dobila je počasni doktorat na Univerzitetu u Heidelberg-u, kako za rad na uređivanju i objavljivanju Maxovih sabranih djela, tako i za sopstveni akademski uspjeh. Između 1923. i 1926. Marianne je radila na objavljivanju Maxove biografije "*Max Weber: Ein Lebensbild*" (Max Weber: Biografija), koja je objavljena 1926. godine. Također 1926. godine ponovno je uspostavila svoj intelektualni salon i ušla u fazu javnog nastupa, za vrijeme čega je, uz pomoć uskog kruga prijatelja, pozornost posvetila odgajanju djece Maxove sestre koju su zajedno usvojili.

Ubrzo je u Njemačkoj došlo do naglih promjena u političkoj strukturi i idejama koje su kao takve vladale među populacijom. Mariannina karijera političke aktivistice i feminiskinje, obustavljena je nakon što je 1935. godine Hitler raspustio Savez njemačkih ženskih organizacija, iako je za vrijeme nacističkog režima, sve do savezničke okupacije Njemačke 1945. održavala svoj intelektualni salon. Iako su se kritike nacističkih zločina ponekad suptilno podrazumijevale, ona je 1945. godine u intervjuu sa Howard Becker-om kazala kako su se ljudi "ograničili na filozofske, vjerske i estetske teme, čineći kritiku nacističkog sistema između redaka". Nastavila je pisati i objavljivati čak i za vrijeme rata, kada je objavila svoja djela "*Frauen und Liebe*" (Žene i ljubav) 1935. i "*Erfülltes Leben*" (Ispunjeni život) 1942. godine.

Djelo Marianne Weber

U prethodnom dijelu rada bilo je riječi o Marianninom životu, te je akcenat upravo bio stavljen na upoznavanje onoga što je kroz život prošla, što je oblikovalo da postane osoba kakva je bila. Međutim, nije bilo moguće ne osvrnuti se barem u pojedinim dijelovima na djela koja je objavljivala, kao i na ostale aktivnosti kojima se bavila za vrijeme svog života, iako će o njima biti više riječi u nastavku rada.

Osnova za sociologiju Marianne Weber bila je zapravo osnova žene u patrijarhalnom društvu. Weber je kroz svoja djela mnogo pisala o iskustvima njemačkih žena svog vremena, od kojih su mnoge prvi put ulazile u radnu snagu. Ova nova izloženost žena vanjskom svijetu dovela je do promjene dinamike moći zasnovane na spolu unutar kućanstva. Institucije zakona, religije, historije i ekonomije, koje su stvorili muškarci i kojima dominiraju muškarci, pružili su okvir za život žena, zbog čega je prema Marianne autonomija žena bila izuzetno ugrožena.

Osim o položaju žene u društvu, Marianne je pisala također mnogo o braku i bračnim odnosima. Prema njenom mišljenju “okvir i strukture braka mogu se koristiti kao studija slučaja za šire društvo. Brak i sudbina žena koje će se udati najvažniji su za život žena, a to se može vidjeti kroz čitav spektar zakona, religije, historije i ekonomije”. Iako brak može ograničiti život žena, on je sam po sebi oblik zaštite za žene, koji služi potkopavanju “brutalne moći muškaraca po ugovoru”. Mariannina djela, a posebno “Brak, majčinstvo i zakon“, bilo je posvećeno analizi bračne institucije uz zaključak da su brakovi “složeni i trajni pregovori o moći i intimnosti, u kojima su novac, rad, žena i seksualnost ključna pitanja“.

Prema Marianne Weber, ženski rad može se koristiti za “mapiranje i objašnjavanje konstrukcije i reprodukcije društvene osobe i društvenog svijeta.” Ljudski rad stvara kulturne proizvode koji se kreću od malih dnevnih vrijednosti poput čistoće i poštenja, do većih, apstraktnijih pojava kao što je to na primjer filozofija. Po njenom mišljenju, između te dvije krajnosti leži golem, neistražen srednji teritorij koji se naziva “sredina neposrednog svakodnevnog života”, u kojem velik značaj imaju žene. Marianne Weber tvrdi u svojim djelima kako je zapravo neprekidna borba između duhovnog i životinjskog ono što nas čini ljudima. Umjesto da bude kriza koju treba riješiti, sukob između prirodnog i moralnog čini osnovu ljudskog dostojanstva. Ova “hiljadama godina stara borba ljudskih bića, za podređivanje instinktivnog života, pod dominacijom moralno slobodne ljudske volje” kulturni je proizvod, za čiju su proizvodnju uglavnom odgovorne žene.

Razlike koje među ljudima mogu postojati unutar društvene zajednice, kao što su to na primjer klase, obrazovanje, dob i osnovna ideologija, imaju ogroman efekat na svakodnevno postojanje i život žena, pa tako ona naglašava da “postoje duboke razlike između ne samo ruralnih i urbanih žena, već i između različitih vrsta ruralnih i različitih tipova urbanih žena”. Gradske žene, kojima je Weber i sama pripadala, razlikuju se ne samo po

zanimanjima svojih muževa, klasi zaposlenih žena, ženskim zanimanjima (tradicionalni ženski rad naspram elite: akademici, umjetnici, književnici itd.), što dovodi do toga da ostoji čitav niz faktora koji utječu na obrasce svakodnevnog života i vode do razlika u potrebama, načinu života i sveukupne ideologije.

Bitno je također naglasiti i kako je Marianne imala dva desetljeća dugu reakciju i prijateljstvo sa Georg Simmel-om, sa kojim je često komunicirala. Kako su se oba sociologa bavila ženskim pitanjem i šire gledano, međusobnom vezom rodnih načina individuacije, socijalne diferencijacije i rodne razlike, imali su ista interesovanja, ali ne uvijek ni približno ista stajališta o temama kojima su se bavili. U tom smislu je Marianne čak napisala i kritički osvrt na Simmel-ov esej iz 1911. godine "Relativni i apsolutni u problemu spolova", u kojem je kritizirala njegov koncept rodnih odnosa.

Durkheim je o Marianne Weber rekao kako "cijela njena teorija počiva na premisi da je patrijarhalna porodica dovela do potpune podređenosti žene... tvrdnja je širom otvorena za pitanje. Svakako, takav domaći režim stvorio je pravni status žena kao maloljetnice u civilnom životu. Ali s druge strane, u ovom je patrijarhalnom društvu porodični život puno intenzivniji i važniji nego u prijašnjim tipovima; uloga žene, koja je upravo da predsjedava životom u zatvorenom, također je poprimila veću važnost, a moralni opseg supruge i majke se povećao... iz istog su razloga muž i žena postali bliži, direktniji i stalniji kontakt, jer je težište u životu muškarca prestalo biti udaljeno od kuće jednako kao i u prošlosti. Što više porodičnih stvari intervenira kako bi okupiralo čovjekov um, to više on odlazi od navike da svoju ženu smatra inferiornom. Ovaj je rezultat utoliko zapaženiji što patrijarhalna porodica postaje snažnija i solidnije organizirana."

Zaključak

Nakon svega rečenog u ovom radu, može se zaključiti prije svega kako je Marianne Weber u svojim tezama i djelima obrađivala pitanja koja su od veoma velikog značaja za položaj žene u svijetu, društvenoj zajednici u kojoj se nalazi, ali i u svojoj kući i porodici. Svojim djelima Marianne je kritički obradila raznolika pitanja iz ženinog života, te uočila kako postoje mnogi faktori koji kao takvi mogu uticati na formiranje stavova kod žena, na kvalitet ženinog života, način na koji se ona ponaša i djeluje i način na koji se ophodi prema drugima i samoj sebi. Također je dosta pažnje posvetila razmatrajući odnose u braku, te mogućnostima koje žene imaju da se

ostvare na poslovnom polju, van kuće i porodice. Može se zaključiti tako da je na formiranje stavova kod Marianne veoma veliki uticaj imalo ono što joj se u životu dešavalo, pa je nemoguće ne primjetiti kako je možda i najznačajniji uticaj na nju imao upravo njen muž i dinamičan bračni život koji je sa njim imala. Daleko od toga da je na formiranje njenih teza imao uticaja Max Weber, ali je zasigurno trag na njih ostavio život koji je ona sa njim imala. Također, neporeciv uticaj na Marianne i njeno životno djelo, imale su i brojne političke aktivistice i feminiskinje sa kojima se susretala, kao i činjenica da je i sama još veoma rano postala involvirana u feminističke procese.

Literatura

1. Conner, C. T., Baxter, N. M. i Dickens, D. R. (2019). *Forgotten founders and other neglected social theorists*. Lexington Books.
2. Marianne Weber, *World Heritage Encyclopedia*, dostupno na: http://www.gutenberg.us/articles/eng/Marianne_Weber
3. Sydie, R. A. (2004). *Sex and the sociological fathers. Endgendering the social: feminist encounters with sociological theory*. Open University Press.
4. Wobbe, T. (2004). *Elective affinities: Georg Simmel and Marianne Weber on gender and modernity. Endgendering the social: feminist encounters with sociological theory*. Open University Press.

ELSIE CLEWS PARSONS

Studentica:
Azra Đidelića

Slika 1: preuzeta sa (<https://spartacus-educational.com/USApronsEC.htm>)
dana 26.12.2020. godine

SADRŽAJ

Uvod	51
Biografija i edukacija	51
Karijera	52
Sociologija	53
Pueblo Folklore	54
Feminističke ideje	55
Antropologija	55
Mentori	56
Teorija i stil	57
Naslijeđe	58
Zaključak	59
Literatura	59

Uvod

Za potrebe seminarskog rada dobili smo zadatak da obradimo jednu od sestara osnivačica u sociologiji. Ovaj seminarski rad bavi se životom američke antropologinje, sociologinje, folkloriste i feministkinje koja je proučavala Indijanska plemena kao što su Tewa i Hopi u Arizoni, Novom Meksiku i Meksiku. Pomogla je sa finansiranjem takozvane "The New School". Bila je saradnik urednika časopisa "The Journal of American Folklore" od 1918 do 1941. godine, predsjednica Društva Američkog Folklor (American Folklore Society) od 1919 do 1920. godine, predsjednica "American Ethnological Society" od 1923 do 1925. godine i također je bila izabrana za prvu predsjednicu Američkog antropološkog udruženja (American Anthropological Association) 1941. godine prije njene smrti.

Svake druge godine, Američko etnološko društvo dodeljuje nagradu Elsie Clews Parsons za najbolji esej postdiplomaca, u njenu čast. U ovom seminarskom ćemo da obradimo njen život, postignuća i njen uticaj na razvoj nauke i feminizma.

Biografija i edukacija

Ovo je biografija žene koja je tako zanimljiva i efikasna da je čudno i osvrnuti se da kao član polja koje je pomogla uspostaviti imamo samo mali uvid o tome ko je ona.

Elsie Worthington Clews rođena je u New Yorku 1875. godine. Bila je najstarije dijete i jedina kćerka bogatog Henryja Clewsa, njujorškog finansijera engleskog porijekla i Lucy Madison Clews, potomka predsjednika Jamesa Madisona. Još kao dijete jako se zanimala za društvenu i ličnu slobodu. To je rezultat njenog odgoja.

Odrastajući u bogatom domu u viktorijanskom dobu, svakodnevno je svjedočila opresiji žena zbog socijalnih ograničenja koja su im postavljena. Često su je opisivali kao veoma odlučnu osobu, o njenoj mladosti nema puno detalja. Uprkos želji roditelja da pohađa vrlo prestižnu školu, Parsons je odlučila studirati na novoootvorenom Barnard Collegeu i primila je B.A. sociologije 1896. godine. Potom je pohađala Univerzitet Columbia, gdje je radila kod Franklina H. Giddingsa, prvog redovnog profesora sociologije u Sjedinjenim Državama. Tamo je Parsons 1897. magistrirala sociologiju i doktorirala na univerzitetu. 1899. (Chambers 1973).

Bila je brilijantno dijete. U 22. godini prisiljena pratiti majku u Pariz svoje ljeto je provodila u biblioteci prevodeći Gabriela Tardea, 'Zakoni imitacije,' studija psiholoških procesa promjene. Kao što smo već rekli ona ne samo što je insistirala da studira na Barnard univerzitetu nego i da doktorira na univerzitetu Columbia 1899. godine.

Njena majka napisala joj je pismo “zapamti, dozvoljeno ti je da upravljaš životom kako želiš za razliku od onoga što ti mi smatramo najboljim i jedva čekamo da vidimo gdje će te to odvesti” (preuzeto sa: <file:///C:/Users/Azra/Downloads/397605034-ELSIE-CLEWS-PARSONS-Inventing-Modern-Life-By-Desley-Deacon-By-TANYA-LUHRMANN.pdf>, dana 26.12.2020).

Kad je imala 32 godine (i udata za kongresmena) objavila je knjigu “Porodica” (1906), koja se zalagala za iskreno seksualno obrazovanje, probni brak i istraživanje predbračnog seksualnog odnosa. Eventualno se posvetila antropologiji, prirodnom domu za intelektualne socijalne buntovnike i postala je jedna od majki osnivačica.

Antropologija je bila neobično važna za javne rasprave početkom 20. stoljeća.

Protiv prevladavajućeg entuzijazma za eugeniku i za društvenu evolucijsku teoriju koja se sada čini iskreno rasističkom, antropolozi su tvrdili da kultura a ne biologija određuje ljudsko iskustvo. Parsons je već počela koristiti etnografije kako bi se pokušala izvršiti neke društvene promjene.

Njena najduhovitija knjiga “Staromodna Žena” (1912), etnografski se odnosi prema elitnom društvu New Yorka, napominjući da “žena” bila je zastarjela kategorija koju su održavali u životu samo bizarni rituali starijih.

Ali ona nije na kulturu gledala onako kao neki drugi antropolozi kao što su Franz Boas, Alfred Kroeber koji su počinjali to doživljavati, kao nešto toliko moćno da bi moglo biti “superorgansko”. Za nju je postojala temeljna napetost između socijalnog očekivanja i ličnog ispunjenja. Njezin pristup, koje su dalje razvile Ruth Benedict i Margaret Mead, na kraju su postale jedna od dominiranih disciplina.

1900. bila je udata za Herberta Parsonsa, bogatog njujorškog odvjetnika i republikanskog vođu koji je kasnije izabran u Kongres. Zajedno su imali šestero djece, od kojih su živjela samo tri dječaka i jedna djevojčica. Parsons je postala pisac o ženama u Americi, kao i o afroameričkom i indijanskom folkloru Pueblo. Elsie Clews Parsons umrla je 19. decembra 1941. u dobi od 66 godina.

Karijera

Sve u svemu, Parsonsovoj karijeri nedostaju službeni datumi jer nije lako prihvatila pozicije ili počasti. Budući da su neovisno imućni, smatrala je da bi novac trebao ići onima kojima je potrebniji, kako iz finansijskih,

tako i iz profesionalnih razloga, i da bi nastavili karijeru (Chambers 1973). Poznato je da je Parsons radila na Barnard Collegeu od 1899. do 1902 kao što smo to već spomenuli. Ona je također bila i predavač sociologije od 1902. do 1905. Nakon toga se njezina karijera uglavnom smatra uklapanjem u tri faze o kojima ćemo detaljnije pisati jer su bili važan dio njene karijere i života.

Sociologija

Elsie Parsons se prvo posvetila sociologiji, proučavala je i pisala domaćim socijalnim problemima u Americi do 1916. godine gdje se posebno fokusirala na socijalnu opresiju žena. Napisala je mnogo knjiga u ovom periodu, neke pod pseudonimom John Main kako bi zaštitila političku karijeru svog muža (Parezo 1993). Njena knjiga "Porodica" je u osnovi bio "outline" njenih predavanja na Barnardu. U ovoj knjizi se raspravljalo o "evolucijskom pogledu na brak i porodične obrasce koristeći etnološke podatke i zagovaranjem probnog braka" (Lamphere,1989). U tadašnje vrijeme ova knjiga je izazvala poprilične pobune i skandale. Tada je Parsons poslala kopiju knjige Theodoru Roosevelt-u, koji je bio prijatelj njenog muža, nakon skandala. S ljubavlju je zadirkivao u vezi knjige govoreći kako mu je drago što je pročitao. Drugi objavljeni radovi kao što su "The Old Fashioned Woman", "Religious Chastity", "Fear and Conventionality" (1914), "Social Freedom" (1915) i "Social Rule" (1916) se osvrću na zabrinutost za socijalno stanje i statusa žene u to vrijeme.

Parsons je koristila etnografske dokaze da demonstrira kako su ograničeni bili životi žena tokom tog perioda od strane tabooa, zatvaranjem i isključenjem iz aktivnosti kojima su dominirali samo muškarci (Lamphere 1989).

Napisala je "*The House of Mirth*" o svojoj majci i snahi, za koje je smatrala da su se previše trudile da hrane mušku dominaciju tako što su provodile sate sređivajući se, davajući joj osjećaj da muško-ženske veze su generalno plitke i ograničavajuće (Deacon 1992).

Parsons je na kraju postala jedan od osnivača Nove škole za društvena istraživanja u New Yorku i tamo je držala tečaj pod nazivom "*Seks u etnografiji*" (Babcock 1987). Kasno u karijeri održavala je ured na Univerzitetu Columbia.

Pueblo Folklore

Zadnja faza njene karijere se ogleda u njenom proučavanju Pueblo indijanaca na Američkom jugozapadu. Živila je na duže periode sa Zuni, Laguna, Navajo, Taos, Hopi, and Tewa. Elsie je napisala članak o maskiranim figurama Zuni religije, matrilinealna orijentacija naroda Hopi, porodičnu strukturu Tewa i Kachina kultove zapadnih pueblo naroda (naročito Hopi Kachina kult), dok je naravno skupljala folklore usput. Veliki fokus je bio usmjeren na ženama. Roberts Lowie je izjavio da Parsons je osjećala da kao žena se može približiti svijetu žena u ovim kulturama od muških antropologa, što se i pokazalo istinitim (Lowie 1960). Parsons je bila zainteresovana praksama i ponudama koje bi žene činile da bi zatrudnile, tabui koji okružuju trudnoću (da bi se izbjegle deformacije djeteta) kao i postporođajne prakse i ceremonije imenovanja. Također je bila jako zainteresovana za tabue koji okružuju seksualnost. (Silverberg 1998).

Lowie također govori o Parsonsovoj fascinaciji matrilinealnim sistemima kojih su se držali neki pueblo ljudi. Njeno istraživanje pomoglo je pokazati raznolikost naroda Pueblo.

Parsons je u njihovom društvu vidjela odnos između društvene strukture i moći.

Ove su žene imale vlastite domove i vrtove, muškarci bi se useljavali sa ženinom porodicom pri ženidbi i djeca bi pripadala klanu njihove majke. Zuni žene su također mogle da se udaju i razvedu kada žele (Silverberg 1998). Silverberg također tvrdi da ovaj sistem socijalne strukture slijedio je stavove onoga što Parsons smatra da bi moderno društvo trebalo usvojiti. Ovi primjeri su dokazali mnoge poente koje je pokušala dokazati u svojoj sociologiji, pokazali su da su uloge zadane od strane društva, ne svojstveno, s tim rod je kulturno konstruisan. Ona je zapravo koristila ova društva da uporedi sa svojim u mnogim člancima koje je napisala kako bi iskazala svoje feminističke stavove. Lowie tvrdi da je Parsons koristila svoja istraživanja kako bi otkrila "civiliziranom društvu" da ovi, takozvani, primitivni ljudi imaju bolju socijalnu strukturu u kojem su žene mogle kombinirati produktivan rad s porodicom. Njihova socijalna struktura također je omogućavala zajedničke odnose sa muškarcima zasnovane na većoj jednakosti, autonomiji i ličnom razvoju oba partnera. (Lowie 1960).

Postojao je otpor među Pueblo ljudima da podijele svoju kulturu s autsajderima. Da bi dobila informacije, Parsons je ponekad tajno radila s doušnicima izvan sela koja je proučavala. Zbog toga se također oslanjala

prvenstveno na informacije jedne porodice domaćina ili uskog kruga plaćenih doušnika. Pazila je da nikada ne otkrije imena svojih doušnika tokom svog istraživanja. Zahvaljujući ovom načinu prikupljanja informacija, podaci su se često prikupljali u malim dijelovima.

Feminističke ideje

Parsons se za rodne uloge u porodici zainteresirala prilično rano u životu, što je kulminiralo njenim radom kao predavačicom o porodičnim i seksualnim ulogama na Univerzitetu Columbia. Bila je strastveni učenjak. Njeno prvo veliko djelo *“Porodica”* (1906) bavilo se efektima koje je društvo imalo na nečiji individualizam. Vjerovala je da okrutna očekivanja rodne uloge u društvu negativno utiču na nečije ispunjenje kao čovjeka. Naročito su pogođene žene koje moraju živjeti u pretežno patrijarhalnom svijetu i imaju male šanse da postanu bilo što drugo osim majki, supruga i u najboljem slučaju učiteljica. Parsons se, međutim, nije zalagala samo za žene. Vjerovala je da pritisak rodni očekivanja pogađa i muškarce i žene. Dalje je tvrdila da žene mogu služiti na političkim i društvenim funkcijama jednako kao i muškarci.

Parsonsova feministička uvjerenja u njeno vrijeme su doživljavana kao previše radikalna. Zbog zagovaranja u svojoj knjizi za probne brakove, razvod uz obostrani pristanak i pristup pouzdanoj kontracepciji, propovjednici su je osudili, a na prvim stranicama novina ocrnili kao preljubicu.

Bila je prisiljena povući se, ali nikada nije odustala od svojih feminističkih ideja. Ravnopravnost spolova uvijek je ostala središnja tačka u svim njezinim tezama. U svom *“Journal of a Feminist”*, koji je objavljen nakon njene smrti, zalagala se za oslobađanje žena i slobodno izražavanje individualnosti u društvu.

Antropologija

Čak i kao antropologinja Parsons je bila zabrinuta zbog učinka koji socijalne konvencije proizvode na slobodno izražavanje vlastite individualnosti. Smatrala je da psihološki i filozofski podaci nisu dovoljni da objasne odnos između ličnosti i kulture, već da je potrebna dublje empirijsko istraživanje koje bi obuhvatilo historijske i etnografske činjenice. S tim je pretpostavkama započela svoju antropološku karijeru.

Parsons je prvi put započela sa proučavanjem Indijanaca Hopi i Pueblo. Kultura Pueblo, koja je zahtijevala više usklađenosti od vlastite, bila je od posebnog interesa za nju. Ove kulture smo detaljnije već objasnili. Pratila je utjecaje španske kulture na Pueblo Indijance i provela nekoliko godina u Meksiku radeći detaljna istraživanja. Snimila je podatke o društvenoj organizaciji, vjerskim praksama i folkloru. Njezine dvije knjige “*Mitla, Grad duša*” (1936) i “*Pueblo indijska religija*” (1939) smatraju se centralnim dijelovima njene antropološke karijere.

Do kraja svoje karijere, Parsons je provela nekoliko studija o folkloru, posebno narodnim pričama o Afroamerikancima i karipskim narodima. Radila je terenske studije na ostrvima Carolinas, Cape Verde i Karipskim ostrvima.

Mentori

Tokom godina Parsons je surađivao sa mnogim istaknutim ljudima. Studirala je pod velikim utjecajem Franklina H. Giddensa. Giddens je bio centralna figura u tranziciji sa starijih disciplina moralne filozofije i filozofije historije na induktivno istraživanje sociologije s početka stoljeća. Deacon piše da je utjecaj Giddensa na sociologiju uključivao njegovu podršku “*rigoroznoj raspravi i raspravi ... etičkoj svijesti ... i pojmovima aktivnosti [i] napora*” (Silverberg 1992). Parsons je preuzeo ovaj pristup. Od njega je takođe naučila mukotrpane metode socijalnog posmatranja i analize koje je kasnije uzela u antropološko polje (Deacon 1992). Na Elsie je uticao i psiholog Gabriel Tarde, koji je naglasio slobodu i kreativnost pojedinca, stav koji je dijelila i Parsons. Kada se okrenula antropologiji, i ona je, kao i mnoge druge žene na terenu, uzeta pod okrilje velikog Franza Boasa. Pomogao joj je da shvati da preferira “potpuno razmatranje mnoštva historijskih faktora koji su uključeni u određivanje bilo koje kulture ili osobine” (Chambers 1973) da antropologija preuzima nejasne metode sociologije u to vrijeme. Boas je, kao difuzionista, smatrao da je prikupljanje folkloru vrlo važno i zapravo je bila osoba koja je uticala na nju da započne sa radom u sakupljanju folkloru. Također je uticao na njene metode prikupljanja podataka, smatrajući da treba sakupljati sve podatke i što više podataka, prihvaćajući i evidentirajući sve što je doušnik mogao dati. Poznato je da je Parsons učinila upravo to, prikupljajući ogromne količine podataka u svim oblicima (Chambers 1973). Ostala inspiracija za Parsonsa na polju antropologije su bili A. A. Goldenweiser, kao i njene kolege A. L. Kroeber, R. H. Lowie i A.

M. Tozzer (Reichard 1950). Na kraju je Parsons sama uticala, posebno na mlade žene (posebno feministkinje) i u antropologiji i u sociologiji. Među tim ženama su Gladys Reichard, Ruth Benedict i Zora Neale Hurston.

Teorija i stil

U svom sociološkom radu Parsons je koristila unakrsna kulturna poređenja kako bi pokazala svoje stavove. Kao rana feministička i socijalna reformatorica, imala je interesa za promicanje racionalnih seksualnih običaja (Chambers 1973). Njeni radovi u sociologiji fokusirali su se na ograničenja za žene u braku, porodičnom životu, religiju i socijalna očekivanja. Parsons je izrazila feminističku i antropološku zabrinutost zbog ograničenja običaja i utjecaja kulture ne samo na žene, već i na individualni izraz. Lamphere objašnjava da je Parsonsovo mišljenje bilo da su žene njezinog doba zapravo posjedovane, predmeti trgovine, često ograničene i stegnute zbog sloboda koje su muškarci lako uživali. Iznijela je svoje stavove upoređivanjem naše vlastite kulture s onima za koje se u to vrijeme smatralo da su primitivnije. Ova poređenja uključivala su teme poput tabua i isključenja žena. To joj je takođe pomoglo da pokaže manju poziciju žene kao univerzalnu (Lamphere 1989).

Prema Deaconu, Parsons je uvijek isticao potrebu za individualnom slobodom i izborom. Njezin sociološki rad doveo ju je do razlike između razmnožavanja i roditeljstva. Otkrila je da se čin razmnožavanja nije baš podudarao s roditeljstvom. Stoga bi instituciju roditeljstva trebalo učiniti više javnom i na taj način otvoriti kritikama kako bi se osiguralo da dijete dobije odgovarajuću njegu. Razmnožavanje bi ipak trebalo biti privatno a ne smanjivati pristup spontanosti i ličnoj slobodi. Parsons je takođe podijelio mišljenje koje sada slijede stotine web stranica za upoznavanje; da je prijateljstvo osnovna osnova odnosa parenja jer pruža najveću mogućnost i druženja i lične slobode.

Ovo razmišljanje dovelo je do toga da je iznijela ideju probnog braka (Deacon 1992). Reichard također prikazuje Parsonsovu kao pacifistu koji govori protiv nasilja tokom Prvog svjetskog rata. Znalo se da nije agresivno provodila bilo kakav protest, već da je jednostavno ignorirala društvene norme s kojima se nije slagala (Reichard 1943).

Naslijeđe

Iako tokom njene karijere Parsons nije bila puno prepoznata i doživljavana je kao prilično kontroverzna spisateljica, o njenom se radu počelo raspravljati tek nakon smrti. Prepoznata je kao rani pionir feminističkog pokreta, koji je izazivao ljude da promijene svoje poglede na društvene norme i ulogu roda u porodici. Njezin netradicionalni stil života, zajedno sa zalaganjem za seksualnu plastičnost i novom ulogom žene u društvu, doprinio je liberalizaciji američkog društva uopšte.

Nakon njene smrti, mnogi su učenjaci počeli hvaliti njene antropološke ideje. Franz Boas vidio je Parsonsov rad o Pueblo Indijancima kao najopsežnije djelo o ovom indijanskom plemenu. Njezin rad na crnačkom folkloru često se navodi kao osnovni materijal za svakog učenika folklor.

Njeni radovi

Sociološki radovi:

- *“The Family”*
- *“Religious Chastity”*
- *“The Old-Fashioned Woman”*
- *“Fear and Conventionality”*
- *“Social Freedom”*
- *“Social Rule”*

Antropološki radovi:

- *“The Social Organization of the Tewa of New Mexico”*
- *“Hopi and Zuni Ceremonialism”*
- *“Pueblo Indian Religion”*

Etnografije:

- *“Mitla: Town of the Souls”*
- *“Peguche”*

Folklorna djela:

- *“Folk-Lore from the Cape Verde Islands”*
- *“Folk-Lore of the Sea Islands, S.C.”*
- *“Folk-Lore of the Antilles, French and English”*

Izvor: https://anthrotheory.fandom.com/wiki/Elsie_Clews_Parsons#Pueblo_Folklore, (pristupljeno 26.12.2020)

Zaključak

U ovom seminarskom radu smo obradili jednu od važnih ali podcijenjenih feministkinja i osnivačica. Nevidljivost Elsie Clews Parsons i njenog rada ilustruju potrebu da se preradi historija discipline kako bi se obuhvatile i žene i pregledali doprinosi žena folkloristica. Parsons je opisana kao rana feministkinja, sociologinja i pacifistica koja je koristila svoje bogatstvo, položaj i intelekt da bi se zalagala za socijalnu slobodu i ženska prava. Parsons je pomogla u osnivanju "Nove škole" za društvena istraživanja i 1919. tamo predavala kurs pod nazivom "Seks u etnologiji". Preko Jugozapadnog društva, koje je osnovala 1918. godine, Parsons je finansirala istraživanje i publikacije nekoliko generacija jugozapadnih antropologa, muških i ženskih, i uspostavila model za antropološka istraživanja kao zajedničko preduzeće. Imala je veliki utjecaj na feminizam i uspjela je dati antropologiji žensko gledište. Stalno je izražavala feminističku i antropološku zabrinutost zbog ograničenja običaja i uticaja kulture na individualni izraz.

Ono što mi se učinilo najfascinantnijim je gracioznost s kojom je živjela po svojim principima. Parsons je imala ljubavnike, često na duže periode i napuštala ih je ako bi se miješali u njen rad dok mnogi muški antropolozi nisu znali kako da je kategorišu.

Literatura

https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Elsie_Clews_Parsons#Feminist_ideas (pristupljeno 26.12.2020)

<file:///C:/Users/Azra/Downloads/397605034-ELSIE-CLEWS-PARSONS-Inventing-Modern-Life-By-Desley-Deacon-By-TANYA-LUHRMANN.pdf> (pristupljeno 26.12.2020)

https://anthrotheory.fandom.com/wiki/Elsie_Clews_Parsons#Pueblo_Folklore (pristupljeno 26.12.2020)

CHARLOTTE PERKINS GILMAN

Student:
Lana Đurić

Sarajevo, decembar, 2020

SADRŽAJ

Uvod	1
Život Charlotte Perkins Gilman	63
Schlesingerova biblioteka	64
Ljubavni život Charlotte	65
Njena smrt	67
Značaj Charlotte Parkins Gilman	67
The Yellow Wallpaper (Žuta tapeta)	68
Feministička utopija	70
Herland (Njena zemlja)	70
Empirijsko istraživanje	72
Opis uzorka	72
Opis primjenjene metodologije	72
Anketa	73
Zaključak anketa	77
Zaključak	77
Literatura	78

Uvod

Kao završni ispit predmeta Sociologija Roda II, zadatak jeste odabrati jednu od sestara osnivačica, te predstaviti njen život, rad i značaj. Sukladno tome, ja sam odabrala Charlotte Perkins Gilman, koja je po meni od velikog značaja s obzirom na raznolikost tema koje se vežu za nju i o kojima se može diskutovati. Kroz ovaj rad, nastojat će se prikazati njen život koji je veoma zanimljiv i pun turbulentnih dešavanja, kroz razvod, drugi brak, stanje depresije pa nažalost i do samoubistva.

Ovaj seminarski rad će se sastojati od dva dijela. Prvi dio jeste teorijski prikaz njenog života i značaja, dok drugi, s obzirom da se Charlotte Perkins Gilman bavila pitanjem neovisnosti žena od muškaraca u svim sferama života uradit ćemo empirijsko istraživanje kojim ćemo nastojati ispitati da li su žene neovisne, da li trebaju da se ponašaju sukladno tradicionalnim načelima, te da li između muškaraca i žena postoji bitna razlika koja ih čini slabijim i time trebaju biti marginalizirane i isključene iz muških poslova. Shodno problemskom pitanju, glavna hipoteza glasi "Da li se žene bitno razlikuju od muškaraca i da li se trebaju ponašati u skladu sa tradicionalnim načelima?" Karakter ovog istraživanje je interdisciplinarno sobzirom da obuhvata znanja koja su stečena na drugim predmetima i znanja iz drugih oblasti.

Život Charlotte Perkins Gilman

Slika 1. Charlotte Perkins Gilman

Izvor: <https://www.radcliffe.harvard.edu/news/radcliffe-magazine/evolution-charlotte-perkins-gilman>.

Charlotte je rođena 1860., a umrla 1935.godine i bila je jedna od onih književnica čija se reputacija vremenom mijenjala, a u momentima je potpuno nestala iz vidokruga. (Harrison, n.d.) Bila je međunarodno poznata tokom svog života kao feministkinja, sociologinja i autorica knjige “Žene i ekonomija“. Nakon njene smrti, Gilman je nekoliko desetljeća nestala iz javne svijesti. Zatim, kad su je feministice otkrile 1970-ih, imale su tendenciju čitati njenu fantastiku više od njene naučne literature. (Harrison, n.d.) Njena kratka priča “Žuta tapeta” o ženi zatvorenoj u svojoj spavaćoj sobi, koja halucinira dok posmatra uzorke na zidu, postala je posebno popularna, kao i Herland i njezini drugi utopijski romani o kojima ćemo u nastavku govoriti. Gilman je i dalje poznata po “Žutoj tapeti” više od bilo kojeg drugog djela, ali savremeni znanstvenici ponovno je promatraju, ovaj put u kontekstu koji uključuje sve njene tekstove. Taj kontekst omogućuje Schlesingerova biblioteka, u kojoj borave Gilmanovi radovi i koji su nedavno u potpunosti digitalizirani.

Schlesingerova biblioteka

Schlesinger je glavno svjetsko spremište za njene radove. Judith A. Allen, profesorica rodnih studija i historije na Sveučilištu Indiana, oslanjala se na knjigu *Feminizam Charlotte Perkins Gilman: Seksualnosti, historije, progresivizma* za koju je dobila nagradu za istraživanje Schlesingerove knjižnice u razdoblju 1992. – 1993.godine. (Harrison, n.d.) Nju je puno više zanimala Charlottina neumjetnička literatura nego njena fikcija. Ona kaže da su je “Žene i ekonomija” proglasile ostatkom svoje feminističke karijere kao sociologinja, filozofkinje, etičarke i društvene kritičarke, proizvodeći neke fikcije sa strane. Međutim, do 1998. Gilman je postala feministički romanopisac i pjesnik koja je stvorila neke dokumentarne filmove. (Harrison, n.d.) Cynthia J. Davis još je jedna od feministica koja je preispitala život i rad Charlotte. Profesorica engleskog jezika na Sveučilištu Južne Karoline, Davis, napisala je biografiju Charlotte Perkins Gilman uz istraživačku pomoć Schlesingerove biblioteke. Charlottina autobiografija, “Život Charlotte Perkins Gilman” je samo jedna od mnogih njenih biografija.

Slika 2. Schlesingerova biblioteka

Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Schlesinger_Library_-_Radcliffe_Yard,_Harvard_University,_Cambridge,_Massachusetts,_USA_-_DSC04489.jpg

Ljubavni život Charlotte

Ona se udala za umjetnika Charlesa Waltera Stetsona te dobila kćer Katharine. Charles Walter Stetson je bio boemski umjetnik sa iznenađujuće konvencionalnim stavovima o ženama. Charlotte se potpuno zaljubila u njega, ali osjećala je da treba ostati slobodna kako bi ostvarila ono što je željela i trebala u svom životu. Prema nekim izvorima, Gilman prije nego što se udala za Stetsona inzistirala na tome da se zakune kako nikada neće očekivati da kuha ili čisti i da nikada neće tražiti od nje, “bez obzira na hitne slučajeve, DA PRAŠI!”. (Harrison, n.d.) Majčinstvo joj je oduzimalo vrijeme, pa je utonula u depresiju koja se isprva liječila popularnim oblikom rehabilitacije nazvanim liječenjem odmora, režimom koji se sastoji od kontinuiranog odmora i potiskivanja svih misli o karijeri ili njenog djelovanja. Kad su se ova i druge metode pokazale uzaludnima, Charlotte je počela shvaćati svoje uloge supruge i majke kao temeljne uzroke svoje depresije. Poslije se

odvojila od Charlesa i na kraju razvela od njega nakon što se preselila u Kaliforniju da živi s prijateljem u Oaklandu. (Beekman, n.d.)

To je olakšalo novi brak njenog bivšeg muža i njene najbolje prijateljice sa kojom je Gilman ostala bliska. Zatim je poslala svoju devetogodišnju kćer nazad na istok da je odgaja novi par. To je dovelo do njenog prezira prema novinarima, koji su je kritikovali zbog toga što je paru prepustila skrb o svojoj kćeri. Novinari ipak nisu bili jedini kritičari. Katharine Beecher Stetson, kako je odrastala, zamjerala je majci zbog onoga što je doživljavala kao napuštenost. Isto tako, Charlotte je bila kritična prema sebi i zbog ove odluke, jer je dio nje htio uspješno ispuniti majčinsku ulogu, pružiti Katharine svu ljubav koju nikada nije dobila od vlastite majke. Međutim, njene težnje kao predavačice nadmašile su svaki cilj tradicionalnog okvira žene.

Slika 3. Charlotte Perkins Gilman sa kćerkom Katharine 1893. godine
Izvor: <http://womensworkquilts.blogspot.com/2020/03/charlotte-perkins-gilman-commercial.html>

Međutim, ubrzo Charlotte nije uspjela izbjeći poziv za vjenčanje. U Georgeu Houghtonu Gilmanu pronašla je najbolje iz oba svijeta. On je bio muškarac koji joj je podržavao ciljeve u karijeri i bio spreman prihvatiti ih. Nastavak njenih predavanja i dokazi o njenom plodnom pisanju iz tog vremena ukazuju na to da je Charlotte u Houghtonu pronašla potporu i suradnju brižnog saputnika što joj je dalo slobodu koja joj je bila potrebna za rad.

Slijedom toga, tokom svog drugog braka Charlotte je ostala prilično produktivna jer je 1909. godine pokrenula časopis *The Forerunner*, za koji je bila jedini pisac. (Beekman, n.d.) Godine 1925. završila je autobiografiju "The Living of Charlotte Perkins Gilman", koja je trebala biti objavljena nakon njene smrti. (Beekman, n.d.)

Njena smrt

Nakon smrti muža, Charlotte je živjela s dijagnozom raka dojke. Njena smrt 1935. godine poistovjetila se s njenim dramskim životom: tri godine nakon što joj je dijagnosticiran rak dojke, počinila je samoubojstvo prekrivajući lice krpom natopljenom hloroformom. (Harrison, n.d.) Ona je iza sebe ostavila poruku o samoubojstvu koja je potom objavljena u novinama. Djelomično je glasila: "Kad se završi svaka korisnost, kad se osigura neizbježna i neposredna smrt, najjednostavnije je od ljudskih prava odabrati brzu i laku smrt umjesto spore i užasne.", a nakon njene smrti, većinu njenih djela, Katharine Beecher Stetson Chamberlin je dala Schlesingeru 1971. i 1972. godine. (Beekman, n.d.)

Značaj Charlotte Parkins Gilman

Njen značaj je ostao i poslije njene smrti. Stavovi Charlotte da ženama treba ekonomska neovisnost ostaju relevantni i danas. Njeni spisi, i izmišljeni i nefiktivni, još uvijek nude kritiku društva koja još uvijek zvuči istinito u današnjoj "ljubaznijoj, nježnijoj" strukturi. U svom se radu Charlotte posvetila podizanju životnog standarda žena svog vremena dekonstruirajući institucije poput doma i gospodarstva kroz svoju nefiktivnu literaturu i stvarajući nove svjetove za žene u svojoj fikciji. Njeno istinsko razumijevanje temeljnih struktura društva zaokuplja se u njenom radu što ga čini vrijednim za društvene nauke unatoč nedostatku formalne edukacije u tom području. Ona je u teoriju društvene evolucije uzdigla promjene koje su pronicljive žene vidjele da se događaju oko njih; pozvala je žene da se

pomaknu u smjeru na koji je već ukazano ostavljajući svoje drevno, nespecijalizirano kućno zanimanje i vršeći svoje pune ljudske kapacitete u korisnom radu svih vrsta.

Ukratko, Charlotte je zagovarala revoluciju sličnu onoj koju je Marx ranije poticao radnicima, ali njen fokus bio je na ženama. Prepoznala je nejednakosti svojstvene strukturi radnog svijeta koje su žene isključivale s većine poslova, preusmjeravajući ih u svijet doma u kojem su radile od izlaska do zalaska sunca, a jedina naknada im je krov nad glavom. Nisu imali nikakav prihod za to, što je ona htjela da promijeni.

Ona je bila žestoki zagovornik dobivanja ekonomskih odšteta za domaćice. Međutim, znala je da će taj rezultat doći samo ako su žene same voljne promijeniti sistem. Kroz svoju utopijsku fantastiku ona je opisala kakav je svijet zamislila za žene. U "Žutoj tapeti", iako nije utopijska, ona prikazuje bijeg žene pred pritiscima naizgled neželjenog i posljedičnog braka u novu sebe smještenu u tapetama njene spavaće sobe. Preziranje stanja prisilnog braka s kojim se suočavaju žene tog doba slikovito se susreće u ovoj mučnoj priči. Utopijske priče poput "Herlanda" i "S njom u našoj zemlji" stvaraju novi svijet zasnovan na principima jednakosti koju je promovisala u svojim nefikcijskim temama i predavanjima.

The Yellow Wallpaper (Žuta tapeta)

Pripovjedačica započinje svoj dnevnik čudeći se veličini kuće u koju je došla sa suprugom. Opisuje to u romantičnom smislu kao aristokratsko imanje ili čak ukletu kuću i pita se kako su to mogli priuštiti i zašto je kuća toliko dugo bila prazna.

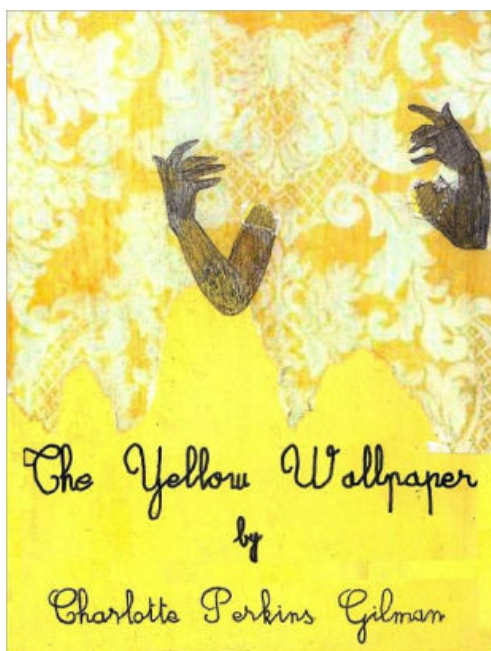
Njen osjećaj da u toj situaciji postoji "nešto neobično" odvodi je u raspravu o svojoj bolesti – pati od depresije i svog braka. Žali se da njen suprug John, koji je ujedno i njen doktor, omalovažava i njenu bolest i njene misli i brige općenito. Suprotstavlja njegov praktični, racionalistički način svojim maštovitim, osjetljivim načinima. Njeno liječenje traži da gotovo ništa ne radi aktivno, a posebno joj je zabranjeno raditi i pisati. Smatra da bi joj aktivnost, sloboda i zanimljiv posao pomogli da se kondicionira i otkriva da je započela svoj tajni dnevnik kako bi "rasteretila svoj um". U pokušaju da to učini, pripovjedač započinje opisivati kuću. Njen je opis uglavnom pozitivan, ali uznemirujući elementi poput "prstenja i stvari" na zidovima spavaće sobe i rešetki na prozorima i dalje se pojavljuju. Naročito je uznemiruju žute tapete u spavaćoj sobi, sa svojim neobičnim uzorkom,

i opisuje je kao “odvratnu”. Ubrzo, međutim, njene misli prekida Johnov pristup i ona je prisiljena prestati pisati.

Kako prođu prvih nekoliko sedmica ljeta, pripovjedačica postaje dobra u skrivanju dnevnika, a time i skrivanju svojih pravih misli od Johna. I dalje žudi za poticajnijim društvima i aktivnostima, a opet se žali na Johnovo pokroviteljsko i kontroliranje načina – iako se odmah vraća na pozadinu, koja počinje izgledati ne samo ružno, već i neobično prijetuće. Spominje da je John zabrinut zbog toga što će se ona fiksirati na to, te da je čak odbio popraviti sobu kako ne bi popustio pred njenim neurotičnim brigama. Spominje da uživa slikati ljude na šetnicama oko kuće i da John uvijek obeshrabruje takve maštarije. Sjeća se i svog djetinjstva, kada je bila sposobna natjerati se na užas zamišljajući stvari u mraku. Dok opisuje spavaću sobu ističe da se papir na mjestima otkida sa zida, u podu su ogrebotine i žljebovi, a namještaj je težak i učvršćen na mjestu. Taman kad počinje vidjeti neobičan pod-uzorak iza glavnog dizajna tapeta, njeno pisanje ponovno prekida, ovoga puta Johnova sestra Jennie, koja djeluje kao kućna pomoćnica i medicinska sestra pripovjedača.

Potom, John joj prijeti da će je poslati Weiru Mitchellu, doktoru iz stvarnog života pod čijom je skrbi Charlotte imala nervni slom. Pripovjedačica je većinu vremena sama i kaže da joj se pozadina gotovo sviđjala te da joj je pokušaj opisivanja postala primarna zabava. Kako njena opsesija raste, pod-uzorak pozadine postaje sve jasniji. Počinje nalikovati ženi koja se “saginje i puže” iza glavnog uzorka, koji izgleda poput rešetki kaveza.

Kad god pripovjedač pokuša razgovarati o napuštanju kuće, John razjasni njene

Slika 4. The Yellow Wallpaper
Izvor: <https://www.barnesandnoble.com/w/the-yellow-wallpaper-by-charlotte-perkins-gilman-charlotte-perkins-gillman/1106637863>

zabrinutosti, učinkovito je ušutkavajući. Svaki put kad to učini, raste njena ogorčena fascinacija papirom.

Ubrzo tapeta dominira pripovjedačevom maštom. Postaje posesivna i tajnovita, skrivajući zanimanje za papir i pazeći da ga nitko drugi ne pregleda kako bi ga mogla sama "otkriti".

U jednom trenutku zaprepasti Jennie koja je dodirivala tapete i koja spominje da je pronašla žute mrlje na njihovoj odjeći. Prema Johnu, njeno stanje se poboljšava. Ali ona sve manje spava i uvjeren je da papir može osjetiti po cijeloj kući, čak i vani. Otkriva neobičan trag mrlje na papiru, trčeći po sobi, kao da ga je netko protrljao pužući o zid.

Feministička utopija

U romanu Herland Charlotte Perkins Gilman, primjećujemo bitnu razliku u feminističkim tendencijama na početku stoljeća i u toku postmodernizma. Sa promjenama samog društva i njegovih vrijednosti, dolaze i promjene u gledištu na prirodu žena. Roman se zasniva na osnovnim karakteristikama feminističkih utopija, a to je kritika društva i vizija bolje, ljepše budućnosti gdje žena ima mogućnost razvijanja svih svojih potencijala.

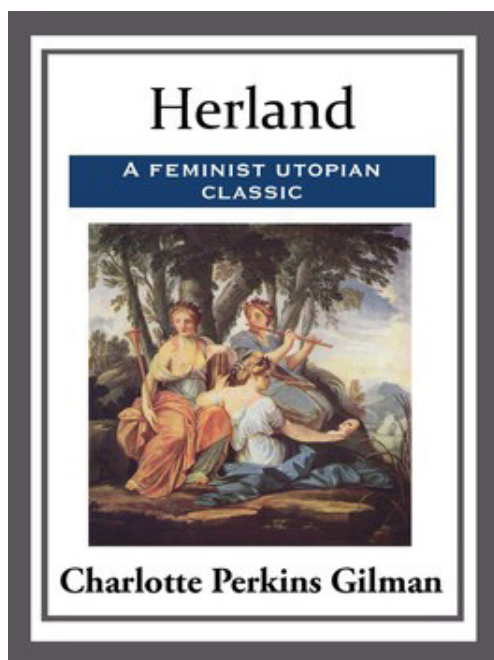
Od samog začetka feminizma, za vrijeme Francuske Revolucije, njegove pobornice priklonile su se progresivnim, revolucionarnim snagama koje su negirale konvencije i hijerarhije. (Gruić–Grmuša, 1999: 84) Unatoč činjenici da je zapadni svijet razvio tehnike mimetičke fikcije koje reflektuju život muškarca, feministkinje su se priklonile eksperimentalnim pokretima i pisanju i time stvorile vlastiti svijet. Te je upravo to razlog za pisanje naučno-fantastične utopije.

Herland (Njena zemlja)

Borba žena za njihova prava napreduje u razvoju kapitalističkog društva, kada industrijalizacija uvodi i žene u proces proizvodnje, ali put njihove emancipacije vrlo je dug. Kao što već i znamo, žene su izborile puno izborno pravo tek nakon prvog svjetskog rata, a to je vrijeme nakon objavljivanja Herlanda. Prema M. Keith Booker roman Charlotte Perkins Gilman možemo shvatiti kao početak procvata feminističke utopijske tradicije. (Gruić–Grmuša, 1999: 84) Stoga nije neobično što se starija feministička utopija u mnogim stvarima razlikuje od modernijih, s obzirom da utopije uglavnom otkrivaju vremenu u kojem su pisane nego o budućnosti.

Najistaknutija teza i razlika Charlotte Perkins Gilman je privrženost Viktorijanskom viđenju žene kao aseksualnog anđela, što ujedno predstavlja i odjek feminističkog vjerovanja s kraja devetnaestog vijeka u čistoću i nevinost žene, a što suprotno modernom feminističkom shvaćanju ženskih preferenci koje ne obuhvataju samo muškarce. (Gruić–Grmuša, 1999: 84) Ovom ideologijom i veličanjem moralne superiornosti žene opravdavalo se njeno neuplitanje u svijet politike i ekonomije. Iako se Charlotte Perkins Gilman kao feministička teoretičarka i autorica tri utopijska romana ne miri s marginaliziranom pozicijom u kojoj se žena nalazi, ipak podupire feminističke tendencije s kraja devetnaestog vijeka o neseksualnosti žene i njenoj neupitnoj moralnosti, šta više, upravo u Herlandu joj daje ulogu majke djevice.

Prema Charlotte, žena treba da bude samostalna pa se suvišnost muškaraca očituje u svim životnim pitanjima, a to posebno dolazi do izražaja za vrijeme suživota sa trojicom muškaraca koji su uvjereni da će ih žene slaviti kao spasioce. Charlotte Perkins Gilman vrlo često koristi ironiju s ciljem ismijavanja muške inicijative koje su često konvencije. Naprimjer, jedan od muškaraca, Jeff koji se najbolje se uklopio u zemlju žena, nudi svojoj izabranici Celis da joj nosi košaricu s voćem zato što “žena ne bi trebala ništa nositi”. (Gruić–Grmuša, 1999: 85) Ona ga je pitala “zašto” a on nije mogao pogledati tu ženu u lice i reći da je slabija od muškarca. Na taj način on je htio dati njoj do znanja da je gleda kao slabu i da nije na njoj da nosi bilo kakav teret i da obavlja bilo kakav posao.

Slika 5. Herland

Izvor: <https://www.simonandschuster.com/books/Herland/Charlotte-Perkins-Gilman/9781681462714>

Empirijsko istraživanje

Kao što smo mogli uočiti kroz predstavljanje života i zalaganja Charlotte Perkins Gilman, ona je iznosila stav da žene trebaju biti ekonomski neovisne. Pored toga isticala je da pored ekonomske neovisnosti o muškarcima, žene ne smiju biti ovisne ni u kakvoj drugoj sferi života i da se ne razlikuju bitno od muškaraca. Uz to, kao što smo predstavili, do njenog stanja depresije dovela ju je uloga majke koja joj nije dala prostora za svoj rad. Shodno tim stavovima, sprovedeno je empirijsko istraživanje kojim će se ispitati “Da li se žene bitno razlikuju od muškaraca i da li se trebaju ponašati samo u skladu sa tradicionalnim načelima?” U nastavku teksta, kroz grafikone i objašnjenja ćemo prikazati odgovore ispitanika na postavljena pitanja.

Opis uzorka

Empirijski dio ovog rada uključuje istraživanja na odgovarajućem uzorku. Prikupljanje podataka o navedenoj tematici je vršeno uz pomoć anketnog upitnika. Istraživanje se odnosilo na Bosnu i Hercegovinu i uzorkom je obuhvaćeno 124 ispitanika. Prva dva pitanja ankete su se odnosila na spol i dob čemu smo posvetili posebnu pažnju, da bismo obuhvatili različita gledišta o temi od različitih generacija. Na taj način obezbijedili smo dobivanje rezultata sa zadovoljavajućim stepenom statističke značajnosti. Anketa je sprovedena online, putem Google forme, a bila je aktivna od 14.12.2020. do 20.12.2020. godine, što znači da se mogla popunjavati sedam dana.

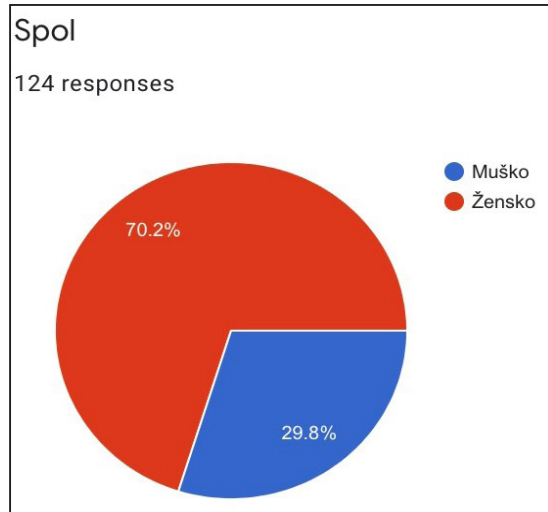
Opis primjenjene metodologije

Karakter našeg istraživanja možemo deklarirati kao prosječno istraživanje. Anketa se sastojala od osam pitanja, a kao što smo već napomenula prva dva pitanja fokusirana su na osnovne podatke o ispitaniku, što podrazumjeva spol i dob. Tip pitanja je zatvoreni, koji ispitanicima daje mogućnost izbora jednog ponuđenog odgovora. Koristili smo Likertovu skalu, što znači da je dato pet mogućnosti bez izostavljanja srednje vrijednosti, što znači da ispitanici mogu da ne daju odgovor na neko od pitanja. U opisu ankete, navedeno je da je anketa anonimna i da se istraživanje vrši za potrebe akademskog istraživanja na predmetu Sociologija roda II.

Anketa

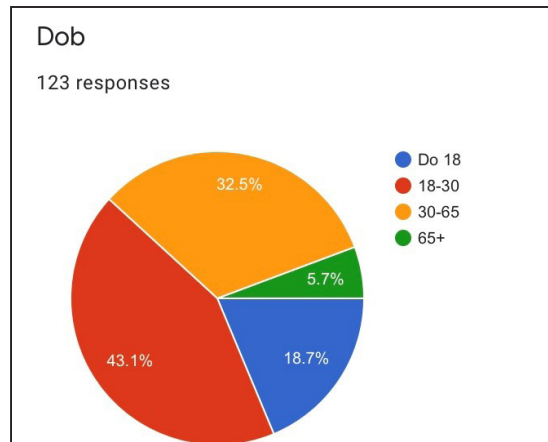
Grafikon 1.

Prvo pitanje naše ankete odnosilo se na spol naših ispitanika. Prema grafičkom prikazu vidimo da u našoj anketi prevladavaju žene sa 70.2%, dok je muškaraca 29.8%. Zahvaljujući tome, ćemo moći zaključiti šta žene misle i kakav stav one imaju o temi koja se upravo njim i tiče.

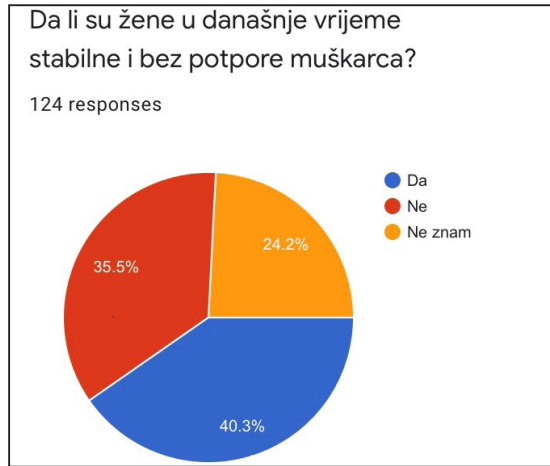
Grafikon 2.

Na ovom grafikonu prikazani su odgovori na pitanje koje se odnosi na dob ispitanika. Ponuđeno je četiri odgovora: a) do 18; b) 18-30; c) 30-65; d) 65+. Na našu sreću, svi ponuđeni odgovori posjeduju određen procenat sudjelovanja u ovom pitanju. Upravo na taj način možemo sumirati kako različite generacije gledaju na ovu temu. Najveći procenat pripada dobi od 18 do 30 godina sa 43.1%. Nešto manji procenat, od 32.5% su osobe od 30 do 65 godina. Potom, do 18 godina, su oni koji pripadaju grupi ljudi koja bilježi 18.7%, te najmanja sudjelovanost u ovom istraživanju su ljudi sa 65+ sa 5.7%.

Grafikon 3.

Na ovom grafikonu su predstavljeni odgovori na pitanje kojim smo željeli doći do saznanja da li su žene u današnje vrijeme stabilne i bez potpore muškaraca. Najvećim dijelom naš grafikon zauzima plava boja koja simbolizuje ponuđeni odgovor "Da". Procentualno, on iznosi 40.3%. Suprotno tome, odgovor "Ne" čini 35.5%, a "Ne znam" 24.2%.

Sudeći prema ovom, iako preovladava stav da su žene stabilne i bez potpore muškaraca, vidimo da postoji dosta onih koja ne misle tako, što nam opet govori o individualnom stanju i položaju žene u današnjem društvu.

Grafikon 4.

Na ovom grafikonu predstavljeni su odgovori na pitanje da li u društvenoj strukturi treba postojati podjela na muške i ženske poslove. Od ponuđenih pet potencijalnih odgovora, dva odgovora nose najveći procenat. Njih su obilježili ljudi koji se "U potpunosti ne slažu" i "Ne slažu" sa ovim stavom, a procentualno to iznosi 26.6% i 29.8%. Oni koji se "Niti slažu niti ne slažu" sa ovim stavom čine 16.9%. Postotak od 18.5% ispitanika je obilježio odgovor "Slažem se", a 8.1% "U potpunosti se slažem". Sudeći prema ovom grafikonu, kao i na prethodnim pitanjima, mišljenja su raznolika, ali

više od polovine onih koji su sudjelovali ovom istraživanju smatraju da u društvenoj strukturi ne treba postojati podjela na muške i ženske poslove.

Grafikon 5.

Kao i u prethodnom grafikonu, lako uočljiva je raznolikost i na ovo pitanje. Peto pitanje ispituje ispitanike da li su žene fizički slabije od muškaraca. Najmanji procenat pripada onima koji se u potpunosti slažu sa ovim stavom i iznosi 11.3%. Nešto veći procenat od 15.3% su oni koji se slažu

da su žene fizički slabije od muškaraca. Oni koji se nemaju stav o ovom, pa se samim tim niti slažu niti ne slažu pripadaju postotku od 21.%. Kao i u prethodnom pitanju, odgovori koji prednjače i ovdje su “U potpunosti se ne slažem” i “Ne slažem se” i iznose 23.4% i 29% ispitanika.

Grafikon 6.

Na ovom grafikonu vidimo prikaz odgovora na pitanje da li žene trebaju biti isključene iz poslova koji su namjenjeni muškarcima. Najvećim dijelom se ispitanici ne slažu sa ovim stavom. Postotak od 26.6% su ispitanici koji se u potpunosti ne slažu sa ovim, a suprotno njima, odnosno oni koji se u potpunosti slažu čine 12.9%.

Ne slaže se 32.3%, dok se slaže 12.9%. Te oni koji su možda suzdržani od ovog stava ili nemaju stvoren stav o ovome su osobe koje su obilježile odgovor “Niti se slažem niti se ne slažem” i čine 15.3%.

Grafikon 7.

Ovaj grafikon pokazuje odgovore na danas vrlo često pitanje. Ono se odnosi na to da li žene trebaju živjeti u skladu s tradicionalnim porodičnim načelima. Kao što smo već naveli, ovo je vrlo aktualna tema o kojoj ljudi imaju različite stavove. Baš to vidimo i na ovom grafikonu, no, ipak se ispitanici opredjeljuju za stav da žene trebaju izaći iz

tih okvira, koje žene često drže "u okovima". Izražavajući svoj stav da se u potpunosti ne slažu sa nevedenim su ispitanici koji broje 25.8%, a ne slaže se 31.5%. Niti se slažu niti se ne slažu su ispitanici sa procentom od 15.3%. I kao što smo već naveli, da postoje različita mišljenja, postoje i zabilježeni odgovori onih koji se u potpunosti slažu odnosno slažu da žene trebaju živjeti u skladu s tradicionalnim načelima i iznosi 11.3% odnosno 16.1% ispitanika.

Grafikon 8.

Posljednje pitanje naše ankete ali od velike važnosti čini pitanje kojim smo željeli doći do saznanja o trenutnoj situaciji u kojem se žene nalaze. Ispitanike smo pitali da li žene danas izlaze iz tradicionalnog okvira. Osvrtom na prethodno pitanje u kojem smo vidjeli da više od polovine sudionika u ovoj anketi želi promjene, to nije situacija i sa ovim pitanjem. Iako približno, ali ipak ne polovina ispitanih, tačnije 46% kaže da žene izlaze iz tradicionalnog okvira, a približan je i procenat od 34.7% koji kažu da ne izlaze iz tog okvira. Oni koji ne znaju odgovor na pitanje su ispitanici koji procentualno čine 19.4%.

Zaključak anketa

Na osnovu predstavljenih rezultate sprovedenog istraživanja, zaključujemo sljedeće. Prije svega, imali smo ispitanike svih generacija što nam je dalo sliku položaja žena iz različitih uglova. Iako su preovladavale žene, ne možemo reći da nemamo mišljenje i muškaraca, pa time zaključujemo da rezultate koje smo dobili, nisu proizvod samo ženskih stavova. Prema većini, žene su danas stabilne u društvu bez potpore muškaraca. U društvenoj strukturi rada ne bi trebala postojati podjela na muške i ženske poslove s obzirom da prema većini žene fizički nisu slabije od muškaraca pa zbog toga ne bi trebale biti isključene iz muških poslova.

Uz ovo, došli smo i do saznanja pa samim tim i to potvrdne naše hipoteze da žene žele izaći iz “okova” tradicionalnog okvira koji ih drži vijekovima. To se očituje u njihovom obrazovanju i poslovima kojima “bježe” od kuće i kućanskih poslova. Naravno, ovo pitanje da li one trebaju izaći iz ovog okvira i da li se žene idalje ponašaju u okviru toga je raznoliko. Prema anketnim rezultatima smo mogli uvidjeti tu raznolikost te time vidimo da postoje i dalje oni koji smatraju da žene trebaju obavljati ulogu majke i domaćice. Prema mom skromnom mišljenju, žene se već odavno bore za svoja prava i time žele izaći iz margine u svim životnim sferama, ali i dalje su tu predrasude i osude društva u BiH.

Zaključak

Prema navedenim informacija koje smo iznijeli, dolazimo do zaključka da je Charlotte Parkins Gilman ostavila veliki trag u Sociologiji. Mogli smo uočiti da iako težak život koji je vodila, ipak je ostala svoja što je i poruka svakoj ženi. Ostati jaka, neovisna i veoma hrabra da se odupre tadašnjim odnosno sadašnjim stavovima kakva žena treba biti i kakav život voditi. Kao što smo već i naveli, ona se suprotstavljala ovisnosti o muškarcima u svim životnim sferama. Smatrala je da su žene sposobne da žive i bez njihove pomoći. Da mogu raditi sve poslove i da žene nisu slabije od muškaraca. Iako na momente gruba, odbacujući kćerku iz svog života, osjećala se i tužno zbog toga. Ona jednostavno nije žena koja je mogla bez svog posla. I baš na našu sreću, koji imamo priliku čitati njene radove, ona nije odustala od svoje životne putanje, a to je upravo posao. Kako na Sociologiju kao nauku, tako i na mene je Charlotte Parkins Gilman ostavila jak utjecaj svojim stavovima o životu, pa zbog toga smatram da su nepravедno sestre

osnivačice marginalizire i zapostavljene, jer su se bavile svim aspektima života od kojih možemo mnogo toga naučiti.

Literatura

1. Beekam, M., (n.d.). Women's Intellectual Contributions to the Study of Mind and Society.[internet]. Dostupno na:<http://faculty.webster.edu/woolflm/women.html>. Pristupljeno[24.12.2020].
2. Barnesandnobel. (2011). The Yellow Wallpaper by Gilman, Charlotte Perkins. [internet]. Dostupno na:<https://www.barnesandnoble.com/w/the-yellow-wallpaper-by-charlotte-perkins-gilman-charlotte-perkins-gilman/1106637863>. Pristupljeno[25.12.2020].
3. Gruić-Grmuša, L., (1999). "Njena" zemlja i zemlja "duge": dvije feminističke utopije. [internet]. Dostupno na:<https://www.docdroid.net/ONwVys6/gruicgrmusa-1-pdf>. Pristupljeno[25.12.2020].
4. Harrison, P., (n.d.). The Evolution of Charlotte Perkins Gilman. [internet]. Dostupno na:<https://www.radcliffe.harvard.edu/news/radcliffe-magazine/evolution-charlotte-perkins-gilman>. Pristupljeno[19.12.2020].
5. Radcliffe institute. (n.d.). From woman to human: the life and work Charlotte Parkins Gilman. [internet]. Dostupno na:<https://www.radcliffe.harvard.edu/schlesinger-library/exhibition/woman-human-life-and-work-charlotte-perkins-gilman>. Pristupljeno[01.12.2020].
6. Sparknotes. (2020). The Yellow Wallpaper. [internet]. Dostupno na:<https://www.sparknotes.com/lit/yellowwallpaper/summary/>. Pristupljeno[24.12.2020].
7. Simon and Schuster. (2020). Herland. [internet]. Dostupno na:<https://www.simonandschuster.com/books/Herland/Charlotte-Perkins-Gilman/9781681462714>. Pristupljeno[28.12.2020].
8. Wikimedia Commons. (2011). Schlesinger Library Radcliffe Yard, Harvard University, Cambridge, Massachusetts, USA. [internet]. Dostupno na:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Schlesinger_Library_-_Radcliffe_Yard,_Harvard_University,_Cambridge,_Massachusetts,_USA_-_DSC04489.jpg. Pristupljeno[25.12.2020].
9. Women's work: Quilts. (2020). Charlotte Perkins Gilman: Commercial Artist. [internet]. Dostupno na:<http://womensworkquilts.blogspot.com/2020/03/charlotte-perkins-gilman-commercial.html>. Pristupljeno[28.12.2020]

SESTRE OSNIVAČICE U SOCIOLOGIJI
BIBLIOGRAFSKI PRIKAZ:
JANE ADDAMS

Studentica:
Medžida Čajlaković – Kulanić

Sadržaj

Jane Addams – Voljena i korisna žena	81
Sažetak	81
Abstract	81
Uvod	82
Laura Jane Adams	83
Pionirka progresiva	86
Čikaška škola sociologije; dvosmjerni utjecaj	91
<i>Hull House settlement</i> /socijalno naselje	94
Progresivno – organizacijski i internacionalno – pacifistički angažman ...	96
Zaključak	99
Bibliografija	100

Jane Addams – Voljena i korisna žena¹

Sažetak

Jane Addams (6. septembar 1860. – 21. maj 1935.) bila je pionirka u Sjedinjenim Američkim Državama u oblasti socijalnog rada, javno angažirana filozofkinja, sociologinja, autorica i liderica ženskog prava glasa i svjetskog mira. Djelovala je krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Addams je bila jedna od najistaknutijih reformatorica progresivne ere; iako je jedan period svog života bila osporavana i izopćena iz javne sfere djelovanja, danas je sve češće prepoznaju kao sociologinju i članicu američke pragmatične škole filozofije, a 1931. postala je prva Amerikanka kojoj je dodijeljena Nobelova nagrada za mir. Također, priznata je kao osnivačica profesije socijalnog rada u Sjedinjenim Državama. Njena najveća životna zadužbina svakako je *Hull House*, osnovan 1889. godine u Čikagu, prva institucija tog tipa u Sjedinjenim Državama. Filozofija i sociologija Jane Addams kombinacija su feminističke osjetljivosti s nepokolebljivom posvećenošću društvenom poboljšanju kroz zajedničke napore sa suvremenicima/cama. Iako je simpatizirala feministkinje, socijalistkinje i pacifistkinje, za života Addams je odbijala biti etiketirana, i to ne zbog ideoloških uvjerenja; naprotiv, u tom periodu to je jednostavno bila praktična odluka. Na posljetku, teoriju i paradigmu rada Jane Addams mogli bismo označiti u kategoriji onog što se u naše vrijeme opisuje kao "etika brige (care ethic)". Etika brige Jane Addams ne privatizira brižne odnose u metaforama odnosa roditelja i djeteta, već asertivno proširuje pojam na zajednicu i društvo, što je čini predstavnicom originalne feminističke misli. Među značajna postignuća Jane Addams ubraja se i činjenica da je bila prva žena predsjednica Nacionalne konferencije dobrotvornih i popravnih zavoda 1909. godine, kao i činjenica da je 1910. godine postala prva žena u povijesti odlikovana počasnim doktoratom Univerziteta Yale. Kao strastvena zagovornica društvenih promjena, postala je uzor onima koji su željeli poboljšati vlastite zajednice. Njen napor da pomogne drugima i mnoga postignuća dio su njenog trajnog nasljeđa, a njena uvjerenja i danas utječu na reformu. Ključni pojmovi: sestre osnivačice u sociologiji, Jane Adams, *Hull House* socijalna kuća, reforma, angažman.

Abstract

Jane Addams (September 6, 1860 – May 21, 1935) was a United States' pioneer in the field of social work, a publicly engaged philosopher, sociologist, author, and leader of women's suffrage and world peace. She acted in the late 19th and early 20th centuries. Addams was one of the most prominent reformers of the Progressive Era. Although during her life she was challenged and excommunicated from the public sphere, today she is increasingly recognized as a sociologist and a member of the American pragmatism school of philosophy. She became the first American woman to be awarded the Nobel Peace Prize, in 1931. She is also recognized as the founder of the social work profession in the United States. Her greatest life endowment is certainly the Hull house settlement, founded

in 1889 in Chicago, the first institution of its kind in the United States. Jane Addams' sociology and philosophy is a combination of feminist sensitivity with an unwavering commitment to social improvement through joint efforts with contemporaries. Although she sympathized with feminists, socialists, and pacifists, Addams refused to be labeled, not because of ideological beliefs; on the contrary, in that period it was simply a practical decision. Finally, Jane Addams' theory and paradigm of work could be labeled in the category of what is now described as "Care Ethic." Care Ethic Jane Addams does not privatize caring relationships in metaphors of parent-child relationships, but assertively extends the concept to community and society, making her a representative of original feminist thought and correctional facilities in 1909, as well as the fact that in 1910 she became the first woman in history to be awarded the honorary Doctorate of Yale University. As a passionate advocate of social change, she became a role model for those who wanted to improve their own communities. Her efforts to help others and many achievements are part of her enduring legacy, while her beliefs still influence reform today.

Key words: founding sisters in Sociology, Jane Adams, *Hull House* settlement, reform, engagement.

Uvod

Postoji mnogo radova i knjiga na temu života i postignuća Jane Addams koje sam pronašla prilikom istraživanja i doista je bilo teško sažeti sva ta ostvarenja u jedan rad. Ipak, cilj ovog rada je ukratko prikazati biografske podatke iz života ove fenomenalne sociologinje, s posebnim akcentom na njen doprinos u oblastima sociologije, mira, filozofije, pragmatične feminističke misli, te pionirskog rada u oblasti socijalnog rada. Prema rječniku *Marry Webster* "pionir je osoba ili grupa koja/e organiziraju ili doprinose novom sistemu vrijednosti, misli i/ili angažmana (Webster, 1828)." Jane Addams, osim što je pionirka u oblasti socijalnog rada, uz Harriet Marinau, jedna je od najpozantijih sestara osnivačica sociologije² (Mušić, 2020).

Deegan za prve žene sociologinje koristi termin *sestre osnivačice* jer ne želi odrediti najmoćnije žene u sociologiji "majkama osnivačicama", iako mnogi naučnici (Hess, Markson, i Stein 1988) počinju da koriste upravo ovu terminologiju (Deegan M. J., 1990).

Ne preferiram slikovitost i značenje majčinstva u kontekstu brilijantnih žena. Mnoge od njih su posvetile svoj život eliminaciji tradicionalnih ženskih uloga, posebno opresivnosti koja okružuje majčinstvo. Simbol majčinstva, nadalje, vrlo često je ukorijenjen u emocionalnom, radije, nego u intelektualnoj brizi. Sestre osnivačice nisu u ovom smislu podređene

“ocima utemeljiteljima“. Konačno, majke su moćne kod kuće, ali ne i u javnom svijetu ideja, akademiji i socijalnim institucijama kao što su bolnice i vojska (Bernard 1964, 1981, Rossi, 1974, Rossi i Calderwood 1974; Smith 1987, 1988).

Sestre osnivačice govore sa autoritetom i u javnim i u privatnim svjetovima, uključujući oba spola i transcendirajući tradicionalne limite sociologije i žena. Fraza “žene utemeljiteljice u sociologiji” je povezana politički za feminističko značenje pojma “sestrinstvo” (Deegan M. J., 1990).

Kao i u slučaju sestara osnivačica sociologije, sve češće, autori/ce koji/e pišu o Jane Addams i njenom doprinosu i reformi socijalnog rada, također koriste termin “majka socijalnog rada” (Kington, 2012).

Metodom *close readinga*, harvardskog dubinskog čitanja (Kain, 1998) nastojat ću predstaviti biografiju Jane Addams, njeno djetinjstvo, obrazovanje, intelektualni doprinos, te profesionalni angažman kroz suradnju sa čikaškom školom sociologije i rad u *Hull House* socijalnoj kući. Nakon opsežnog dubinskog iščitavanja literature, cilj je i pobliže predstaviti njeno rano djetinjstvo i elemente koji su utjecali na njeno određenje da se odrekne tradicionalnih uloga koje su živjele žene njenog doba i okrene se znanosti i društvenom angažmanu.

Laura Jane Adams

Slika 1. Portret Jane Addams, sa šest godina, 1866.god.
(Chmielewski, 2014)

Znanstvena, sociološka i filozofska misao Jane Addams duboko su povezane sa njenim neobičnim i izvanrednim životom. Kao što svjedoče brojni biografski zapisi Jane Addams, njeni lični podvizi često su ostajali u sjeni njenog intelektualnog doprinosa. Ipak, kao američka kulturološka feministkinja i pragmatičarka, Addams je valorizirala iskustvo, čineći prikladnim da se, barem ukratko, prepriča njena životna priča

(Hamington, <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>, 2018).

Laura Jane Addams rođena je u Cedarvilleu, u državi Illinois, 6. septembra 1860. godine. Odrasla je u sjeni građanskog rata i u vrijeme kada je Darwinovo porijeklo vrsta imalo rasprostanjen utjecaj u društvu. Njeno djetinjstvo odražavalo je materijalnu prednost kćerke političara/senatora i uspješnog vlasnika mlinova, Johna Addamsa. Kada je Jane imala dvije godine, njena majka Sarah umrla je rađajući njihovo deveto dijete (Diliberto, 1999) i to je umnogome odredilo njen život jer je upravo taj događaj ostao kao jedino sjećanje na majku. To sjećanje na majku energično je čuvala čitav svoj život (Diliberto, 1999). Nakon majčine smrti veliku ulogu u životu mlade Jane imala je njena starija sestra, tada sedamnaestogodišnja

Marry. Marry je, kako će poslije pisati Jane, bila supstitut majke za braću i sestre (brinula je o njihovim potrebama jer je dadilja bila prestara za to); ali iako joj se duboko divila, Jane nije uviđala njenu ulogu zamjenskog roditelja. Naprotiv, Jane se umnogome identificirala sa ocem i to sa divljenjem koje su djevojčice inače pokazivale prema navikama i vrijednostima njihovih majki. Stoga nije neobično da je upravo veći dio vremena provodila sa ocem u jednom od mlinova i usvajala znanja o upravljanju mlinom, kao i očeve istančane stavove o integritetu.³ Već kao petogodišnjakinja Jane je izgubila svu svoju braću. Četvorica su poginula u ratu, dok je najmlađi preživio ratište, ali je poginuo tokom lova na patke. Taj događaj potaknuo je njena prva razmišljanja o smislu i krajnjoj, nesagledivoj tuži života koja se u porodici Addams nastavila i naredne godine kada je njena sestra, šesnaestogodišnja Marta iznenada preminula. “Do kraja svog života, Jane je riječ horor podsjećala na njenu porodicu; kada je sahranjena njena sestra, osjećala je da će zauvijek biti napuštena. Mjesecima nakon pogreba imala je noćne more u kojima je umirala i njena sestra Marry, i tada je bila u strahu da više neće biti nikog da je voli (Diliberto, 1999).”

Već od ranog djetinjstva Jane je bila veoma bolešljivo dijete; kašalj, česte prehlade, bolovi u leđima i sl., stoga je njen otac vjerovao da ni ona neće dugo poživjeti, te je uživala veliku pažnju svojih sestara i oca. Međutim, nova prekretnica u životu mlade Jane bit će ponovna ženidba njenog oca. Njena pomajka Anne bila je stroga žena i nije mnogo marila za boljke razmaženog djeteta.⁴ Bila je samosvjesna, poduzimljiva, postojana žena koja, iako svjesna rodne nepravde u društvu, nije imala tendencije da konkretno i aktivno učestvuje u promjenama. Ipak, bila je dobra prema djeci i mnogo vremena je odvajala za njih (što inače u viktorijsko doba nije bio običaj). Uprkos tome, nije imala sluha za Janeinu bolešljivost; štaviše pritiskala ju je da se tome ne prepušta jer je vjerovala da mlade

djevojke vole biti bolesne zato što vole biti mažene. Annieni stavovi imali su velike reperkusije na njen kasniji život kao odrasle žene, ali ipak nikad nije o tome otvoreno razgovarala sa pomajkom. S druge strane, u mnogo čemu, Anne je imala pozitivan utjecaj na Jane. Iako nije bilo poželjno i uobičajeno da mlade djevojke čitaju nešto više od poezije, Anne je ohrabivala Jane da čita raznoliku literaturu; Jane je mnogo čitala, a najviše se interesovala za religiju i filozofiju, i upravo ta njena rana poimanja etike bit će okosnica njenog budućeg intelektualnog i društveno – javnog angažmana. Jane je bila vrlo oštromna djevojčica, a njeni otac i pomajka su je poticali na neovisno i slobodno razmišljanje tokom odrastanja i školovanja u ženskoj školi Rockford Seminary (kasnije preimenovana u Rockford College), iako su znali da je jedina uloga žene biti supruga i domaćica. Naime, Jane je odrastala u viktorijanskom vremenu u kojem su žene imale vrlo slab utjecaj u društvu; mogle su biti submisivne supruge ili usidjelice, drugih izbora gotovo da i nije bilo. Ipak, Jane je završila školovanje u Rockford Collegeu u Rockfordu, u Illinoisu, gdje je bila jedna od najboljih učenica.

Već tokom školovanja, kroz život u internatskom ženskom okruženju, iskusila je osnaživanje života u okruženju usmjerenom na žene i izrasla kao sjajna intelektualka i društvena liderica. Njene kolegice i nastavnice prepoznale su ovo njeno vodstvo kroz različite angažmane u koje je bila involvirana tokom školovanja (1879. Jane je postala urednica *The Rockford Seminary Magazine*, studentskog magazina u kojem je godinu ranije objavila svoj prvi esej *Plated Ware*, pokreti za osnaživanje žena i sl.). U konačnici, Addams je predvodila u pokretu da se u školi stekne važeća diploma i bila je jedna od prvih koja je diplomirala (Hamington, <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>, 2018).

Uprkos predodređenim uvjetima života za ženu, Jane je pronašla način da bude društveno korisna. Još kao dijete imala je ambicije, harizmu i snažan osjećaj moralne dužnosti. Međutim, težak život irskih migranata u susjedstvu motivisao ju je na polju reformacije i aktivne uloge u društvu; bila je svjetski poznata kao pionirka u asimilaciji migranata u život srednje klase. “Kao što je često isticala, osnovala je *Hull House*, koliko da spasi siromašne, toliko i da spasi sebe⁵ (Diliberto, 1999).” Otuda i njeno dualno razumijevanje angažmana u oblasti socijalnog rada kao subjektivne potrebe i objektivne vrijednosti. Tokom svog života neumorno se zalagala za ukidanje dječijeg rada, loših uvjeta stanovanja, rada u nesigurnim fabrikama i korupcije u politici. Bila je nadarena govornica i spisateljica. Proputovala je diljem Sjedinjenih Država propovijedajući “Društveno

Evandjelje” i tražeći jednaka prava za sve. Napisala je nekoliko knjiga koje su dovele do uspostavljanja liberalnijih agendi 20. stoljeća.

Pionirka progressa

Jane Addams bila je najpoznatija kao žena od akcije. Sa nepunih trideset godina osnovala je *Hull House* socijalnu kuću, zalagala se za javno korisne ciljeve, organizirala reformske pokrete, držala govore, istraživala urbani život, držala ekstenzivne kurseve, pisala knjige i članke u časopisima, vodila profesionalne organizacije, kao i nove organizacije za mir i pravdu, borila se za pravo glasa žena. Njeni pionirski napori, pak, u svijetu ideja – filozofiji – slabije su prepoznati; ostajali su u sjeni njenog društveno korisnog angažmana, a muška naučna zajednica ignorirala ih je sve do početka devedestih godina prošlog stoljeća.

Jane Addams, kao filozofkinja bila je osporavana od društva za razliku od svojih muških kolega suvremenika. Naime, smatralo se da su veliki mislioci tog vremena bili muški filozofi poput Johna Deweyja, Williama Jamesa i Georgea Herberta Meada, čije su filozofske ideje smatrane progresivnim mislima, dok je Addams viđena kao briljantna izvršiteljica njihovih briljantnih ideja; dakle ništa više od administrativne radnice. Zahvaljujući neumornom radu feminističkih filozofkinja i povijesničarki, jasno je da je Jane bila mnogo više od puke administrativne radnice. Njenih desetak objavljenih knjiga i više od 500 članaka pokazuju snažnu intelektualnu interakciju između iskustva i razmišljanja u američkoj filozofsko – pragmatičkoj tradiciji (Hamington, <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>, 2018).

Slika 2. Jane, ca. 1896
(Chmielewski, 2014)

Skoro pola stoljeća, koliko je živjela i radila kao osnivačica i voditeljica čikaškog socijalnog naselja, *Hull Housea*, pružilo joj je priliku da svoju usmjerenost društvenom boljitku, feminizmu, raznolikosti i miru direktno usmjeri na praktično djelovanje. Ta su joj iskustva pružila temelj za zanimljivu filozofsku perspektivu. Jane Addams je na svoj posao socijalne radnice gledala kao na veliki epistemološki poduhvat.

Addams je doista bila javna, društvena filozofkinja – ona koja se nije bojala zaprljati ruke.

Maurice Hamington filozofiju Jane Addams upravo definira kao socijalnu, društvenu filozofiju, objašnjavajući je kao pristup etici koji definiše kao “Utjelovljena briga/*Embodied Care*”; odnosno ono što bismo danas nazvali “etika brige“. “Utjelovljenu skrb/brigu definiram kao pristup moralu/etici koji etička razmatranja prebacuje na kontekst, odnose i afektivno znanje na način koji se u potpunosti može razumjeti samo ako se prepozna njegova utjelovljena dimenzija. Briga se pokazuje kroz navike koje su izraz utjelovljenog znanja i doprinose brižnoj mašti. Briga se zalaže za procvat i rast pojedinaca, ali priznaje i našu međusobnu povezanost i međuovisnost (Hamington, 2004).”

Liderstvo Jane Addams među američkim pragmatičarima u razumijevanju siromašnih i potlačenih rezultiralo je daleko radikalnijim oblikom pragmatizma od onog njenih muških kolega suvremenika, Deweyja, Jamesa i Meada, čija je socijalna filozofija bila prožeta klasnom i rodnom svijesću. Njena verzija “etike brige” ne privatizira brižne odnose u metaforama odnosa roditelja i djeteta, već asertivno širi pojam na zajednicu i društvo. Stoga je Jane Addams bila originalna feministička filozofkinja i sociologinja.

Naime, njena teorija kritičkog pragmatizma (“etika brige“,op.a.) temeljila se na demokratiji koja bi osigurala socijalnu jednakost i obrazovanje kao i mehanizme zaštite tog prava. Suvereno se oslanjala na središnje koncepte simboličkog interakcionizma, pogotovo što su ih artikulirali Mead, Dewey i Thomas. Socijalna interakcija zasnovana na jednakom učešću svih, međutim, bila je usporena i blokirana u američkim gradovima. Kao rezultat kapitalizma, imigracije i promjena u domaćinstvima koje pogađaju prvenstveno žene, djecu i starije, komunikacija i interakcija nisu bile uspješne za cijelu zajednicu. Da bi se riješili ovi problemi, demokratija i obrazovanje su se trebali koristiti kao alati za poboljšanje socijalnih institucija, kontrole zajednice i vitalnosti svakodnevnog života. Na taj način je Addams povezala socijalnu psihologiju simboličkog interakcionizma sa strukturnim problemima gradskog života. Muški američki pragmatičari također su dijelili njeno viđenje društvenog poretka, ali Jane je bila daleko radikalnija u svojoj interpretaciji (Deegan, 1988).

Kada se govori o Jane Addams najčešće ju se povezuje sa reformom socijalnog rada, međutim, kao što smo već elaborirali, Addams je jedna od najvažnijih ranih sociologinja. Kako bismo detaljnije razumjeli njenu

sociološku misao, odvojeno od socijalne filozofije, treba uzeti u obzir “feministički pristup izučavanja sociologije koji nas usmjerava u pogledu mogućnosti integracija u društvu, preuzimanja odgovornosti za društvene tokove, te razvijanje novih metodoloških modela istraživanja (feminističke metodologije, op. a.) i prakse (Moore, 1989)“. Prema definiciji Mooreove, Jane je u svakom smislu zaslužila istaknuto mjesto na polju sociologije; kako je već ranije navedeno, njen istaknuti angažman u polju integracije migranata u društvo učinio ju je svjetski poznatom; išla je u smjeru promjene društvenih tokova, nije se prepuštala postojećim i razvila je potpuno novu metodologiju rada kroz suradnju sa čikaškom sociološkom školom i dugogodišnji rad u *Hull House* – socijalnoj kući/naselju. Marry Deegan rane sociologinje razdvaja u dvije kategorije; začetnice sociologinje koje su otvarale put ženama u profesionalnom bavljenju profesijom i zlatnu eru žena u sociologiji.

Začetnice u zlatnoj eri borile su se za ženska prava na visoko obrazovanje, borbu za ženska prava općenito, posao izvan kuće i korištenje društvene znanosti za dokumentiranje ženskih ograničenih života i mogućnosti. Jane Addams je bila centralna figura u ovoj sociološkoj drami, posebno u oblasti primjenjene sociologije i sociološke misli koju je kreirala čikaška škola sociologije. *Hull House*, koju je vodila, je bila glavna sociološka institucija. Ona je generirala novi model profesionalnog rada, u kojem su kuća i radno mjesto povezani. To je bila jedna vrsta komune i salona. Neke od briljantnih žena sociologinja koje su živjele i radile tamo, bile su: Edith Abbott, Emily Greene Balch, Sophonisba Breckinridge, Charlotte Perkins Gilman, Florence Kelley, Frances Kellor, Julia Lathrop, Mary McDowell i Annie Marion MacLean.

Desetine drugih žena sociologinja, uključujući Beatrice Webb, Idu Wells –Bartnet i Alice Masaryk, posjetile su je (Deegan M. J., 1990).

Nesumljivo, Jane Addams je progresivna pionirka u svakom smislu te riječi. Mlade djevojke osamdesetih godina 19. stoljeća nisu se bavile osnivanjem socijalnih ustanova u opasnim, prljavim i siromašnim ulicama grada. Jane je napravila ono što mlade djevojke njenog vremena nisu radile. Osnovala je socijalnu ustanovu i zajedno sa nekoliko svojih gorljivih kolega i kolegica i sama se preselila u tu instituciju, što je bio pionirski poduhvat u Sjedinjenim Državama. Osim praktičnih aktivnosti prema novoosnovanoj socijalnoj kući *Hull House*, Jane je bila mnogo angažirana u stvaranju novih ideja i metoda, kako u oblasti socijalnog rada i empirijske sociologije, tako i u oblasti mapiranja urbane sredine. “Inovativne mape *Hull House Maps and*

Papers (1895) postale su prototipska metoda za urbane sociologe (Deegan, 1988). Primjenom ženskog stanovišta na etiku, upravljanje općinama, mir, pragmatizam, industrijalizam, demokratiju i prakse tržišta rada, razvila je mnoštvo novih ideja (Shields, 2017).” Njena radna etika zasnivala se na principijelnosti i integritetu koje je još u ranom djetinjstvu osjećala i usvojila kao imperativ.

Indikativan je utjecaj njenog oca na njeno razumijevanje poslovne etike. Naime, sjećajući se svog prvog iskustva sa korupcijom Jane se prisjetila dana smrti svog oca. “Mnogo je toga napisano o mom ocu, tog tužnog augusta kada je preminuo, ali ono što mi se posebno urezalo u pamćenje su riječi koje je napisao njegov stari prijatelj, urednik velikog čikaškog dnevnika.

On je napisao da moj otac, za razliku od mnogih političara Illionsa, za vrijeme svog mandata u Senatu, u postratnom periodu teških dana obnove koji su slijedili, nikada ni od koga nije prihvatio mito, i osobno je svjedočio da zbog njegovog integriteta mnogi ljudi nikad nisu ni pokušali da ga podmite jer su se bojali reakcije moga oca (Ockerbloom, 1998).” S velikom nelagodom Jane se sjetila ovih napisanih redaka o svom ocu kada se prvi put i sama našla u situaciji da prihvati mito. Naime, u ranim danima djelovanja *Hull House* socijalne kuće kada se borila za reformu tvorničkog zakonodavstva, kako bi odustala od nekih svojih zahtjeva, neformalno udruženje proizvođača dalo joj je ponudu svojih članova koji su bili spremni platiti i po pedeset hiljada dolara na period od dvije godine, a ta sredstva bi bila na raspolaganju *Hull House* socijalnoj kući za filantropske aktivnosti koje ona želi. “Kada sam shvatila da mi nude mito, sa velikim stidom sam se sjetila svog oca. Ogorčeno sam ih odbila i najnježnije što sam mogla objasnila sam im da nemam ambiciju napraviti od *Hull Housea* najveću instituciju na zapadnoj strani, ako je mito cijena tog uspjeha. Sve što želim je zaštititi susjede od loših uvjeta rada, i ako je cijena te želje uništenje *Hull Housea*, onda ćemo veselo pjevati *Te Deum* na njenim ruševinama. Na kraju je ipak moj prijatelj intervenisao i pomeli smo pod tepih taj događaj, taj ružni moral koji je bio oblatoran u društvenim odnosima u našoj zajednici (Ockerbloom, 1998).”

Radna i intelektualna etika Jane Addams bila je kombinacija feminističke osjetljivosti sa nepokolebljivom posvećenošću društvenom poboljšanju kroz zajedničke napore svih uključenih u društvene procese. Iako je simpatizirala feministkinje, socijalistkinje i pacifistkinje, Jane je odbijala biti etiketirana, i to ne zbog ideoloških uvjerenja; naprotiv, u tom periodu

to je jednostavno bila praktična odluka. Njena posvećenost socijalnoj koheziji i suradnji potaknula ju je da izbjegava ono što je smatrala elementima razdvajanja. Razvijanje aktivnih demokratskih procesa bilo joj je važnije od bilo kakve etikete, stoga je inkluzivno djelovala i surađivala sa svim društvenim aktivistima (Hamington, <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>, 2018).

Addams je pažljivo mijenjala svoj retorički pristup kako bi angažirala razne biračke krugove, što identifikaciju njene socijalne filozofije čini izazovnom. Zanimljiv je primjer njenog pristupa ženama srednje klase. Kako bi ih pridobila za društvene promjene Jane Addams je nastavila cijeliti tradicionalno poimanje ženskih doprinosa društvu i njihovih iskustava na tom polju. “Kao mlade žene devetnaestog stoljeća, mi potvrđujemo svoju nezavisnost; i dalje zadržavamo stari ideal ženskosti – saksonske dame čija je misija bila davati hljeb svom domaćinstvu (Addams 1880). Četrdeset godina kasnije u *Peace and Bread in Time of War*, Addams je ponovno reaktualizirala temu “davateljica hljeba“. Ovo njeno djelo je hronika njenih nastojanja za sakupljanje i distribuciju hljeba siromašnoj djeci ratom opustošene Evrope (Addams, 1922). Jasno je dakle da su se granice “saksonske dame” ispomjerale usljed posljedica Velikog rata (Shields, 2017).” Jane je bila pionirska i pacifistička aktivistica tokom i nakon rata, kako u pomjeranju vlastitih granica, tako i u prihvatanju tradicionalnih ženskih iskustava kao neophodnih za budući progres.

U skladu s navedenim, Addams se nije namjeravala baviti filozofskim narativima izdvojenim od društvenog poboljšanja, niti društvenim aktivizmom bez teoretiziranja o širim implikacijama svog rada. U tom pogledu, integracijom teorije i akcije, Addams je sociološki i filozofski pragmatizam dovela do njegovog logičnog zaključka, razvijajući primijenjenu filozofiju uronjenu u socijalnu/društvenu akciju. Stoga je njen rad prepun primjera iz njenog iskustva u *Hull Houseu* koji se bave netipičnim temama za filozofski i sociološki diskurs; poput sakupljanja smeća, imigrantskih narodnih priča i prostitucije (Shields, 2017).

Za one koji su zaglavili u tradicionalnom razumijevanju sociologije i filozofije, sasvim je lako i zamislivo odbaciti spise Jane Addams kao nesociološke i nefilozofske, ako se ne uzme u obzir čitav opseg njezinih projekata i naknadnih analiza. Za one koji ustraju, Jane Addams nudi bogatu društvenu i političku filozofiju, socijalnu psihologiju i sociologiju, izgrađene na poštivanju i razumijevanju koje vraća vjeru i nadu u potencijalni kolektivni društveni napredak.

Čikaška škola sociologije; dvosmjerni utjecaj

William Rainey Harper, prvi predsjednik Univerziteta u Čikagu (prethodno poznatog kao čikaška škola sociologije), otvorio je vrata Univerziteta 1892. godine, započevši jedan interesantan i uzbudljiv eksperiment. Ujedno, to je značilo početak jedne nove ere u akademskoj sferi obrazovanja. Naime, Harper je počeo ono što bismo danas nazvali “lobistički marketing”, s ciljem dovođenja istaknutih i mladih akademskih znanstvenika na ovaj Univerzitet. U to vrijeme sociologija je bila u osnovi muško zanimanje, u principu apstraktna, neprimjenjiva na empirijskom nivou. Uspostavljanjem nove paradigme izučavanja sociologije kao discipline usko povezane sa društvenim tokovima, ona stječe novu reputaciju koja je usko povezuje sa “radikalnim” idejama o promjeni društva: socijalizmom, feminizmom i sekularizmom. To su svakako bili novi trendovi u sociologiji i prilika za sistemsko kritiziranje i mogući utjecaj u promjenama mainstream društvenih tokova je ono što je privlačilo mlade znanstvenike na Univerzitet u Čikagu, koji je upravo razvijao takve discipline. To što je otvorio vrata sada i ženama u profesiji bilo je i više nego dobrodošlo jer su žene smatrane idealnim kandidatkinjama za proučavanje društvenih promjena, poboljšanje društva i preispitivanje starih ograničenja ustaljenog poretka. Sve navedeno rezultiralo je činjenicom da je Univerzitet u Čikagu postao centar za sociološka istraživanja i razvoj, te utočište ženama koje do tada nisu imale priliku za visoko obrazovanje. Međutim, iako su žene sociologinje dobile pravo da se konačno bave profesijom na akademskom nivou, i dalje su bile u sjeni svojih muških kolega; na primjer nisu mogle naći posao u struci izvan akademske zajednice, što je bilo posljedica duboko ukorijenjene rodne podjele rada. Također, visoke akademske pozicije bile su isključivo za muškarce, dok su žene sociologinje mogle da rade u “ženskim” institucijama i to opet uglavnom obavljajući poslove koji su podrazumijevali ono što je “u prirodi” ženskih zanimanja. Uprkos tome, muški sociolozi prepoznali su leaderske i progresivne osobine kod nekih žena sociologinja, a jedna od najvažnijih bila je, dakako, Jane Addams. Iako zvanično nikad nije postala punopravna članica ovog Univerziteta, Jane je sa sociolozima čikaške škole surađivala decenijama i njene ideje i koncepti sociologije duboko su inkorporirani u ovaj Univerzitet. Njeno vođstvo u oblasti sociologije nije se toliko manifestovalo u saradnji sa muškim sociolozima Univerziteta, koliko u činjenici da je koordinirala i vodila masivnu mrežu žena studentica i sociologinja⁶ koje su radile na novom, odvažnom

Univerzitetu (Deegan, 1988). “Nedostatak dokumentacije koja potvrđuje Jane Addams kao sociologinju posljedica je velikog broja faktora. Slijedeći svoje vlastite ideje, Jane se suprostavila akademskoj sociologiji, elitizmu, partrijarhatu, pa i intelektualizmu. Svaki od ovih sistema vrijednosti vezani su suštinski za pretpostavke sociologije kakva se prakticirala nakon Prvog svjetskog rata. Stoga je Jane Addams bila najveća sociologinja svog doba. Činjenica da je bila žena bila je vitalna, jer je sociologija funkcionirala na rodno zasnovanom sistemu. Nakon Prvog svjetskog rata, oblasti sociologije i socijalnog rada bilie su podjeljene tako da je sociologija bila dominantno muška, a socijalni rad dominantno ženska disciplina (Deegan, 1988).”

Kako je Jane utjecala na rane sociologe i sociologinje čikaškog Univerziteta, tako je i ona bila pod utjecajem kolega/ica sa Univerziteta, kao što su John Dewey, William Jameson i George Herbert Mead. Addams i Dewey bili su intelektualno srodne duše od trenutka kada su se upoznali, 1892. godine. Dewey je posjetio *Hull House* ubrzo nakon njegovog otvaranja. Nakon sastanka Dewey je izrazio zahvalnost Jane, za rad *Hull Housea*, a nakon ove prve posjete postao je česti posjetitelj *Hull Housea*. Addams je održavala dugotrajnu blisku vezu i sa Meadom i njegovom suprugom Helen Castle Mead. Često su večerali zajedno i posjećivali jedni druge. Poput Janeinog, ni Meadovo intelektualno nasljeđe nije u potpunosti riješeno.

Njegova su djela sociolozi prepoznali kao značajna, ali mnogi su ga filozofi previdjeli (Hamington, <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>, 2018). Mead i Addams zajedno su radili na brojnim projektima, uključujući govore o radu, zagovaranje mira i angažman u Progresivnoj stranci. Kada je Addams javno napadnuta zbog toga što nije podržala ulazak SAD-a u Prvi svjetski rat, Mead ju je branio, iako se nije slagao s njenim stavom. Poput Deweyja, Mead je bio čest predavač u *Hull Houseu* (Deegan, 1988). Također, poput Deweya, Mead nije mogao da ne bude impresioniran intelektom Jane Addams, te je 1916. godine upravo on insistirao na dodjeli počasnog doktorata Jane Addams od strane Univerziteta u Čikagu. Fakultet je podržao nagradu, ali je uprava poništila odluku (na kraju je nagradu ipak dobila, ali tek 1931. godine)(Britannica, 2017). Treba istaknuti da ovo nije bio njen prvi počasni doktorat. Naime, 1904. godine odlikovana je počasnim doktoratom prava Univerziteta u Winsconsinu. Samo šest godina kasnije, 22. juna 1910. godine Addams postaje prva žena koja je nagrađena počasnom diplomom u historiji Univerziteta Yale, stekavši magisterij umjetnosti, iako Bostonski transkript navodi da

je zaslužila doktorat. Iste godine odlikovana je i L.L.D. diplomomom na Smith Collegeu u Northamptonu, državi

Massachusetts. Jane Addams vlasnica je 13 počasnih zvanja (McDermott, 2020). Addams je također održavala prijateljstvo i sa Williamom Jamesom čiji rad je citirala u mnogim prilikama. James je bio pragmatičar, a njegovu viziju urbanog poboljšanja dijelila je i Jane. James i Addams su cijenili međusobna iskustva, a među “profesionalnim” pragmatičarima njegov stil pisanja najbliži je Janeinom po čitljivosti i upotrebi opipljivih primjera (Deegan, 1988).

Addams je očito utjecala i bila pod utjecajem čikaške škole. Iako je često bila frustrirana apstraktnom putanjom Univerziteta, Addams je prihvatila refleksivnu analizu. Kroz svoje iskustvo u *Hull Houseu*, Addams je iskoristila mnoge prilike da teoretizira o vezi između teorije i prakse. Jedno vrijeme su američka filozofija, sociologija i socijalni rad postojali u simbiotskoj harmoniji – ni jedna od njih nije imala jasne metodološke granice u disciplini i nisu se mnogo razlikovale jedna od druge, ali su svakako imale koristi od razmjene međusobnih iskustava i znanja. Nažalost, od početka 20. stoljeća, kada su Mead, Dewey i

Addams bili zajedno u Čikagu, intelektualna genealogija američke filozofije, sociologije i socijalnog rada drastično su se odvojile i svako od njih je krenuo na svoju stranu.

Razdvajanjem ovih disciplina pogubili su se podaci koji bi nam rasvijetlili ulogu Jane Addams u svakoj od njih, ponaosob (Deegan, 1988).

Povjesničarka Rosalind Rosenberg opisuje, pak, Addams kao faktičku dopunsku profesoricu na Univerzitetu u Čikagu. Mary Jo Deegan dokumentira da je tokom jedne decenije Addams predavala brojne fakultetske kurseve putem dopunskog odjeljenja Univerziteta u Čikagu.

Uprkos tome, odbila je ponude da se pridruži dodiplomskom i post-diplomskom studiju na ovom fakultetu (Deegan, 1988).

Mary Jo Deegan (1990:37), profesorica *emeritus* Nebraska *Lincoln* američkog univerziteta, o Jane Addams je napisala slijedeće:

“Jane Addams je najznačajnija sociologinja iz više razloga. U periodu između 1890-1920., bila je predvodnica desetina žena u sociologiji. Njena socijalna nastamba, *Hull House*, je bila institucionalna luka za ovu mrežu. Služeći kao fokus za ženski rad, i kao veza sa najvažnijim, većinom muškim sociološkim centrom tokom ovog perioda, čikaškim Univerzitetom. Ideje Jane Addams, o kulturalnom feminizmu i kritičkom pragmatizmu,

upravljale su radovima mnogih drugih žena i artikulirale su njihove ideje istovremeno (Mušić, 2020).”

Nakon Prvog svjetskog rata, Jane Addams i muški sociolozi čikaškog Univerziteta krenuli su različitim putevima, što je rezultiralo brisanjem Addamsove iz socioloških baza podataka.

Dramatično finale njene sociološke karijere kulminirale su društvene promjene i preokreti koji su uslijedili nakon Prvog svjetskog rata i njegovih posljedica.

Hull House settlement/socijalno naselje

Jane Addams diplomirala je 1881. godine, i suočila se sa nizom problema koje su iskusili njeni suvremenici/ce i kolege/ice, poput Georgea Herberta Meada i Williama Jamesa.

Pokušala je pohađati Ženski medicinski koledž u Filadelfiji, ali ga je iste godine napustila i vratila se u Čikago (Mušić, 2020). Jane je u ranim dvadesetim godinama, nakon diplomiranja, razmišljala o smislu svog života⁷, ali je odbijala prihvatiti tradicionalne religijske odgovore na svoja životna pitanja (Diliberto, 1999). Kada je konačno i odlučno odbila život kakav je “trebalo” da prihvati (da se uda i rađa djecu)(Shields, 2017), pokrenula se i 1883. godine sa svojom prijateljicom Ellen Gates Starr otputovala u Evropu. Na tom putovanju interesantan je bio i njihov susret sa Tolstojem⁸, ruskim književnikom i misliocem. Jane je duboko cijenila Tolstoja, kao i on nju (Vadim Moldovan, 2016). Njegov utjecaj na Jane Addams vidljiv je u njenom razumijevanju socijalne psihologije, praksi u socijalnom radu, ali i pacifističkom pogledu na svijet (Vadim Moldovan, 2016). 1887. godine Jane je pročitala članak o modelu *settlemet houses* – socijalnih naselja u Engleskoj (*Toynbee Hall* – osnovana 1884) i Sjedinjenim Državama (*University Settlement Society of New York* – otvoren 1886). Ponukana člankom ponovo je otputovala u Evropu 1887. godine, kako bi posjetila *Toynbee Hall*. S turneje se vratila 1888., s jasnom vizijom svrhe svog života. Odlučila je posvetiti svoj intelekt, energiju i značajne finansijske resurse za društvenu akciju i filantropiju kroz model socijalne kuće (Addams, 1912). Sljedeće godine (1889), ona i njena partnerica Ellen Gates Starr, otvorile su *Hull House* (Vadim Moldovan, 2016). U imigrantskoj četvrti radničke klase u Čikagu kupile su veliku vilu koju je sagradio Charles Hull 1856. godine, te nazvavši je *Hull House*, uselile su se u nju 18. septembra 1889. Na kraju,

naselje je imalo 13 zgrada i igralište, kao i kamp u blizini Ženevskog jezera u Wisconsinu. Mnoge ugledne socijalne radnice, sociologinje i reformatorice, uz Jane i Ellen, kao što su Julia Lathrop, Florence Kelley i Grace i Edith Abbott, došle su živjeti u *Hull House*, kao i drugi koji su nastavili zarađivati za život radeći svoje poslove ili baveći se umjetnošću, a uz to pomažući Addamsovu u aktivnostima naseljavanja (Britannica, 2017).

“Dok je Tolstoj bio inspiracija za Addamsin pacifizam, grof Pjotr Kropotkin inspirisao je naučnu teoriju koja je ponudila obrazloženje za aktivnosti uzajamne pomoći u *Hull Houseu* (Eddy, 2010). Upoznali su se u Čikagu, kada je Kropotkin bio predavač na Univerzitetu, taman u vrijeme kad je Jane pisala svoju veliku knjigu *Demokratija i socijalna etika* (Addams, 1902) u (Vadim Moldovan, 2016).”

Kropotkin je bio plemić po rođenju i anarho-socijalist po uvjerenju, osuđivao je ugnjetavanje čovjekove slobode od strane države i zamišljao budućnost čovječanstva zasnovanu na uzajamnoj pomoći i saradnji, a ne na zakonima koje nameće država (Kropotkin, 2014). Addams i Kropotkin dijelili su viziju osnovnih principa koji su temelji ljudskog društva, a Addams je nestrpljivo usvojila teoriju uzajamne pomoći kako bi potkrijepila združene aktivnosti koje su se u *Hull Houseu* praktikovale već više od jedne decenije. Kropotkinova teorija pružila je ideološko obrazloženje zadrugarstvu koje živi u *Hull Houseu*, egalitarnim odnosima između njegovih stanovnika i zajednice, i Addamsino organiziranje zajednice općenito. Odnosi između stanovnika i gostiju u *Hull Houseu* predstavljali su Kropotkinovo besklasno društvo u minijaturi (Addams, 1912) (Vadim Moldovan, 2016).

Hull-House je bio socijalno naselje koje je nudilo važne obrazovne i kulturne programe za imigrante i ljude iz radničke klase. Bilo je to mjesto posvećeno društvenim, ekonomskim i političkim promjenama kako bi koristilo svim ljudima u društvu koje je patilo od različitih nejednakosti usljed razvoja američke industrije i politike. *Hull-House* je također bio izvanredna ženska planeta, puna svrhe i obećanja, a Jane Addams bila je gravitacija koja je držala sve te žene na okupu, pojačavala njihovu hrabrost i činila ih mnogo većima od zbroja pojedinaca koji su u nekom trenutku svog života naselje u ulici Halsted nazivali svojim domom. Jane Addams je svoj život posvetila stvaranju devetnaest odjeljenja u Čikagu, državi Illinois, Sjedinjenim Državama i svijetu, boljim mjestima za život. Taj rad i predanost izdvojili su je od svih drugih njenih suvremenika/ca. Također, vjerujem da je ova orbita žena koju je Jane Addams “stvorila”, učinila doista izvanrednom ovu instituciju (McDermott, 2020).

Među objektima u *Hull Houseu* bili su vrtić, gimnazija, zajednička kuhinja i internat za djevojke koje rade. *Hull House* nudio je kurseve na fakultetu iz različitih predmeta, pripremao obuku iz umjetnosti, muzike i zanata kao što je uvezivanje knjiga, a sponzorirao je i jednu od najranijih malih pozorišnih grupa, igrache *Hull Housea*. Osim toga što je pružao usluge i kulturne mogućnosti za, uglavnom imigrantsku populaciju susjedstva, *Hull House* pružao je i priliku mladim socijalnim radnicama i sociologinjama (op.a.) da steknu iskustvo (Britannica, 2017).

Progresivno – organizacijski i internacionalno – pacifistički angažman

Osim višedecenijskog angažmana u radu *Hull House* socijalne kuće, a kasnije i naselja, Jane Addams je bila angažirana u velikom broju, kako lokalnih filantropskih organizacija, tako i internacionalnih. Ovdje ćemo navesti samo neke od tih angažmana.

Kako je njena reputacija rasla, tako je Jane Addams preuzimala sve više društveno – korisnih obaveza u svom okruženju. U jesen 1903. Jane Addams je izabrana za potpredsjednicu *Nacionalne ženske sindikalne lige*, organizirane u Bostonu naporima bivše stanovnice *Hull Housea*, Mary Kenney O'Sullivan. Podružnica *W.T.U.L.-a* u Čikagu formirana je u *Hull Houseu*, 4. januara 1904. godine, u suradnji sa bivšim rezidenticama naselja, Mary McDowell kao predsjednicom i Gertrude Barnum kao sekretaricom (McDermott, 2020).

20. decembra 1904. Addams postaje prva žena koja se obratila sazivu Univerziteta u Čikagu. Njen govor, *Nedavna imigracija: polje koje je znanstvenik zanemario*, osporava ideju da kontinuirana imigracija prijeti američkim institucijama. Uprkos Addamsinoj reputaciji pionirske sociologinje, Univerzitet u Čikagu dodijelio joj je počasni doktorat tek 1931. godine (McDermott, 2020).

1905. godine imenovana je u *Odbor za obrazovanje u Čikagu*, te nedugo poslije toga postala je i predsjednica *Upravnog odbora škole*. Tri godine poslije (1908) učestvovala je u osnivanju *Čikaške škole za civilno društvo i filantropiju*. U svom okrugu u Čikagu bila je zadužena za vođenje istrage o prodaji i potrošnji opojnih droga, zaliha mlijeka i sanitarnih uslova; štaviše prihvatila je službeno mjesto inspektorice za smeće za godišnju plaću od hiljadu dolara (Shields, 2017).

Novembra 1906. godine Jane je proglašena (nakon telefonskog anketiranja 406 žena) "Najboljom ženom Čikaga". Marta 1908. godine *The Ladies' Home Journal* proglašava Jane Addams "Najistaknutijom američkom živom ženom". Iste godine (1908) Addams je izabrana za drugu potpredsjednicu novoformirane *Lige za zaštitu imigranata*, koju je ustanovila stanovnica *Hull Housea*, Grace Abbott. Liga nastavlja rad započet od strane odbora *Čikago W.T.U.L.* ogranka koji je pozivao na zaštitne mjere kako bi se osigurala sigurnost djevojkama i ženama imigrantkinjama koje se probijaju od ostrva Ellis do Čikaga.

14. juna 1909. Addams je izabrana za prvu ženu predsjednicu *Nacionalne konferencije dobrotvornih i popravnih ustanova* (kasnije poznata kao *Nacionalna konferencija socijalnog rada*) (<https://janeaddams.ramapo.edu/about-jane-addams/chronology/>, 2020).

Također, Jane Addams bila je vatrena feministkinja, sufražistkinja kada je bilo u pitanju žensko pravo glasa; smatrala je da žene trebaju učiniti sve da se njihov glas čuje, kako bi promijenile zakonodavstvo i stekle pravo glasa. Smatrala je da žene trebaju znati šta žele i iznalaziti sve mogućnosti da to i ostvare. U periodu od 1911. do 1914. godine Jane Addams obnašala je funkciju potpredsjednice *Nacionalnog američkog udruženja za žensko pravo glasa*; u tom periodu imala je turneje diljem Amerike s ciljem promocije ženskog prava glasa (McDermott, 2020).

Shvatajući svoja vlastita htijenja u pogledu rata i mira, kao istaknuta pacifistkinja, Addams je stvarala mogućnosti za svoja htijenja i koristila sve što joj se nudi za borbu protiv rata i promociju mira. Tako je 1906. godine održala ciklus predavanja na ljetnoj školi Univerziteta u Wisconsinu, a radove sa tih predavanja objavila je sljedeće godine kao knjigu *Noviji ideali mira*. Za mir je govorila i 1913. godine na ceremoniji obilježavanja zgrade *Palate mira* u Hagu, ali i u naredne dvije godine; kao predavačica pod pokroviteljstvom Carnegie fondacije, govorila je protiv uključenja Amerike u Prvi svjetski rat.

U januaru 1915. prihvatila je predsjedavanje *Ženskom mirovnom strankom Sjedinjenih Država*, a samo četiri mjeseca kasnije postala je i predsjednica *Međunarodnog kongresa žena u Hagu*, na inicijativu dr. Alette Jacobs, holandske liderice sufražistkinja. Kada je ovaj kongres kasnije osnovao organizaciju pod nazivom *Ženska međunarodna liga za mir i slobodu*, Jane Addams postala je njena prva predsjednica. Obnašala je tu ulogu sve do 1929. godine. U istom periodu, predsjedavala je na šest

međunarodnih konferencija *Ženske međunarodne lige za mir i slobodu*, te je ostala počasna predsjednica Lige sve do kraja svog života (Shields, 2017).

Zbog javnog protivljenja ulasku SAD-a u Prvi svjetski rat američka javnost i štampa su je satanizirali i proglasili *personom non grata*. Uprkos činjenici da je veliki broj članova njene porodice, kao i kolege/ice iz *Hull Housea*, podržavali ulazak SAD-a u Prvi svjetski rat, Jane je ostala dosljedna svojoj originalnoj pacifističkoj misli. Zbog toga je bila izopćena iz javne sfere djelovanja, njeni govori su bili zabranjeni, štampa je odbijala izdavanje njenih radova, a mediji su o njoj pisali kao o radikalnoj pacifistkinji i pronjemačkoj aktivistkinji (Fischer, 2007).

Pacifistkinja Addams je u vrijeme neposredno prije početka Prvog svjetskog rata, smatrana dobrom i plemenitom ženom da bi u periodu od 1913. godine do američkog pristupanja ratu, 1917. godine, postala meta raznih animoziteta i osobnih napada, kada postaje društveno i javno ostracizirana, te nakon javnog slavljenja kao svetece postaje javno ostracizirana kao nasilnica.

“Zastrašivana i otjerivana sa govorničkih platformi i napuštena od svojih prijatelja i kolega, i najistaknutije, drugih sociologa/ginja, Addams je socijalno postala pas skitnica. To vrijeme je bilo vrijeme agonije za nju. Posvećena svojim vrijednostima, bazično, femininim idealima, nastavila je zagovarati svoju pacifističku poziciju. Kulminacija njenog politički nedodirljivog statusa, desila se 1919. godine, kada ju je američka vlada obilježila najopasnijom ženom Amerike. U tom trenutku njena uloga kao sociologinje, koja je bila glavna, je izbrisana.” Deegan 1990:40 u (Mušić, 2020).

Uprkos tome, Jane se nije dala obeshrabriti pa je nastavila svoju filantropsku misiju na internacionalnom planu, te kao asistentica Herberta Hoovera, pomagala u dostavi hrane ženama i djeci u neprijateljskim državama. Tu priču ispričala je u svojoj knjizi *Mir i hljeb u doba rata* (1922) (<https://janeaddams.ramapo.edu/about-jane-addams/chronology/>, 2020).

Za svoj doprinos miru i zalaganje u sferi internacionalnog pacifizma, Jane Addams je nominovana za Nobelovu nagradu za mir 1931. godine sa nevjerovatnim brojem (91) nominacija (Haberman, 1972). Nakon što je pretrpjela srčani udar 1926. godine, Addams više nikada nije povratila zdravlje. Zapravo, bila je primljena u bolnicu u Baltimoreu baš tog dana, 10. decembra 1931. godine, kada joj je u Oslu dodijeljena Nobelova nagrada za mir. Zbog zdravlja nije preuzela nagradu sve do naredne godine. Iz novčanog fonda svoje Nobelove nagrade (16.367 dolara) izdvojila je 12.000 dolara za finansiranje centralnog ureda *Međunarodne ženske lige za mir*

i slobodu u Ženevi u Švicarskoj, a ostatak je ostavila za opće troškove i dugove. Umrla je 1935. godine, tri dana nakon što je operacija otkrila rak. Sahrana je održana u dvorištu *Hull House-a* (<https://janeaddams.ramapo.edu/about-janeaddams/chronology/>, 2020).

Zaključak

Jane Addams diplomirala je na Rockford Collegeu 1881. godine, kao najbolja u svojoj klasi.

Međutim, diplomu je stekla naredne godine kada je škola zvanično akreditovana kao Rockford College za žene. Tokom narednih godina (do 1887) započela je studij medicine, ali ga je napustila zbog lošeg zdravlja, hospitalizirana je nekoliko puta, s prekidima, putovala i studirala u Evropi skoro godinu dana, a zatim provela gotovo dvije godine u čitanju i pisanju, kao i razmišljanju o svrsi svog života. U dvadeset sedmoj godini, tokom druge turneje po Evropi sa prijateljicom Ellen Gates Starr, posjetila je naselje socijalnih kuća, *Toynbee Hall*, u londonskom East Endu. Ova posjeta bila je razlogom da shvati šta je cilj njenog života, te je odlučila da otvori sličnu kuću u siromašnom dijelu grada Čikaga, što je i učinila 1889. godine otvorivši socijalnu kuću *Hull House* na uglu ulica Halsted i Polk. Angažman Jane Addams u *Hull House* socijalnoj kući podrazumijevao je omogućavanje uvjeta za dostojan građanski i socijalni položaj svih ljudi u susjedstvu, osnivanje i održavanje edukacijskih i filantropskih organizacija, kao i mijenjanje mainstream društvenih tokova kroz borbu protiv elitizma, korupcije, loših uvjeta rada u fabrikama, kao i samih zakona koji se odnose na rad u industrijskim pogonima i dr. Jane Addams i Ellen Gates Starr držale su govore o potrebama socijalne kuće, skupljale novac, regrutirale mlade žene iz dobrostojećih porodica da pomognu, brinule o djeci zaposlenih majki u fabrikama, njegovale bolesnike, slušale ispovijesti delinkvenata i sl. Za nepune dvije godine *Hull House* je postao poznat i u tom periodu ga je naseljavalo već dvije hiljade ljudi. Dnevni raspored je bio popunjen različitim aktivnostima; ujutro su bili časovi u vrtićima, sastanci klubova za starije, popodne časovi za 195 djece, a za odrasle je navečer bilo više klubova ili kurseva, koji su praktično bili noćna škola. Tokom godina ova socijalna kuća se proširivala, kao i opseg njenog djelovanja, što je na kraju rezultiralo čitavim naseljem.

Na kraju priče o Jane Addams istaknula sam upravo njenu najveću zadužbinu *Hull House* jer ga je i sama Jane istakla kao svrhu svog života.

Hull House je ustvari čitava paradigma rada Jane Addams. Kroz angažman u njemu, Jane je razvila svoju teorijsku i praktičnu okosnicu kulturološkog feminizma, socijalne psihologije, praktične/empirijske sociologije, socijalno – pragmatičke filozofije, pionirskog progresivnog socijalnog rada, ali i progresivnog menadžmenta opće administracije. Također, iz *Hull Housea* (odnosno profesionalnim zalaganjem njegovih rezidentica) su se uspostavile i razvijale mnoge filantropske, popravno – odgojne i javno korisne organizacije i institucije, gdje je Jane Addams bila ključna figura u svim navedenim procesima. Stoga, kad kažemo *Hull House*, krajnje je neumjesno misliti samo na instituciju ili naselje jer *Hull House* je teorija i praksa progresivnih misli i djela jedne od najvažnijih sestara osnivačica u sociologiji, dr. Jane Addams.

Američko društvo nanijelo joj je nepravdu još za života devalvirajući je sa pozicije jedne od najvećih sociologinja i misliteljica tog vremena i ostavljajući je na prašnjavim policama zaboravljene povijesti, te etiketirajući je još za života *personom non grata* i zabranjujući njen rad zbog uskogrudnih ratno – političkih interesa SAD-a. Jane je ostala uspravna, dosljedna svojim idejama, uvjerenjima i aktivizmu, što je prepoznao čitav svijet slaveći je kao tek drugu ženu laureatkinju Nobelove nagrade za mir, 1931. godine.

Bibliografija

- Britannica, T. E. (23. 3 2017). <https://www.britannica.com/biography/Jane-Addams>. Preuzeto 30. 12. 2020. iz <https://www.britannica.co>: <https://www.britannica.co>
- Chmielewski, W. (2014). <https://www.swarthmore.edu/library/peace/Exhibits/janeaddams/addams.htm>. Preuzeto 28. 12. 2020. iz <https://www.swarthmore.edu>: <https://www.swarthmore.edu>
- Deegan, M. J. (1988). *Jane Addams and the Man of Chicago School, 1892 – 1918*. New Brunswick, New Jersey : Transaction Books, New Brunswick (U.S.A.) and Oxford (U.K.).
- Deegan, M. J. (1990). *Žene u sociologiji, bibliografska knjiga izvora*. London: Greenwood Press.
- Diliberto, G. (1999). *A Useful Woman: The Early Life of Jane Addams*. New York: Simon and Schuster.
- Farrell, J. C. (1967). *Beloved Lady: A History of Jane Addams' Ideas on Reform and Peace*. Baltimore: Johns Hopkins.

- Fischer, M. (2007). *Caring Globally: Jane Addams, World War One, and International Hunger*. U M. Fischer, *Caring Globally: Jane Addams, World War One, and International Hunger* (str. 140). Dayton, US: Philosophy Faculty Publications.
- Haberman, F. W. (1972). <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1931/addams/nominations/>. Preuzeto 2. 1. 2021. iz <https://www.nobelprize.org>: <https://www.nobelprize.org>
- Hamington, M. (2004). *Embodied Care: Jane Addams, Maurice Merleau-Ponty, and Feminist Ethics*. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Hamington, M. (23. 5. 2018). <https://plato.stanford.edu/entries/addams-jane/>. Preuzeto 24. 12. 2020. iz <https://plato.stanford.edu>: <https://plato.stanford.edu>
- <https://janeaddams.ramapo.edu/about-jane-addams/chronology/>. (2020). Preuzeto 1. 1. 2021. iz <https://janeaddams.ramapo.edu>: <https://janeaddams.ramapo.edu>
- Kain, P. (1998). <https://writingcenter.fas.harvard.edu/pages/how-do-close-reading>. Preuzeto 22. 12. 2020. iz <https://writingcenter.fas.harvard.edu>: <https://writingcenter.fas.harvard.edu>
- Kington, A. (6. 9 2012). <https://www.interexchange.org/articles/career-training-usa/janeaddams-the-mother-of-social-work/>. Preuzeto 28. 12. 2020. iz <https://www.interexchange.org>: <https://www.interexchange.org>
- McDermott, S. P. (20. 9 2020). <https://janeaddams.ramapo.edu/2020/09/the-otherworldlyorbit-of-jane-addams/>. Preuzeto 27. 12. 2020. iz <https://janeaddams.ramapo.edu>: <https://janeaddams.ramapo.edu>
- Moore, H. A. (1989). A Theory of the Sociology of Women. *Interantional Social Science Review*, 123 – 131.
- Mušić, L. (2020). Ekofeministički pragmatizam sestara osnivačica u sociologiji kao izvor osnaživanja žena u akademiji i društvu. *Durieux, Zagreb*, 119 – 131.
- Ockerbloom, M. M. (1998). *Twenty Years At Hull House by Jane Addams*. Champaign, IL: Project Gutenberg.
- Shields, P. M. (2017). *Pioneers in Arts, Humanities, Science, Engineering, Practice*. Texas: Springer i Texas State University.
- Vadim Moldovan, E. R. (2016). Tolstoy's disciple: Russian influences on Jane Addams' social philosophy and social work practice. *Transnational Social Review*, 313 – 325.

Webster, M. (1828). <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pioneer>. Preuzeto 27. 12. 2020. iz <https://www.merriam-webster.com/dictionary>: <https://www.merriam-webster.com>

¹ Voljena i korisna žena rečenične konstrukcije su iz naslova knjiga o životu i djelu Jane Addams; (Farrell, 1967) i (Diliberto, 1999).

² Termin sestre osnivačice u sociologiji, definirala je Mary Jo Deegan, 1990-te godine, ukazujući na potrebu za demarginalizacijom ženske sociologije, uključivanjem 52 žene osnivačice u sociologiji, u historiju sociologije, te osobito ženske sociologije (Mušić, 2020.). Više o sestrama osnivačicama sociologije (Deegan M. J., 1990).

³ Jane je imala duboko ukorijenjen strah od grijeha i činjena loših djela, vjerovala je da ako poćini neki grijeh, ići će u pakao. Rezultat je to odrastanja u Quekerskoj vjerskoj zajednici gdje su i djeca i odrasli mnogo pažnje pridavali takvim narativima, iako to nije bio slučaj sa Janeinom porodicom. Upravo je njen otac veliku ulogu imao na Janeino filozosko mišljenje jer je paralisana od straha odlazila njemu na razgovore koji će je utješiti i smiriti. Više u (Diliberto, 1999).

⁴ Proći će decenije dok se Janiena bolešljivost ne dijagnosticira kao jedan vid psihosomatskog poremećaja koordinacije (Više u Diliberto, 1999: 44 – 45).

⁵ Izjava je aluzija na položaj žene u društvu tog vremena. Mogla je biti oćajna kućanica ili zaboravljena usidjelica; ipak Hull house i Janein angažman na polju socijalnog rada, učinili su je svjetski poznatom ženom.

⁶ Prve žene sociologinje koje su bile zaposlene na odsjeku Sociologije Univerziteta u Ćikagu bile su: Mary McDowell, Annie Marion MacLean in, Sophonisba Breckinridge, Marion Talbot i Edith Abbott. Više u Deegan, 1988. str. 191 – 198.

⁷ Prelomna godina u životu mlade Jane Addams bila je 1881. Te godine premino joj je otac. Također, napustila je Medicinski koledž za žene u Filadelfiji i vratila se kući u Illions, Ćikago. Tamo je bila zaglavljena između svojih želja i pomajćinih oćekivanja, koja je željela da se Jane uda. Jane je s druge strane imala ambiciju da se ostvari profesionalno. Anksiozna i na rubu nervnog sloma, Jane je provela godinu dana u traganju za smislom svog života. Više u Deegan, 1988. st

IDA BELL WELLS-BARNETT
(1862-1931)

Studentica:
Adela Smajlović-Beganović

Sarajevo, decembar 2020.

SADRŽAJ

Uvod	105
Život i lik Ide B. Wells-Barnett	105
Aktivizam kao imperativ	107
Posthumna dostignuća i ostavština	110
Zaključak	111
Literatura	112

Uvod

Ida Bell Wells-Barnett bila je istaknuta novinarka i aktivistica, bavila se istraživačkim radom i građanskim pravima. Period njenog djelovanja veže se za kraj 19. i početak 20. stoljeća tako da se tijekom svog životnog vijeka susretala i borila protiv seksizma, rasizma i nasilja. Veoma se vješto izražavala, papir i olovka kao veliki prijatelji su joj pomogli da se ubrzo njeni radovi istaknu širom Sjedinjenih Američkih Država, a kasnije čak i Europom. Osnivačica je velikog broja raznih organizacija koje su nastojale pomoći Afroamerikancima u pokušaju života bez diskriminacije.

U prvom poglavlju seminarskog rada prikazan je kratki osvrt na život jedne izuzetne žene, dok se u drugom poglavlju bavim intelektualnim radom i idejama za koje se borila. Treće poglavlje nazvano *Posthumna dostignuća i ostavština* utvrđuje koliko je ustvari utjecaj Wells-Barnett izvanredan, jer i nakon smrti – njeno ime i dalje živi. Zaključna razmatranja kao završni dio sumiraju dojmove i daju moj vlastiti kritički osvrt na svijet u kojem danas živimo.

Ovaj seminarski rad je rezultat iščitavanja velikog broja tekstova, dijelova knjiga i nastojanja filtriranja najbitnijih informacija, kako bi prikaz života i djela Ide B. Wells-Barnett bio što potpuniji. Ovakav pristup je najmanje što se može učiniti kao zahvala njenom zalaganju za bolji svijet za sve ljude, bez rasnih i rodni diskriminacija.

Život i lik Ide B. Wells-Barnett

Biti Afroamerikanac u 19. stoljeću nije bilo jednostavno. Ropstvo, rasizam, konstantno ponižavanje i oduzimanje prilike za normalan život, a nerijetko i života uopšte, samo su neke od nedaća sa kojima su se suočavali. Biti Afroamerikanac u 19. stoljeću nije bilo jednostavno.. Ali biti Afroamerikanka nije bilo niti jednostavno, niti poželjno. Upravo zbog toga je Ida Bell Wells-Barnett od izuzetnog značaja – izašla je iz nametnutih okova sredine u kojoj je rođena, hrabro i odvažno se borila protiv svih oblika diskriminacije i nepravde, a zauzvrat je u historiji ostala zauvijek upamćena – Ida B. Wells-Barnett i dalje živi.

Rođena u Holly Springs (Mississippi) 16. jula 1862. godine kao dijete robova, Ida Bell Wells imala je samo jednu godinu kada je *Proglas o emancipaciji*¹ donesen. Tijekom svog djetinjstva pohađala je *Rust College*², ali je izbačena kad je započela spor sa predsjednikom univerziteta. Godine 1878.³

¹ *Proglas o emancipaciji*, edikt koji je izdao američki predsjednik Abraham Lincoln 1. januara 1863., oslobodio je robove država Konfederacije u pobuni protiv Unije. (Encyclopedia Britannica Editors, 2020) ² Prvobitno se zvao *Shaw University*, a kasnije preimenovan u *Rust College*. (Grimm, 2002) ³ Za vrijeme posjete baki, epidemija žutice pogodila je njen rodni grad. Roditelji i novorođeni brat su umrli, tako da je ona kao djevojka od 16 godina morala preuzeti brigu o braći i sestrama. (Norwood, 2017)

Slika 1. Ida B. Wells | R. Gates | Hulton Archive | Getty Images

počinje raditi kao učiteljica kako bi mogla održati porodicu. Nakon nekog vremena seli se sa svojom braćom i sestrama u Memphis (Tennessee) gdje nastavlja raditi također kao učiteljica. (Norwood, 2017)

Vremenom se sve više ističe pisanjem članaka, govorima i prosvjedima protiv predrasuda, linčovanja, rasizma i seksizma. Usporedno sa aktivizmom, Wells je osnovala vlastitu porodicu. Godine 1895. se vjenčala za Ferdinanda Lee Barnett, advokata, osnivača i izdavača *Chicago Conservator*². Suprug je imao dvoje djece iz prethodnog braka, dok su zajedno imali četvero djece. Majčinstvo je ne sprječava

da nastavi neumorno raditi kao aktivistica. (Grimm, 2002)

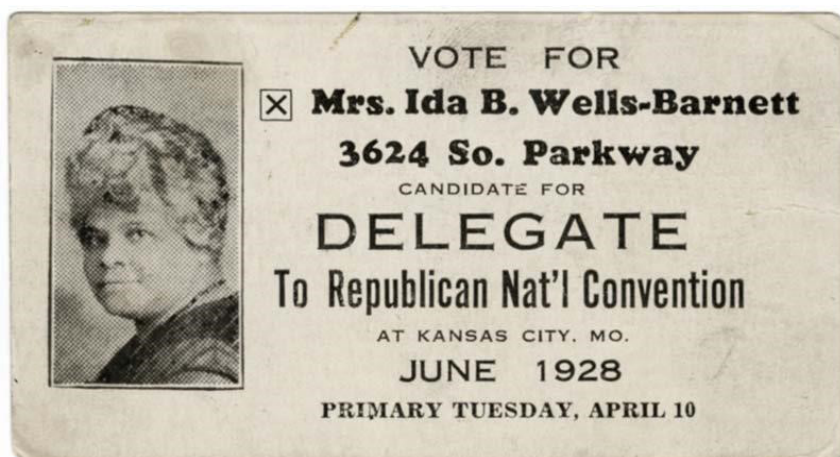
Godine 1898. Wells-Barnett čak vodi svoju bebu Hermana na petosedmično putovanje u Washington, gdje je razgovarala o linču s tadašnjim predsjednikom, Williamom McKinley. Također je lobirala u Kongresu (nažalost neuspješno) za nacionalni zakon protiv linčovanja. (Anon., 2019)

Kako je postajala starija, sve više su je umarali političari koji su bili zadovoljni održavanjem svog *status quo*. Wells-Barnett je zato počela voditi kampanju kao delegat Republikanske nacionalne konvencije u Kansas City (Missouri), a u dobi od 67 godina kandidirala se kao “independent” za Senat države Illinois. Time je postala jedna od prvih afroameričkih žena u SAD-u koja se kandidirala za javni položaj. (Anon., 2019)

Kroz svoje spise, govore i prosvjede, Wells-Barnett se borila protiv predrasuda, bez obzira na potencijalne opasnosti s kojima se u međuvremenu suočavala. U predgovoru knjige *On Lynching: Southern Horrors, A Red Record and A Mob Rule in New Orleans* ona piše:

“The Afro-American is not a bestial race. If this work can contribute in any way toward proving this, and at the same time arouse the conscience of the American people to a demand for justice to every citizen, and punishment by law for the lawless, I shall feel I have done my race a service. Other considerations are of minor importance.” (Anon., 2019)

² Prve “black newspaper” u Chicagu, koje je, tada već imena Wells-Barnett, otkupila od svog supruga. (Grimm, 2002)

Slika 2. Kampanja za podršku gospođi Ida B. Wells-Barnett, kandidatkinji za delegata Republikanske nacionalne konvencije | Kansas City, MO, juni 1928.

Većinu preostale energije posvetila je izradi narativa svoje autobiografije. Početkom 1931. godine, nakon kratke bolesti, Ida B. Wells srušila se i pala u komu. Umrla je od uremije 25. marta 1931. godine, a pokopana je na groblju *Oak Woods* u Chicagu. (Anon., 2019)

Aktivizam kao imperativ

Tijekom života svaki čovjek može izdvojiti određene životne situacije koje su ga oblikovale u osobu koja je postala – da nije bilo njih, vjerovatno bi štošta toga bilo drugačije. Nisu to nužno neki revolucionarni događaji ili teške odluke, već svakodnevnica koja je odlučila ne biti baš tako svakodnevna. Isto se desilo i sa Ida B. Wells-Barnett, gdje se izdvajaju dva zbivanja koja postaju temelj njenog daljnjeg društvenog i političkog djelovanja.

Na putu prema poslu, kupila je kartu za voz prve klase, ali bila je forsirana napustiti svoje sjedalo. Razlog je sljedeći: Afroamerikancima nije predviđeno da sjede u prvoj klasi, već običnoj i to samo na određenim mjestima koja su rezervirana za pušače. Wells-Barnett je tada izrekla svoje dobro upamćeno “No!” čime je odbila da ispoštuje tadašnja očekivanja sredine u kojoj je živjela.

Upotrebom sile morali su je izbaciti iz voza, a ona je tužila³ željezničku stanicu zbog takvog tretmana. (Grimm, 2002)

³ Osvojila je nagodbu od 500 dolara u okružnom sudskom postupku, ali je tu odluku kasnije ukinuo Vrhovni sud u Tennesseeju. (Biography.com Editors, 2020) ⁶ Oblik

Drugi ključni događaj desio se nakon što se preselila Memphis. Njezinih troje afroameričkih prijatelja prodavača je linčovano⁶ jer su se navodno takmičili u prodaji sa bijelcima prodavačima.

Užasni način ubistva zgrozio je Wells tako da ona postaje glasni protivnik linčovanja. (Grimm, 2002)

Upravo ovakva vrsta nepravde, a koju je doživjela iz vlastitog iskustva, čini je odlučnom da uzme najjače oružje tada dostupno – papir i olovku, pa se na takav način pokušava obračunati sa oblicima diskriminacije prisutne u samim korijenima američkog društva.

Wells je bila dio cjelokupnog pokreta afroameričkih žena novinarki u zadnjoj polovini 19.

stoljeća, tako da je ona zajedno sa svojim radnim kolegama stvorila put za buduće afroameričke novinare. Do polovine 20. stoljeća, skoro 90 afričko-američkih izdavača štampalo je novine i magazine. Ipak, Wells-Barnett se znatno isticala od ostalih. U svom prvom plaćenom poslu kao novinarke za *American Baptist* novine, zahvaljujući neizmjernom talentu dobila je naziv “The Princess of the Press.” Činjenica je i da je Wells-Barnett postala urednica i suvlasnica militantnog *Free Speech and Headlight*⁴ sa samo 21 godinu. (Grimm, 2002)

*Zakon linčovanja*⁵ je neosporno tema oko koje je najviše pisala, jer je bila centar njenog interesovanja. Kritizirajući uslove u afričko-američkim segregacijskim školama, izgubila je posao kao učiteljice. Pisanje osuđujućih članaka o linčovanju dovode do toga da se njen novinarski ured zapali, nakon čega je vlast progoni iz Tennessee. Rečeno joj je da će biti linčovana ukoliko se vrati na Jug. Ipak, Wells ne odustaje, već organizira “antilynching societies” i predaje po drugim dijelovima SAD-a. Također je djelovala u Britaniji i Škotskoj gdje je nastojala skrenuti pažnju na opasnost linčovanja u Sjedinjenim Američkim Državama. Ovakav pristup joj je olakšao osnivanje “antilynching societies” i u Evropi. Za vrijeme progonstva,

nasilja u kojem svjetina, pod izlikom provođenja pravde (bez suđenja), pogubljuje pretpostavljenog počinitelja. Prije vješanja, “počinitelj” je nerijetko prolazio kroz mučenje i tjelesno sakaćenje. (Abbott, 2019)

⁴ Novine u Memphisu koje su izlazile sedmično. (Grimm, 2002)

⁵ Izraz *Zakon linčovanja* odnosi se na samokonstituirani sud koji izriče kaznu osobi bez odgovarajućeg zakonskog postupka. Potječe od imena Charlesa Lyncha (1736–96), virdžinijskog plantažera i mirovnog suca koji je, za vrijeme Američke revolucije, bio na čelu suda formiranog za kažnjavanje lojalista. (Abbott, 2019)

nastavila je pisati za novine na Sjeveru, dok su oni na Jugu kritizirali njen rad. (Grimm, 2002)

Autorica je *Southern Horrors: Lynch Law in All Its Phases* (1892) i *A Red Record* (1895) – detaljno je obradila linčovanje na Jugu, kao i historiju istog. Nakon što su linčovani prodavači Memphisa, napisala je članak gdje poziva afroameričke građane Memphisa da napuste grad i otputuju zapadno, a što su hiljade ljudi i učinile. Rezultat toga je bio da su se bijelci, obično vođe velikih biznisa (budući da su počeli ostajati bez radne snage), našli sa Wells-Barnett želeći da ona sad napiše da se Afroamerikanci vrate. Ona to naravno nije učinila već je, upravo suprotno, pohvalila svoju zajednicu na dobro odrađenom poslu. (Grimm, 2002)

Neumorno je tvrdila da je linčovanje služilo kao izgovor za “sjevernjake” koji su tvrdili da su siromašni i neobrazovani crnci odgovorni za mnoge zločine, pogotovo silovanja⁶ bjelkinja. Žrtve linčovanja su nerijetko bile i žene i djeca, tako da takav stav nema uporišta. (Grimm, 2002)

Ida B. Wells-Barnett osim što je vođa pokreta protiv linčovanja, postaje i glavna instrumentalna figura u ženskom klubu i ženskim sufražetskim pokretima. Njeno ime je vezano za sljedeće organizacije:

- *Association of Colored Women's Clubs*
- *National Association of Colored Women*,
- pomogla je osnivanju *Alpha Suffrage Club*⁷ i *Ida B. Wells Club*⁸
- zahvaljujući svom aktivnom djelovanju i vođstvu u ovim organizacijama, Wells-Barnett mobilizira ljude u uspostavi *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP)⁹ 1910. godine. Promovirajući rasnu integraciju ohrabivala je Afroamerikance da iskoriste izvore svojih zajednica i podržavala otvaranje prvog afričko-američkog vrtića u Chicagu. (Grimm, 2002)

⁶ Naročito je obratila pažnju na riječ *silovanje*, koja se često koristila u različitim situacijama, pa čak onda i kada su žene bjelkinje otvoreno željele seksualnu vezu sa Afroamerikancima. (Grimm, 2002)

⁷ Prva afričko-američka ženska sufražetska organizacija. (Grimm, 2002)

⁸ Građanska zajednica. (Grimm, 2002)

⁹ Vizija NAACP je osigurati društvo u kojem će svi pojedinci imati jednaka prava bez diskriminacije na temelju rase. ¹³ W.E.B. Du Bois i William Monroe Trotter su 1905. godine osnovali *The Niagara Movement* – skupina za građanska prava. Nakon odbijanja prijema u hotele u Buffalu (New York), grupa od 29 vlasnika poduzeća, učitelja i svećenstva koji su činili početni sastanak, okupila se na slapovima Niagara u državi Ontario (Kanada) s kojeg i ime grupe proizlazi. Ovako su stvoreni temelji za stvaranje organizacije koja postoji i danas, NAACP. (Anon., 2019)

Unatoč njenom sudjelovanju u mnogim organizacijama za građanska prava i žensko pravo glasa, ipak nije naslijedila Fredericka Douglass (priznatog vođu afroameričke zajednice) nakon njegove smrti 1895. godine. Savremeni znanstvenici nagađaju da razlozi za to uključuju njezin spol, njezine “unladylike” razgovore o seksualnosti i ubojstvima, te borbenosti i vatrenom temperamentu. Novo lice izabrano da vodi Afroamerikance bio je Booker T. Washington, voditelj Instituta *Tuskegee*. Vjerovao je da bi Afroamerikanci trebali pokušati poboljšati svoj život napornim radom, ali također je predložio kompromis koji dopušta segregaciju i obespravljenost. Njegovim su se stavovima snažno suprotstavili Wells-Barnett i W. E. B. Du Bois¹³. (Anon., 2019)

Posthumna dostignuća i ostavština

Tek desetljeće od objavljivanja *Crusade for Justice*, život i karijera velike Ida B. Wells-Barnett primaju davno zakašnjelo priznanje u gradu Chicagu i diljem Sjedinjenih Američkih Država. Godine 1974. čikaški dom porodice Barnett dodan je u *National Register of Historic Places* i imenovan je “National Historic Landmark“. *National Association of Black Journalists and Northwestern University* 1983. godine dodjeljuju joj nagradu za istaknuto vodstvo i pomoć

Afroamerikancima, naročito u američkim medijima. Također je postala i tema nagrađivanog filma *Ida B. Wells: A Passion For Justice* (1989). O njoj je napisano i nekoliko knjiga¹⁰. U njenom rodnom gradu, Holly Springs (Mississippi) na imanju gdje je rođena, osnovan je *Ida B. Wells Museum and Cultural Center of African American History*, a gradska pošta preimenovana je u njezinu čast. Godine 1990. poštanska služba Sjedinjenih Država izdala je poštansku marku s njezinim likom. (Anon., 2019)

Mnoge osnovne i srednje škole širom SAD-a nazvane su po legendarnoj Ida B. Wells. Godine 2018. *the National Memorial for Peace and Justice* u Montgomery (Alabama) osniva se kao spomen obilježje za Wells-Barnett ali i druge afroameričke žene koje su riskirale svoje živote u borbi protiv rasnog terora. Postoji i zaklada *Ida B. Wells Memorial*. U februaru

¹⁰ *To Keep the Waters Troubled: the Life of Ida B. Wells* by Linda McMurry; *Ida: A Sword Among Lions* i *Ida B. Wells and the Campaign Against Lynching* by Paula J Giddings; *Ida B. Wells-Barnett: A Voice Against Violence* by Patricia and Frederick McKissack; *Princess of the Press: The Story of Ida B. Wells-Barnett* by Angela Shelf-Medearis; *Ida Wells-Barnett: Civil Rights Leader* by Steve Klots. (Anon., 2019)

2019. godine prva ulica u gradu koja je dobila ime po ženi Afroamerikanki naziva se *Ida B. Wells Drive*. (Anon., 2019). U aprilu 2020. godine osvaja posthumno Pulitzerovu nagradu¹¹ “for her outstanding and courageous reporting on the horrific and vicious violence against African Americans during the era of lynching.” (Wetli, 2020). Čak i 89 godina nakon smrti, lik Ide B. Wells-Barnett živi, kako u njezinim djelima tako i u svim onim naraštajima koji prepoznaju njene društvene zasluge.

Zaključak

Sa sigurnošću možemo tvrditi da su žene od pamtivijeka bile subordinirane muškarcu, a čije posljedice vidimo i u 21. stoljeću. Naime, ako sada obratimo pažnju koliki je broj žena u politici, parlamentima i slično, uviđamo da je taj broj veoma malen. Sa druge strane imamo veliku dominaciju muškaraca čiji položaji se veoma teško smjenjuju, a ako i dođe do toga – tu je već novi muškarac, još spremniji i jači da preuzme određenu odgovornost. Tako dolazi samo do smjena položaja, ali ne i konkretnih izmjena.

Upravo zbog toga smatram da su feminističke ideologije znatno popravile položaj žena u društvu. Uspjele su probuditi jednu novu svijest i način razmišljanja usmjeriti u pravcu koji je prije bio nezamisliv – da žena bude u centru svih dešavanja. Naravno, kao i u svakom ideološkom pravcu, uvijek se pojavi onaj ekstremni smjer koji često podrazumijeva nasilje, bunt i revolt. Prihvatili takav pristup ili ne, bitno je da postoji lepeza ideja kako pravac ne bi bio jednoličan, jer jedino tako da se može uticati na masu i njihovu svijest.

Kao što sam naglasila i na početku svog seminarskog rada – Ida B. Wells-Barnett i dalje živi. Njen trud, zalaganje, borba i neiscrpna energija samo su neke od karakteristika koje moramo iznova pronalaziti u sebi samima ukoliko želimo opstati u ubrzanoj svakodnevnicu kojoj svjedočimo. Njena djela najveća su ostavština svima onima koji vjeruju u život bez rasnih razlika i bore se protiv seksizma, šovinizma i bilo kakvih drugih

¹¹ *Pulitzerova nagrada* obuhvata niz godišnjih nagrada koje Sveučilište Columbia u New Yorku dodjeljuje za izvanredne javne usluge i postignuća u američkom novinarstvu, pismima i muzici. Dodjeljuje se novčani iznos u iznosu od 500 000 američkih dolara, vrlo su cijenjene i dodjeljuju se svakog maja od 1917. godine. Tijekom godina su se razlikovale u broju i kategorijama, ali trenutno broje: 14 nagrada na polju novinarstva, 6 nagrada u pismima i 1 nagrada u muzici. (Encyclopedia Britannica Editors, 2020)

predrasuda. Da li bi Sjedinjene Američke Države danas bile ovo što jesu da nisu postojali ovakvi borci za građanska prava poput Wells-Barnett? Da li bi Barack Obama zaista ikad uspio postati predsjednikom takve velesile? Da li bi jedna žena, Kamala Harris, po prvi put postala novoizabrana potpredsjednica SAD-a? Naravno da bi takvo nešto bilo malo vjerovatno. Baš takav je utjecaj svijetu onih koji su svoje najljepše godine založili kako bi se izborili za ono što su smatrali ispravnim! Wells-Barnett je definitivno jedna od tih i smatram da joj dugujemo jedno veliko hvala.

Ipak moramo postati svjesniji preostale odgovornosti, naročito kada je riječ o akademskim građanima jer bi upravo oni trebali biti nosioci najvrjednijih ljudskih osobina – poštenja, iskrenosti i plemenitosti. Bitka za pravdu i vladavinu prava se ne završava preko noći, već je to jedna ustrajna borba ispravnog i neispravnog, istine i laži, mržnje i ljubavi.

Literatura

- Abbott, G., 2019. *Encyclopedia Britannica*. [Mrežno] Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/lynching> [pristupljeno decembar 2020].
- Anon., n.d. *The University of Chicago Library*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://www.lib.uchicago.edu/collex/exhibits/voice-for-justice-life-and-legacy-ida-b-wells/civil-rights-and-womens-organizations/> [pristupljeno decembar 2020].
- Biography.com Editors, 2017. *The Biography.com*. [Mrežno] Dostupno na: <https://www.biography.com/activist/ida-b-wells> [pristupljeno decembar 2020].
- Encyclopedia Britannica Editors, 2020. *Encyclopedia Britannica*. [Mrežno] Dostupno na: <https://www.britannica.com/event/Emancipation-Proclamation> [pristupljeno decembar 2020].
- Encyclopedia Britannica Editors, 2020. *Encyclopedia Britannica*. [Mrežno] Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Pulitzer-Prize> [pristupljeno decembar 2020].
- Grimm, Robert T., 2002. *Notable American Philantropists – Biographies of Giving and Volunteering*. London: Greenwood Publishing Group.
- Norwood, A. R., 2017. *National Women's History Museum*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/ida-b-wellsbarnett> [pristupljeno decembar 2020].
- Wetli, P., 2020. *wttw.com*. [Mrežno] Dostupno na: <https://news.wttw.com/2020/05/05/ida-b-wells-awarded-posthumous-pulitzeroutstanding-and-courageous-reporting> [pristupljeno decembar 2020].

SUSAN BROWNELL ANTHONY
I SUFRAŽETSKI POKRET

Studentica:
Lejla Šahinović

Decembar, 2020. godine

SADRŽAJ

Sažetak	115
Uvod	115
Biografija Susan B. Anthony	116
Pokret za ženska prava	117
19. AMANDMAN	118
Sufražetski pokret i istaknute sufražetkinje	119
Susan B. Anthony i Elizabeth Cady Stanton	122
Zaključak	123
Literatura	124

Sažetak

Prva Amerikanka čiji se lik pojavio na kovanici dolara 1979. godine, poslije njezine smrti, možda je i dovoljno privlačan razlog zašto da posvetimo pažnju o njezinom djelu, angažmanu i borbi, prije svega za žene i njihova prava. Žena koja je 1872. godine uhapšena jer je izašla na predsjedničke izbore i glasala, potom dobivši kaznu od 100 dolara koju odbija platiti.

Ako neko poželi istraživati o osobama koje su postavile temelje za današnje nesmetano uključivanje žena u društvene, političke i kulturne procese, neizbježno je da ne spomene i istraži život Susan B. Anthony, jedne od najistaknutijih osoba sufražetskog pokreta koji je za žene SAD-a i Velike Britanije krajem 19. stoljeća tražio pravo glasa. Pored njezine biografije, seminarski rad sadrži opisan pokret za ženska prava koji je obilježio Susanin život, osobe koje je upoznavała i s kojima je radila i ostvarivala svoje zamisli. Pored njih, koje su živjele u njezinom periodu, spomenute su istaknute sufražetkinje, svaka svojstvena u svom polju djelovanja.

Ključne riječ: sufražetkinje, sufražetski pokret, ženska prava, pravo na glasanje.

UVOD

Ovaj rad je posvećen kratkom prikazu života uspješne društvene djelatnice, sufražetkinje i slobodno kazano sociologinje koja je sociološkim pristupom prema svijetu i životu tražila odgovore u nelogičnostima, pokušavala da ih promijeni i okolinu prilagodi boljim uslovima kako za muškarce, tako i za žene. Susan B. Anthony bila je zagovornica ženskih prava, istih onih koja su bile uskraćene ženskom spolu. Cijeli svoj život je posvetila radu na ostvarenju prava glasa za žene. Znala je, ako imaju glas, imaju najmoćnije oružje, spremno za ostvarenje svega ostalog šta dolazi.

Kroz seminarski rad provlače se i opisuju neki aspekti iz njenog privatnog života, najznačajniji društveni poduhvati, njezino prijateljstvo za Elizabeth Cady Stanton koje je rezultiralo uspješnim uključivanjem žena u društveni angažman i grupno djelovanje. Pored toga, u jednom dijelu rada se interpretira sufražetski pokret koji je zajednička imenica za sve žene koje su kroz njega ostarivale sebe i svoje zamisli.

Kroz iscrpnu literaturu baziranu na elektronskim člancima izdvojila sam najbitnije i najzanimljivije segmente iz života svake od nabrojanih žena koje su, po meni, učinile koristan korak za čovječanstvo, ne umanjujući zasluęe nijedne druge koja nije navedena.

Biografija Susan B. Anthony

“The true republic: men, their rights and nothing more: women, their rights and nothing less.”¹

Slika 1. Susan Brownell Anthony /WXII 12.

Žena ispred svog vremena!

Sufražetkinja, aktivistkinja i abolicionistkinja, žena čija je borba dovela do donošenja 19. amandmana kojim su žene dobile pravo glasa u Sjedinjenim Državama.

Rođena 15. februara 1820.godine u Adamsu (Massachusetts, SAD), kao drugo dijete u kvekerskoj porodici s osmero djece.

1826. godine cijela porodica se seli u Battenville, država New York, a ubrzo Susan šalju u jednu kvekersku školu blizu Philadelphije. Otac je držao fabriku pamučne odjeće koja je propala krajem 1830-tih, što je uslovalo da se vrati kući kako bi pomogla svojoj porodici, međutim, istovremeno se zapošljava kao učiteljica. Cijelu porodicu obilježilo je uključivanje u abolicionistički pokret², a njihovu farmu su posjećivali slavni abolicio-

¹ “Prava republika: muškarci, njihova prava i ništa više: žene, njihova prava i ništa manje” bio je moto novina *The revolution*, koje je uređivala sa ostalima aktivistkinjama.

² Pokret za bezuvjetno oslobođenje robova bez obzira na političke i ustavne prepreke takvučinu. Afirmiran u sjevernim državama SAD-a (1830–60 godine).

nisti. Među njima je bio i bivši rob, Frederick Douglass³, istaknuti aktivista za ukidanje ropstva koji će kasnije postati njen doživotni prijatelj.

U jednom takvom vremenu, borbe za ljudska prava i ukidanja ropstva među crncima, Susan postaje direktorica ženskog odjela na Akademiji Canajoharie. Već na učiteljskim konvencijama počela se zalagati za jednaka prava bez obzira na rasu i spol, tražila je da žene, robovi i njihova djeca dobiju zasluženno obrazovanje u školama, koledžima, univerzitetima, te zahtjevala je bolju plaću učiteljicama.

Kad je otišla sa Akademije Canajoharie 1849. godine, Anthony je počela više vremena posvećivati društvenim pitanjima. Sudjelovala je 1851. godine na konferenciji protiv ropstva, zatim u pokretu za zabranu proizvodnje i prodaje alkohola, a okidač da se uključi u borbu za prava žena bilo je rigorozno udaljšavanje sa pomenute konferencije zbog njezinog spola. Također, značajan poduhvat koji je akcentirala u svom aktivizmu jeste pravo žena na vlasništvo, tada u državi New York. Zbog toga i pokreće kampanju 1853. godine, drži govore na mnogim skupovima, skuplja potpise i lobira kod zakonodavaca. Nakon sedam godina borbe, New York 1860. godine donosi zakon kojim se udanim ženama dopušta pravo na vlasništvo, primanje plaće te dobivanje skrbništva nad djecom.

Pokret za ženska prava

Žene su bile posmatrane kroz prizmu muškarca. Muškarci bi govorili da su muž i žena jedno, ali je i muž “jedno”. Ako bi javno i otvoreno govorile, crkve su ih prozivale za “promiskuitetnu aktivnost”.

“Anthony je opisana kao “Napoleon” sufražetskog pokreta. Bila je organizacijski i taktički genije. Svoju je vještinu pokazala pojavivši se pred svakim Kongresom između 1869. i 1906. u ime ženskog prava” (University of Rochester).

Susan B. Anthony na svoju borbu gleda kao šansu da se glas žena čuje i uvažava. Cijeli život je posvetila u isticanju i zagovaranju jednakopravnosti među spolovima, omogućavanju bolje šanse za položaj žena i onog najbitnijeg; pravo žena za glasanje na izborima.

³ Frederick Douglass bio je odbjegli rob koji je postao istaknuti aktivist, autor i javni govornik. Postao je vođa u abolicionističkom pokretu, koji je težio okončanju prakse ropstva, prije i tijekom građanskog rata. Nakon tog sukoba i proglašenja emancipacije 1862., nastavio je zagovarati jednakost i ljudska prava sve do svoje smrti 1895 (Black history, 2019. 2009, web).

Za vrijeme njezinog života muškarci su otvoreno i javno iznosili svoje stavove da žene nisu sposobne racionalno razmišljati i donositi odluke, te da nemaju kapacitet za društveno djelovanje. Takav pristup prema ženskom spolu ljutio je Susan, a kasnije ostvarenjem svojih planova dokazala je da njihove “tvrđnje” nisu tačne

Žene su u takvom periodu nehumanosti i nepravde učinjene prema njima, samo zbog spola, prvo trebale stvoriti jedan pokret, dovoljno snažan i prodoran kako bi ih vezao i držao zajedno.

Susan B. preuzima vodstvo pokreta za prava žena i na kraju je postala jedini vođa u povijesti čije će se ime provlačiti kroz knjige i biti inspiracija mnogim feministkinjama 1970. godine.

Do 1860. godine aktivistice su učinile napredak. U Indijani, razvod se može odobriti ne samo zbog preljuba nego i zbog napuštanja, pijanstva i okrutnosti (Vidaković, 2011:2).

19. AMANDMAN⁴

19. Amandman u američkom Ustavu dodijelio je američkim ženama pravo glasa, a ratificiran je 20. augusta 1920. godine, okončavajući gotovo stoljeće trajanja protesta.

Susan B. Anthony nije doživjela dovršetak svojih napora da izbori pravo glasa za žene⁵. Umrula je u 86. godini života, 1906. godine. Pokazivala je snagu i optimizam do kraja. Njezin posljednji javni govor bio je: “Neuspjeh je nemoguć.” Nju i Stanton naslijedile su Alice Paul i Carrie Chapman Catt na čelu pokreta biračkog prava. Izmjene i dopune biračkog prava ponovno

⁴ 19. amandman američkim ženama zakonski garantuje pravo glasa. Postizanje ove prekretnice zahtijevalo je dugotrajnu i tešku borbu – pobjeda je trajala desetljećima uznemirenosti i protesta. Počevši sredinom 19. stoljeća, nekoliko generacija pristaša biračkog prava držalo je predavanja, pisalo, marširalo, lobiralo i prakticiralo građanski neposluš kako bi postiglo ono što su mnogi Amerikanci smatrali radikalnom promjenom Ustava (Our documents).⁵ Danas žensko pravo glasa uzimamo zdravo za gotovo, ali mnogi aktivisti devetnaestog stoljeća, uključujući Susan B. Anthony i Elizabeth Cady Stanton, borili su se cijeli život za glasanje i nisu to doživjeli. Kad je predsjednička kampanja započela u septembru 1916. godine, Carrie Chapman Catt, predsjednica Nacionalnog udruženja američkih žena za pravo glasa, obratila se hitnom sastanku Izvršnog vijeća NAWSA. Iscrpljeni lideri biračkog prava, okupljeni u užarenoj sobi u podrumu hotela Atlantic City, ljeto su proveli u organizaciji velikih, ali neuspješnih masovnih prosvjeda na obje glavne stranačke konvencije. Unatoč njihovim naporima, niti jedna stranka nije se složila podržati savezni ustavni amandman kojim se ženama daje glas 1916. godine. (History Resources)

je uvela Jeannette Rankin iz Montane 20. januara 1918. godine. Ona sama bila je iz prve regije koja je dala glas ženama i bila je prva žena izabrana u Kongres (University of Rochester).

Sufražetski pokret i istaknute sufražetkinje

Sufražetski pokret pripada prvom talasu feminizma⁵.

Naziv sufražetkinja prvi puta se pojavljuje krajem 19. te početkom 20. stoljeća u anglosaksonskim zemljama. U Velikoj Britaniji taj je pojam označavao pripadnice pokreta za jednako pravo glasa. Iako smo (možda) već upoznati/e s imenima poput Elizabeth Cady Stanton, Susan B. Anthony i Alice Paul postoje i druge sufražetkinje koje su manje poznate (VOX FEMINAE, 2015).

Elizabeth Cady Stanton i S. B. Anthony utemeljile su 1869. godine National Woman Suffrage Association, a Lucy Stone American Woman Suffrage Association, koje su se 1890. ujedinile u National American Woman Suffrage Association (Hrvatska enciklopedija).

Sufražetski pokret uvijek je bio na meti udara, najviše zbog kontradikcija koje je izazivao, svojim direktnim akcijama. Tad su pojedine žene činile takve radnje koje su, u to vrijeme, bile nezamislive i nedopustive ženskom spolu. Film "Sufražetkinje", direktorice Sarah Gavron prikazuje bunt žena koje su pokušavale raznim protuzakonitim radnjama doći do svojih prava.

Od podmetanja vatre u poštanske sandučice, razbijanje prozora do štrajka glađu nakon uhićenja. Metode koje su koristili nisu se svuda prihvatale i doživljavale jednako. Negdje su dovele do ubrzanog stvaranja prava glasa za žene, a negdje je taj proces duže trajao. Film upravo govori o potlačenosti žene, o onome šta ona nije imala, a to su prava na sve ono kao što su data muškarcima. Zakonske odredbe nisu podržavale ženski rod. Pravo nad ženom je imao njezin suprug, a on je raspolagao njezinom imovinom, postupcima, pa i mišljenjem. Riječ žena nije bila bitna, niti cijenjena. Njihov glas o patnji nije imao sluha kod muškaraca, a oni su bili ti čija je riječ bila presudna. Bili su tvorci i tumači zakona, istog onog koji nije priznavao žene i njihova prava.

⁵ Postoje tri vala feminizma: prvi od kraja 19. stoljeća do 60-ih godina 20. st., drugi val od 60-ih do 90-ih godina 20. st. i treći val od 90-ih do danas. Navedeno prema: A. Zaharijević. 2012. Pravo glasa žena, Neko je rekao feminizam. Beograd: Heinrich Böll Stiftung . (str. 480-523)

Koristeći priliku u ovom radu koji je u velikoj mjeri posvećen životu i djelovanju Susan B. Anthony osjećam obavezu da u kratkim crticama predstavim druge žene, njoj slične, koje su svoj angažman i borbu zasni-vale kroz sufražetski pokret, ali mnoge povezivale sebe sa Susan, njenom snagom i zalaganju za žene.

Jedna od njih je **Amelia Bloomer**, žena koja je u svemu željela samo slobodu za ženski spol, opušteniji stil oblačenja i javno se protivila restriktivnom stilu koji je ženama uvijek bivao nametnut i kao takav otežavao u svakodnevnim poslovima i aktivnostima.

Rosalie Gardiner Jones, poznata kao “generalka”, “1913. godine, vodila je sufražetkinje od New Yorka do glavnog grada SAD-a, Washington DC-a. Pod njezinim vodstvom aktivistkinje su pješačile 17 dana, a kad su stigle na odredište organiziran je prosvjed ispred Bijele kuće te je predsjedniku Woodrowu uručena zastava pod nazivom “Glas za žene”” (ibid.)

Ida B. Wells, žena američki heroj, kako je spominju, feministkinja, aktivistkinja i zagovornica građanskih prava. Bila je aktivni borac za ženska prava, posebno za crne žene. 1913. godine osnovala je Alpha Suffrage Club u Čikagu i tražila da se biraju oni kandidati koji će najbolje služiti zajednici crnaca.

“Godine 2020. Ida B. Wells nagrađena je Pulitzerovom nagradom “za svoje izvanredno i hrabro izvještavanje o stravičnom i zlobnom nasilju nad Afroamerikancima tokom ere linča”” (National Park Service).

Frances Willard, sufražetkinja koja se aktivno bavila pedagogijom te bila gorljiva aktivistkinja protiv konzumacije alkohola.

Njezina retorika je uvijek bila snažna, a stil držanja govora uvijek se interpretirao kao “ženski”, (nikad “strong-minded” or “mannish”⁶) 1871. godine postaje predsjednica novoosnovanog “College for Ladies”⁷ Evanston. Kad se ovaj koledž, nakon dvije godine, spojio sa univerzitetom Northwestern, Willard postaje prva žena, dekanesa Ženskog koledža. Uvodeći mnoge reforme koje se tiču zdravlja i dobrobiti žena, između ostalog podržava i reformu slobodnijeg odijevanja. Naučila je voziti biciklo na dva kotača što je tad bilo neprikladno i nemoguće za ženu. Međutim, ona je vožnju bicikla posmatrala kao zdravim načinom prijevoza, ali koji može unaprijediti žensku modu.

⁶ Snažnog uma ili muški nastrojen.

⁷ Ženskog koledža

Nina E. Allender, karikaturistica National Woman's Party, organizacije koja se bavila feminističkom problematikom te zalagala za jednakost glasačkog prava. Aktivno se bavila karikaturama koje simboliziraju moć žene te je i sama kreirala The Allender Girl, karikaturu žene koja je vizualno skretala pažnju na sufražetski pokret (VOX FEMINAE).

Njezini politički crtani filmovi su ilustrirali sve ono što tada nijedan medij nije uspijevao. Ona je kroz svoj talenat u umjetnosti bitku za jednakost učinila dostupnom široj javnosti.

Virginia Minor, važna sufražetkinja koja je postala liderica pokreta za ženska prava i zajedno sa svojim kolegicama, istomišljenicama osniva prvu sufražetsku organizaciju na području Missourija koja želi osigurati glasački listić za žene ali pod uslovom da se zasniva na jednakosti sa muškarcima. Svoj bunt protiv nejednakosti iskazala je tako što je kao jedna od prvih žena izašla glasati na izbore i time pokazati da se promjene moraju desiti, da je prema ženama učinjena velika nepravda.

“1879. godine postala je predsjednicom lokalnog ogranka Nacionalnog udruženja za žensko pravo glasa prije nego što ju je loše zdravlje prisililo da ograniči svoje sudjelovanje” (The State Historical Society of Missouri).

Virginia Minor nije doživjela donošenje 1920. godine Devetnaestog amandmana koji je ženama dao pravo glasa, ali pomogla je postaviti temelje za njegovo konačno usvajanje. Njena nadarenost i ustrajnost nadahnula je žene da se bore za pravo glasa (Ibid.).

Nannie Helen Burroughs, sufražetkinja, feministkinja, vodeća edukatorica koja na području Washingtona osniva školu za djevojke i žene. Opsežno je pisala i govorila o građanskim pravima kako za Afroamerikance tako i za žene. Naglašavala je da Afroamerikanke i bijele žene trebaju raditi zajedno kako bi se postiglo pravo glasa za sve. Aktivna je bila u ženskim klubovima širom Washingtona, uključujući i Nacionalno udruženje obojenih žena, također i predsjednica svoje škole, koja je u njezinu čast promijenila naziv u “Nannie Helen Burroughs School”.

Kratki prikaz životnog aktivizma pomenutih žena obuhvata isključivo okupljanje oko zajedničkih ideja koje je iznjedrio sufražetski pokret. Sve su one prvo bile sufražetkinje, pa tek onda aktivistkinje, društvene djelatnice, feministkinje, itd.

Susan B. Anthony i Elizabeth Cady Stanton⁸

“I revolted in spirit against the customs of society and the laws of the state that crushed my aspirations and debarred me from the pursuit of almost every object worthy of an intelligent, rational mind.” Emily Colli

Slika 2. Susan B. Anthony (desno) i Elizabeth Cady Stanton / Union Leader.

Djelujući jedan period kao zastupnica američkog društva protiv ropstva dogovorala je razne sastanke, lijepila plakate, držala govore, dijelila informativne letke, te često nailazila na prijetnje. Odlučuje da se više usredotoči na prava žena, te 1866.godine, zajedno sa svojom veoma dobrom prijateljicom Elizabeth Cady Stanton⁹ pokrenula je Društvo za jednaka prava, istovremeno objavljujući sedmične novine “The revolution”¹⁰ u kojima su pisale o pravu žena, jednakim plaćana za oba spola, te osmosatno radno vrijeme.

⁸ Elizabeth Cady Stanton bila je abolicionistica, aktivistica za ljudska prava i jedna od prvih vođa pokreta za prava žena.

⁹ Autorica, predavačica i glavna filozofkinja pokreta za ženska prava i biračko pravo, Elizabeth Cady Stanton formulirala je program ženskih prava koji je borbu vodio sve do 20. Stoljeća (WHMN, 2017).

¹⁰ Revolucija. Zajedno su uređivale i izdavale ženski časopis “the Revolution” od 1868. do 1870. godine.

Početak 1850-ih Anthony i Stanton započinjaju zajedničku saradnju. Dok je Susan rješavala formalne poslove koji su se ticali ženskih prava, Stanton je radila na pisanju istih. U svibnju 1869. godine Susan B. Anthony i Elizabeth Cady Stanton osnovale su Nacionalnu udruhu žena za pravo glasa (National Woman Suffrage Association – NWSA), organizaciju koju su činile prvenstveno žene. Njihov cilj bio je osigurati amandman u korist ženskog prava glasa i bile su protiv 15. amandmana u kojem su crni muškarci dobili pravo glasa jer se zaniijekalo glasačko pravo ženama (Watkins, Rueda, Rodriguez, 1999: 53), a Anthony, kao glavni organizator, neumorno je držala govore širom zemlje.

Dvadeseto stoljeće donosi pobjedu u borbi za žensko pravo glasa. Godine 1917. osnovana je Nacionalna ženska stranka (National Woman's Party – NWP), koja se borila za ženska prava, osobito za pravo glasa (Vidaković, 2011:2).

Zaključak

Dok sam na internetu tražila neku fotografiju na kojoj se dobro vidi Susan htjela sam da to bude neobična fotografija, koja ustvari predstavlja nju. Pronašla sam jednu (slika br.1) kako sjedi zamišljeno za svojim radnim stolom, držeći olovku u ruci spuštenoj na hartiji koja čeka da bude ispisana. Kao i svaki rad koji pišemo – dajemo sebe, pišemo obično o onome šta nas zanima, šta želimo otkriti ili naučiti, pa se pri završetku ovog seminarskog rada, dok donosim zaključke u svojoj glavi, pitam da li je ta žena bila svjesna svoje ovosvjetske snage ili kako bi poetici rekli iskonske snage? Toliko izazova i prepreka, priče koju je trebalo iznova pisati, fizičkog udjela kojeg je trebalo dati i najviše odricanja stalo je u život žena poput Susan B. Anthony.

Susan B. Anthony je shvatala zašto su žene u inferiornom položaju, znala je da je potrebna borba koja će dovesti do ozbiljnijeg shvatanja žena i u politici, ali i u društvu. Bez prava glasa žene su bile neshvaćene i distancirane od svih bitnih aktivnosti. Susan je bila spremna ličnim primjerom pokazati šta ženama treba. Zalažući se za reformu ženskog odijevanja, godinu dana je nosila reformatsku haljinu i odrezala kosu. Zajedno sa Elizabeth Cady Stanton i Lucy Stone kreirale su novu formu haljine koju su nazvale "freedom dress"¹¹. Ona i njoj slične, koje su cjeloživotni put stavile

¹¹ Haljina slobode.

na raspolaganju zajednici i borbama za ženska prava, bile su svjesne da napredak i promjena ne mogu doći preko noći, da neke promjene možda neće ni dočekati, ali ih to nije sprječavalo da rade godinama istim tempom i intenzitetom.

Pitam se, da li su danas žene širom svijeta svjesne svoje uloge, svoje sposobnosti i značaja svijetu? Danas, kada mnoge imaju sve mogućnosti da napreduju, stvaraju, rade na sebi ili za zajednicu u kojoj žive. Prije samo stotinjak godina to je bilo nezamislivo, od odlaska u osnovne škole, završetka studija, pa do apliciranja za posao gdje god požele. Dok se obrazujemo na univerzitetima, istražujemo ono šta nas interesuje, noći provodimo nad knjigama, sanjamo kako ćemo jednog dana svoje znanje znati iskoristiti i prenijeti na druge, ne mislimo o tome šta su pobornice za prava žena sve uradile kako bismo mi danas bile primjetne i uvažane. Mnoge od njih su dale najbolje godine života, bile izložene javnim osudama i linču, fizički maltretirane, odricale se bračnog života i potomstva samo kako bi Ženu učinile važnom Svijetu.

Literatura

Knjige:

1. A. Zaharijević. 2012. Pravo glasa žena, Neko je rekao feminizam. Beograd: Heinrich Böll Stiftung .
2. Vidaković, Dina. 2011. Sufražetkinje i pokret za ženska prava-esej. Osijek: Essehist.
3. Watkins, Susan Alice; Rueda, Marrisa; Rodriguez, Marta, 2002. Feminizam za početnike. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Internet stranice:

1. Anon. (2019). Frederick Douglass. History. (online). Dostupno na: <https://www.history.com/topics/black-history/frederick-douglass> (Pristupljeno 10. decembar 2020.)
2. Anon. (n.d.) Ida B. Wells. National Park Service. (online). Dostupno na: <https://www.nps.gov/people/idabwells.htm> (Pristupljeno 9. decembar 2020).
3. Anon. (2019). Woman Suffrage and the 19th Amendment. National Archives. (online). Dostupno na: <https://www.archives.gov/education/lessons/womansuffrage> (Pristupljeno 25. decembra 2020).

4. Debra Michals. (2017). Elizabeth Cady Stanton. WHMN. Dostupno na: <https://www.womenshistory.org/educationresources/biographies/elizabeth-cady-stanton> (Pristupljeno 13. decembra 2020.)
5. Jonathan Soffer. (2020). Modern Women Persuading Modern Men: The Nineteenth Amendment and the Movement for Woman Suffrage, 1916–1920. History Resources. (online). Dostupno na: https://www.gilderlehrman.org/history-resources/essays/modern-womenpersuading-modern-men-nineteenth-amendment-and-movementwoman?gclid=EAAlQobChMIstayYDq7QIVRbLVCh2Xzg40EAAYASAAEgJamPD_BwE (Pristupljeno 25. decembra 2020.)
6. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58664> (Pristupljeno 13.12.2020.)
7. Kimberly Harper. (n.d.). The State Historical Society of Missouri. (online) Dostupno na: <https://historicmissourians.shsmo.org/historicmissourians/name/m/minor/> (Pristupljeno 12. decembra 2020.)
8. Lana Perišić. (n.d.). VOX FEMINAE. (online). Dostupno na: <https://voxfeminae.net/strasne-zene/susan-b-anthony-sufrazetkinja-s-prve-linije/> (Pristupljeno 12. decembra 2020.)
9. Monica Guilian, and Millennia Communications—Catherine Samson. (1995). Stanton/Anthony Friendship. University of Rochester. (online) Dostupno na: <http://www.rochester.edu/sba/suffrage-history/stantonanthonyfriendship/> (Pristupljeno 12. decembra 2020.)
10. Nancy Hayward. (2018). Women History. (online). Dostupno na: <https://www.womenshistory.org/educationresources/biographies/susan-b-anthony> (Pristupljeno 11. decembar 2020).
11. Snježana Pavić. (2020). Ikona borbe za ženska prava: Tko je Susan B. Anthony, žena koju je Trump odlučio pomilovati? Jutarnji list. (online). Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/life/zivotne-price/ikona-borbe-za-zenskaprava-tko-je-susan-b-anthony-zena-koju-je-trump-odlucio-pomilovati-15014616> (Pristupljeno 11. decembar 2020).

SIMONE DE BEAUVOIR

Studentica:
Elma Alispahić

Sarajevo, januar 2021. godina

SADRŽAJ

Uvod	129
Biografija Simone de Beauvoir	129
Djela Simone de Beauvoir	135
<i>She Came To Stay</i> - Došla je ostati (1943.).....	135
<i>The Blood of Others</i> - Krv drugih (1945.)	136
<i>The Mandarins</i> - Mandarine (1954.)	136
<i>The Woman Destroyed</i> - Žena uništena (1967.)	136
<i>The Ethics of Ambiguity</i> - Etika dvosmislenosti (1947)	136
<i>Memoirs of a Dutiful Daughter</i> - Memoari jedne poslušne kćeri (1958.) ...	137
<i>Adieux: A Farewell to Sartre</i> - Adieux: Oproštaj od Sartrea (1981.).....	137
<i>The Second Sex</i> - Drugi spol (1949.)	137
<i>Diary of a Philosophy Student</i> - Dnevnik studenta filozofije (2006.)	138
<i>Wartime Diary</i> - Ratni dnevnik (2009.)	138
<i>Quand Prime le Spirituel</i> - Kad stvari od duha postanu prve (1979).....	138
<i>Les Bouches Inutiles</i> - Tko će umrijeti?.....	139
Etika	139
Pyrrhus et Cineas	139
Etika dvosmislenosti.....	141
Feminizam	145
Drugi spol	146
Zaključna razmatranja	149
Literatura	150

Uvod

Tema ovog rada je jedna od najutjecajnijih osoba u povijesti feminizma, Simone de Beauvoir. Ovaj rad sastoji se od četiri dijela. U prvom dijelu govorim o životu i radu Simone de Beauvoir, o njenom odrastanju, obrazovanju, o njenim djelima i o njenom životnom partneru Jeanu Paulu Sarteru. Kada govorimo o Simone de Beauvoir, govorimo o ikoni feminizma 20. stoljeća, preteći feministica kojima je upravo ona bila uzor, inspiracija i poticaj da nastave svoju borbu. Simone de Beauvoir, francuska spisateljica, filozofkinja i intelektualka, pripadnica egzistencijalističkog filozofskog kruga, sa svojim životnim partnerom Sartreom, svjetsku je slavu stekla djelom *Drugi spol* koji slobodno možemo nazvati feminističkim kamenom temeljcem. Simone de Beauvoir, svakako je jedna od utjecajnijih osoba u povijesti feminizma čije ime obilježava same početke ovog pokreta. Svojim knjigama, dnevnicima, esejima i romanima ostavila je značajan utjecaj na feminizam, feminističku teoriju i feministički egzistencijalizam. U drugom dijelu govorim o etici, odnosno o dva rada Simone de Beauvoir *Pyrrhus et Cineas* i *Etika* dvosmislenosti. Većinu svog života de Beauvoir se bavila etičkom odgovornošću koju pojedinac ima prema sebi ili prema drugim osobama i prema ugnjetavanim skupinama. U četvrtom dijelu govorim o femizmu i o njenom utjecaju na drugi val feminizma, te o njenom možda najznačajnijem djelu *Drugi spol*. Na Zemlji živi šest milijardi ljudskih bića. Iako polovicu od tog broja čine žene, one povijesno ne sudjeluju u stvaranju svijeta, već samo doprinose njegovu rađanju. Žena u povijesti ne postoji. Povijest su stvarali muškarci, povijest je muška tvorevina, kao i društvo u cjelini. Ženska povijest počinje emancipacijom, osvješćivanjem i borbom, koja ženama donosi potrebnu dozu dostojanstva koja im je bila uskraćena. Sve do početka borbe za ženska prava, žena se ne pojavljuje kao subjekt u povijesti čovječanstva. Spolna razlika je razlika koja proizvodi rascjep ljudskog totaliteta pa je ona specifična vrsta razlike čije se pitanje u okviru filozofije počinje razmatrati tek u relaciji s feminizmom. De Beauvoir je bila aktivna sudionica u borbi za prava žena u Francuskoj. Za ženski pokret i feminističku filozofiju njezino kapitalno djelo *Drugi spol* predstavlja povijesnu prekretnicu. Knjiga objavljena 1949. godine prethodila je i ujedno najavila novi pravac ženskog pokreta. Analizirajući različite uloge žene koje joj nisu dane prirodom, već su društveno uvjetovane i žene stavljaju u imanentnost, postavlja temelje jednog radikalnog feminizma.

Biografija Simone de Beauvoir

*“Istaknuta francuska autorica, intelektualka, politička aktivistica, socijalna teoretičarka, Simone de Beauvoir, svakako je jedna od utjecajnijih osoba u povijesti feminizma čije ime obilježava same početke ovog pokreta. Svojim knjigama, dnevnicima, esejima i romanima ostavila je značajan utjecaj na feminizam, feminističku teoriju i feministički egzistencijalizam koji je posebno istaknut od objave njene knjige *Drugi spol*, koja se bavi temom žene*

– njenom ulogom u zajednici, njenim razvojem kao i egzistencijom uopće...”
(Šolaja, 2017: 8)

Slika 1: Simone Ernestine Lucie Marie Bertrand de Beauvoir

Izvor: <https://janeatonhamilton.org/2015/06/08/rare-simone-de-beauvoir-interview-1975/>

Simone Ernestine Lucie Marie Bertrand de Beauvoir rođena je 9. januara 1908. godine u Parizu. (Simons, 1995: 1) Njen otac George Bertrand de Beauvoir pripadao je obitelji koja je imala aristokratske pretenzije, studirao je pravo i radio kao državni službenik, unatoč ljubavi prema kazalištu i književnosti, kao i ateizmu, ostao je uvjerljivo konzervativan čovjek kojeg su aristokratske sklonosti povukle u krajnju desnicu. (Simons, 1995: 1) Godine 1906. oženio se Françoise Brasseur, koja je pripadala bogatoj građanskoj obitelji. Françoise je bila duboko religiozna žena koja je bila posvećena odgoju svoje djece u katoličkoj vjeri. (Simons, 1995: 1)

Prema mnogim navodima, Simone de Beauvoir bila je intelektualno znatiželjno dijete od početka. Njena sestra Helene rođena je dvije godine kasnije 1910. godine i de Beauvoir je odmah počela intenzivno podučavati svoju malu sestru kao studenticu. (Simons, 1995: 1) Osim vlastite neovisne inicijative, de Beauvoirinu intelektualnu marljivost njegovao je i njen otac koji joj je pružao pažljivo uređene odabire iz velikih književnih djela i koji ju je od malih nogu poticao na čitanje i pisanje. (Simons, 1995: 2)

Simone de Beauvoir je uvijek željela biti spisateljica i učiteljica, a ne majka i supruga i svom snagom se bavila studijem. (Simons, 1995: 2) Bila je duboko religiozno dijete, to je bio na neki način rezultat njenog obrazovanja i majčine obuke; međutim, u dobi od 14 godina imala je krizu vjere i definitivno odlučila da nema Boga, ostala je ateistom do svoje smrti.

(Simons, 1995: 3) Njeno odbacivanje religije pratila je odluka da se bavi filozofijom. (Simons, 1995: 3)

Svoje obrazovanje započela je u privatnoj katoličkoj školi za djevojčice, Institutu Adeline Desir, gdje je ostala do 17. godine, ovdje je upoznala Elizabeth Mabile (Zaza), s kojom je dijelila prisno i duboko prijateljstvo do Zazine prerane smrti 1929. godine. (Simons, 1995: 2) Iako je doktor Zazinu smrt okrivio meningitisom, de Beauvoir je vjerovala da je njena voljena prijateljica umrla od slomljenog srca usred borbe s porodicom zbog dogovorenog braka. (Simons, 1995: 2) Zazino prijateljstvo i smrt progonili su Simone do kraja života i često je kritikovala i govorila o intenzivnom utjecaju koji su imali na njen život kruti buržoaski stavovi prema ženama. (Simons, 1995: 5)

Simone de Beauvoir je položila ispite iz matematike i filozofije 1925. godine. (Simons, 1995: 2) Potom je studirala matematiku na Institutu Catholique i književnost i jezike na Institutu Sainte Marie, položivši ispite 1926. godine za certifikate visokih studija iz francuske književnosti i latinskog jezika, prije početka studija filozofije 1927. godine. (Simons, 1995: 2) Studirajući filozofiju na Sorboni, Simone je položila ispite za svjedodžbe iz povijesti filozofije, opće filozofije, grčke i logike 1927. godine i 1928. godine iz etike, sociologije i psihologije. (Simons, 1995: 2) Napisala je diplomski studij o Leibnizu za Leona Brunschviga i završila praksu predavanja u liceju Janson de Saily s kolegama Merleau Pontyjem i Claudeom Levi Straussom, s obojicom je ostala u filozofskom dijalogu. (Simons, 1995: 2)

Godine 1929. zauzela je drugo mjesto na visoko konkurentnom ispitu iz agregacije filozofije, pobijedivši Paula Nizana i Jeana Hyppolitea i jedva izgubivši od Jean Paula Sartrea. (Simons, 1995: 3) Za razliku od Simone, sva trojica pohađala su najbolje pripremne satove za agregaciju i bili su službeni studenti na Ecole Normale Superieure. (Simons, 1995: 3) Iako nije bila službeni student, Simone de Beauvoir je pohađala predavanja i sjedila za agregaciju na Ecole Normale. (Simons, 1995: 3) Sa 21 godinom Simone je bila najmlađa učenica koja je ikad prošla agregaciju iz filozofije i tako postala najmlađi učitelj filozofije u Francuskoj. (Simons, 1995: 4)

Tokom svog boravka u Ecole Normale upoznala je Sartrea, Sartre i njegov zatvoreni krug prijatelja bili su poznati elitisti u Ecole Normale. (Simons, 1995: 4) Simone je čeznula da bude dio ovog intelektualnog kruga i nakon uspjeha na pismenim ispitima za agregaciju 1929. godine, Sartre je zatražio da joj se predstavi. (Simons, 1995: 4) Simone se tako pridružila Sartreu i njegovim "suborcima" na studijskim sesijama kako bi se

pripremila za iscrpljujuću javnu komponentu usmenog ispita u agregaciji. (Simons, 1995: 4)

Po prvi put je kod Sartrea pronašla intelekt dostojan (i, kako je ustvrdila, na neki način i superiorniji) od svoje vlastite karakterizacije. (Simons, 1995: 4) Do kraja svog života trebali su ostati “esencijalni” ljubavnici, istovremeno dopuštajući “kontingentne” ljubavne veze kad god je svako od njih to poželio. (Simons, 1995: 4) Iako se nikada nisu vjenčali (usprkos Sartreovom prijedlogu 1931. godine), imali su zajedničku djecu i čak su živjeli u istom domu, Sartre i Simone ostali su intelektualni i romantični partneri sve do Sartrove smrti 1980. godine. (Simons, 1995: 4) Liberalni intimni aranžman između nje i Sartrea bio je izuzetno progresivan za to vrijeme i često je nepravedno narušavao de Beauvoirinu reputaciju žene intelektualke jednake njenim muškim kolegama. (Simons, 1995: 4) Neke od njenih poznatijih veza bili su novinar Jacques Bost, američki autor Nelson Algren i Claude Lanzmann, tvorac dokumentarnog filma o Holokaustu, Shoah. (Simons, 1995: 4)

Godine 1931. Simone de Beauvoir je imenovana za predavanje u liceju u Marseillesu, dok je Sartreovo imenovanje dovelo u Le Havre. (Simons, 1995: 5) Godine 1932. Simone se preselila u Lycee Jeanne d Arc u Rouenu, gdje je predavala napredne satove književnosti i filozofije. (Simons, 1995: 5) U Rouenu su joj službeno zamjerali zbog otvorenih kritika ženske situacije i njenog pacifizma. (Simons, 1995: 5) Nacisti su 1940. godine okupirali Pariz, a 1941. godine Simone je nacistička vlada smijenila s učiteljskog mjesta. (Simons, 1995: 5) Kao rezultat učinaka Drugog svjetskog rata na Europu, počela je istraživati problem društvenog i političkog angažmana intelektualca svog vremena. (Simons, 1995: 5)

Nakon roditeljske pritužbe protiv nje zbog korumpiranja jedne od njenih studentica, ponovo je otpuštena s nastave 1943. godine. (Simons, 1995: 6) Nikada se nije trebala vratiti predavanju, iako je voljela okruženje u učionici, Simone je od djetinjstva željela biti autor. Njena zbirka kratkih priča o ženama, *Kad stvari duha postanu prve* odbijena je za objavljivanje i objavljena tek mnogo godina kasnije 1979. godine. (Simons, 1995: 6) Međutim, njen prikaz trokutastog odnosa između nje same, Sartrea i njene učenice Olge Kosakievicz, *Došla je ostati*, objavljen je 1943. godine, ovaj roman, napisan od 1935. do 1937. godine, uspješno je stekao njeno javno priznanje. (Simons, 1995: 6)

Okupacija je otvorila ono što je de Beauvoir nazvala “moralnim razdobljem” svog književnog života. Od 1941. do 1943. godine, napisala

je svoj roman *Krv drugih*, koji je najavljen kao jedan od najvažnijih egzistencijalnih romana francuskog otpora. (Simons, 1995: 6) Godine 1943. napisala je svoj prvi filozofski esej, etičku raspravu pod naslovom *Pyrrhus et Cineas*. Konačno, ovo razdoblje uključuje pisanje njena romana *Svi su ljudi smrtni*, napisanog od 1943. do 1946. godine, i njene jedine drame *Tko će umrijeti?*, napisane 1944. godine. (Simons, 1995: 6)

Iako su samo letimično bili uključeni u Otpor, de Beauvoirine političke obaveze doživjele su progresivan razvoj u 1930-ima i 1940-ima. (Simons, 1995: 6) Zajedno sa Sartreom, Mauriceom Merleau Pontyjem, Raymondom Aronom i drugim intelektualcima, pomogla je 1945. godine osnovati politički nepovezan, ljevičarski časopis *Les Temps Modernes*, za koji je i uređivala i davala članke, uključujući 1945. godine, "*Moralni idealizam i Politički realizam*", "*Egzistencijalizam i popularna mudrost*", a 1946. godine "*Oko za oko*". (Simons, 1995: 6) Također 1946. godine, Simone je napisala članak "*Književnost i metafizika*" objašnjavajući svoju metodu bavljenja filozofijom u književnosti. (Simons, 1995: 6) Stvaranje ovog časopisa i njena ljevičarska orijentacija (na koju je snažno utjecalo njeno čitanje Marxa i politički ideal koji je predstavljala Rusija) obojili su njen nelagodan odnos prema komunizmu, sam časopis i pitanje političkih obaveza intelektualca postat će glavna tema njena romana *Mandarine* (1954.). (Simons, 1995: 6)

De Beauvoir je objavila još jednu etičku raspravu, *Etika dvosmislenosti* 1947. godine, iako nikada nije bila u potpunosti zadovoljna ovim djelom, ono ostaje jedan od najboljih primjera egzistencijalističke etike. (Simons, 1995: 7) Godine 1955. objavila je "*Moramo li spaliti Sade?*" koja se pitanju etike opet približava iz perspektive zahtjeva i obaveza prema drugome. (Simons, 1995: 7)

Nakon prethodnih odlomaka koji su se pojavili u *Les Temps Modernes* 1948. godine, Simone je objavila svoju revolucionarnu dvotomnu istragu o ženskom ugnjetavanju *Drugi spol* 1949. godine. (Simons, 1995: 7) Iako se prije pisanja ovog djela nikada nije smatrala "Feministkinjom", *Drugi spol* ju je učvrstio kao feminističku figuru do kraja života. Daleko njeno najkontroverznije djelo, ovu su knjigu prigrlile feministkinje i intelektualke. (Simons, 1995: 7) De Beauvoir je 1970. godine pomogla u pokretanju francuskog Pokreta za oslobođenje žena u potpisivanju Manifesta 343 o pravima na pobačaj, a 1973. godine je osnovala feministički odjel u *Les Temps Modernes*. (Simons, 1995: 7)

Nakon brojnih književnih uspjeha i visokog profila njenog i Sartreova života, njenu je karijeru obilježila slava koju su filozofi tijekom života

rijetko iskusili. Ta je slava proizašla kako iz njenog vlastitog rada, tako i iz odnosa i veze sa Sartreom. Do kraja svog života živjela je pod budnim okom javnosti. Često su je nepravedno smatrali pukom učenicom sartreovske filozofije (dijelom i zbog vlastitih proklamacija) unatoč činjenici da su mnoge njene ideje bile originalne i išle u smjeru radikalno drukčijim od Sartreovih djela.

Tokom 1940-ih godina, ona i Sartre, koji su se svojedobno naslađivali "kafanskom kulturom" i društvenim životom Pariza, našli su se u povlačenju u sigurnost svog uskog kruga prijatelja, koji su od milja zvali "Obitelj". (Simons, 1995: 7) Međutim, slava je nije spriječila da nastavi životnu strast prema putovanjima u strane zemlje što je rezultiralo njenim radovima, *Amerika iz dana u dan* prvi put objavljenim 1948. godine i *La Longue Marche* objavljena 1957. godine. (Simons, 1995: 7) Prva je napisana nakon njenog predavanja po Sjedinjenim Državama 1947. godine, a druga nakon posjeta Sartreu u komunističkoj Kini 1955. godine. (Simons, 1995: 7)

Njen kasniji rad obuhvaćao je pisanje više fikcijskih djela, filozofskih eseja i intervjuva. Značajno je bilo obilježeno ne samo njenim političkim djelovanjem u feminističkim pitanjima, već i objavljivanjem njene autobiografije u četiri sveske i njenim političkim angažmanom koji je izravno napadao francuski rat u Alžiru i mučenja Alžiraca od strane francuskih časnika. (Simons, 1995: 7) Godine 1970. objavila je impresivnu studiju o ugnjetavanju starijih članova društva *The Coming of Age*. (Simons, 1995: 7) Ovo djelo odražava isti pristup koji je zauzela u Drugom spolu samo s drugim predmetom istrage.

Simone de Beauvoir je 1980. godine vidjela smrt svog suputnika, o čemu govori njena knjiga iz 1981. godine *Adieux: Oproštaj od Sartrea*. (Simons, 1995: 7) Nakon Sartrove smrti, Simone je službeno usvojila njenu suputnicu Sylvie le Bon, koja je postala njena književna izvršiteljica. Simone de Beauvoir je umrla 14. aprila 1986. godine. (Simons, 1995: 7)

Djela Simone de Beauvoir

Slika 2: Djela Simone de Beauvoir

Izvor: <https://theculturetrip.com/europe/france/paris/articles/10-books-by-simone-de-beauvoir-you-should-read/>

“U svojim autobiografijama de Beauvoir često iznosi tvrdnju da iako joj je strast za filozofijom bila doživotna, njeno je srce uvijek postajalo autoricom velike literature. Ono što joj je pošlo za rukom bilo je pisanje neke od najboljih egzistencijalističkih književnosti 20. stoljeća. Koliko su Camus i Sartre otkrili, briga egzistencijalizma za pojedinca bačenog u apsurdni svijet i prisiljenog na djelovanje, dobro se pridaje umjetničkom mediju fikcije. Svi de Beauvoirini romani uključuju egzistencijalne teme, probleme i pitanja u pokušaju da opišu ljudsku situaciju u vremenima osobnih previranja, političkih previranja i socijalnih nemira.” (Internet Encyclopedia of Philosophy)

She Came To Stay - Došla je ostati (1943.)

Prvi roman Simone de Beauvoir događa se u Parizu u toku izgradnje i ranih dana Drugog svjetskog rata. (Culture trip, 2016) Središnji likovi, Françoise i Pierre, uživaju u otvorenoj vezi, međutim, to se testira kada par uđe u vezu s mlađom ženom Xaviere, općenito se smatra da se radnja temelji na iskustvima de Beauvoir i Sartre s Olgom i Wandom Kosakiewicz. Sloboda, tjeskoba i drugo su pojmovi koje je autorica istraživala. (Culture trip, 2016)

The Blood of Others - Krv drugih (1945.)

Smješten na isto mjesto i vrijeme kao i njen prvi roman, ovaj roman u nizu povratnih informacija otkriva stvaranje odnosa između Jeana, buržoaskog dječaka pretvorenog u borca Otpora, i Helene, mlade dizajnerice i frustrirane Mladenke. (Culture trip, 2016) Sloboda je opet središnja tema kao i egzistencijalistička perspektiva otpora nasuprot saradnji, naime, riječ je o tome da je neuspjeh u odbijanju nečega (u ovom slučaju nacističke okupacije) ekvivalentan odabiru. (Culture trip, 2016)

The Mandarins - Mandarine (1954.)

De Beauvoir je ovim romanom iz 1954. godine dobila najprestižniju francusku književnu nagradu Prix Goncourt, smještenu u periodu nakon Drugog svjetskog rata, radnja se odnosi na osobni život usko povezane skupine francuskih intelektualaca koji pokušavaju uspostaviti svoje mjesto u novom političkom krajoliku poslijeratne Europe. (Culture trip, 2016) Općenito se vjeruje da se likovi temelje na članovima uskog kruga prijatelja de Beauvoirove i Sartrea u to vrijeme, uključujući Alberta Camusa i Arthura Koestlera. (Culture trip, 2016)

The Woman Destroyed - Žena uništena (1967.)

Ovo je zbirka od tri novele, pod nazivima *Doba diskrecije*, *Monolog* i *Uništena žena*. (Culture trip, 2016) U prvom od njih, žena u šezdesetim godinama gubi povjerenje u vlastitu sposobnost snalaženja u osobnom i profesionalnom životu; druga sadrži ruganje žene koja je pretrpjela brojne tragedije za koje smatra odgovornim društvo; a posljednji je epistolar, dnevnički unosi domaćice čija su je odrasla djeca ostavila i čiji je suprug, kako otkriva, bio nevjeran. (Culture trip, 2016)

The Ethics of Ambiguity - Etika dvosmislenosti (1947)

De Beauvoirino drugo veliko nefiktivno djelo nastalo je iz predavanja koje je održala 1945. godine osporavajući sposobnost Sartreova *Bića i Ništavila* da podržavaju etički sustav. (Culture trip, 2016) Djelo, koje je sastavljeno od tri dijela, iznosi njen stav o etici, ocrtava načine na koje ljudi negiraju vlastitu slobodu i ispituje pravu prirodu slobodnog djelovanja u

svijetu. (Culture trip, 2016) Knjiga se završava izjavom o ljudskoj slobodi – “*Mi smo danas apsolutno slobodni ako odlučimo da želimo svoje postojanje u njegovoj konačnosti, konačnosti koja je otvorena u beskonačnosti.*” – te pozivom na akciju u tu svrhu. (Culture trip, 2016)

Memoirs of a Dutiful Daughter - Memoari jedne poslušne kćeri (1958.)

Ova knjiga pruža intimni portret de Beauvoirinog odrastanja u građanskoj francuskoj obitelji, prikazuje njenu adolescentnu pobunu protiv konvencionalnih očekivanja svojih roditelja i svoje klase i njenu odlučnost da se uspostavi u vlastitom intelektualnom pravcu. (Culture trip, 2016) Egzistencijalistička ambicija koju je osjećala i koju potresno prikazuje bila je, naravno, daleko od norme za mladu ženu dvadesetih godina prošlog stoljeća. Prijateljstvo, ljubav i učenje ključni su elementi priče, kao i stvaranje cjeloživotnog odnosa sa kolegom studentom Jean Paulom Sartreom. (Culture trip, 2016)

Adieux: A Farewell to Sartre - Adieux: Oproštaj od Sartrea (1981.)

Ovo autobiografsko djelo prikazuje posljednje desetljeće Sartreova života i nudi uvid u jednog od najvećih umova 20. stoljeća. (Culture trip, 2016) Knjiga sadrži i povijesni prikaz posljednjih godina filozofa i razgovor između najpoznatijeg intelektualnog para u posljednjih 100 godina. (Culture trip, 2016) Iako je, kao što je za očekivati, ispunjen filozofskim ispitivanjem, to je ujedno i otvoren, iskren dijalog između dvoje ljudi koji su odlučili podijeliti svoj život na način koji je odražavao njihovu individualnu perspektivu na svijet i njegovo djelovanje. (Culture trip, 2016)

The Second Sex - Drugi spol (1949.)

Vjerojatno najpoznatija od de Beauvoirina knjiga, Drugi spol je orijentacijsko djelo feminističke filozofije 20. stoljeća, koje se bavi položajem žena u društvu kroz povijest. (Culture trip, 2016) Godine 1960., 11 godina nakon objavljivanja, de Beauvoir je napisala da je to bio pokušaj objašnjenja “*zašto je ženska situacija čak i danas, sprječava u objašnjavanju osnovnih svjetskih problema*“. (Culture trip, 2016) Među brojnim

doprinosima ljudskom znanju, pomogla je uspostaviti razliku između spola i spola, iako je tokom posljednjih sedam desetljeća nailazio na značajne kritike, i dalje ostaje ključno štivo. (Culture trip, 2016)

Diary of a Philosophy Student - Dnevnik studenta filozofije (2006.)

Ovaj dnevnik od 1926. do 1927. godine dokumentira vrijeme de Beauvoir kao studentice filozofije na Sorboni, jednom od najstarijih i najprestižnijih sveučilišta u Francuskoj. (Culture trip, 2016) Otkriva aspekte osobnog života i ranog razmišljanja spisateljice koji su za njenog života bili nepoznati. (Culture trip, 2016) Da bi dovršili izdanje, eseji Barbare Klaw i Margaret A. Simons obrađuju njegov značaj s povijesnog, filozofskog i književnog gledišta. (Culture trip, 2016)

Wartime Diary - Ratni dnevnik (2009.)

Napisani između septembra 1939. godine i januara 1941. godine, ovi su dnevnički zapisi pomogli srušiti tradicionalni pojam de Beauvoirine kao predanog Sartreova pratioca, otkrivajući ženu s vlastitim složenim i u to vrijeme kontroverznim odnosima. (Culture trip, 2016) Također pomaže razdvojiti njena vlastita književna i filozofska postignuća od Sartreovih, koja su često prijetila zasjeniti njena tijekom njihova života, ono što je najvažnije, prati njen razvoj. (Culture trip, 2016)

Quand Prime le Spirituel - Kad stvari od duha postanu prve (1979)

Ovo djelo objavljeno je tek 1979. godine, iako je to bilo njeno prvo fantastično djelo prijavljeno (i odbijeno) za objavljivanje 1937. godine. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Kako su 1930-te godine bile manje podložne i spisateljicama i pričama o ženama, nije toliko neobično da je ova zbirka odbijena samo da bi bila ponovno otkrivena i cijenjena tokom četrdeset godina kasnije. Ovo djelo nudi fascinantnu uvid u de Beauvoirine brige o ženama i njihove jedinstvene stavove i situacije mnogo prije pisanja Drugog spola, podijeljeno u pet poglavlja, od kojih je svako naslovljeno imenom glavnog ženskog lika, razotkriva licemjerje francuskih gornjih slojeva koji svoje interese skrivaju iza vela intelektualnih ili vjerskih apsoluta. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Priče se bave pitanjima slamajućih zahtjeva religiozne pobožnosti i pojedinačnog odricanja, tendencije

pogoršavanja naših života drugima i krize identiteta kada smo prisiljeni suočiti se sa svojim obmanama i poteškoće da budemo žena podređena građanstvu i građaninu. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Les Bouches Inutiles - Tko će umrijeti?

Jedina drama koju je Simone de Beauvoir napisala, izvedena je 1945. godine – iste godine kada je osnovan Les Temps Modernes. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Jasno zaokupljena problemima Europe o Drugom svjetskom ratu, dilema ove predstave usredotočuje se na to koga vrijedi žrtvovati u korist kolektiva. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Na ovaj dio utjecala je povijest talijanskih gradova 14. stoljeća koji su, kada su bili pod opsadom i suočeni s masovnom glađu, izbacivali stare, bolesne, slabe, žene i djecu da se sami snalaze kako bi moglo biti dovoljno za jake muškarce. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Predstava je smještena upravo u takve okolnosti koje su progonile nacističku okupiranu Francusku. Vjeran de Beauvoirinim etičkim obavezama koje potvrđuju slobodu i svetost pojedinca samo u okviru slobode i poštovanja njegove zajednice, grad odlučuje ustati zajedno i odnosno ili poraziti neprijatelja ili zajedno umrijeti. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Iako predstava sadrži niz važnih i dobro razvijenih egzistencijalnih, etičkih i feminističkih tema, nije bila toliko uspješna kao njeni drugi književni izrazi. Iako nikad više nije pisala za kazalište, mnogi su likovi njenih romana (na primjer u “Došla je ostati”, “Svi su ljudi smrtni” i “Mandarine”) dramatičari i glumci, pokazujući joj povjerenje u kazališnu umjetnost kako bi prenijeli presudnu egzistencijalnu i društveno-političke dileme. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Etika

Pyrrhus et Cineas

Većinu svog života Simone de Beauvoir se bavila etičkom odgovornošću koju pojedinac ima prema sebi ili prema drugim osobama i prema ugnjetavanim skupinama. Njen rani rad *Pyrrhus et Cineas* (1944.) pitanju etičke odgovornosti pristupa iz egzistencijalističkog okvira mnogo prije nego što je Sartre pokušao poduzeti isti pothvat. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Ovaj je esej dobro prihvaćen jer je “razgovarao” ratom

zahvaćenom Francuskom koja se trudila pronaći izlaz iz tame Drugog svjetskog rata, esej je oblikovan kao istraga o motivima djelovanja i egzistencijalnoj zabrinutosti zašto bismo uopće trebali djelovati. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

De Beauvorina analiza slobodnog subjekta podrazumijeva etičko razmatranje drugih slobodnih subjekata u svijetu, vanjski se svijet često može manifestirati kao objektivna stvarnost, dok nam drugi može otkriti našu temeljnu slobodu. (Internet Encyclopedia of Philosophy) U nedostatku Boga koji bi jamčio moral, na pojedincu je da stvori vezu s drugim etičkim djelovanjem, vezu koja zahtjeva temeljno aktivnu orijentaciju prema svijetu kroz projekte koji izražavaju našu vlastitu slobodu i potiču slobodu naših bližnjih. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Biti pasivan znači živjeti, u sartreovskoj terminologiji, u lošoj vjeri, iako naglašava ključne sartreovske motive transcendencije, slobode i situacije u ovom ranom djelu, de Beauvoir vodi svoje istraživanje u drugom smjeru. Poput Sartrea, ona vjeruje da je ta ljudska subjektivnost u biti ništavilo koje prekida bivstvovanje kroz spontane projekte, odnosno kroz transcendenciju. (Internet Encyclopedia of Philosophy) De Beauvoir, poput Sartrea, vjeruje da je ljudsko biće neprestano uključeno u projekte koji nadilaze činjeničnu situaciju (kulturnu, osobnu itd) u koju je bačeno postojeće. Ipak, iako se veliki dio njenih ideja očito pojavljuje u filozofskom diskursu sa Sartreom, njen je cilj u pisanju Pyrrhus et Cineas ponešto drugačiji od njegovog. Ono što je najvažnije, ona gradi etiku, što je projekt koji je Sartre odgodio u "Biću i ništavilu". Uz to, umjesto da drugog doživljava kao prijetnju vlastitoj slobodi kao što bi to želio Sartre, de Beauvoir drugog vidi kao nužnost vastite slobode, bez koje, u suštini, ne bi smo bili slobodni. S ciljem rasvjetljavanja egzistencijalističke etike, de Beauvoir se bavi pitanjima ugnjetavanja koja većiom nedostaju u Sartreovom ranom radu. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Pyrrhus et Cineas bogat je filozofski tekst koji uključuje teme ne samo Sartrea, već i Hegela, Heideggera, Spinozu, Voltairea, Nietzschea i Kierkegaarda. Međutim, de Beauvoir je kritična prema tim filozofima koliko im se i divila. Na primjer, ona kritikuje Hegela zbog njegove neetične vjere u napredak koja podmeće pojedinca u neumoljivoj potrazi za Apsolutom. (Internet Encyclopedia of Philosophy) De Beauvoir održava egzistencijalističku vjeru u apsolutnu slobodu izbora i posljedičnu odgovornost koju takva sloboda podrazumijeva, naglašavajući da nečiji projekti moraju izvirati iz individualne spontanosti, a ne iz vanjske institucije, vlasti ili osobe. Kao takva, ona je oštro kritična prema hegelovskom apsolutu,

kršćanskom poimanju Boga i apstraktnim entitetima poput čovječanstva, zemlje i znanosti koji zahtijevaju odricanje pojedinca od slobode u statični uzrok. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Svi svjetonazori koji zahtijevaju žrtvu i odricanje slobode umanjuju stvarnost i egzistencijalnu važnost postojećeg pojedinca, to ne znači da bismo trebali napustiti sve projekte ujedinjenja i znanstvenog napretka u korist nezainteresiranog solipsizma, samo da takvi napori moraju nužno poštovati pojedinačne egzistencije od kojih su sastavljeni. (Internet Encyclopedia of Philosophy) “Umjesto da budu prisiljeni na uzroke raznih vrsta, postojeći moraju aktivno i samosvjesno odabrati sudjelovanje u njima.” (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Budući da je de Beauvoir u ovom eseju toliko zabrinuta za slobodu i potrebu da svjesno odabere tko je ona u svakom trenutku, ona preuzima odnose ropstva, majstorstva, tiranije i odanosti koji ostaju izbor unatoč nejednakostima koje često proizlaze iz tih veza s drugima. Unatoč nejednakosti moći u takvim odnosima, ona drži da nikada ne možemo učiniti ništa za ili protiv drugih, tj. nikada ne možemo djelovati umjesto drugih jer svaki pojedinac može biti odgovoran samo za sebe. Međutim, i dalje smo moralno obavezni čuvati od nanošenja štete drugima. Ponavljanje zajedničke teme u egzistencijalističkoj filozofiji, čak i šutnja ili odbijanje pomaganja drugome, još uvijek donosi izbor. Drugim riječima, slobodi se ne može pobjeći. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Ipak, ona također razvija ideju da, suzdržavajući se od poticanja slobode drugih, djelujemo protiv etičkog poziva drugog. Bez drugih, naša djela su predodređena da se vrate beskorisnim i apsurdnim. Međutim, s drugima koji su također slobodni, naše se akcije poduzimaju i prenose izvan sebe u budućnost – nadilazeći granice sadašnjosti i naših konačnih ja. Naše su same akcije pozivi na druge slobode koji bi mogli odgovoriti na nas ili nas ignorirati. Budući da smo ograničeni i ne postoji apsolutnost s kojom se naše akcije mogu ili trebaju prilagoditi, svoje projekte moramo provoditi u riziku i neizvjesnosti. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Etika dvosmislenosti

Etika dvosmislenosti (1947.) nastavlja teme prvo razvijene u Pyrrhus et Cineas. Simone de Beauvoir i dalje vjeruje u slučajnost postojanja u tome što ne postoji potreba da postojimo, pa stoga ne postoji unaprijed određena ljudska suština ili standard vrijednosti. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Od posebne važnosti, de Beauvoir izlaže ideju da ljudska

sloboda zahtijeva slobodu drugih da bi se ona mogla ostvariti. Iako de Beauvoir nikada nije bila u potpunosti zadovoljan Etikom dvosmislenosti, ona i dalje svjedoči o njenoj dugogodišnjoj brizi za slobodu, ugnjetavanje i odgovornost, kao i o dubini njenog filozofskog razumijevanja povijesti filozofije i vlastite jedinstvene doprinosi za to. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Ona započinje ovo djelo utvrđivanjem tragičnog stanja ljudske situacije koja svoju slobodu doživljava kao spontani unutarnji nagon koji je slomljen vanjskom težinom svijeta, ljudsko je postojanje, tvrdi ona, uvijek dvosmislen dodatak unutarnje slobode da se prevladaju zadani uvjeti svijeta i težina svijeta koji nam se nameće na način izvan naše kontrole, a ne po vlastitom izboru. Da bismo tada živjeli etično, moramo pretpostaviti tu dvosmislenost, a ne pokušavati pobjeći od nje. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Sartreovskim rječnikom, ona postavlja problem u kojem svaki postojeći želi poricati svoju paradoksalnu suštinu kao ništavilo želeći biti u strogom, objektivnom smislu; projekt koji je osuđen na neuspjeh i lošu vjeru. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Svoju slobodu trebali bi smo da angažiramo u projektima koji proizlaze iz spontanog izbora, ciljevi našeg djelovanja nikada ne smiju biti postavljeni kao apsolutni, odvojeno od nas koji ih odaberemo. U tom smislu, de Beauvoir postavlja ograničenja slobodi. biti slobodan ne znači imati dozvolu za rad što god se poželi, biti slobodan podrazumijeva svjesnu pretpostavku te slobode kroz projekte koji se biraju u svakom trenutku. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Smisao radnji stoga nije dodijeljen iz nekog vanjskog izvora vrijednosti (recimo u Bogu, crkvi, državi, našoj obitelji, itd.), već u spontanom činu odabira postojećeg. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Svaki pojedinac mora pozitivno pretpostaviti svoj projekt (bilo da je to napisati roman, diplomirati, predsjedati sudnicom itd.) I ne pokušati pobjeći slobodi bježeći u cilj kao u statični objekt. Dakle, ponašamo se etično samo onoliko koliko prihvaćamo težinu svojih izbora i posljedice i odgovornosti svoje temeljne, ontološke slobode. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Stoga izvorno ljudsko biće ne prepoznaje nijedan strani apsolut koji osoba nije svjesno i aktivno odabrala. Ova se ideja možda najbolje vidi u de Beauvoirinoj kritici Hegela, iako Hegel nije jedini filozof s kojim je u dijalogu (obraća se i Kantu, Marxu, Descartesu i Sartreu), on predstavlja filozofsku kristalizaciju želje da ljudi pobjegnu od svoje slobode potapajući je u vanjski apsolut. Tako Hegel za Simon de Beauvoir postavlja "Apsolutni subjekt" čija spoznaja dolazi tek na kraju povijesti, opravdavajući time

žrtvu bezbroj pojedinaca u neumoljivoj potrazi za vlastitim savršenstvom. Kao takav, Hegelov apsolut predstavlja apstrakciju koja se uzima kao istina postojanja koja uništava, umjesto da čuva pojedinačne ljudske živote koji ga čine. Etička može biti samo filozofija koja vrednuje slobodu svakog pojedinca koji postoji. Filozofije poput Hegela, Kanta i Marxa koje privilegiraju univerzalno, grade se na nužnom smanjenju pojedinosti i kao takve ne mogu biti autentično etički sistemi. De Beauvoir tvrdi, protiv ovih filozofa apsolutnog, da egzistencijalizam obuhvaća pluralnost konkretnih, određenih ljudskih bića koja su upletena u svoje jedinstvene situacije i uključena u vlastite projekte. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Međutim, de Beauvoir također naglašava da, iako egzistencijalistička etika održava svetost pojedinaca, pojedinac je uvijek smješten u zajednici i kao takvi, zasebni postojeći nužno su međusobno vezani, ona tvrdi da se svako poduzeće izražava u svijetu koji je naseljen i tako utječe na druga ljudska bića, brani ovu poziciju vraćajući se ideji dotaknutoj u Pyrrhus et Cineas i cjelovitije razvijenoj u etici, a to je da pojedinačni projekti padaju na sebe ako nema drugih s kojima se naši projekti križaju i koji prema tome nose naše akcije izvan nas u prostoru i vremenu. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Kako bi ilustrirala složenost smještene slobode, de Beauvoir nam pruža važan element rasta, razvoja i slobode u Etici dvosmislenosti. Većina filozofa započinje svoje rasprave s potpuno odraslim, racionalnim čovjekom, kao da se samo odrasla osoba bavi filozofskim istraživanjem. Međutim, de Beauvoir uključuje analizu djetinjstva u kojoj tvrdi da se volja ili sloboda razvija s vremenom. Dakle, dijete se ne smatra moralnim jer ono nema veze s prošlošću ili budućnošću, a radnja se može shvatiti samo kao odvijanje tokom vremena. Uz to, situacija djeteta daje nam uvid u ono što de Beauvoir naziva stavom ozbiljnosti u kojem se vrijednosti daju, a ne biraju. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Opisujući različite načine na koje postojeći bježe od svoje slobode i odgovornosti, de Beauvoir katalogizira niz različitih neautentičnih stavova, koji u raznim oblicima ukazuju na bijeg od slobode. Kako dijete nije ni moralno ni nemoralno, prva stvarna kategorija loše vjere sastoji se od "pod-čovjeka" koji dosadom i lijenošću suzdržava izvorni pokret spontanosti u negiranju njegove slobode. Ovo je opasan stav u kojem treba živjeti, jer čak i kad pod-čovjek odbija slobodu, on ili ona postaje koristan pijun kojeg će "ozbiljni čovjek" preobratiti za provođenje brutalne, nemoralne i nasilne akcije. Ozbiljan čovjek podržava apsolutne i neuvjetovane vrijednosti kojima podređuje svoju slobodu. Predmet u koji se ozbiljan

stav pokušava stopiti nije važan – to može biti Vojska za generala, Slava za glumicu, Moć za političara – ono što je važno je da se “ja” izgubi u njemu. Ali ne smijemo zaboraviti, ono što je de Beauvoir naglašavala, da svako djelovanje gubi smisao ako se ne želi iz slobode, postavljajući slobodu kao svoj cilj. Stoga je ozbiljni čovjek konačni primjer loše vjere jer, umjesto da želi prigrliti slobodu, on se gubi u vanjskom idolu. Svi postojeći dolaze u iskušenje da postave vrijednosti ozbiljnosti, recimo, tvrdeći da je netko “republikanac” ili “liberal“, kao da su ta nadzivanja značajne “stvari” koje su nas definirale u bilo kojem bitnom smislu. Ali stav ozbiljnosti rađa tiraniju i ugnjetavanje kad se “Uzrok” izgovara važnije od onih koji ga čine. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Ostali stavovi loše vjere uključuju nihilizam. Kad general shvati da je vojska lažni idol koji ne opravdava njegovo postojanje, on može postati nihilist i poreći da svijet uopće ima značenje. Nihilist želi biti ništa što nije za razliku od stvarnosti ljudske slobode za Simone. Međutim, nihilist nije autentičan izbor jer ne tvrdi ništavilo u smislu slobode, već u smislu poricanja. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Iako spominjanje drugih zanimljivih stavova loše vjere (poput “demonskog čovjeka” i “strastvenog čovjeka”), posljednji važan stav je stav “pustolova”. Pustolov ili avanturist je zanimljiv jer je toliko blizu autentično moralnog stava. Prezirući vrijednosti ozbiljnosti i nihilizma, pustolov se baca u život i sam odabire akciju, brine se samo za vlastitu slobodu i projekte, te stoga utjelovljuje sebičan i potencijalno tiranski stav. Pustolov pokazuje tendenciju da se uskladi s onim tko će mu udijeliti moć, zadovoljstvo i slavu, a često onima koji daruju takve darove, nije glavna briga dobrobit čovječanstva. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Samo autentično moralni stav razumije da sloboda sebe zahtijeva slobodu drugih. Postupati samostalno ili bez brige za druge nije slobodno. Kao što de Beauvoir objašnjava, “*niti jedan projekt ne može se definirati osim njegovim utjecajem na druge projekte*”. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Stoga, ako se moj projekt presijeca s drugima koji robuju – bilo doslovno bilo mistificiranjem – ni ja nisam istinski slobodan, ako aktivno ne tražim pomoć onima koji nisu slobodni, upleten sam u njihovo ugnjetavanje.

S obzirom na to da je ova knjiga napisana nakon Drugog svjetskog rata, nije toliko iznenađujuće što se Simone de Beauvoir bavi pitanjima ugnjetavanja i oslobađanja te etičkom odgovornošću koju svatko od nas ima jedni prema drugima. Jasno joj je da je stav ozbiljnosti glavni krivac u nacionalističkim pokretima poput nacizma koji manipulira ljudima tako da vjeruju u stvar kao apsolutnu i neupitnu zapovijed, zahtijevajući žrtvu

bezbrojnih pojedinaca. De Beauvoir je u stanju promicati egzistencijalnu etiku koja utvrđuje stvarnost pojedinačnih projekata i odricanja, istovremeno zadržavajući da takvi projekti i odricanja imaju značenje samo u zajednici koja se sastoji od pojedinaca s prošlošću, sadašnjošću i budućnošću. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Feminizam

Feminizam kao pokret koji je za cilj imao poboljšanje društvenog položaja žena i izjednačavanje njihovih prava s pravima muškaraca nastao je u zapadnim zemljama tokom 19. stoljeća. (Podnar, 2018: 4) Feminizam je, kao pokret za ravnopravnost spolova, nastao puno ranije nego što je o podređenosti žena pisala Simone de Beauvoir. Etimologijski gledano, termin "feminizam" dolazi od latinske riječi femina i naziv je za ženski pokret protiv ugnjetavanja žena koji traži njihovu ravnopravnost, isti status i slobodu odlučivanja kao što ga ima suprotni spol. (Panić, 2013: 2) Iz njega su se razvila brojna učenja i pravci, pa možemo govoriti o jednom pluralizmu u okviru samog feminizma ili o feminizmima, neki od njih su: liberalni feminizam, radikalni feminizam, ekofeminizam, kršćanski feminizam, postmoderni feminizam. (Panić, 2013: 2) Kada govorimo o povijesti feminizma, govorimo o tri vala. Prvi se val javlja krajem 19. stoljeća u Francuskoj, tada se insistiralo na ostvarivanju prava glasa za ženski rod, pristupu obrazovanju, zaposlenju, dakle ulazak u javnu sferu, koja je do tada bila privilegija muškog roda. (Panić, 2013: 2) Kao rezultat prvog vala, deset godina nakon Prvog svjetskog rata, žene u Velikoj Britaniji dobile su pravo glasa 1928. godine. (Panić, 2013: 2) Drugi val feminizma javlja se 60-ih godina 20. stoljeća, 1963. godine, nadahnjujući se idejama Simone de Beauvoir, Virginie Woolf, uobličavanjem prvih feminističkih teorija kao cjelovitih svjetonazora kojima se promicala i osnaživala percepcija žene u područjima koja su bila privilegija muškog roda, gdje se nakon političkih prava zahtijeva jednakost u privatnoj sferi. (Panić, 2013: 2) Treći val se javlja 80-ih godina kao odgovor na neuspjehe drugog vala i razvija se i danas, ono što je značajno jeste da pokušava negirati rod i rodne razlike i blizak je savremenim problemima s kojima se žene danas svakodnevno susreću. (Panić, 2013: 2).

Svojim knjigama, dnevnicima, esejima i romanima Simone de Beauvoir ostavila je značajan utjecaj na feminizam, feminističku teoriju i feministički egzistencijalizam koji je posebno istaknut od objave njene

knjige *Drugi spol*, koja se bavi temom žene – njenom ulogom u zajednici, njenim razvojem kao i egzistencijom uopšte. (Šolaja, 2017:8)

Drugi spol

“Drugi spol je duboko razrađena i sistematizirana rasprava o ženama, možda najiscrpnija koja je ikad napisana i dotiče se mnoštva tema: biologija, psihologija, povijest, marksizam, književnost i umjetnost općenito, majčinstvo, zaljubljenost, prostitucija, (ženska) homoseksualnost, djevičanstvo, sve se od navedenog stavlja pod kritički uvid u jednoj od najutjecajnijih filozofskih knjiga dvadesetog stoljeća. (Šolaja, 2017: 8) “*Da je Hegel bio žena, feminist i Francuz, njegova bi Fenomenologija duha bila uveliko nalik na ovu knjigu. Jednostavno knjiga o ženi. Simone de Beauvoir je i sama tako naziva, i ne laže.*” (Šolaja, 2017: 8)

Većina se filozofa slaže da je de Beauvoirin najveći doprinos filozofiji njen revolucionarni *Drugi spol*. Objavljen u dvije sveske 1949. godine, ovo je djelo odmah našlo i željnu publiku i oštre kritičare. Drugi je spol bio toliko kontroverzan da ga je Vatikan stavio (zajedno s svojim romanom *Mandarine*) u Indeks zabranjenih knjiga. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

U vrijeme kada je napisan *Drugi spol*, napravljeno je vrlo malo ozbiljne filozofije o ženama iz feminističke perspektive. Izuzev nekolicine knjiga, sistemsko tretiranje ugnjetavanja žena u povijesti i u moderno doba bilo je gotovo nečuvano. Udarajući širinom istraživanja i dubinom svojih središnjih uvida, *Drugi spol* i danas ostaje jedan od temeljnih tekstova u filozofiji, feminizmu i ženskim studijama. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Glavna teza *Drugog spola* vrti se oko ideje da je žena držana u vezi dugotrajnog ugnjetavanja muškarca. Ono što de Beauvoir otkriva u svojoj višestranjoj istrazi o ženskoj situaciji, jest da ženu muškarac koji preuzima ulogu *Sebstva* dosljedno definira kao *Drugu*. Kao što de Beauvoir objašnjava u svom Uvodu, žena je “*sporedno, nebitno, za razliku od onog bitnog. On je Subjekt, on je Apsolut – ona je Druga*”. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Uz to, de Beauvoir govori o tome da je ljudsko postojanje dvosmislena interakcija između transcendencije i imanencije, no muškarci su privilegirani izražavanjem transcendencije kroz projekte, dok su žene prisiljene u repetitivni i nekreativni život imanencije, stoga predlaže istražiti kako je nastao taj radikalno neravnopravan odnos, kao i koje strukture,

stavovi i pretpostavke i dalje održavaju svoju društvenu moć. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Djelo je podijeljeno u dvije glavne teme. Prva knjiga istražuje "Činjenice i mitove" o ženama iz više perspektiva, uključujući biološko-znanstvenu, psihoanalitičku, materijalističku, povijesnu, književnu i antropološku perspektivu. (Internet Encyclopedia of Philosophy) U svakom od ovih tretmana, de Beauvoir pažljivo tvrdi da niti jedan od njih nije dovoljan da objasni žensku definiciju kao Drugog ili njenu posljedicu ugnjetavanja. Međutim, svaki od njih pridonosi ukupnoj situaciji žene kao Drugog spola. Primjerice, u svojoj raspravi o biologiji i povijesti, primjećuje da žene doživljavaju određene pojave poput trudnoće, dojenja i menstruacije koje su strane iskustvu muškaraca i na taj način doprinose značajnoj razlici u ženskoj situaciji. Međutim, ove fiziološke pojave ni na koji način izravno ne uzrokuju da žena bude podređena muškarcu, jer biologija i povijest nisu puke "činjenice" nepristranog promatrača, već se uvijek uključuju i tumače iz situacije. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Uz to, ona priznaje da psihoanaliza i povijesni materijalizam daju ogroman uvid u seksualni, obiteljski i materijalni život žene, ali ne uvažavaju cijelu sliku. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Filozofski najbogatija rasprava o knjizi i dolazi u de Beauvoirinoj analizi mitova. Tamo se ona bavi načinom na koji prethodne analize (biološke, povijesne, psihoanalitičke itd.) doprinose formuliranju mita o "Vječnoj ženi". (Internet Encyclopedia of Philosophy) Ovaj paradigmatički mit koji uključuje više mitova o ženi ispod sebe (poput mita o majci, djevici, prirodi itd.) pokušava uhvatiti ženu u nemogući ideal poricanjem individualnosti i situacije svih različitih vrsta žena. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Primjerice, povijest nam pokazuje da za onoliko prikaza majke koliko je cijenjeni čuvar života, ima i njenih prikaza kao i omraženi vjesnik smrti. Proturječnost koju čovjek osjeća kad se rodio i morao umrijeti projicira se na majku koja snosi krivnju za oboje. Tako je žena kao majka i omražena i voljena, a pojedine majke su beznadno uhvaćene u kontradikciji. Ova udvostručena i kontradiktorna operacija pojavljuje se u svim ženskim mitovima, prisiljavajući tako žene da nepravedno preuzmu teret i krivicu za postojanje. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Knjiga II započinje najpoznatijom de Beauvoirinom tvrdnjom: "Ne rađa se, već se postaje ženom." Ovim de Beauvoir želi uništiti esencijalizam koji tvrdi da su žene rođene "ženskim rodom" (u skladu s onim što kultura i vrijeme definiraju), već su konstruirane da takve postanu kroz

društvenu indoktrinaciju. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Koristeći širok spektar izvještaja i zapažanja, prvi dio knjige II prati obrazovanje žene od djetinjstva, kroz adolescenciju i na kraju do iskustava u lezbijstvu i seksualnoj inicijaciji (ako ih ima). U svakoj fazi de Beauvoir ilustrira kako su žene prisiljene odustati od svojih zahtjeva za transcendencijom i autentičnom subjektivnošću postupno oštrijim prihvatanjem “pasivne” i “otuđene” uloge čovjekovih “aktivnih” i “subjektivnih” zahtjeva. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Ženska pasivnost i otuđenost zatim se istražuju u onome što joj de Beauvoir daje za pravo “Situacija” i “Opravdanja”. De Beauvoir proučava uloge supruge, majke i prostitutke kako bi pokazala kako su žene, umjesto da nadilaze kroz posao i kreativnost, prisiljene na monotono postojanje djece, njege kuće i seksualne posude muškog libida. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Budući da ona održava egzistencijalističku vjeru u apsolutnu ontološku slobodu svakog postojećeg bez obzira na spol, de Beauvoir nikada ne tvrdi da je muškarac uspio uništiti slobodu žene ili je zapravo pretvoriti u “objekt” u odnosu na njegovu subjektivnost. Ona ostaje transcendentna sloboda unatoč objektivizaciji, otuđenju i ugnjetavanju. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Iako zasigurno ne možemo tvrditi da je njena uloga kao Druga kriva, također ne možemo reći da je ona uvijek potpuno nevina u svom podčinjavanju. Kao što je pokrenuto u raspravi o Etici dvosmislenosti, de Beauvoir vjeruje da postoji mnogo mogućih stavova loše vjere kada postojeći bježi od svoje odgovornosti u već određene vrijednosti i uvjerenja. (Internet Encyclopedia of Philosophy) Mnoge žene koje žive u patrijarhalnoj kulturi krive su za isti postupak i tako su na neki način saučesnici u svom ugnjetavanju zbog naizgled koristi koje može donijeti, kao i zbog predaha od odgovornosti koju obećava. De Beauvoir govori o tri posebna neautentična stava u kojima žene skrivaju svoju slobodu: “Narcisoidna”, “Zaljubljen žena” i “Mistična”. U sva ta tri stava, žene negiraju izvorni potisak svoje slobode potapajući je u objekt; u slučaju prve, objekt je ona sama, druga, njen voljeni i treća, apsolut ili Bog. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

De Beauvoir svoj rad zaključuje utvrđivanjem različitih konkretnih zahtjeva nužnih za žensku emancipaciju i povrat njenog samosvojstva. Prvo i najvažnije, ona zahtijeva da joj se omogući da preko svojih vlastitih slobodnih projekata pređe sa svom opasnošću, rizikom i nesigurnošću koja za sobom povlači. Kao takva, moderna se žena *“ponosi razmišljanjem, akcijama, radom, stvaranjem, pod istim uvjetima kao i muškarci; umjesto*

da ih želi omalovažiti, ona se proglašava ravnopravnima s njima". (Internet Encyclopedia of Philosophy) Kako bi osigurala žensku ravnopravnost, de Beauvoir zagovara takve promjene u društvenim strukturama kao što su univerzalna briga o djeci, jednako obrazovanje, kontracepcija i legalni pobačaj za žene – i možda najvažnije, ekonomska sloboda i neovisnost žene od muškarca. Da bi postigla ovu vrstu neovisnosti, de Beauvoir vjeruje da će žene u određenoj mjeri imati koristi od otuđivačkog, neiskorištavajućeg produktivnog rada. Drugim riječima, vjeruje da će žene imati ogromnu korist od posla. Što se tiče braka, nuklearna obitelj šteti obojici partnera, posebno ženi. Brak, kao i svaki drugi autentični izbor, mora se odabrati aktivno i u svakom trenutku ili je to bijeg od slobode u statičnu instituciju. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Drugi spol uvijek održava svoje temeljno egzistencijalističko uvjerenje da svakog pojedinca, bez obzira na spol, stalež ili dob, treba poticati da se definira i preuzme individualnu odgovornost koja dolazi sa slobodom. To zahtijeva ne samo fokusiranje na univerzalne institucije, već na pojedinca koji se bori u dvosmislenosti postojanja. (Internet Encyclopedia of Philosophy)

Zaključna razmatranja

U radu Simone de Beauvoir dvije najznačajnije stavke su etika i feminizam. Samo autentično moralni stav razumije da sloboda sebe zahtijeva slobodu drugih. Postupati samostalno ili bez brige za druge nije slobodno. Bez drugih, naša djela su predodređena da se vrte beskorisnim i apsurdnim. Međutim, s drugima koji su također slobodni, naše se akcije poduzimaju i prenose izvan sebe u budućnost – nadilazeći granice sadašnjosti i naših konačnih ja. Naše su same akcije pozivi na druge slobode koji bi mogli odgovoriti na nas ili nas ignorirati. Budući da smo ograničeni i ne postoji apsolutnost s kojom se naše akcije mogu ili trebaju prilagoditi, svoje projekte moramo provoditi u riziku i neizvjesnosti. Druga značajna tema jeste feminizam i žene. Žene su oduvijek radile, ali budući da je njihov rad uglavnom bio vezan za kućanstvo i odgoj djece, često bi ostao nezapažen i podcijenjen. Rad na slobodi za sva ljudska bića uvjet je postizanja slobode i ravnopravnosti za sve žene, jednako kao što je sloboda i ravnopravnost žena uvjet slobode svih ljudi. Aktivistice Drugog vala feminizma svojim su radom pokrenule brojna pitanja koja su za cilj imala brisanje duboko ukorijenjenih neravnopravnosti koje su svoj temelj imale u patrijarhatu.

Ženska borba kroz povijesti dovela je do jednakosti žena i muškaraca te je omogućila prava kojima današnje žene mogu biti obrazovane i uspješne majke i supruge. Iako se borba za ženska prava i dalje prolongira, 20. stoljeće nije toliko daleko iza nas, ali je učinjeno mnogo uspješnih pokreta koja su rezultirala sadašnju dobrobit ženskog spola. Feminizam je bitno promijenio položaj žene u odnosu na status kakav je imala u društvu prije pojave feminističke ideologije. Takav emancipatorski karakter feminizam je nastojao sačuvati kroz tri vala u kojima se pojavljivao. U prvome valu žene su ostvarile prodor u javnu sferu i izborile se za ravnopravnost zajedno s muškarcima. Dobivanje pravne jednakosti u formalnome smislu nije značila i stvarnu jednakost. Ustaljene socijalne norme i društveno konstruirane rodne uloge žene mijenjale su se puno teže i sporije. Iz toga razloga započeo je drugi feministički val. Pod utjecajem dekonstrukcije i postmoderne feminizam se u trećem valu isprepleo s rodnom ideologijom. To ga je udaljilo od njegova primarnog cilja usmjerenoga na borbu protiv dominacije i ravnopravniji pristup javnoj sferi.

Literatura

- Internet Encyclopedia of Philosophy (n.d.). *Simone de Beauvoir 1908. – 1986*. [Internet] Dostupno na: <https://iep.utm.edu/beauvoir/#H2> [pristupljeno 26. januar 2021.].
- McQueen, P. (2016). 10 Books By Simone De Beauvoir You Should Read. *Culture trip*. [online]. 9. Decembar Dostupno na: <https://theculturetrip.com/europe/france/paris/articles/10-books-by-simone-de-beauvoir-you-should-read/> [pristupljeno 25. januar 2021].
- Panić, D. (2013). *Tematiziranje ženskog pitanja u djelu Simone de Beauvoir*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.
- Podnar, I. (2018). *Drugi val feminizma i njegov utjecaj na filmsku umjetnost*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Simons, M. A. ed. (1995). *Feminist interpretations of Simone de Beauvoir*. Universty Park: The Pennsylvania State University Press.
- Šolaja, K. (2017). *Feminizam i žena današnjice*. Završni rad. Koprivnica: Sveučilište Sjever.

BIOGRAFIJA
EDITH ABBOTT

Student:
Adnan Dedović

Sarajevo, 24. decembar. 2020.

SADRŽAJ

Uvod	153
Čikaška škola	153
Hull-House.....	155
Edith Abbott.....	158
Rani život i obrazovanje.....	159
Život u Hull House-u	161
Abbott i Sophonisba Breckinridge	163
Prva ženska dekanica	164
Posljednje godine.....	165
Zaključak i sažetak	166
Literatura	168

Uvod

U ovom radu pisati ću o Edith Abbott, jednoj od najpredanijih socijalnih reformatorica, a njeni uspjesi često su zasjenjeni slavom i uspjesima njenih bliskih prijatelja i kolega iz Hull House-a. Spomenuti ću i Čikašku sociološku školu, te njen značaj za sociologiju, socijalni rad i same socijalne reformatorice. Žene sociolozi su nepravedno zapostavljene iako su svojim radom i doprinosom utjecale na stvaranje boljeg svijeta. Edith Abbott je jedna od "sestara osnivačica u sociologiji", "Fraza "žene utemeljiteljice u sociologiji" je povezana politički za feminističko značenje pojma "sestrinstvo"(Deegan, 1990: 5).

"Sestre osnivačice su pomagale žrtvama potresa (primjerice Mary Elisabeth Burroughs Coolidge Roberts Smith, Lucile Eeves, i Katharine Bement Davis), borile su se za žensko pravo glasa i pomagale su da se izbori od muškaraca(primjer Edith Abbott, Sophonsiba Breckinridge, i Charlotte Perkins Gilman), organizirali su velike volonterske asocijacije(primjeri Marion Talbot, koja je ko-osnovala američku asocijaciju univerzitetskih žena, i Alice Rossi, koja je koosnovala Nacionalnu organizaciju žena), i artikulirale ženskim pravima do jednakog prava na rad(Edith Abbott i Helen MacGill Hughes⁹, aktivizam (Jessie Taft i Dorothy Smith E.) i mir (Hannah Arendt i Alva Myrdal). Sestre osnivačice su žene istaknutih znanstvenih postignuća" (Deegan, 1990: 7).

Čikaška škola

Ova škola je imala širok i dubok utjecaj u sociologiji i socijalnom radu, ne samo u vremenu u kojem se odvijala njezina najintenzivnija djelatnost, nego i preslikavanju tih postignuća sve do današnjih dana. Škola je proizvela veliki broj teorijskih radova, obrazovala je veliki broj sociologa i socijalnih radnika. A to prikazuje i podatak da je od prvih 40 predsjednika Američkog sociološkog društva, njih najmanje 19 doktoriralo na University of Chicago. A sociologija i socijalni rad su se povezivali djelatno u sljedećim teorijskim doprinosima: 1. Ekološka teorija s Robertom Ezrom Parkom i Ernestom Burgesom, 2. Teorija socijalne dezorganizacije čiji su utemeljitelji bili William Isaac Thomas i Florian Znaniecki, 3. Teorija diferencijalnih asocijacija koju je Čikašku sociološku školu uveo Edwin H.Sutherland, 4. Teorija kulturnog konflikta s Thorsteenom Sellinom i 5. Simbolički interakcionizam Gorge Herberta Meada, Herberta Blumera i Ervinga Goffmana.(Knežević,2009:6)

"Čikaška škola naziv je za nekoliko različitih teorijskih i praktičnih djelatnosti skupine američkih sociologa koji su djelovali u vremenu osnivanja odjela za sociologiju na Universityju of Chicago 1982. godine, pa negdje do početka II.svjetskog rata. Odjel za sociologiju na Universityju of Chicago bio je prvi odjel za sociologiju na američkim sveučilištima tog vremena. Jedan

od stereotipa o američkoj sociologiji tog vremena jeste da se socioloija na američkim sveučilištima tretirala kao socijalni rad. Smatralo se da se Čikaška škola usmjerila na sudjelovanje u socijalnim reformama američkog društva, s jedne strane, te znanstvenom pragmatizmu Goerga Herberta Meada, s druge strane. Međutim istina je, ipak, bila nešto drugačija. Najstariji sociolozi Čikaške sociološke škole, Small, Henderson Vincent bili su prije svega sociolozi, a tek zatim socijalni reformatori. Čikaška sociološka škola će dominirati američkom sociološkom misli sve do početka II.svjetskog rata. A najvažniji događaj koji je pokrenuo razvoj ove škole jeste dolazak Johna Deweya i Heorga Herberta Meada. Obojica su bili vrlo aktivni suradnici s Jane Adams i drugim voditeljicama programa Hull-House-u, obojica su sudjelovali u edukativnim programima koji su tamo provođeni, i tome su posvetili veliki dio svoga vremena.”(Knežević,2009:8).

Ta povezanost s uglednim pripadnicima akademske zajednice, utjecala je na interes same Jane Adams za akademskim djelovanjem, pa su je zbog njenih radova neki svrstali u utemeljitelje američke pragmatističke filozofije. Aktivizam i društveno djelovanje pripadnika Čikaške škole bili su značajna oznaka njihove djelatnosti. Dobar dio studenata doktorskog studija, nastavnika, svoje su istraživačke projekte povezivala sa Hull-House-om. Međutim značajne žene poput Jane Adams, Edith Abbott i druge, nisu stekle pozicije koje su u akademskom životu imali muškarci. Iako je značaj tih žena bio toliki da su te doprinose neki teoretičari označavali kao Čikašku žensku školu sociologije, muškarci Čikaške sociološke škole uspjeli su postići 1920. godine da se žene koje su do tada radile na odsjeku, premjeste na poseban odsjek, odsjek socijalnog rada na Universityju of Chicago, u School of Social Services and Administration. Unatoč protivljenju ulasku žena u akademsku zajednicu, barem na nekoj široj osnovi, mnogi pripadnici Čikaške sociološke škole, usko su surađivali s Jane Adams i drugim ženama koje su u toj školi djelovale. Među onima koji su se posebno istakli u suradnji sa Hull-House-om, educirajući stanovnike te zajednice, ili pozivajući ih na sudjelovanje u njihovim istraživanjima, bili su Mead, Park, Burgess, Faris, Henderson i Zueblin, čiji su doprinosi razvoju socijalnog rada bili nemjerljivi, ali koji su, istovremeno, u čikašku sociologiju unijeli mnoge rezultate djelovanja socijalnih radnica. Jedan od najznačajnijih primjera aktivne suradnje čikaških sociologa sa socijalnim radnicama i sociologinjama koje su djelovale u skupini Jane

Adams jest rad na tehnicu mapiranja, Hull House – mape i papiri¹. Tehnika mapiranja bila je osnovna tehnika u urbanim studijama i ekološkim analizama. Vjerojatno je ono najvrednije u djelovanju Čikaške sociološke škole (prije svega temelj ekološke teorije) bilo oslonjeno dobrim dijelom na tu tehniku¹⁶, prema tvrdnji jednog od uglednih engleskih sociologa Martina Bulmera, iznesenoj u najcitiranijoj koje je posvećena analizi djelovanja i rezultata ove škole. Niz problema u odnosima između čikaških sociologa i socijalnih radnica Hull-House-a nije bio samo akademske naravi. Čikaški sociolozi pokušali su nametnuti svoj utjecaj na Hull House i iz razloga koji nisu bili dio striktno akademske prirode. (Knežević, 2009:10).

Hull-House

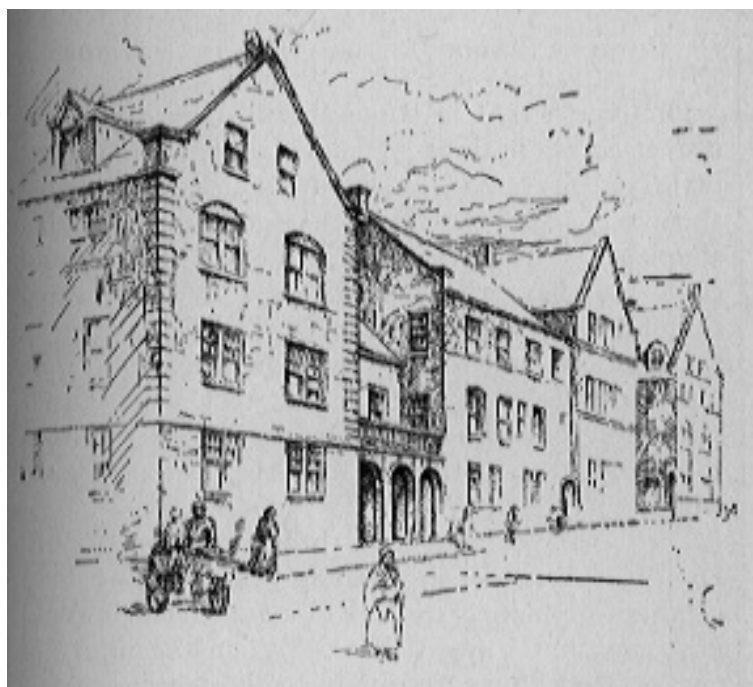
Hull House (najpoznatija “settlement” kuća), osnovana je 1889. godine u Chicagu kada su Jane Adams i Ellen Gates Starr unajmile napuštenu rezidenciju koju je sagradio Charles G. Hull 1856. godine. Aktivnosti u Hull Housu su imali tri osnovna oblika – socijalnu akciju, istraživanja te rekreativne i edukativne klubove. Dvanaest velikih zgrada dodavalo se iz godine u godinu dok Hull House nije pokrивao pola gradskog bloka, a uključivao je i veliko igralište i park u Wisconsinu. Na samom početku Hull House kuća je otvorena kao dječiji vrtić, ali se ubrzo proširila i uključivala je jaslice i centar za dojenčad. Kasnije su ti obrazovni objekti pružali nastavu sa srednjoškolce, kao i večernje časove iz građanskih prava. Također je uključivala javnu kuhinju, galeriju, ogranak javne knjižnice, sportsku dvoranu, glazbenu školu, kazalište, stambenu zajednicu za zaposlene djevojke. Jane Adams je ideju za Hull House dobila putujući Evropom kada je posjetila Toynbee Hall pionirsko naselje u East End-u. Tamo je pronašla grupu univerzitetskih dodiplomaca kako rade na socijalnoj reformi, te su tako ona i Starr odlučile uspostaviti takvo naselje u sličnom okrugu u Chicagu. Adams, Starr i drugi saradnici iz Hull House-a su pomagali u razvoju lokalnih sindikalnih organizacija, programa socijalne zaštite, satova za obrazovanje odraslih itd. A također su i doprinijele biračkom pravu žena te međunarodnim mirovnim pokretima. (Webster, n.d.)

¹ Ova knjiga, oslanja se na detaljne mape i socijalni život, južne strane Chicaga, analizira efekte socijalne dezorganizacije, imigracije, i ekonomije svakodnevnog života urbanog susjedstva. Drugim riječima, ova knjiga ustanovljava glave substancijalne interese i metodološke tehnike čikaške škole sociologije, koji su definirali školu za slijedećih četrdeset godina” (Deegan 1990:41).

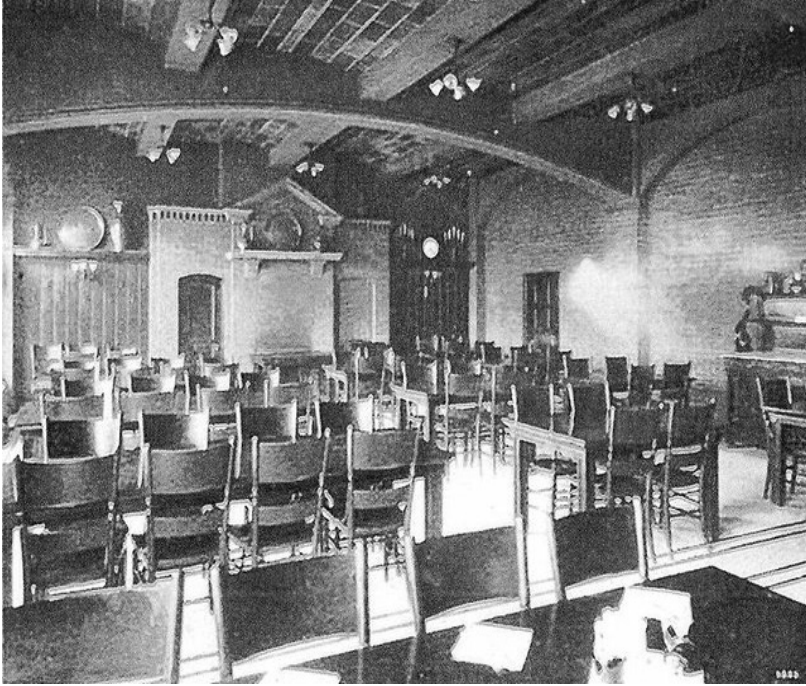
“Settlement” kuće su predstavljale socijalni pokret koji je imao za cilj da premosti razliku između socijalnih klasa kroz druženje, razonodu i rekreaciju, socijalne reforme i političko djelovanje. Bitno su utjecale na socijalni rad i socijalnu politiku. Institucije kao što su vrtići, igrališta, određivanje minimalne nadnice, nacionalna socijalna politika kao i profesija socijalnog rada, sve je to imalo svoje temelje u radu centra u zajednici i njihovih aktivnih stanovnika.

Slika 1. Aktivnosti Hull House – a (<https://news.wttw.com/2014/10/23/wallace-kirkland>, posjećeno 27.12.2020.0)

Slika 2. Hull House prije (<https://digital.library.upenn.edu/women/addams/hullhouse/hullhouse.html>, posjećeno 27.12.2020)

Slika 3. Britannica, (n.d.). Jane Addams and other delegates en route to the International Congress of Women.

Slika 4. Social Welfare History, (n.d.) Hull House, Chicago. (preuzeto sa: <https://www.britannica.com/topic/Hull-House-posjećeno> 27.12.2020)

Slika 5. Jane Addams

(<https://www.britannica.com/biography/Jane-Addams>, posjećeno 27.12.2020.)

Edith Abbott

Kako Mary Deegan piše, vodeća uloga Edith Abbott u socijalnom radu zasjenila je njene duboke korjene u sociologiji, a bila je glavni učenjak svog vremena. Edith Abbott se specijalizirala za proučavanje ženskih prava. Njen život je bio posvećen iskorjenjavanju socijalne nedjednakosti s kojima se suočavaju crnci, imigranti, siromašni i radnici. Jedna je od poznatijih sestara osnivačica² u sociologiji.

Edith Abbott rođena je na Grand Islandu u državi Nebraska od aktivnih, građanski nastrojenih roditelja. Njezina majka bila je abolicionistica i vođa biračkog prava žena, a otac prvi poručnik guvernera Nebraske. Njezina sestra Grace rođena je dvije godine kasnije i njihovi su životi bili isprepleteni zajedničkim interesima i sudjelovanjem u javnoj dobrobiti te saveznim i državnim odgovornostima koje uključuju socijalne probleme.³

Zbog svog doprinosa istraživanju prakse socijalnog rada, Abbott se smatra jednom od najvažnijih historijskih ličnosti na tom polju.

² Termin sestre osnivačice u sociologiji, definirala je Mary Jo Deegan, 1990-te godine, ukazujući na potrebu za demarginalizacijom ženske sociologije, uključivanjem 52 žene osnivačice u sociologiji, u historiju sociologije, te osobito ženske sociologije.

³ <https://socialwelfare.library.vcu.edu/people/abbott-edith/>, pristupio 27.12.2020.

Slika 6. Edith Abbott u djetinjstvu
(Slika 6. <https://sites.google.com/a/gips.org/grand-island-resources/community-citizenship/community-individuals/edith-abbott>, posjećeno 25.12.2020)
(Slika 7. https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Edith_Abbott, posjećeno 27.12.2020.)

Rani život i obrazovanje

Edith Abbott je rođena 26. septembra.1876. Od strane svoje porodice bila je ohrabrivana da bude neovisna. Edithina majka je bila feministkinja, a bila je i dio pokreta za visoko žensko obrazovanje, u svoje kćeri je od malih nogu usađivala progresivne vrijednosti učeći mladu Edith Abbott o važnosti socijalne reforme i prava za žene. Podupirao ju je suprug vojnik, advokat i bankar i prvi poručnik guvernera “New state of Nebraska“. Edith Abbott je bila jedno od četvero djece u porodici, a nakon njenog rođenja rođena je i njena jednako nadarena sestra Grace Abbott, s kojom je Edith bila jako bliska. Edith Abbott je diplomirala u Brownellu kao osvajač zlatne značke za dostignuća. Od 1893. do 1895 Abbott je predavala u srednjoj školi Grand Island u Nebraski a usput se i pored ekonomskog pada borila da nastavi svoje visoko obrazovanje. Upisala je dodatne kurseve a potom je i redovno studirala na Univerzitetu u Nebraski. Učila je kod Louise Pound

kod Louisinog brata i utemeljitelja sociološke jurisprudencije, među njenim prijateljima bila je i Willa Carter, a kasnije se upisala i na postdiplomske studije. Tijekom 1902. godine pohađala je ljetnu školu na Univerzitetu u Chicagu gdje su je primijetili politički ekonomisti. Uz njihovu podršku dobila je stipendiju za političku ekonomiju na Univerzitetu u Chicagu. Nakon diplomiranja odlazi u Boston kako bi radila a na posljednjoj poziciji ona je radila sa sociologom Carroll D. Wright i nastavila svoje statističke studije o ženskom poslu. U Londonu je pohađala Londonsku školu ekonomije i političke nauke, studirala je kod Beatrice Webb i Sidney Web. Njen omiljeni kurs bio je "metode socijalnih istraga". Abbott se 1907.godine vratila u Boston kako bi radila sa Emily Green Blach tada na uglednom odjelu za ekonomiju i sociologiju na Wellesly Collegu. Također Abbott je 1908. Godine počela raditi u direktorica društvenih istraživanja u Čikaškoj školi. Do 1920. Godine boravila je u u Hull-Hause sa svojom životnom prijateljicom Jane Adams, sa fakultetskim kolegom i mentorom Sophonisbom Breckinridge a među ostalim stanovnicima bile su i Grace Abbott i mnoge druge značajne žene. (McHenry, 1983:120)

Slika 8. Edith Abbott (<https://www.britannica.com>, Edith Abbott, posjećeno 27.12.2020.)

Slika 9. Grace Abbott – Sestra Edith Abbott (<https://www.britannica.com>, Grace Abbott, posjećeno 27.12.2020.)

Život u Hull House-u

Nakon završetka diplomskog rada, Abbott se na kratko preselila u Boston. Tu je provela nekoliko mjeseci istražujući historiju i probleme sa kojima se suočavaju žene u industrijskim radnim odnosima zasnovanim na nadnicama za Carnegie instituciju. Ovo istraživanje dovelo je do niza članaka objavljenih početkom 1906. godine u *Journal of Political Economy*. Ovi su članci stvorili temelj za njezinu najpoznatiju knjigu “Žene u industriji: Studija američke ekonomske povijesti”, objavljenu 1910. godine. Abbott je u Engleskoj studirala kod ekonomiste i socijalne reformatorice Beatrice i Sidneyja Webba, koji su uvjerali Edith Abbott u važnost reforme nad dobročinstvom u pomoći onima koji su pogođeni siromaštvom. Kad se Abbott vratila u Sjedinjene Države, kratko je predavala na Wellesley Collegeu izvan Bostona, prije nego što se vratila u Chicago, pridružila se svojoj sestri Grace kao član osoblja u kući Hull House – Jane Addams. Hull

House⁴, naselje u siromašnom imigrantskom naselju u Chicagu, nudila je obrazovna i socijalna predavanja i programe za porodice u susjedstvu; stanovnici su bili socijalni reformatori posvećeni ideji onoga što web stranica Udruge Hull House naziva “susjedima koji pomažu susjedima”. U Hull Houseu Abbott je postala pomoćnik direktora istraživanja Sophonisbe P. Breckinridge, još jedne progresivne reformatorice koja je bila direktorica istraživanja u Čikaškoj školi za građansko i filantropsko obrazovanje i koja je bila Abbottin mentor ranije u karijeri. Radeći s Breckinridgeom i sa njenom sestrom Grace Abbott, Edith Abbott posebno se zabrinula za probleme radnika imigrantkinja, na kraju lobirajući za zakone za desetodnevni radni dan, kao i promovišući prijem žena u sindikate. Također je radila na osiguranju boljeg stanja za pojedine radnike. 1910-ih Abbott je podržala razlog ženskog biračkog prava. Nacionalna glasačka prava još nisu bila dodijeljena ženama – Devetnaesti amandman, kojim se ukidaju

Slika 10. Unutrašnjost Hull House – a (<https://digital.janeaddams.ramapo.edu/exhibits/show/nhdcommunication/communicationhistory/hull-house-as-a-method-of-comm>, posjećeno 27.12.2020.)

⁴ “Bio je dom, intelektualna komuna, i salon. Neke od brilijantnih ženskih sociologinja, koje su živjele i radile tamo su Florence Kelley, Emily Greene Balch, Edith Abbot, Charlotte Perkins Gilman, Annie Marion MacLean, Mary McDowell, Sophonsiba Breckinridge, i Julia Lathrop. Desetine drugih sociologinja su je posjetile uključujući Beatrice Webb, Ida Wells-Barnett, i Alice Masaryk.” (Deegan, 1990:40)

ograničenja glasa na osnovu spola, nije ratificiran do 1920. godine – iako su žene imale ograničena prava u Illinoisu. Budući da su žene glasale na prepoznatljivim glasačkim listićima, a rezultati izbora podijeljeni su prema spolu, Abbott je bila u mogućnosti izvršiti statističko istraživanje razlika između muških i ženskih obrazaca glasanja. Otkrila je da je vjerovatnije da će žene glasati za napredne, reformske kandidate i da će manje slijediti stranačke stavove; ovo istraživanje dodalo je sve većem opsegu posla koji traži jednake glasove za američke žene. (<https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/edith-abbott>-posjećeno 24.12.2020)

Slika 11. Život u Hull House- u (<https://chicagology.com/?s=Hull+House>, posjećeno 27.12.2020.)

Abbott i Sophonisba Breckinridge

Breckinridge i Abbott nastojale su profesionalizirati socijalni rad, koji je do tada bio strogo podređen dobrotvornim naporima; često su se reformatori ili bogati ljudi s najboljim namjerama bavili dobrotvornim radom koji je bio neefikasan. Radeći zajedno, njih dvije su objavile studije o nekim problemima sa kojima se suočavaju siromašna djeca, poput dječjeg

rada, maloljetničke delinkvencije i obrazovanja. Baveći se problemima siromašnih radnika, uključujući loše stambene standarde i industrijsko okruženje, posebno onih s kojima se suočavaju žene, Breckenridge i Abbott su takođe objavljivale u naučnim časopisima poput "Journal of Political Economy" i "American Sociological Review". Neka od ovih djela sadrže živopisne slike svakodnevnog života i poteškoća čikaške radničke klase; u "Žene u industriji: čikaške stovarišta", objavljenom u časopisu za političku ekonomiju u oktobru 1911., Abbott i Breckinridge napisale su da "u dvorištima postoje ružni prizori koji smetaju podjednako dimu i smradu ... najstrašniji tovar grimiznih glava [od mrtvih životinja], na primjer, ne rijetko se može vidjeti kako putuje od juga do sjevernog kraja dvorišta, bez ikakvog pokušaja prikrivanja." Tijekom svog života Abbott je bila zgrožena takvim uvjetima i trudila se da ih poboljša.

Slika 12. Sophonisba Breckinridge (<https://www.change.org/p/the-university-of-chicago-save-the-breckinridge-house-name>, posjećeno 27.12.2020.)

Prva ženska dekanica

Abbott, koja je duboko vjerovala u važnost univerzitetskog, diplomskog obrazovanja kao ključa profesionalizacije socijalnog rada, postala je dekan škole 1924, bila je prva ženska dekanica bilo koje američke diplomatske škole. Razvila je studijski program zasnovan na uparenim studijama socijalnih, historijskih i pravnih pitanja relevantnih za praksu socijalnog rada i terenskog rada. 1927. Abbott je, uz pomoć Breckinridge-a, osnovala naučni časopis Social Service Review. Publikacija, kojom još uvijek upravlja Univerzitet u Čikagu, navodi da je "posvećena ispitivanju

politike i prakse socijalne zaštite i procjeni njenih efekata”. Međutim, Abbottina uloga dekana nije je spriječila da nastavi svoj reformski rad. Od svog vremena u Hull Houseu, Abbott je vodila posebnu brigu za dobrobit imigranata, do 20-ih godina prošlog stoljeća veći dio općeg američkog javnog mnijenja bio je antiimigrantski, a Kongres je 1924. godine usvojio zakon kojim se utvrđuju imigracione kvote. Uprkos ovom negativnom okruženju, Abbott se zalagala za zakonodavstvo koje štiti prava nedavnih imigranata. Godine 1929. predsjednik Herbert Hoover imenovao je Abbott u novoformiranu Nacionalnu komisiju za promatranje i provedbu zakona, popularno nazvanu Wickersham komisija. Iako se većina nalaza Komisije koncentrirala na zločine prouzrokovane zabranom, Abbott je ispitala ulogu imigranata u zločinu, tvrdeći da je stanovništvo Sjedinjenih Država rođeno u inostranstvu zapravo počinilo manje zločina od domaćih stanovnika.

Abbott je ostala na čelu programa socijalne i državne zaštite 1930-ih. Kada su se pojavili programi New Deal za ublažavanje dijela siromaštva izazvanog Velikom depresijom, Abbott je podržala njihovo stvaranje, ali je izrazila zabrinutost zbog broja loše obučениh radnika socijalne službe; kada je šef Savezne uprave za pomoć u vanrednim situacijama predložio program stipendiranja za obuku saveznih socijalnih radnika, Abbottina škola požnjela je blagodati većeg upisa i dodala ozloglašenost. 1934. i 1935. Abbott je, zajedno sa svojom sestrom Grace Abbott, doprinijela novonastalom zakonu o socijalnom osiguranju; iako nisu svi prijedlozi sestara Abbott preživjeli zakonodavno odobrenje, oboje Abbotts-a bili su zadovoljni što se savezna vlada obvezala pružiti podršku radnicima. Sljedeće godine Edith Abbott prepoznata je za svoj cjeloživotni doprinos izborom za predsjednicu Nacionalne konferencije o socijalnom radu.

Posljednje godine

Lična tragedija pogodila je Edith Abbott kada joj je sestra Grace Abbott umrla 1939. godine. Sestre su tijekom cijelog života bile bliske, zajedno su živjele nekoliko godina u Hull Houseu kroz profesionalne interese; Grace Abbott bila je aktivna u reformi dječjeg rada. Njezina smrt uništila je njenu sestru, uvijek nagla i neudobna izvan radnih situacija, Abbott je, prema Leli B. Costin iz Dve sestre za socijalnu pravdu, postala ”grublja, ponekad sumnjičava i svadljiva. Neki su smatrali da je izgubila sposobnost smislene komunikacije sa mnogim studentima i nastavnicima.” Abbott se polako povlačila iz javnog života. Konačnu knjigu “Javna pomoć” objavila je 1941. godine i dala

je ostavku na funkciju dekanice Škole za administraciju socijalnih usluga 1942. Tokom sljedećih nekoliko godina posvetila je svoje vrijeme poučavanju i uređivanju Recenzije socijalne službe. Nakon smrti Breckenridgea 1948. godine, Abbott se vratila živjeti u Hull House. Posljednji profesionalni uspjeh postigla je 1951. godine, kada je na nacionalnoj konferenciji za socijalni rad dobila nagradu za anketiranje; iznenadivši većinu publike, iskoristila je svoj govor prihvaćanja da pozove na daljnju socijalnu reformu na nacionalnom nivou. Kasnije u životu, kada su joj glaukom i godine onemogućili da živi sama, vratila se na Grand Island, Nebraska. Njezina porodična kuća pretvorena je u stanove, a Edith i dva brata imali su svoje. Tamo je proživjela posljednje godine svog života. 28. jula 1957. Abbott je umrla na Grand Islandu od upale pluća. Imala je 80 godina.

Danas se prvenstveno pamti po svojoj ulozi osnivača modernog obrazovanja za socijalni rad i inovatora u istraživanju i proučavanju socijalnog rada, Abbott je također bila plodan pisac. Njezinih preko stotinu članaka i knjiga pokriva mnoge aspekte socijalne skrbi i povijesti, od žena i djece u industriji do imigracionih pitanja do opasnosti i rješenja za siromaštvo. Abbott se u velikoj mjeri oslanjala na činjenične, statističke dokaze kako bi podržala svoje tvrdnje i dala preporuke za poboljšanje. Kao reformatorica, Abbott je bila neumorna, posvetivši gotovo tri četvrtine svog života borbi za socijalnu skrb. (<https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/edith-abbott>-posjećeno 24.12.2020).

Zaključak i sažetak

Edith Abbott bila je prva žena dekanica postdiplomskog studija na američkom univerzitetu i, istovremeno, prva dekanica prve škole socijalnog rada u zemlji. Predani socijalni reformator i naučnik, Abbottini značajni doprinosi često su zasjenjeni slavom i spisima njenih bliskih prijatelja i kolega iz Hull House-a u Chicagu: Jane Addams, Sophonisba Breckinridge i njene sestre Grace Abbott.

Rođena u dobro uspostavljenoj porodici koja se preselila na granicu Nebraske neposredno prije njenog rođenja, Abbott je ohrabrivana da bude neovisna i intelektualna. Diplomirala je na Univerzitetu u Nebraski 1901. godine i, frustrirana nedostatkom mogućnosti za karijeru u Nebraski, preselila se u Illinois gdje je započela studije na Univerzitetu u Chicagu.

Nakon doktorata u političkoj ekonomiji 1907. Abbott je postala marljiv i proslavljen član fakulteta na Univerzitetu u Čikagu. Kada je 1920.

osnovana "Škola za socijalne službe", imenovana je dekanom. Uvijek zainteresirana za ženska prava, Abbott se borila za visoke položaje žena, postavljajući temelje za žensku kontrolu i dominaciju u socijalnom radu koja se nastavlja do danas. Abbott, njezina sestra Grace i Sophonisba Breckinridge bili su glavni lideri u oblikovanju javne politike koja je utjecala na žene, djecu, industrijske odnose i imigraciju. Nadalje, pomogli su uspostavljanju profesije socijalnog rada kao akademskog zanimanja, podižući njen prestiž i moć kao izvor društvenih promjena. Nažalost, njihova tradicija dobrog istraživanja i političkog zagovaranja u korist siromašnih, posebno žena, izgubila je velik dio zamaha među današnjim konzervativnim socijalnim radnicima.

Abbottina prva knjiga "Žene u industriji": Studija američke ekonomske historije (1909) masovna je, sveobuhvatna studija ženskog rada na tržištu. Razvijajući se iz ranijeg rada s Breckinridgeom na popisnim statistikama koji se bave zapošljavanjem žena, razvila je složenu i temeljitu analizu žena u raznim industrijskim oblastima, uključujući fabrike, tvornice pamuka i industriju odjeće i štamparije. Knjiga ne bilježi samo povijesne prethodnice industrijskog rada žena, već i javno mnjenje 1909. godine. To je neprocjenjiva historija ranih radnih pokreta i profesionalnih struktura, kao i specijaliziranija tema o ženama i industriji.

Abbott je bila koautor Delinkventnog djeteta i doma s Breckinridgeom 1912. Sustavno i dokumentirano razrađuje probleme urbane omladine. Abbott i Breckinridge su ponovo surađivali kada su napisali Truancy and Non-Attendance in Chicago Schools: Studija o socijalnim aspektima zakona o obaveznom obrazovanju i dječijem radu u Illinoisu (1917). Izrazito posvećeni potrebi za obrazovanjem do šesnaeste godine, autori ispituju mnoge faktore koji vode ka odsustvu škole, poput siromaštva, mentalnih i fizičkih nedostataka, nedostatka znanja roditelja i djece imigranata i delinkvencije. Predlažu se pravni lijekovi koji dokumentiraju postojanje i opseg propuštenih školskih dana i povijesni razvoj obveznog obrazovanja. Argumenti autora i dalje su pravovremeni, a kontroverza i dalje živahna.

The Tenements of Chicago, 1908-1935 (1936), masovna je studija stambenih uslova i siromaštva u Chicagu. Knjiga, rezultat 25-godišnjeg proučavanja, temelji se na istraživanju kuća od kuće u 151 gradskom bloku, uključujući posjete 18.225 stanova. Problemi koje su Abbott i Breckinridge primijetili, poput nedostatka provedbe stambenih propisa, premalog broja gradskih inspektora, visokih stanarina za nekvalitetno stanovanje, velikog broja nezaposlenih koji pate od socijalnih stresa slomljenih porodica, lošeg

zdravlja i nedostatka obrazovanja, jesu relevantni danas kao i prije više od 40 godina. Dokumentacija o ovim problemima pruža izvrsnu osnovu za njihovo današnje razumijevanje.

Abbottina vizija socijalnog rada kao agresivne profesije koja kreira politike i kontroverzna je jasno precizirana u Socijalnoj skrbi i profesionalnom obrazovanju (1931). Djelomično napisan za vrijeme Velike depresije, zagovara zagarantovano zapošljavanje koje sponzorira vlada, centralizirano i organizirano putem javnih agencija. Abbott je bila nada-rena, savjesna učenjakinja, prosvjetiteljica i socijalna reformatorica koju je tijekom života zasjenilo njeno druženje sa poznatim i karizmatičnijim ličnostima. Danas je i dalje malo poznata izvan područja socijalnog rada, ali njeni tekstovi svjedoče i predstavljaju počast njezinim talentima i dopri-nosu. (<https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/edith-abbott>-posjećeno 24.12.2020)

Literatura

1. Costin, Lela B., *Two Sisters for Social Justice: A Biography of Grace and Edith Abbott*, University of Illinois, 1983.
2. Deegan, Mary Jo. (1990). *Žene u sociologiji*. New York: Greenwood Press
3. Deegan, Mary Jo. 1990. *Women in sociology-bio bibliographical source-book*. Greenwood: Abc Clio.
4. Deegan, M. J.(2005). *Jane Adams and men of the Chicago School, 1892-1918*. New Brunswick: Transation Publishers.
5. Knežević, M. (2009). Čikaška sociološka škola- iskustva socijalnog rada za sociologiju i sociološka teorija za socijalni rad. [Internet] Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=55844 [pristupljeno:25.12.2020]
6. Robert M.(1983) *Famous American Women: A Biographical Dictionary from Colonial Times to the Present*. Dover publications.
7. Webster faculty. (n.d.). *Womens Intellectual Contributions to the Study of Mind and Society*. [Internet] Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfilm/women.html> [pristupljeno:23.12.2020]

Internet izvori:

1. http://faculty.webster.edu/woolfm/women.html?fbclid=IwAR1h8O-PQr6a_9NaZaCYm5Iv0uSAAms9h4bF1whXMhxa3gyvxNSgPxb05Gjo – posjećeno 24.12.2020
2. Nutter, Kathleen Banks, “American National Biography Online: Edith Abbott,” <http://www.anb.org> – posjećeno 24.12.2020
3. <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/edith-abbott> – posjećeno 24.12.2020
4. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjAiNyg3O7tAhVqAxAIHatoALsQFjACegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.pravo.unizg.hr%2F_download%2Frepository%2FPOVIJEST_SOCIJALNOG_RADU_U_SAD_%255B1%255D.ppt&usq=AOvVaw1iwdcFKwzY_68k8cWHtKlb, posjećeno 27.12.2020.
5. <https://socialwelfare.library.vcu.edu/people/abbott-edith/>, posjećeno 27.12.2020.

JANE ADDAMS

Student:
Benjamin Sadiković

Sarajevo, decembar 2020.

SADRŽAJ

Uvod	173
Sestre osnivačice	173
Djetinjstvo i obrazovanje	175
Ženska međunarodna liga za mir i slobodu	177
Hull House	179
Čikaška škola i Jane Addams	183
Janein rad za mir	185
Zaključak	186
Literatura	186

Uvod

Jedna od većih nepravdi kako u životu, tako i u sociologiji jeste stavljanje muških naučnika i ideja u prvi plan. Od gimnazije, kada se prvi put sociologija dobije kao predmet, pa do fakulteta, malo ili nikako se ne govori o ženama sociolozima, osim na rijetkim fakultetskim predmetima koji se bave rodom. Ista je situacija sa Jane Addams, kojoj ćemo posvetiti ovaj rad. Pionirka socijalnog rada u Americi, feministica a 1931. godine i dobitnica Nobelove nagrade za mir. U ovom radu pročit ćemo kroz rad Jane Addams, njene glavne ideje, reći ćemo nešto o Hull-house-u i njenoj borbi za mir, te kako je prozvana za najopasniju ženu Amerike.

Sestre osnivačice

Ako pogledamo većinu knjiga sociologije, vidjet ćemo muške autore i njihove ideje. O ženskim autorima ima malo ili nikako govora. Obično se govori o tzv. "ocima osnivačima". Međutim, žene sociolozi su svojim radom i doprinosom mijenjale i radile na stvaranju boljeg svijeta. Dugo je njihov rad bio u sjeni njihovih muških kolega. "Sestre osnivačice govore sa autoritetom i u javnim i u privatnim svjetovima, uključujući oba spola, i transcendirajući tradicionalne limite sociologije i žena. Fraza 'žene utemeljiteljice u sociologiji' je povezana politički za feminističko značenje pojma 'sestrinstvo'" (Deegan, 1990: 5).

Tabela 1.1. Profesionalne prethodnice sestara utemeljiteljica

"Prve"	Žene sociologinje
Sociologinja_metodologinja (1838)	Martineau, Harriet
Doktorat(1887)	Rose P. Firestone (V.appendix)
	Coolidge, Mary Elisabeth Burroughs Roberts Smith
Crna američka sociologinja(1892)	Ida B. Wells-Barnett
Čikago sociologinja (1892)	Talbot Marion
Autorica američkog amandmana o jednakim pravima(1923)	Paul Alice
Šefica/voditeljica koedukacijskog doktorskog sociološkog programa	Williams, Hattie Plum
Kineska amerikanka sociologinja	Lee, Rose Hum
Predsjednica američke sociološke asocijacije (1948)	Thomas, Dorothy Swaine

Izvor: Deegan, 1990

Da je njihov rad zaista važan i značajan pokazuje sljedeća tabela. Tabela sestara dobitnica Nobelove nagrade.

Tabela 1.2. Dobitnice Nobelove nagrade koje su sestre osnivačice

Nobelova nagrada	Sociologinja
1931	Addams, Jane
1946	Balch, Emily Greene
1982	Myrdal, Alva

Izvor: Deegan, 1990.

“Sestre osnivačice su pomagale žrtvama potresa (primjerice Mary Elisabeth Burroughs Coolidge Roberts Smith, Lucile Eeves, i Katharine Bement Davis), borile su se za žensko pravo glasa i pomagale su da se izbori od muškaraca(primjer Edith Abbott, Sophonsiba Breckinridge, i Charlotte Perkins Gilman), organizirali su velike volonterske asocijacije(primjeri Marion Talbot, koja je ko-osnovala američku asocijaciju univerzitetskih žena, i Alice Rossi, koja je koosnovala Nacionalnu organizaciju žena), i artikulirale ženskim pravima do jednakog prava na rad(Edith Abbott i Helen MacGill Hughes⁹, aktivizam (jessie Taft i Dorothy Smith E.) i mir (Hannah Arendt i Alva Myrdal). Sestre osnivačice su žene istaknutih znanstvenih postignuća” (Deegan, 1990: 7).

Jane Addams spada u zlatnu eru žena u sociologiji (1890-1920). U toj eri, njihov fokus je bio na pravu žena na visoko obrazovanje, borbu za ženska prava, posao izvan kuće i sl. “Jane Addams je bila centralna figura u ovoj sociološkoj drami, posebno u oblasti primjenjene sociologije i sociološke misli koju je kreirala čikaška škola sociologije. Hull-house, koju je vodila, je bila glavna sociološka institucija” (Deegan,1990: 14). Pored Jane Addams treba spomenuti još neke od žena sociologinja koje su radile u Hull Housu, a one su: Edith Abbott, Emily Greene Balch, Sophonisba Breckinridge, Charlotte Perkins Gilman, Florence Kelley, Frances Kellor, Julia Lathrop, Mary McDowell, i Annie Marion MacLean.

U intelektualnoj ostavštini Addams možemo pronaći dvije struje mišljenja: kulturni feminizam i kritički pragmatizam. “Kulturni feminizam je teorija društva koja pretpostavlja da su tradicionalno definirane feminine vrijednosti superiorne u odnosu na tradicionalno definirane muške vrijednosti, a kritički pragmatizam je teorija znanosti koja naglašava

potrebu da aplicira znanje svakodnevnih problema bazirano na radikalnim interpretacijama liberalnih i progresivnih vrijednosti” (Deegan, 1990: 15).

Djetinjstvo i obrazovanje

“Jane Addams je rođena 6. Septembra 1860. godine, iste godine kada se Abraham Lincoln kandidovao za predsjednika Amerike. Postoje zapisi koji govore da su Lincoln i Janin otac bili jako dobri prijatelji. Jane ili kako su je zvali Jenny, je imala jak utjecaj svog oca koji je vodio veoma aktivan život. Njena majka Sarah, je bila jaka žena sa jakim smislom za disciplinu. Kada je Jane napunila tri godine njena majka se razboljela i umrla. Nakon tog događaja, Jane postaje jako bliska sa svojim ocem Johnom. Bliskost sa ocem se očitala i u njenom oponašanju pokreta svog oca, te se nadala da će kada odraste biti kao njen otac” (Webster University, n.d.) (Internet) Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfm/women.html>, Pristupljeno: 22.12.2020.

“Oba roditelja složila su se da će njihove kćeri pohađati fakultet. Iako su Janeine sestre pohađale žensko sjemenište Rockford, zanimala su je škole na istoku poput Mount Holyoke i Smith. Njezin je otac postao skrbnik Rockforda i podrazumijevalo se da će Jane pohađati istu školu kao i njezine dvije sestre. Ravnateljica Rockforda bila je feministica koja je vjerovala da žene zaslužuju jednako kvalitetno obrazovanje koje su stekli muškarci i da “žene imaju vrhovnu dužnost čuvati moral, kulturu i naslijeđe zapadne

Slika 1. Jane Addams u djetinjstvu 1868.
Izvor: Swarthmore, 2014.

Slika 2. Kuća u kojoj je rođena Jane Addams
Izvor: The History chicks, 2018.

Slika 3. Jane Addams
na Rockford koledžu
Izvor: Swarthmore, 2014.

Slika 4. Roditelji Jane Addams
Izvor: Jane Addams: Social justice
and reform, n.d.

civilizacije” (Webster University, n.d.) (Internet) Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfm/women.html>, Pristupljeno: 22.12.2020.

“1881. Jane Addams diplomirala je na Rockfordskom ženskom sjemeništu, valediktorijatu iz sedamnaestog razreda, ali prvostupničku diplomu dobila je tek nakon što je škola sljedeće godine postala akreditirana kao Rockford College for Women. U sljedećih šest godina započela je studij medicine, ali ga je napustila zbog lošeg zdravlja, hospitalizirana s prekidima, putovala i studirala u Europi dvadeset i jedan mjesec, a zatim provela gotovo dvije godine u čitanju i pisanju te u razmatranju koji bi trebali biti njezini budući ciljevi. U dobi od dvadeset i sedam godina, tijekom druge turneje po Europi sa prijateljicom Ellen G. Starr, posjetila je kuću naselja, Toynbee Hall, na londonskom East Endu. Ovaj je posjet pomogao da se finalizira ideja koja joj je tada bila u mislima, da se otvori slična kuća u siromašnom području Chicaga. 1889. godine ona i gospođica Starr unajmile su veliki dom koji je sagradio Charles Hull na uglu ulica Halsted i Polk. Dvojica prijatelja su se preselila, čija je svrha, kako je kasnije izraženo, bila “pružanje centra za viši građanski i društveni život; osnovati i održavati obrazovna i

filantropska poduzeća te istražiti i poboljšati uvjete u industrijskim četvrtima Chicaga ”1. Gospođice Addams i gospođica Starr održale su govore o potrebama susjedstva, prikupljale novac, uvjeravale mlade žene dobrostojećih obitelji da pomažu, brinule su se o djeci, njegovale bolesnike, slušale izljeve problematičnih ljudi. Kako je njezin ugled rastao, gospođicu Addams privlačila su sve veća područja građanske odgovornosti. 1905. godine imenovana je u Odbor za obrazovanje u Chicagu, a potom je postala predsjednicom Upravnog odbora škole; 1908. sudjelovala je u osnivanju Chicago School of Civics and Philanthropy i u sljedećoj godini postala je prva žena predsjednica Nacionalne konferencije dobrotvornih i ispravnih tijela. Za mir je govorila 1913. na svečanosti obilježavanja zgrade Palače mira u Haagu i u sljedeće dvije godine, kao predavač sponzoriran od Zaklade Carnegie, govorila je protiv ulaska Amerike u Prvi svjetski rat. U siječnju 1915. prihvatila je predsjedništvo Ženske mirovne stranke, američke organizacije, a četiri mjeseca kasnije predsjedanjem Međunarodnim kongresom žena sazvanim u Haagu. Nakon što je pretrpjela srčani udar 1926. godine, gospođica Addams nikada više nije u potpunosti povratila svoje zdravlje. Zapravo, primljena je u bolnicu u Baltimoreu baš na dan, 10. decembra 1931., kada joj je u Oslu dodijeljena Nobelova nagrada za mir. Umrula je 1935. tri dana nakon što je operacija otkrila nesumnjivi rak” (The Nobel prize, 2020) (Internet) Dostupno na: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1931/addams/biographical/>. Pristupljeno: 23.12.2020.

Ženska međunarodna liga za mir i slobodu

Jane Addams bila je druga žena koja je dobila nagradu za mir. Osnovala je Žensku međunarodnu ligu za mir i slobodu 1919. godine i dugo godina radila na tome da se velike sile razoružaju i zaključe mirovne sporazume. “Ženska međunarodna liga za mir i slobodu (WILPF), organizacija čije protivljenje ratu potječe iz Prvog svjetskog rata, što je čini najstarijom kontinuirano aktivnom mirovnom organizacijom u Sjedinjenim Državama. Obuhvaća oko 100 podružnica u Sjedinjenim Državama, a ima druge podružnice u otprilike 50 zemalja. U Philadelphiji je sjedište SAD-a, a u Ženevi je međunarodno sjedište” (Britannica, n.d.). U SAD-u je Jane Addams radila kako bi pomogla siromašnima i zaustavila upotrebu djece kao industrijskih radnika. Vodila je Hull House u Chicagu, centru koji je posebno pomagao imigrantima. Tokom Prvog svjetskog rata predsjedala je ženskom konferencijom za mir održanoj u Haagu u Nizozemskoj i uzalud

pokušavala natjerati predsjednika SAD-a Woodrowa Wilsona da posreduje u miru između zaraćenih zemalja. Kad su umjesto toga SAD ušle u rat, Jane Addams glasno je govorila protiv toga. Slijedom toga, označena je opasnim radikalom i opasnošću za američku sigurnost. Addams je bila kritična prema mirovnom ugovoru koji je bio prisiljen na Njemačku 1919. godine, držeći da je bio toliko ponižavajući da bi doveo do njemačkog osvetničkog rata. Na kraju njezina života, američka je vlada počastila Jane Addams zbog njezinih napora za mir. 1931. godine dobiva Nobelovu nagradu za mir.

Slika 5. Jane Addams (desno) cijeli život se borila za mir
Izvor: America Story, n.d.

Slika 6. Jane Addams i druge delegatkinje na putu za Internacionalni kongres žena
Izvor: Britannica, n.d.

Hull House

Slika 7. Hull House
Izvor: Wikipedia, 2020.

Velika empatija i želja da pomogne drugima, najbolje se oslikava u jednom od najpoznatijih ostvarenja Jane Addams, naravno riječ je o Hull House-u. Ideju za Hull House, Jane Addams dobiva posjetom Istočnom Londonu, uvidjevši broj siromašnih u tom gradu. Ovaj grad je ostavio najveći utisak na nju od bilo kojeg koji je posjetila u Evropi. "Osvrćući se na svoje obrazovanje, počela je osjećati da su žene kroz obrazovanje izgubile osjećaj empatije. Bili su toliko zaštićeni da im nije dana prilika da odbiju razaranje. Iako ne zna točno kada je stvorila ideju o naselju, prethodno je razmišljala o najmu kuće u gradu u kojoj bi mlade žene mogle naučiti više životnih vještina i vježbati ideje koje su imale" (Webster, n.d.). Prvi put da se sjeća pominjanja njene ideje je bilo u Madridu 1888. godine. "U aprilu 1888., pet godina nakon svog prvog posjeta, Jane se vratila u Toynbee Hall, model kuće Hull. Otišla je raspitati se o svim informacijama koje bi trebala znati ili očekivati u vezi sa siromašnima" (Webster, n.d.). Nakon smrti oca, bilo je to prvi put da je prestala biti zbunjena i izgubljena, te je znala šta želi u životu. "Sljedećeg januara odlučili su započeti samostalno bez pomoći stranaca. Jane i njezina dobra prijateljica Ellen Starr započele su potragu

za dobrim mjestom za kuću naselja. Jane u svojoj knjizi navodi da su joj, kad su ona i Ellen tražile mjesto za početak naselja, trebale velika kuća s laganim pristupom, mirnom atmosferom i mjestom usred nekoliko različitih kultura” (Webster, n.d.).

Slika 8. Recepcija Hull House-a
Izvor: Social Warfare, n.d.

“Kuća Hull otvorena je kao dječji vrtić, ali se ubrzo proširila i uključivala je jaslice i centar za dojenčad. Na kraju su njegove obrazovne ustanove pružale nastavu za srednjoškolsko i fakultetsko obrazovanje, kao i večernje satove o građanskim pravima i građanskim dužnostima. Povećanim donacijama kupljeno je više zgrada, a kuća Hull postala je kompleks koji sadrži gimnaziju, društvene i zadružne klubove, trgovine, stanove za djecu i igrališta” (Britannica, n.d.).

“Addams, Starr i drugi suradnici iz Hull Housea bili su ključni u donošenju državnih zakona o dječjem radu i u osnivanju maloljetničkih sudova i agencija za zaštitu maloljetnika. Uz to, pomagali su u razvoju lokalnih sindikalnih organizacija, programa socijalne skrbi i satova za obrazovanje odraslih. Oni su također pridonijeli izbornom pravu žena i međunarodnim mirovnim pokretima” (Britannica, n.d.).

Prva stanovnica kako ju je opisala Jane Addams, bila je starija dama koja je čitala slušateljima iz Hawthornea. “Rekla je da želi živjeti na mjestu gdje je idealizam bio visoko” (Webster, n.d.).

S obzirom da je Jane imala ideju da Hull House bude mjesto sa različitim kulturama, ona tako daje primjer šta se sve događalo. “Jane daje susret mladog talijanskog dječaka koji nije želio sjediti pored djevojke iz druge zemlje jer je svoje makarone jela drugačije” (Webster, n.d.).

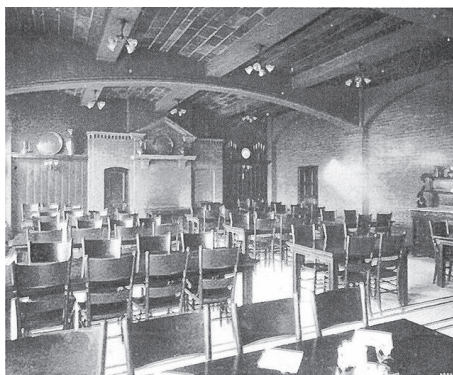
Ideja Hull House-a bila je da informira pojedince o različitim kulturama.” Prema Jane i Ellen, to je uključivalo uvod u “visoku kulturu”. Imalo je smisla samo što je prvi dodatak kući trupa bila Butler Art Gallery. Naselje je radilo na tome da knjižnica Instituta za umjetnost ostane otvorena kako bi radnička klasa mogla posjetiti. Glazbena škola je predstavljena zajedno s uspješnim kazalištem, koja je izvodila razne predstave čiji su glumci i glumice uključivali stanovnike susjedstva. Neke su radnje uključivale važnost žena u povijesti. Umjetnost je bila zabavni bijeg za imigrante pogođene siromaštvom koji su cijeli dan zaglavljeni u tvornicama. To je također bio način za upoznavanje i obrazovanje pojedinaca o kulturama koje nisu njihove” (Webster, n.d.).

Ostali dodaci kući uključuju javnu kuhinju, kavanu, teretanu, bazen, dječji klub, knjižaru, umjetnički studio, knjižnicu i ured za zapošljavanje. “Održani su i sastanci za razne vrste organizacija. Ostvarili su se snovi Jane i Ellen o spajanju

Slika 9. Hull House Community Workshop

Izvor: Britannica, n.d.

Slika 10. Jedna od učionica Hull House-a

Izvor: New Social Worker, 2020.

Slika 11. Kancelarija Jane Addams u sklopu Hull House-a
Izvor: History, 2018.

Slika 12. Jane Addams i djeca Hull-House-a
Izvor: Chicago Tribune, n.d.

bogatih i siromašnih stvaranjem zajednice u Chicagu kroz koju bi ostatak nacije mogao učiti” (Webster, n.d.)

“Hull-House započeo je s radom kao dvokatnica od opeke u 19. odjelu Chicaga 1889. godine. Međutim, tijekom desetljeća postao je uspješan,

višestrani kompleks (koji obuhvaća 13 zgrada i čitav gradski blok) koji je “funkcionirao i kao društveni centar za susjedstvo i kao baza za društvene aktiviste . Te su aktivistice bile među prvom generacijom američkih žena fakultetski obrazovanih koje su se odlučile odreći tradicionalnog braka i majčinstva, odlučivši se umjesto toga posvetiti se cilju društvene reforme” (History, 2018).

Čikaška škola i Jane Addams

“Jane Addams je predstavница, koja djeluje u okviru čikaške sociološke škole mišljenja. Radila je izvan pomenutog Univerziteta, ali je surađivala sa Meadom i predstavnicima sociološkog pragmatizma, zalagala se za empirijska istraživanja pojava u društvu, naglašavajući usmjeravanje na svakodnevni život i neposredno iskustvo, u načinu organizacije okoline, naselja, mjesta na kojima se ispituje način života društva i ličnosti, kao i njihova međusobna korespondencija. Jane Addams, najistaknutija sociologinja, ekofeministička sociološka pragmatistkinja, dobitnica Nobelove nagrade za mir, doktorantica Yalea, osnovala je Hull House kuću³ za proučavanje ponašanja imigranata/kinja, odnosno ponašanja delinkvenata, koji se nisu mogli adaptirati na nove uslove života, u Americi. Neodamsijanski pristup u sociologiji, utjecaće da Caroline Bartlet Crane osnuje svoju socijalnu ustanovu u nekadašnjoj crkvi u Kalamazoo, Michigan, u kojoj će se organizirati predavanja različite vrste za siromašne i migrante/kinje, sa profesionalnim sociologinjama prisutnim. Mary Jo Deegan smatra da je prvo postojala ženska čikaška škola, jer je Hull House kuća kao projekat osnovana tri godine prije prvog odsjeka za sociologiju, a prve kurseve ovaj odsjek ponudio tek 1910. godine. Za razliku od drugih muških sociologa, koji su bili otvoreno mizogeni ili ambivalentni prema akademskom radu žena u sociologiji, Lester Ward, kao prvi predsjednik američke udruge sociologa, podržavao je inkluziju sociologinja, smatrajući (uprkos podržavanju doktrine podijeljenih sfera, u profesiji sociologije za sociologe i sociologinje) da su sociologinje dominantno prve” (Mušić, 2020).

“Čikaška sociološka škola i njezin utjecaj na razvoj socijalnog rada koncem 19. i početkom 20. stoljeća izniman je primjer povezanosti akademske djelatnosti na jednom sveučilištu i praktične djelatnosti sljedbenika ideja koje se stvore na sveučilištu. Nikad se takva povezanost, tako duboka uvjetovanost u socijalnom radu nije ponovila. Vrlo je vjerojatno da je tako uska i djelatna povezanost univerziteta i aktivnog djelovanja omogućila kreativnost kakvoj

nema ravne u povijesti socijalnog rada. Čikaška sociološka škola naziv je za nekoliko nekoliko različitih teorijskih i praktičnih djelatnosti skupine američkih sociologa koji su djelovali u vremenu od osnivanja Odjela za sociologiju na Universityju of Chicago 1892. godine, pa negdje do početka II. svjetskog rata” (Knežević, 2009:7). Utjecaj Jane Addams i njenog zalaganja ali i Hull-House-a djelovalo je i na čikašku školu. “Jane Addams je predstavница čikaške sociološke škole mišljenja, koja se fokusirala upravo na povezivanje načina urbanog uređenja gradova, u kojem se može na empirijski način razmatrati nivo društvene kohezije i odnosa individue i društva, dok će se izgradnja prilagoditi potrebama oba pola, za afirmaciju u ličnom i javnom životu” (Mušić, 2020).

“Hull-House imala svoj utjecaj i na čikašku školu mišljenja ali je s druge strane upravo u okvirima ove škole, u skladu s njom i u suradnji s njom djelovala Jane Addams i njene suradnice, a Hull House4 projekat je predstavljao snažan doprinos empirijskim istraživanjima sociologije” (Mušić, 2020).

“Vjerojatno najznačajniji događaj, koji je pokrenuo razvoj ove škole je dolazak Johna Deweya i Georga Herberta Meada, bili su i filozofi ”pragmatizma“, istinski zainteresirani za poticanje i razvoj društvenih promjena. Obojica su bili vrlo aktivni suradnici i prijatelji Hull-House-a, bliski s Jane Adams. Osim prijateljavanja s Jane Adams i drugim voditeljicama programa u Hull-House-u, obojica su aktivno sudjelovala i u edukativnim programima koji su tamo provođeni, i tome su posvetili velik dio svog vremena. Na taj su način potvrđivali svoj socijalni aktivizam, o kojemu su kao filozofi govorili. S druge strane, povezanost s uglednim pripadnicima akademske zajednice, utjecala je na interes same Jane Adams za akademskim djelovanjem, pa su je zbog njenih radova neki svrstali u utemeljitelje američke pragmatističke filozofije”(Knežević, 2009:8).

“Dobar dio nastavnika, ali i studenata dodiplomskog studija, a posebno studenata doktorskog studija svoje su istraživačke projekte povezivali s Hull-House-om, a neka su istraživanja realizirana i na taj način da su stanovnici Hull-Hous-a u njima neposredno participirali u ulozi intervjuera. Takvo je, na primjer, bilo istraživanje Johna Landesca o organiziranom kriminalu u Chicagu, u kojemu su kao intervjueri sudjelovali stanovnici Hull-House-a i korisnici njihovih usluga”(Knežević, 2009:9). Tako su i Jane Addams ali i pripadnici akademske zajednice proveli niz istraživanja kako bi unaprijedili životne uvjete stanovnika Hull-house-a. “Tako su studenti, ali i nastavno osoblje, a posebno studenti doktorskih

studija, bili u neprekidnoj vezi s događajima u socijalnom prostoru koji je bio predmet njihova interesa” (Knežević, 2009:10).

“Jane Addams i značajne žene koje su je okruživale, nikad nisu stekle pozicije koje su u akademskom životu Chicaga imali muškarci. Iako je značaj djela tih žena bio takav, da su te doprinose neki teoretičari označavali čak kao Čikašku žensku školu sociologije” (Knežević, 2009:11).

Jedan od najznačajnijih primjera aktivne suradnje čikaških sociologa sa socijalnim radnicama i sociologinjama koje su djelovale u skupini Jane Adams jest rad na tehnici mapiranja. “Tehniku mapiranja zapravo su počele razvijati čikaške socijalne radnice. Već je 1985. godine izašla njihova knjiga Hull-House Maps and Papers, u kojoj su autorice prikazale područja siromaštva, imigranata, ali i potencijala za zapošljavanje” (Knežević, 2009:12). “Iako je postojala uzajamna akademska suradnja, i neprekidna korespondencija sa Jane Addams, u okviru empirijskih istraživanja, a njene suradnice su imale najznačajnije akademske kvalifikacije, akademski rad žena nije bio dovoljno cijenjen. Tehniku mapiranja izumila je doktorica znanosti sociologije, američka dobitnica Nobelove nagrade, Jane Addams, koja se vrlo rijetko pominje u djelima sociologa i sociološkim hrestomatijama” (Mušić, 2020).

Janein rad za mir

Jane je učinila enormnu količinu što se tiče mira.

“Američka unija protiv militarizma radila je na tome da SAD ne bude u ratu, a od vlade je dobila priznanje za dopuštanje da se Hull House koristi kao “regrutni centar” 1915. godine, godinu dana nakon početka Prvog svjetskog rata, uključila se u Stranku ženskog mira i izabrana je za nacionalnu predsjednicu. Ovim je otišla na Međunarodnu žensku konferenciju u Haag i izabrana je za voditeljicu povjerenstva za pronalazak kraja rata. To je uključivalo sastanak deset čelnika u neutralnim zemljama, kao i onih u ratu radi razgovora o posredovanju. Ovo je bio prvi značajan međunarodni napor žena protiv rata i dokumentiran je zajedno sa suradnicama Emily Balch i Alice Hamilton iz Žene u Haagu. 1919. Jane je bila američka izaslanica na Drugoj ženskoj mirovnoj konferenciji na kojoj je započela Međunarodna ženska liga za mir i slobodu. Jane je izabrana za prvu predsjednicu, na položaju koji je obnašala do svoje smrti. Pomagala je Herbertu Hoover opskrbljujući hranom i ostalim potreptinama žene i djecu suprotne strane. To je detaljnije objašnjeno u Mir i kruh u vrijeme rata koji je napisala 1922. Sugerira se da je bila

sposobna za kritiku jer su njena uvjerenja proizašla iz iskustava u njezinu susjedstvu i uvijek bi se mogla vratiti izvoru svoje snage” (Webster, n.d.).

Zaključak

Rad Jane Addams i njena ostavština gotovo 85 godina nakon njene smrti i dalje inspiriše ljude širom svijeta i daje im putokaz. Ono što je ona uradila za sociologiju ali i sve ljude sa kojima je radila i za koje je radila, može nam poslužiti kao motiv da istrajemo i radimo za dobrobit cijelog čovječanstva. Rad ću završiti sa dva citata Jane Addams: ” Ništa ne može biti gore od straha zbog kojeg neko prerano odustane, i tako ostavlja jedan neiskorišten napor koji bi mogao spasiti svijet”.

I drugi:” Ja nisam jedna od onih koji govore da su žene bolje od muškaraca. Nismo uništili željeznice, nismo korumpirali zakonodavstvo, niti smo učinili mnogo toga što su ljudi učinili; ali onda se moramo sjetiti da nismo imali priliku“.

Za kraj, nekoliko riječi Maryan Jo Deegan o Jane Addams:

“Jane Addams je najznačajnija sociologinja iz više razloga. U periodu između 1890-1920, bila je predvodnica desetine žena u sociologiji. Njena socijalna nastamba, Hull House, je bila institucionalna luka za ovu mrežu služeći kao fokus za ženski rad, i kao veza sa najvažnijim većinom muškim sociološkim centrom tokom ovog perioda, čikaškim Univerzitetom. Ideje Jane Addams, o kulturalnom feminizmu i kritičkom pragmatizmu, upravljale su radovima mnogih drugih žena i artikulirale su njihove ideje istovremeno” (Deegan, 1990).

Literatura

1. Deegan, Mary Jo. (1990). *Žene u sociologiji*. New York: Greenwood Press
2. Mušić, L. (2020). Ekofeministički pragmatizam sestara osnivačica u sociologiji kao izvor osnaživanja žena u akademiji i društvu. *Ekofeminizam, Durieux*. N.d., str 119-131
3. Webster faculty. (n.d.). *Womens Intellectual Contributions to the Study of Mind and Society*. [Internet] Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfm/women.html> [pristupljeno:23.12.2020]
4. Nobel Prize. (2020). *Jane Addams Nobel Lecture*. [Internet] Dostupno na: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1931/addams/lecture/> [pristupljeno:24.12.2020]

5. Hull-House Museum. (n.d.). *About Jane Addams*. [Internet] Dostupno na: <https://www.hullhousemuseum.org/about-jane-addams> [pristupljeno:25.12.2020]
6. Knežević, M. (2009). Čikaška sociološka škola- iskustva socijalnog rada za sociologiju i sociološka teorija za socijalni rad. [Internet] Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=55844 [pristupljeno:25.12.2020]
7. Deegan, Mary Jo. (1990) . *Women in sociology-bio bibliographical source-book*. Greenwood: Abc Clio.

VIOLA KLEIN

Studentica
Medina Bešlić

Sarajevo, decembar, 2020.godina

SADRŽAJ

Uvod	191
Život	191
Saradnja Virole Klein i Karla Mannheima	192
Ženski karakter: historija idologije	193
Sociologija znanja i feministička epistemologija	193
Dvije uloge žene – Viola Klein i Alva Mydal	194
Spolne uloge	195
Udate žene u radnom odnosu	195
Empirijsko istraživanje	196
Opis uzorka	197
Opis primjenjene metodologije	197
Anketa	198
Zaključak ankete	203
Zaključna razmatranja	204
Literatura	204

Uvod

Za potrebe seminarskog rada dobili smo zadatak da obradimo jednu od sestara osnivačica u sociologiji. Ovaj seminarski rad bavi se životom zanemarene sociologinje Viole Klein, koja zauzima počasno mjesto jedne od prvih sociologinja u Britaniji. Ovim radom ćemo nastojati dati više podataka o Kleinovom sociološkom iskustvu i dati analizu njenih istraživanja ženskosti. Objektivni značaj ove teme leži u tome što biografija i rad Viole Klein nije dovoljno istraženo polje i relevantna je za sociologijom roda kojom se bavimo. Također, prikazat ćemo nastanak i povezanost između Kleinove sociologije znanja i feminističke epistemologije gledišta i situiranog znanja. Njezin doprinos sociologiji leži u njenom inovativnom radu na patrijarhalnim koncepcijama naizgled naučnog znanja o ženama, provedenom pod mentorstvom Karla Mannheima, i u empirijskim studijama o promjeni položaja žena na tržištu rada. Seminarski rad bavi se njenim biografskim i teorijskim radom i postavlja pitanje kakav je njen život bio s obzirom na to da je bila marginalizirana kao Jevrejka u Britaniji, i kao žena koja je svim silama nastojala zaviriti u akademske krugove prestižnih britanskih univerziteta. Budući da se Viola Klein bavila pitanjem žena na tržištu rada uradit ćemo empirijsko istraživanje kojim ćemo nastojati ispitati da li su žene ravnopravne na tržištu rada. Glava hipoteza proizilazi iz problemskog pitanja i glasi "Žene su ravnopravne na tržištu rada". Ovo istraživanje je interdisciplinarnog karaktera jer uključuje znanja koja su stečena na drugim predmetima i znanja iz drugih oblasti.

Život

Viola Klein je britanska sociologinja koja je u fokus svog istraživanja stavila ženu i njen položaj u društvu. "Viola je rođena 20. Avgusta 1908. godine, odgajana u posvećenoj jevrejskoj porodici." (University of Reading, n.d.) Viola je diplomirala na praškom univerzitetu, a njen studij je bio usredotočen na više oblasti: filozofiju, psihologiju, španski i francuski jezik. Usljed ratnih okolnosti, Viola je bila primorana da napusti Austriju i sa svojim bratom se preseli u Veliku Britaniju. Izbjeglice su tada živjele veoma teško, pa je Viola bila primorana da se zaposli kao dadilja što se definition kosilo s njenim stečenim akademskim obrazovanjem. Nedugo nakon toga, Viola se uspjela izboriti za mjesto na Londonskoj školi ekonomije uz pomoć stipendije češke vlade u emigraciji i počinje studirati društvene nauke. (University of Reading, n.d.) Nedugo nakon upisa na fakultet doktorirala je na polju ženske emancipacije. Viola je nakon svog studija bila nezaposlena i na sve načine je pokušala doći do akademskog posla. Početkom pedesetih godina Viola dobiva poziv za saradnju od švedske feminističke aktivistice koja joj je tražila da radi s njom na knjizi koja će predstaviti usporednu sliku žena i njihovog položaja na tržištu rada i domaće situacije žena u Švedskoj,

Njemačkoj, Francuskoj i SAD-u. Ovo je djelo postalo jedno od najpoznatijih Kleinovih studija i djelo koje joj je mnogo pomoglo u daljem razvoju njene karijere. Njena karijera akademskog radnika se razvijala usporedno s njenom karijerom u oblasti društvenih nauka. "Viola je postala rani član Britanske i Međunarodne sociološke asocijacije." (University of Reading, n.d.) Njeni prvi radovi bili su fokusirani na žene i njihovu ulogu u porodici. "Postala je članica uredničkog odbora Međunarodnog časopisa za komparativnu sociologiju, kao i član Međunarodnog seminara porodičnih istraživanja, koji je započeo pod pokroviteljstvom UNESCO-a, a kasnije je prošla u Stalni odbor za porodična istraživanja Međunarodne sociološke asocijacije." (University of Reading, n.d.) Sve ove pozicije su joj pomogle da se razvije i stekne poziciju predavača na odsjeku za sociologiju, na poznatom britanskom univerzitetu pod nazivom Reading. Na pomenutom univerzitetu postala je i počasni istraživač. S dobivanjem nove pozicije, svoju pozornost preusmjerila je na žene i starenje. Viola Klein umrla je 13. oktobra 1973.godine. (University of Reading, n.d.)

Saradnja Viole Klein i Karla Mannheima

Viola je 1941. godine pisala Karlu Mannheimu, utjecajnom njemačkom sociologu, koji je također bio jevrejska izbjeglica u Britaniji i predavač na univerzitetu na kojem je studirala. (University of Reading, n.d.) Ova je i ranije pratila rad ovog poznatog sociologa, a nakon pisma Mannheim je odlučio biti njen mentor u pisanju doktorskog rada. Prvo imenovanje njezine teze "Feminizam i antifeminizam: studija u ideologijama i društvenim stavovima", objavljena je 1946., a u tom procesu naslov i predmet istraživanja su promijenjeni pa je novi naslov glasio "Ženski karakter: historija ideologije" (Tarrant, 2006: 137). Ono što je interesantno pomenuti je da su oboje bili izbjeglice iz nacističkog režima, i oboje su bili Jevreji. Viola Klein je sociologiju uspjela okrenuti svojim ciljevima nastojeći ispitati odnos ideologije i znanja o ženama. Kroz svoja sociološka istraživanja posebno je obratila pažnju na "ženski karakter". Ona je kroz taj karakter izradila stav da svaka žena mora imati priliku da se ostvari kao samostalna ličnost, odnosno kao individua, ističući učešće žena na tržištu rada. Njihove ženske osobine, želje za osnivanje porodice i slično nikako ne smije biti prepreka za njihovu društvenu uključenost. Klein se emancipirala prateći preporuke svog mentora Mannheima. Po njegovoj uzela je u obzir "potrebu da žene premaše svijest o sebi kao rodnoj pripadnosti

kako bi mogle raditi”. (Gianoncelli, 2016: 54) “Na početku je, međutim, u sociološkoj metodi pronašla koncepciju istraživanja koja uključuje odnos samoga sebe prema refleksivnosti i distanciranju – prvo je upravo uvjet mogućnosti drugog, rezultat rada. Objektivizacija” (Gianoncelli, 2016: 54) Nedugo nakon njenog doktoriranja, njen mentor, poznati sociolog Karl Mannheim je umro. Njegova smrt je mnogo pogodila mladu sociologiju, budući da je prije svega ostala bez svog učitelja i velikog prijatelja, a istovremeno je ostala i bez čovjeka koji bi joj omogućio akademski posao.

Ženski karakter: historija idologije

Radi se o Kleinoj doktorskoj disertaciji koja je izazvala veliku pažnju, a kasnije su mnogi istraživači pisali recenzije i prikaze upravo ove knjige. Cilj ove knjige je “otkriti postoje li osobine koje se mogu nazvati tipično ženskim, i naravno otkriti o kojim osobinama je riječ, odnosno dati odgovor na pitanje da li su se te osobine oduvijek smatrale karakterističnim za žene. Ona je pokušala razviti teoriju koja neće govoriti samo o “seksualnim ulogama”, već više o muškom i ženskom ponašanju, “temperamentu” koji im društvo dodjeljuje. Njena knjiga je dosta kritikovana od strane pojedinih mislilaca, ali mnogi su radili i recenzije ove knjige uradila je i Seward, G. H. koja je istakla da “ideološki doprinosi Ženskog lika i njihove implikacije toliko su važni da nadmašuju njegova faktička ograničenja.” (Seward, 1950: 406) Recenzentica smatra da je Viola Klein uspješno razjasnila ideju ženskosti. Što se tiče kritika, one su se odnosile na to da u knjizi ne postoji originalno istraživanje koje se sprovela autorica, već se knjiga sastoji samo na sekundarnim izvorima. Klein je naravno odgovorila na ove kritike rekavši da je tema o kojoj piše veoma univerzalna i obrađuje temu žena i ženskosti, zbog toga je neophodno sagledati historijsku pozadinu društvenog statusa žena, vidjeti koje ženske osobine možemo locirati u politici, ekonomiji i sličnim oblastima.

Sociologija znanja i feministička epistemologija

Što se tiče odnosa između istraživanja, feminizma i iskustva, Klein nas navodi da se okrenemo gledanju društvenih pojava uključimo epistemologiju. Sociologija je d svog nastanka pa sve do danas iznjedrila mnoga sociološka ženska imena, koja nažalost rijetko možemo čuti istrajavajući upravo ovu društvenu nauku. Vjerovatno su svi čuli za Dorothy Smith, ali

rijetko ko je čuo za Violu Klain, pa se samim tim njen značaj umanjuje, zbog toga što je njen lik u sociologiji nepoznat. “Klein i feministički epistemolozi tematiziraju i promoviraju odnos između iskustva i oblika znanja.” (Gianoncelli, 2016: 68) “Klein ne započinje s objašnjavanjem kolektivnog iskustva, ženskog “mi” i onoga što bi mogao učiniti nauci, no stavljaajući ženski materijalni život u središte ispitivanja, sukobljeno, ako ne i tragično, iskustvo subjekta “žene“, rastrzano između nametanja starih vrijednosti – koje su internalizirale i propisale društvo – i težnja da se ostvarimo kao pojedinci koja ulazi u kontradikciju s ovim vrijednostima, daje sagledavanje polazišta ovih epistemologija.” (Gianoncelli, 2016: 69) Klein je definitivno jedna od prvih sociologinja koja je istraživanja gledala iz ženske perspektive uključujući ženski karakter, a veoma često je u svoje analize uključivala i Freudeovu psihoanalizu. “Klein ambicioznom metodom i programom znanja dijeli propitivanje i redefiniranje temeljnih pitanja, uzimajući u obzir situiranog i pozicioniranog karaktera znanja zapravo ih često navodi na (pre) razmišljanje o odnosu između objektivnosti, relativizma i refleksivnosti.” (Gianoncelli, 2016: 70) Klein je u svojim istraživanjima iznosila temeljni stav u smislu feminističkog propitivanja znanja. Takav stav je vremenom zaboravljen, i zato je danas neophodno ponovno ga otkriti, kako ne bi sudjelovali u bolesnoj nauci i zaboravili, feminističku, često ponavljaju osobnu historiju. Klein je kroz svoja istraživanja uvidjela problem shvatanja roda. Klein je shvatila da žene imaju sekundarni status poput određenih diskriminiranih grupa u društvu, na primjer crnih Amerikanaca, Jevreja ili imigranata. (Terrant: 2006, 171) Nažalost, žene su marginalizirana skupina u društvu i njima prava nisu data “sama od sebe” već se one moraju izboriti za svoja prava i slobode. Razloga za ovakvo tretiranje žena u društvu je zaista mnogo. Jedan od njih svakako leži i u moći državnih institucija i neusklađenosti seksualnih uloga. Veoma često, žene su žrtve velikog broja predrasuda i stereotipa koji se društveno reproduciraju i prenose iz generacije u generaciju i traju u svijesti ljudi. (Terrant, 2006: 153)

Dvije uloge žene – Viola Klein i Alva Myrdal

Viola Klein je zajedno sa švedskom sociologinjom Alvom Myrdal objavila knjigu pod nazivom “Dvije ženske uloge”. Sam naziv knjige je veoma slikovit i specifičan s obzirom na to da aludira na to da žena ne treba imati samo ulogu domaćice. Knjiga je fokusirana na ideju da se žene mogu udati, imati djecu i pored toga biti radon aktivne. Myrdal i Klein su

posebnu pažnju obratile na plaćeni i neplaćeni rad tvrdeći da bi se žene trebale prilagoditi modernim socijalnim i ekonomskim uvjetima, radeći puno radno vrijeme, rađajući djecu i vraćajući se na posao s punim radnim vremenom. Ove dvije sociologinje su bile usmjerene na specifična društva i na društvene potrebe, a ne na pojedinačna prava i iskustva žena. Ova knjiga se temelji na ranim idejama dvije sociologije koje su fokusirane na socio-ekonomske faktore posebice britanskog društva u kontekstu obrazaca koji se tiču zapošljavanja žena.

Spolne uloge

Klein se u svojim istraživanjima bavila i spolnim ulogama i pojmom roda. U svojim knjigama veoma često se osvrta na rod, ženski karakter, i društveno određenje šta je to muško, a šta žensko. Prema Kleinovoj teoriji najvažniji je process odrastanja kroz koji se uči odgovarajuće spolne uloge, npr. Uloga majke, prijateljice, učiteljice i slično. (Terrant 2006) Ono što je bitno istaći jeste činjenica da nije svako društvo isto, samim tim svako društvo samostalno razrađuje svoje uloge i prenosi ih na svoje članove. "Smatra se da su muške i ženske uloge novi članovi društvene grupe na bezbroj i suptilnih načina gotovo od rođenja, oni su ojačani iskustvom." (Klein, 1946: 136) Žene su nerijetko u društvu suočene s velikim brojem predrasuda o njihovoj spolnoj ulozi. Okvir u kojem se pojedinci razvijaju i koji oblikuje način na koji se pojedinci prilagođavaju prepun je zajedničkih uvjerenja, društvenog mišljenja i tradicije. (Klein, 1946: 1) Klein je smatrala da ženskost i muškost trebaju uključivati lične osobine koje se mogu više ili manje dodijeliti karakteru suprotnog spola, njen koncept je kasnije doživio veliku popularnost, naročito kod teorija o transrodnosti.

Udate žene u radnom odnosu

Nakon objavljivanja knjige "Dvije uloge žene" Viola Klein se nastavila baviti fenomenom žena u radnom odnosu pa je objavila i članak upravo na ovu temu. S razvojem društva porasla je i praksa da sve veći broj udatih žena rade izvan svojih domova. Upravo o ovoj temi se raspravljalo na brojnim konferencijama, projektima, i novinskim člancima. Klein navodi da upravo "sociologija nudi gotovo klasičan primjer društvene promjene – društvenu promjenu, prelazak koji se odvija pod našim očima i brzinom koja olakšava promatranje." (Klein, 1960: 254) Ona nam pokušava reći da

je sociologija jedna od društvenih nauka koja je pružila vizualni prikaz tehnološkog napretka koji se odrazio i na socijalnu strukturu. Mijenja se institucija porodice, običaji, tradicija, demografska kretanja, a usporedo se pokreće proces industrijalizacije. S industrijalizacijom otvaraju se i nova radna mjesta koja sup o svojoj prirodi "ženska". Riječ je o zanimanju učiteljica, njegovateljica, socijalnih službenica i slično. "Sve veći broj lakih industrija, širenja distributivne trgovine i javnih, kao i komercijalnih usluga međusobno se natječu za polukvalificirane i nekvalificirane ruke žena." (Klein, 1960: 254) Nedostatak radnika na pojedinim pozicijama je bio i više nego očigledan, toliko da u praktično sve samohrane žene koje nisu imale adekvatno obrazovanje plaćeno zaposlene. Klein kaže da je element nove ženske "dvostruke uloge" više bio očit nego stvaran. Dolazi do sukoba između stavova za koje se zalagalo industrijsko i predindustrijsko društvo, a taj sukob je bilo lako uvidjeti na "dvostrukoj ulozi žene" koja je bila očita. Viola Klein je u ovom članku navela i primjer kojim je potvrdila ovu tvrdnju. Primjer je vezan za kongres koji je održan u Istanbulu na temu "Žene i porodica u promijenjenom svijetu". Problemi udatih žena s poslovima izvan kuće dominirali su interesom zapadnih delegacija, dok je to pitanje manje zabrinjavalo predstavnike zemalja u nastajanju koje su bez sumnje prihvatile činjenicu da žene rade dva posla, jedan kod kuće i jedan u kući. (Klein, 1960: 255) S procesom industrijalizacije veliki broj žena je zaposlen izvan kuće, pa čak i u branšama koje nisu bile tipično ženske. Rađeni su i popisi koji su pratili zaposlenost žena. Viola Klein je u članku posebno izdvojila popis iz 1851. godine koji je zabilježio da svaka četvrta udata žena ima "strano zanimanje", odnosno zaposlenje koje nije domaćica; među udovicama, svaka treća žena je imala zanimanja izvan svog doma. (Klein, 1960: 255)

Empirijsko istraživanje

Viola Klein se bavila položajem žena na tržištu rada. Kroz svoje publikacije iznijela je stavove da žene nikako ne trebaju biti vezane samo za porodicu i da pored standardne uloge "domaćice" moraju imati i drugu ulogu koja se neće vezati za njihov dom, već za tržište rada. Na osnovu ovih stavova sprovedeno je empirijsko istraživanje kojim će se ispitati "Da li su žene ravnopravne na tržištu rada?" U nastavku ćemo detaljno obrazložiti odgovore ispitanika na postavljena pitanja.

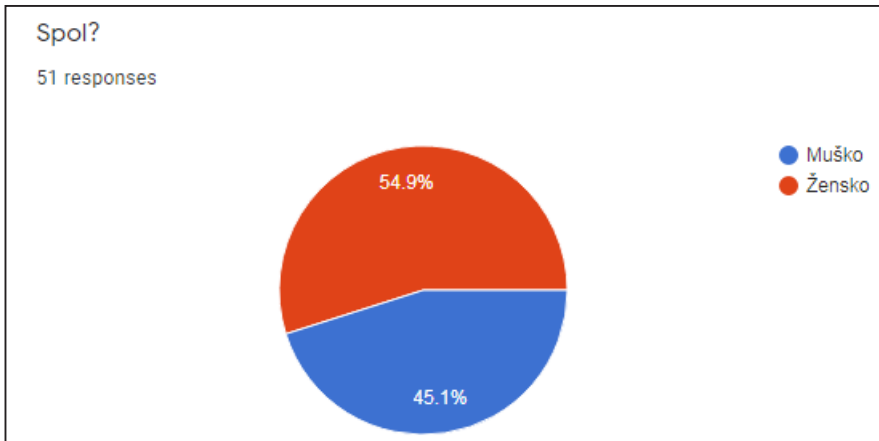
Opis uzorka

Empirijski dio istraživanja podrazumijevao je sprovođenje istraživanja na odgovarajućem uzorku. Prikupljanje podataka je vršeno uz pomoć anketnog upitnika, a istraživanje se odnosilo na Bosnu i Hercegovinu. Uzorkom je obuhvaćeno 51 ispitanik koji predstavljaju populaciju. Svi građani/ke su mogli sudjelovati u anketi i biti dio empirijskog istraživanja o ravnopravnosti žena na tržištu rada. Posebna pažnja posvećena je adekvatnoj strukturi uzorka, odnosno da uzorak obuhvati oba spola, različite starosne dobi, kao i različitog stepena obrazovanja. Upravo ovi pitanjima dobili smo uvid u osnovne podatke ispitanika koji su sudjelovali u anketi. Ovim odabirom omogućeno je dobivanje rezultata sa zadovoljavajućim stepenom statističke značajnosti. Kako bi uzorak bio reprezentativniji, ispitanik je mogao biti bilo ko, bez obzira na dob. Upitnik se sprovodio online, putem Google forme. Anketa se mogla popuniti 7 dana.

Opis primjenjene metodologije

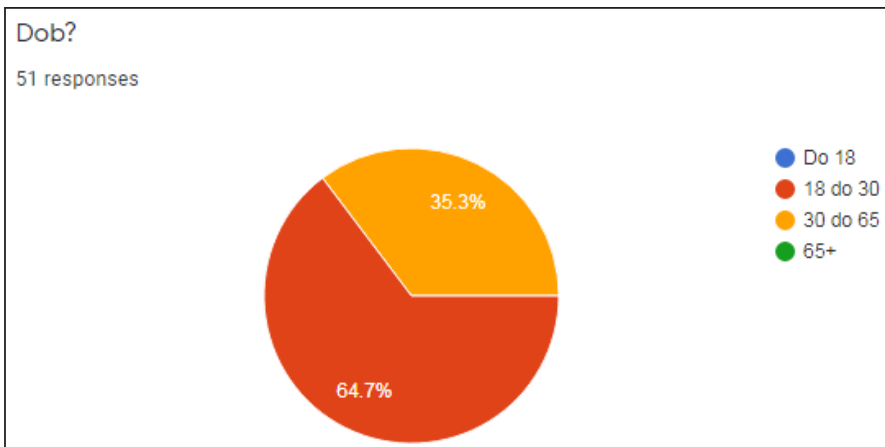
Sprovedeno empirijsko istraživanje imalo je karakter prosječnog istraživanja. Podaci su prikupljeni uz pomoć anketnog upitnika koji se sastojao od 10 pitanja. Prva tri pitanja odnosila su se na osnovne podatke o ispitaniku, a to su: spol, dob i obrazovanje u kojima ćemo uočiti različitost ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju. Pitanja su bila zatvorenog tipa, gdje je ispitanicima data mogućnost izbora jednog ponuđenog odgovora. Da bi dobili što vjerodostojnije odgovore pitanja su sastavljena po pravilima Likertove skale. Dakle, dato je pet mogućnosti neizostavljajući onu srednju vrijednost, odnosno mogućnost ispitanika da ne da odgovor na neko od pitanja. Na početku anketnog upitnika naglašeno je da se istraživanje vrši za potrebe akademskog istraživanja na predmetu "Sociologija roda II" i da ispitanici popunjavaju anketni upitnik anonimno i dobrovoljno.

Anketa

Grafikon 1: Spol

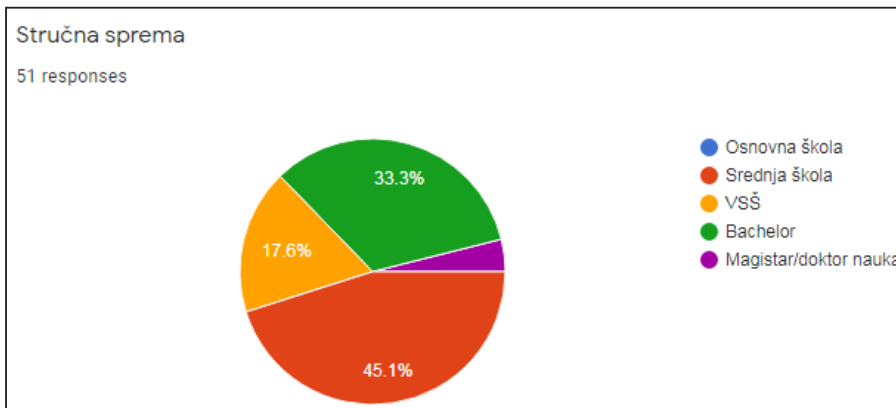
Na grafikonu 1. predstavljen je odgovor na prvo pitanje ankete. To pitanje se odnosilo na spol ispitanika. Ovaj grafikon nam pokazuje da je ovoj anketi pristupilo više ženske populacije nego muške. Ako to želimo prikazati u procentima, 55,9% pripada ženama, dok je muškaraca 45,1%.

Grafikon 2: Dob

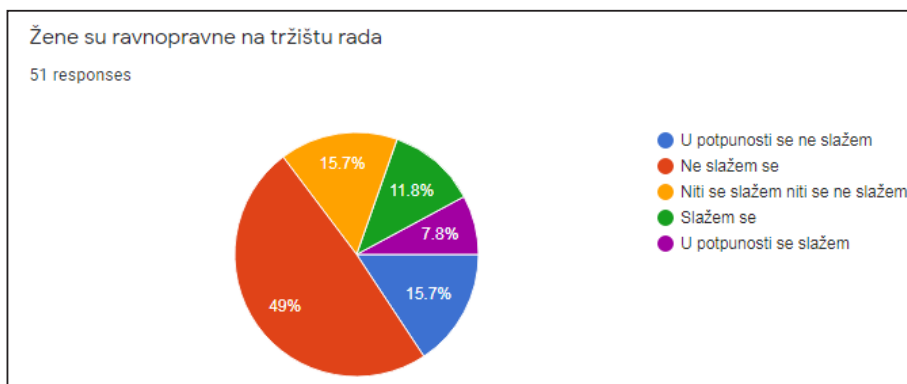
Na grafikonu 2. prikazana je dob ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju. Ispitanici su mogli odabrati jedan od sljedećih odgovora: a) do 18, b) 18-30, c) 30-65, d) 65+ godina. Iz ovog grafikona možemo zaključiti da nemamo odgovore za starosnu populaciju koja je mlađa od 18 godina, i populaciji koja je starija od 65 godina. Iz ovoga možemo zaključiti da je našem

istraživanju pristupilo potencijalno radno aktivno stanovništvo koji su u vezi s tržištem rada i položajem žena na istom. Ako to želimo procentualno sagledati, više je onih u dobnoj skupini od 18 do 30 godina i njih je 64,7%, dok je onih iz kategorije od 30 do 65 godina nešto manje, odnosno 35,3%

Grafikon 3: Stručna sprema

Na grafikonu 3. prikazani su odgovori na pitanje koji su obilježili naši ispitanici. Ispitanici su mogli odabrati sljedeće potencijalne odgovore: a) osnovna škola, b) srednja škola, c) VSŠ, d) Bachelor e) magistar ili doktorat. Najveći procenat pripada ispitanicima koji su zabilježili srednja škola i on iznosi 45,1%. Nešto manji procenat od 33,3% pripada onima koji su obilježili četvrti ponuđeni odgovor koji označava Bachelor. VSŠ je obilježilo 17,6% ispitanika, procentualno magistara ili doktora nauka imamo 4%. Budući da na grafikonu nemamo plavu boju, dolazimo do zaključka da u istraživanje nisu uključeni ispitanici koji imaju završenu samo osnovnu školu.

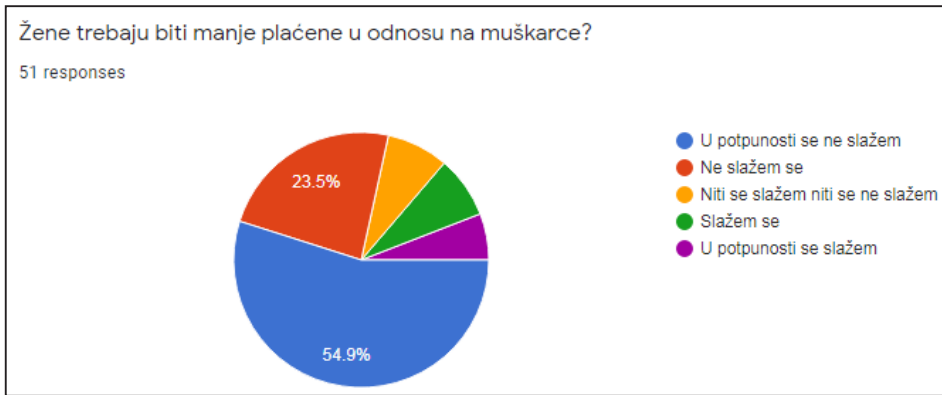
Grafikon 4: Ravnopravnost na tržištu rada

Nakon općih podataka o ispitanicima, postavljeno je pitanje koje je povezano sa samim nazivom istraživanja, odnosno da li su žene ravnopravne na tržištu rada. U ovom pitanju ispitanici su imali pet mogućnostima u skladu s modelom Likertove skale. Ako pogledamo grafikon, dominira crvena boja koja se odnosi na odgovor “ne slažem se“, a to je u procentima 49%. Isti procentualni iznos imamo kod odgovora “u potpunosti se ne slažem” i “niti se slažem niti se ne slažem“. Što se tiče odgovora “slažem se” procentualno ih je 11,8%, a najmanje ispitanika imamo s odgovorom “u potpunosti se slažem” s procentualnim iznosom od 7,8%.

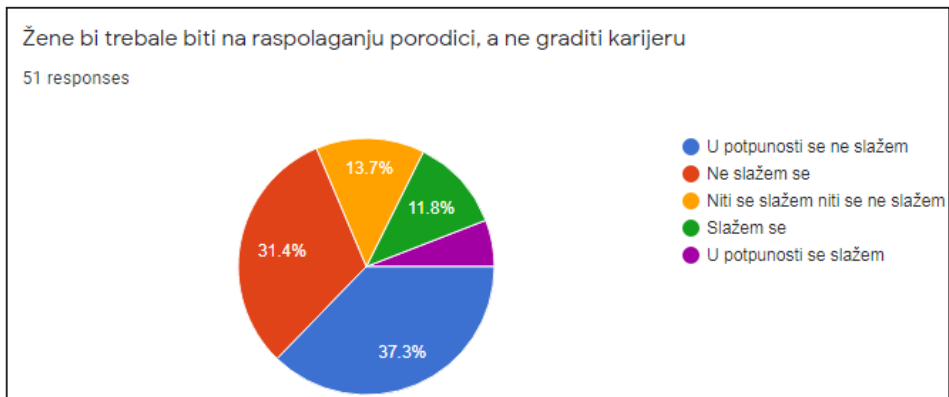
Grafikon 5: Tretiranje na razgovoru za posao

Kada govorimo o tržištu rada moramo ispitati sam tok razgovora za posao, odnosno ono što se dešava prije stupanja na tržište rada. Ako pogledamo grafikon, dominantna je zelena boja koja se odnosi na odgovor “slažem se“. Dakle 46% ispitanika se slaže sa stavom da su žene drugačije tretirane na razgovoru za posao, a njih 20% se u potpunosti slaže da su žene drugačije tretirane na razgovoru za posao u odnosu na muškarce. Procentualno 12% imamo ispitanika koji se “niti slažu niti ne slažu” s ovom konstatacijom i onih koji se “u potpunosti ne slažu“. Najmanji procenat je onih koji se ne slažu s ovim stavom i njih je 10%.

Grafikon 6: Žene su manje plaćene u odnosu na muškarce

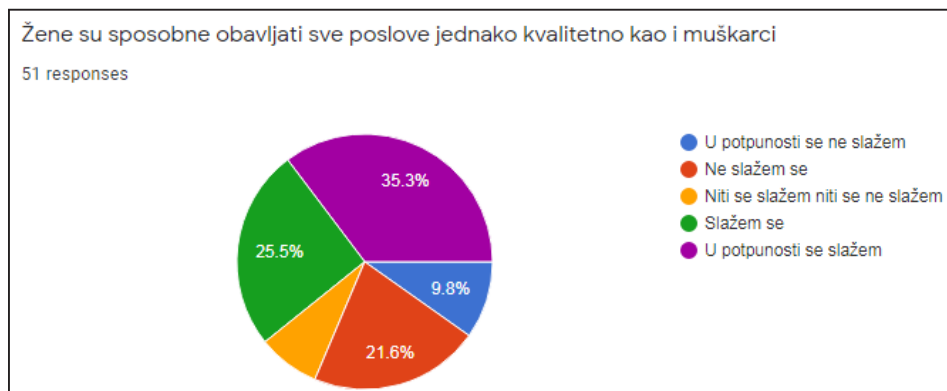
Na grafikonu 6 prikazan je odgovor na pretpostavku da žene trebaju biti manje plaćene u odnosu na muškarce. Ako pažljivo pogledamo grafikon, više od polovine naših ispitanika, tačnije 54,9% istaklo je da se u potpunosti ne slažu s ovim stavom, a veliki je broj onih koji se ne slažu s ovim stavom, tačnije 23,5%. Podjednak broj ispitanika je istakao da ne niti slažu niti ne slažu s ovom pretpostavkom i da se slažu s pretpostavkom, procentualno je to 8,1%. Najmanja vrijednost je u potpunosti se slažem i iznosi 5,4%.

Grafikon 7: Žene moraju biti na raspolaganju porodici

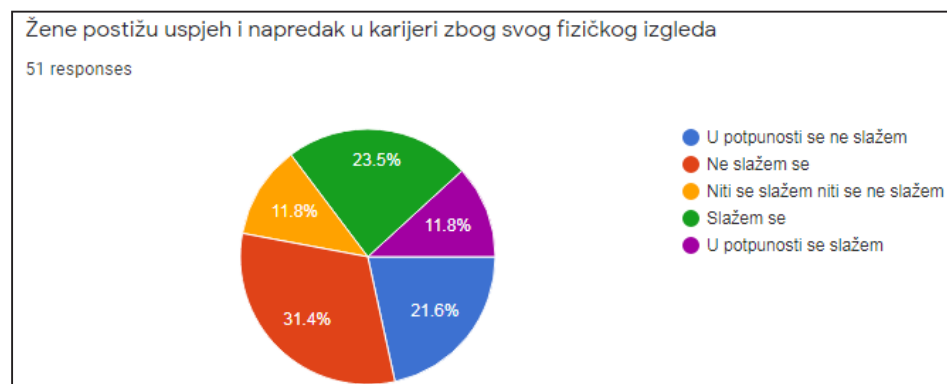
Mnogo se priča o tome da li žene trebaju biti uključene na tržište rada ili trebaju biti posvećene samo svojoj porodici, pa smo ispitali stavove naših ispitanika. Procentualno najviše odgovora ima vrijednost “u potpunosti se ne slažem” sa 37,3%, a odmah nakon nje slijedi odgovor ne slažem se sa nešto manjim brojem odgovora, u procentima 31,4%. Nakon toga slijedi

neutralna vrijednost koja broji 13,7%. Odgovor slažem se odabrano je 11,8% ispitanika, a najmanji broj onih je koji se u potpunosti slažu s ovom tvrdnjom i njih je 5,8%.

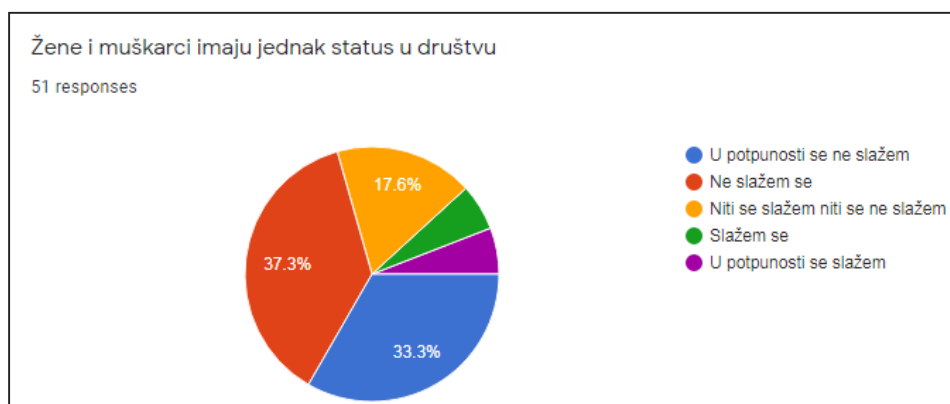
Grafikon 8: Kvaliteta obavljanja posla

Grafikon 8 odnosi se na pretpostavku da su žene sposobne obavljati poslove jednako kvalitetno kao muškarci. Budući da mi živimo u još uvijek tradicionalnom društvu, kod nas još uvijek nije prevaziđena podjela poslova na muške i ženske. Na grafikonu možemo vidjeti stavove naših ispitanika. Najviše je onih koji se u potpunosti slažu s ovom izjavom i njih je 35.3%. Druga najveća vrijednost je “slažem se” u procentualnom iznosu od 25,5%. Nešto manje je onih koji se ne slažu s ovim stavom, njih je 21,6%. Onih koji se u potpunosti ne slažu je 9,8%. Ono što je interesantno da je najmanji broj ispitanika ostao ne opredijeljen, a njih je u ovom slučaju 7,8%.

Grafikon 9: Napredak zbog fizičkog izgleda

Veoma često se vode rasprave oko toga da li žene na tržištu rada dobivaju unaprjeđenje, povećanje plate i uspjeh samo na osnovu svog fizičkog izgleda. Kako vidimo na grafikoni, stavovi naših ispitanika se dosta razlikuju i na čak tri vrijednosti imamo sličan procenat. Ipak, najviše je onih koji se ne slažu da žene postižu uspjeh na osnovu fizičkog izgleda. Onih koji se slažu s ovim stavom je 23,5%, a nešto manje onih koji se u potpunosti ne slažu s ovim stavom, njih 21,6%. Procentualno ispitanika koji se u potpunosti slažu s ovim stavom je 11,8%, a isti broj je onih koji se niti slažu niti ne slažu s ovim stavom.

Grafikon 10: Jednak status u društvu

Veoma je važno ispitati generalno jednakost žena u društvu. Ovo pitanje se odnosilo upravo na to. Rezultati nisu nimalo iznenađujući s obzirom na to da 37,3% ispitanika se ne slažu da su žene imaju jednak status u društvu, a nešto manje je onih koji se u potpunosti slažu s tim, i njih je 33,3%. Također, veliki broj je onih koji nisu željeli da daju konkretno mišljenje o jednakom statusu žena u društvu i njih je 17,6%. Isti broj procenata imaju odgovori “u potpunosti se ne slažem” i “ne slažem se” i to iznosi 5,9%.

Zaključak ankete

Ovim empirijskim istraživanjem smo utvrdili da su žene itekako aktivne na tržištu rada i da su nakon industrijske revolucije polako uključivane cjelokupno tržišni sistem. Žene su se kroz godine uspješno izborile s marginalizacijom i diskriminacijom na području rada i danas možemo uočiti da su žene zastupljene u gotovo svim zanimanjima. Bez obzira na to moramo priznati da je bosanskohercegovačko društvo i dalje vrlo

tradicionalno i da u skladu s tim postoji podjela poslova na muške i ženske i da još uvijek u nekim ruralnim porodicama postoji pravilo da je muškarac onaj koji osigurava egzistenciju, a žene je ta koja mora da se brine o porodici, djeci i mužu i ima te zadatke karakteristične poslovima domaćica. i pored svih promjena i procesa koji su pokrenuti kako bi se društvo moderniziralo ispitanici su istakli da žene i dalje nemaju isti društveni status kao muškarci. Veoma je tužno to što muškarci samo zato što su muškarci od rođenja uživaju u svim pravima, privilegirani su i superiorniji u društvu, dok s druge strane žene su inferiorne, i za svako pravo se moraju dodatno izboriti kako ne bi bile diskriminirane iz socijalnog, političkog, ekonomskog i kulturnog života.

Zaključna razmatranja

Viola Klein je veoma značajno ime u sociologiji i dala je svoj doprinos razvoju ženske sociologije. Kroz svoje publikacije isticala je da su stavovi o ženama subjektivni i da u to vrijeme društvo nije željelo sagledati činjenično stanje. Nastojala je dokazati da ono što mislimo ne mora biti stvarna istina, već naša istina koja je nastala zbog vanjsku utjecaja društva u kojem obitavamo. Shvatila je da su žene izložene stereotipima i predrasudama od strane društva i tako ustaljena mišljenja je veoma teško korigirati, a upravo je Viola Klein bila istrajna na tom putu. Neophodno je prepoznati značaj sociologinje i više govoriti o njima i njihovom radu, jer definitivno su one zaslužne za promjenu stavova o ženama u društvu. Sociologinje su nepravedno marginalizirane i na neki način nepravedno isključene zbog straha da će možda žene biti bolje u svojim sociološkim promišljanjima i istraživanjima. U savremenom društvu, neophodno je “napraviti prostor” za ženske autore u nauci kako bi se ostvarila rodna ravnopravnost.

Literatura

1. Gianoncelli, E. (2016). La subjectivation en pratique : le devenir féministe de Viola Klein entre expérience de l'altérité et sociologie de la connaissance. [internet]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/312120632_La_subjectivation_en_pratique_le_devenir_feministe_de_Viola_Klein_entre_experience_de_l'alterite_et_sociologie_de_la_connaissance. Pristupljeno [15.12.2020].

2. Klein, V. (1946). *The Feminine Character. History of an Ideology*. Chicago: University of Illinois Press.
3. Klein, V. (1960). *Married Women in Employment*. . [internet]. Dostupno na: file:///C:/Users/Medina/Downloads/_journals_ijcs_1_2_article-p254_10-preview.pdf. Pristupljeno [15.12.2020].
4. Seward, G. H. (1950). Review of *The Feminine Character: History of an Ideology* [Review of the book *The feminine character: History of an ideology*, by V. Klein]. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 45(2), 406–407. [internet]. Dostupno na: <https://doi.org/10.1037/h0053102>. Pristupljeno [15.12.2020].
5. Tarrant, S. (2006). *When sex became gender*. New York: Routledge.
6. University of Reading. (n.d). *KleinViola*. . [internet]. Dostupno na: <https://collections.reading.ac.uk/special-collections/collections/viola-klein-collection/?fbclid=IwAR0Ctn12hZzQ04lM520u6S8C5EduspNxkhFwD-pObEHmnd1K6ovG29xDEhNM>. Pristupljeno [19.12.2020].

BIBLIOGRAFIJA:
KELLEY FLORENCE

Studentica:
Ilhana Selhanović

Sarajevo, decembar 2020

SADRŽAJ

Uvod	209
Rani život i biografija	209
Florence i Čikaška ženska škola sociologije.....	211
Dostignuća i zasluge	213
Borba protiv propadanja života: Tvornička inspekcija i dječji rad	215
Florence i sestre osnivačice	218
Najvažnije poruke i citati	218
Zaključak	220
Literatura	220

Uvod

U ovom radu, pokušati ćemo se osvrnuti na život i djela Florence Kelley koja je ključna, ali u velikoj mjeri neprepoznata figura u historiji sociologije. Osvrnuti ćemo se na njen doprinos disciplini i predstavlja društveno-historijski obris formiranja njene sociološke misli. Spomenuti ćemo četiri ključna domena Kelleyjeve prakse, a to su bile: žene, radnice, imigranti i djeca. Kelley je možemo reći među mnogim savremenim sociolozima generalno zanemarena kao rezultat mogućih seksističkih i antimarksističkih tendencija unutar te discipline. Na kraju, bacam malo svjetla na činjenicu da čak i radikalni krugovi u suvremenoj sociologiji imaju tendenciju da sistematski isključuju svoje radikalne ženske kolege. Ona je ključna figura za sociologiju i socijalni rad.

Rani život i biografija

FLORENCE KELLEY (1859-1939) rođena je 12. septembra 1859. u Filadelfiji u Pensilvaniji . Florence Kelley je kao dijete bila gurnuta u društveni aktivizam. Njeni roditelji, podržavali su Kelleyin rani interes za obrazovanje i ženska prava. Florence se školovala kod kuće veći dio svog djetinjstva, prvenstveno jer je njena porodica živjela u udaljenom kraju grada, od centra Filadelfije te je kao dijete često bila bolesna. Florence Kelley bila je jedno od osmero djece, šest djevojčica i dva dječaka, te jedan par blizanaca. Petoro djece je umrlo, uključujući obojicu blizanaca, neki kao dojenčad, neki kad su bili stariji. Bila je jedina djevojka koja je preživjela do odrasle dobi, jedna od njenih sestara Anna, živjela je do šeste godine prije nego što je umrla kad je Florence Kelley imala 12 godina. Otac je naučio čitati sa sedam godina, te je zahvaljujući njegovoj kućnoj biblioteci sa kojom je raspolagao, u dobi od deset godina pročitala mnoge knjige, među kojima su bili politički govori i eseji iz Amerike, Britanije i Evrope, rasprave o prirodnim naukama, knjige o hemiji i djela pisaca poput kao Emerson, Carlyle, Milton, Byron, Montaigne,

Slika 1: Florence Kelley u mladosti
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cb/FlorenceKelley.jpg>

Rousseau, njemački filozofi, Walter Scott i mnogi drugi. Prije fakulteta Florence Kelley također je putovala sa svojim ocem, kongresmenom, na službena putovanja u Kaliforniju i Sjevernu Dakotu, kako bi posjetila proizvođače čelika u Pensilvaniji, a kasnije je sa porodicom putovala po Engleskoj i Evropi. Sa 16 godina je upisala Univerzitet Cornell, to jeste u septembru 1876.g. gdje je bila među 70 drugih žena koje su bile primljene u dobi od 17 godina zajedno sa svojom prijateljicom M. Carey Thomas, dugogodišnjom predsjednicom Bryn Mawr College a koje su bile povezane i sa Hull House te drugim socijalnim i obrazovnim preduzećima. U zimskom periodu od 1881-1882 živjela je sa svojim ocem u Washingtonu, DC i istražujući u Kongresnoj biblioteci temu za koju je dobila diplomu visokih počasnih studenata o Nekim promjenama u pravnom statusu djeteta od Blackstona – o zakonima o dječijem radu. Nakon što je diplomirala, preselila se u Evropu da studira na Univerzitetu u Zürichu.

Na Univerzitetu u Zürichu upoznala je ruskog studenta koji je studirao medicine, to je bio Lazare Wischnewetzky. Kelley se udala za Lazare Wischnewetzky 1884, sa kojim je imala troje djece: Nicholasa, Margaret i John.¹

Slika 2 : Florence sa svojim suprugom, njegovom majkom i sinom Nicholasom

https://florencekelley.northwestern.edu/img/04451105_0068.jpg

Nakon razvoda od Wischnewetzskog, 1891. Kelley postaje stanovnik Hull Housea, naselja u Chicagu. Kad je Florence Kelley došla u Chicago, ona je već bila izvrsni javni govornik, prikupljateljica sredstava, politički organizator, spisateljica, prevoditeljica istaknutog europskog socijalista Fredericha Engelsa, tečno govoreći pet jezika, vješta s i o ljudima, društvu i zakon.

Diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta Northwestern u junu 1895. godine, do tada je već bila glavni fabrički inspektor i provodila je zakon o fabričkoj inspekciji. Dok je bila u Evropi, pridružila se Njemačkoj socijaldemokratskoj stranci i prevela

¹ <https://florencekelley.northwestern.edu/florence/education/> [online]

mnoga važna djela te stranke. Vratila se u Sjedinjene Države 1891. godine i pridružila se reformskom pokretu u Chicagu.

Napisala je nekoliko knjiga među kojima su Neki etički dostignuća kroz zakonodavstvo (1905), Moderna industrija u odnosu na porodicu, zdravlje, edukaciju i moralnost (1914), Vrhovni sud i zakonodavstvo o minimalnoj plaći (1925) i Autobiografija (1927).

Florence i Čikaška ženska škola sociologije

Slika 3: Hull house

<https://www.chicagotribune.com/resizer/oGAVGGzYdgOruLBpdjJu72KWgBc=/800x470/top/arc-anglerfish-arc2-prod-tronc.s3.amazonaws.com/public/MNRMVIALJVCMNC62S4POCWFEJL.jpg>

Čikaška škola sociologije (CWSS) izraz je koji se koristi za opisivanje: “mreže žena koje su radile na stvaranju tijela sociologije koje povezuje socijalnu teoriju, sociološka istraživanja i socijalnu reformu” (Lengermann i Niebrugge, 1998: 237). Opseg posla koji su proizvele ove žene uglavnom se odvijao između 1890.-1920. I uglavnom je bio zasnovan na Sveučilištu u Chicagu, gdje su mnogi pohađali postdiplomske studije, te Hull Houseu, naselju organiziranom radi poboljšanja stanja siromašnih u radnom odnosu. područje. Dinamika između Hull Housea i Sveučilišta u Chicagu pokazala se uspješnom. Iz njega su žene uključene u projekt mogle uključiti

socijalnu teoriju naučenu na Sveučilištu, dok su stjecale praktično iskustvo izvan urbanog Chicaga i okolnih županija. Zapravo, žene poput Florence Kelley mogle su svoja iskustva iskoristiti u Hull Houseu i na Sveučilištu u Chicagu i primijeniti ih u New Yorku u kući Henry Street Warda.

Kao što je ranije napomenuto, rad žena u CWSS-u bio je utemeljen u različitim socijalnim teorijama. u ovoj teoriji možemo vidjeti kako su žene uključene u socijalne reforme, kako na državnoj tako i na nacionalnoj razini, osnažene ovim pozitivnim pogledom na sebe u društvu. Uz ovu teoriju, CWSS se također uvelike pozajmio iz ideja marksističkog socijalizma. To je dijelom proizašlo iz utjecaja Florence Kelley, koja je studirala socijalizam na Univerzitetu u Zürichu. Ono što je većina žena vjerovala bilo je: "položaj ekonomske klase kao glavna varijabla koja objašnjava ljudsku bijedu koju su vidjeli oko sebe, nesputana kapitalistička pohlepa kao primarni uzrok bijede" (Lengermann i Niebrugge, 1998., str. 242.). To je postavilo temelj njihovom radu u socijalnoj reformi. Pored toga, rad CWSS-a u Chicagu prihvatili su mnogi u društvu, kao CWSS je nastavio organizirati sisteme za pomoć siromašnima. Ali socijalistička se misao prezirala i u Sjedinjenim Državama. Često je ovo protivljenje stvaralo prepreke ženama uključenim u zakonodavstvo kako bi pomogle ugroženim skupinama.

CWSS nije bila samo skupina socijalnih reformatora, već zajednica društvenih znanstvenika koja je inzistirala na pružanju empirijskih dokaza koji pokazuju i podržavaju njihove teorije o društvenom stresu. Njihove su metode bile široke, pokrivajući spektar tehnika: od anketa, intervjuua i promatranja na terenu do analize sudskih spisa, evidencije glasova i popisa stanovništva (Lengermann i Niebrugge, 1998). Rezultat ove prakse bio je sljedeći: "Čikaška škola sociologije žena stvorila je mnoge metodološke strategije i strategije prikupljanja podataka koje bi do 1930-ih postale kriteriji muške profesionalizirane sociologije" (Lengermann & Niebrugge, 1998: 253). Uz to, kolektivni rad ovih žena na socijalnoj reformi kasnije je utjecao na većinu politika uključenih u New Deal.

Kelley je živjela u Hull Houseu od 1891. do 1899. godine. Mnoga od njezinih dostignuća u aktivizmu postignuta su još dok je živjela u Hull Houseu. Blisko je surađivala s Jane Addams i ostalima kako bi se borila protiv dječjeg rada.

Za vrijeme svoga rada u Hull-housu Kelley je angažirana da istraži industriju rada u gradu. Njena otkrića dovela su do promjena uslova rada radnika. Izabrana je za glavnog tvorničkog inspektora države Illinois. Bila je prva žena koja je zauzimala ovu funkciju. Kao inspektor Kelley, pokušala

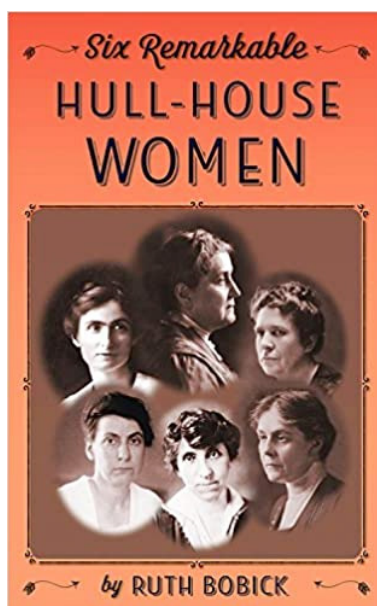
je prisiliti radnje da slijede pravila kako bi se bolje odnosili prema svojim zaposlenicima. Tužila je nekoliko preduzeća, no nažalost, nikada nije pobijedila, ovo ju je nadahnulo da postane advokat.

Dok je živjela u Hull Houseu, bila je zaposlena u zakonodavnom tijelu Illinois, Ministarstvu rada Sjedinjenih Država, i bila je savjetnica i nadzornik drugim nacionalnim i međunarodnim organizacijama. Plodnim radom u Hull Houseu napisala je najpoznatije djelo Hull House Maps and Papers, objavljeno 1895. godine, koji je klasik sociologije i etnografije, a uključuje spektakularne karte nadnica i etničke pripadnosti.

Florence Kelley se smatra jednom od najvećih suradnica koja je doprinijela Čikaškoj ženskoj školi sociologije, škole mišljenja koju čine žene i odgovorna za poboljšanje mnogih socijalnih uslova tokom prijeloma dvadesetog stoljeća i nakon njega. Kelley je bila dobro obrazovana i uspješna žena, kombinacija gotovo nečuvena za ženu u ovom vremenskom periodu, zbog društvenih normi koje su za većinu žena naloge drugačije.

Dostignuća i zasluge

U maju 1891. godine Kelley se zapošljava kao generalni sekretar Lige novih potrošača. Ova organizacija nastojala je motivirati potrošača da vidi da je roba proizvedena za njih pod povoljnim radnim uvjetima. Prihvativši ovu poziciju, Kelley premješta sebe i svoju djecu u naselje Henry Street u New Yorku. Ova kuća za naselja usklađena je s ciljevima kuće Hull House. Tokom svog mandata u Ligi potrošača, ona je mnogo putovala razgovarajući s brojnim organizacijama – ženskim klubovima, radničkim sindikatima, koledžima itd., Te je organizirala 60 različitih liga u 20 različitim državama, plus dvije međunarodne konferencije. Također je organizirala i njujorški Odbor za dječji rad te je bila član odbora dugi niz godina.

Slika 4: Žene Hull house
https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/51kktN4CwhL._SX312_BO1,204,203,200_.jpg

1892. Kelley je angažirana u Zavodu za statistiku rada u Illinoisu da istraži sistem dućana u industriji odjeće. Na toj je poziciji do 1897. Guverner John Peter Altgeld imenuje Kelleyja za glavnog faktorskog inspektora. Angažira osoblje od dvanaest ljudi, među kojima je bila i kolegica iz Hull Housea, Alzina Stevens, a za projekt joj se daje budžet od 12 000 USD. Nastavlja položaj dok je Altgeldov nasljednik ne otpusti s funkcije 1897.

Budući da je Kelley imala velikih poteškoća u viđenju slučajeva procesuiranih protiv dućana, ona se upisuje na večernju nastavu na Northwestern University, stekavši diplomu pravnika 1894. Ubrzo nakon toga, primljena je u bar.²

1899. Se preselila se u New York i postala šefica Nacionalne lige potrošača (NCL). U NCL-u je radila na skraćivanju radnih dana i isplaćivanju radnika više novca. Njen rad pomogao je stvoriti 10-satne radne dane i neke državne zakone o minimalnoj plaći. Vrijeme provedeno s NCL-om dovelo je do stvaranja bijele etikete. "Bijelu etiketu" su dobile trgovine koje su se pošteno odnosile prema zaposlenima. Građani su zamoljeni da podržavaju prava radnika kupovinom samo u preduzećima koja su imala "bijelu etiketu". Kelleyina istraga uslova rada osvijestila je kako se različite rase različito tretiraju na radnom mjestu.

Kelley ostaje u Hull Houseu do 1899. godine, držeći predavanja, kao i pišući eseje o socijalizmu i industrijskim problemima. Za to vrijeme izdržava porodicu poslom koji je dobila u biblioteci John Crear u Čikagu.

Također je pisala Neke etičke dobitke kroz zakonodavstvo u 1905. Njezina knjiga govorila je o potrebi za saveznom dječjom komisijom, što je također bilo izuzetno važno pitanje za članove Henry Street Settlement-a.

1909. pomogla je organizirati NAACP odnosno National Association for Advancement of Colored People jedna je od najstarijih i najutjecajnijih organizacija za ljudska prava u SAD-u.

Kelley je također radila na okončanju dječijeg rada. 1911. godine osnovala je Nacionalni odbor rada. Također se pridružila borbi za ženska prava kao potpredsjednica Nacionalnog američkog udruženja za pravo glasa.

Kelley postaje osnivačica Međunarodne ženske lige za mir i slobodu 1919. Tokom Prvog svjetskog rata, identificirala se kao protivnica

² Kelley, F. (2008). *Florence Kelley (1859-1932): Social reformer, child welfare advocate, socialist and pacifist. Social Welfare History Project= Socijalna reformatorica, advokatica za socijalnu skrb, socijalistkinja i pacifista : [online].* Virginia Commonwealth University. Dostupno na: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/people/kelley-florence/> [18. decembar 2020.]

američkog imperijalizma i kao pacifistica, a predsjednica Interkolegijskog socijalističkog društva bila je u period od 1913-1920.

Kelley je bila potpredsjednica Nacionalnog udruženja žena za pravo glasa. U 1920-im godina glasno je govorila o svom protivljenju Amandmanu o jednakim pravima, navodeći da bi to ugrozilo korake u zaštiti žena radnica.

Među mnogim njezinim postignućima ovo je bio presedan. Bila je to presuda Vrhovnog suda o Mulleru protiv Oregona. Utvrdila je zakonitost 10-satnog radnog dana za žene. Sud je utvrdio da postavljanje ograničenja radnog vremena ne krši američku Kelley i njezinog dobrog prijatelja Louisa Brandeisa, odvjetnika koji je pravnu povijest stvorio koristeći se znanstvenim i društvenim podacima kao bazom za raspravu pred Sudom. Nekoliko tjedana prije saslušanja, Kelley i njezini pomoćnici radili su dugo i naporno pred Sudom izvodeći široku lepezu dokaza o štetnim učincima dugih radnih dana na zdravlje žena.

S obzirom na doprinos koji je Kelley dala socijalnoj reformi, mnogi naučnici navode njen rad kao poticaj za programe New Deal, u decenijama nakon njene smrti.

Borba protiv propadanja života: Tvornička inspekcija i dječji rad

KELLEY je možda bila najpoznatija i najviše efektivna u okviru snage povjerenika za rad, imenovanih u Progressivnoj Era Amerike. Radila je u okviru inspekciju za fabričke uvjeta rada i utvrđivanje njihove razinu usklađenosti s novom zaštitom radnog zakonodavstvo donesenom u početkom 20. stoljeća.

Za vrijeme svoga rada ona je posjetio otprilike hiljade "sweaters victims" u industriji odjeće, bilježeći njihove uvjeti na poslu i kod kuće. Kelley je često govorila u znak protesta sastanci protiv uslova u sweatshopovima. Ona je 1892. napisala je izvještaj o problemu u sweatshopovima, što je Njezine preporuke je usvojio Illinois zakonodavno tijelo, koje je 1893. donijelo zakon koji ograničava radno vrijeme žena i djece na 8 sati po osobi na dan, zabranjujući radnje i stvaranje tvorničkog inspektora uređ sa 12 zaposlenika, polovica od kojih su bile žene. Kelleyje je po donošenju zakona odmah postavljena za fabričkog inspektora te je sažela svoju vrlo učinkovitu reformsku strategiju u 4 riječi: "istražiti, educirati,

donijeti zakone, provesti”. Ovo se nije sviđjelo Udruženju proizvođača Illinoisa koji su se borili protiv Kelleyeve te su pobijedili u borbi. Vrhovni sud je proglasio ograničenje ženskog najamnog rada na 8 sati dnevno te je odluka bila konačna. I premda je Kelley ostala bez posla kao glavni fabrički inspektor, ona se nije dala sputati. Pristala je služiti kao tajnica novo formirane Nacionalne potrošačke Lige (NCL) te je tu organizaciju transformirana u vodećeg predstavnika države u zaštiti radničkog zakonodavstva za žene i djecu. Sagradila je 64 lokalne potrošačke lige širom zemlje kako bi pomogla u promicanju i usvajanju radnog zakonodavstva.

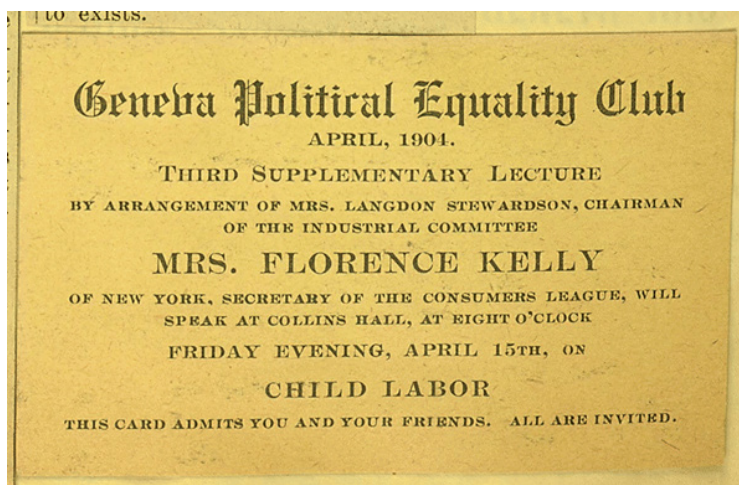
Florence Kelley osvijetlila je kako degradirana okruženja proizlaze iz društvenih odnosa i djelovanja industrijskog kapitalizma. Kao socijalna reformatorica radila je na dokumentiranju raznih opasnosti s kojima su se suočavali radnici. Predstavila je kako su radnici bili izloženi štetnim plinovima, otrovnim tvarima i otrovnim kemikalijama i bojama. Opasni materijali, poput arsena, uvedeni su u proizvodni proces bez brige za njihove zdravstvene posljedice. Kelleyjeva kritika industrijskog kapitalizma i iskorištavanja radnika, posebno u obliku dječjeg rada, otkrila je kako je produktivni proces vođen gomilanjem kapitala ugrožavao zdravlje svih ljudi i ometao društveni razvoj. Borila se kako bi javnost upoznala s opasnim materijalima i opasnim uvjetima koji su bili uključeni u proizvodnju predmeta za tržište. Kelley je radila na ujedinjenju potrošača i radnika u kampanji za poboljšanje industrijskih odnosa, prepoznajući da je radikalna transformacija društvenih odnosa neophodna kako bi se zaustavila degradacija života.³

U mladosti je obilazila mnoge tvornice, te se se borila kako bi djeci mlađoj od 14 godina zabranila rad i ograničila broj sati za djecu mlađu od 16 godina. Nastojala je djeci dati pravo na obrazovanje i tvrdila je da djecu treba njegovati kako bi bili inteligentni ljudi.

³Clark, B., Foster, J. (2016). *Florence Kelley and the struggle against the degradation of life: An Introduction to a Selection from "Modern Industry"*[online]. California: Sage Publications. Vol. 19, No. 2. str. 251-263. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/26162357?seq=1> [18. decembar 2020.]

Slika 5: Grafički prikaz Florence Kellyevog zalaganja
<https://www.storyboardthat.com/hr/storyboards/joshuapalad17/-florence-kelly--by-dylan-and-joshua-palad>

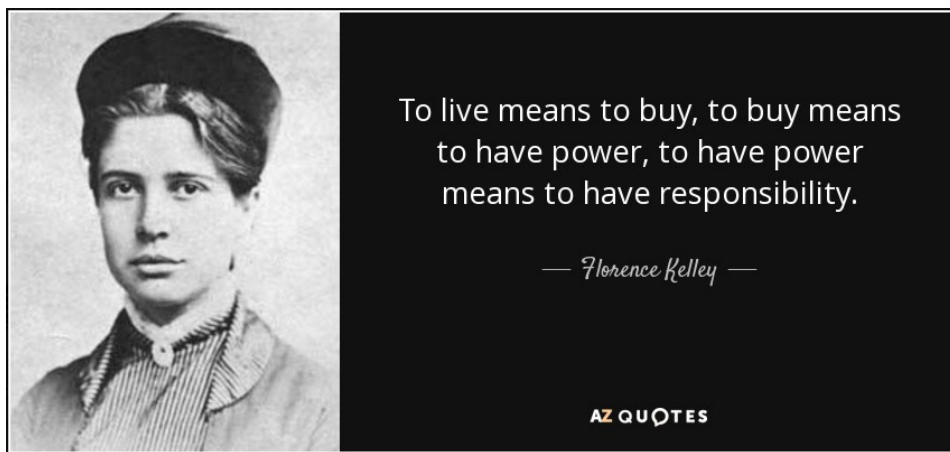

Slika 6 : Jedan od letaka/ ulaznica sa predavanja Florence Kelley o dječijem radu
<https://tile.loc.gov/storage-services/service/rbc/rbcmil/scrp1015202/001.gif#h=600&w=924>

Florence i sestre osnivačice

Mijenjanje ženskih uloga u društvu, bilo je povezano za rastuću društvenu nauku, posebno sociologiju (Klein* 1948). Ove žene obuhvatale su dvije generacije, od 1890 do 1920: “začetnice” i prvi profesionalci. Začetnice u zlatnoj eri borile su se za ženska prava na visoko obrazovanje, borbu za ženska prava, posao izvan kuće, i korištenje društvene znanosti za dokumentiranje, ženskih ograničenih života i mogućnosti. Jane Addams je bila centralna figura u ovoj sociološkoj drami, posebno u oblasti primjenjene sociologije i sociološke misli koju je kreirala čikaška škola sociologije. Hull house, koju je vodila, je bila glavna sociološka institucija. Ona je generirala novi model profesionalnog rada, u kojem je kuća i radno mjesto povezano. Jedna od briljantnih žena koje su bile u Hull housu jeste i Florence Kelley.

Najvažnije poruke i citati

Slika7 (<https://www.azquotes.com/picture-quotes/quote-to-live-means-to-buy-to-buy-means-to-have-power-to-have-power-means-to-have-responsibility-florence-kelley-102-83-06.jpg>)

“Živjeti znači kupovati, kupovati znači imati moć, imati moć znači imati odgovornost”.

“In order to be rated as good as a good man in the field of her earnings, she must show herself better than he. She must be more steady, or more trustworthy, or more skilled, or more cheap in order to have the same chance of employment”.

“Da bi na polju svoje zarade bila ocijenjena kao dobar čovjek, mora se pokazati bolje od njega. Ona mora biti stabilnija, ili pouzdanija, ili vještija, ili jeftinija da bi imala iste šanse za zaposlenje”.

“In the garment trades, on the other hand, the presence of a body of the disfranchised, of the weak and young, undoubtedly contributes to the economic weakness of these trades”.

“S druge strane, u odjevnim zanatima prisutnost tijela obespravljenih, slabih i mladih nesumnjivo doprinosi ekonomskoj slabosti tih obrta”.

“The workingmen have perceived that women are in the field of industry to stay; and they see, too, that there can not be two standards of work and wages for any trade without constant menace to the higher standard”.

“Radnici su shvatili da žene moraju ostati u industriji; a također vide da ne mogu postojati dva standarda rada i nadnica ni za jednu trgovinu bez stalne prijetnje višim standardima”⁴

This position is untenable, and
there can be no pause in the
agitation for full political
power and responsibility until
these are granted to all the
women of the nation.

Florence Kelley
PICTUREQUOTES.COM

PICTUREQUOTES

Slika 8 (<http://www.picturequotes.com/this-position-is-untenable-and-there-can-be-no-pause-in-the-agitation-for-full-political-power-and-quote-542950>)

⁴ Brainyquotes citati : <https://www.brainyquote.com/authors/florence-kelley-quotes>

“Ove pozicije su neodržive, i ne mogu biti pauze u agitaciji za punu političku moć i odgovornost dok se sve ovo ne ispuni za sve žene nacije”.

Zaključak

Žene sociolozi su oblikovale i mijenjale svijet. Svijet koji vidimo i živimo danas u jednu ruku jeste zahvaljujući i sestrama osnivačicama u sociologiji koje su ostavile veliki utjecaj za buduće generacije naraštaja. Jedna od njih jeste i Florence Kelley. Značaj Florence Kelley ogleda se u činjenici da je ona posvetila svoj život socijalnim reformama. Radila je na rješavanju mnogih socijalnih problema, uključujući radnu i rasnu diskriminaciju. Pružala je ideje koje su postale zakon, te je udarila temelje na kao žena sociolog. Te ideje postale su temelji za reforme, poput okončanja dječjeg rada, ograničavanja radnog vremena, poboljšanja radnih uvjeta, ženskih prava. Znači uticala je na mnoga društvena kretanja u Sjedinjenim Državama. Gledajući njen život, razumijemo duboki utjecaj ove odlučne žene na podizanje kvaliteta života nebrojenih pojedinaca, znači postavila je temelje za buduća prava djece, žena i muškaraca.

Literatura

1. Sklar, K. (1995). *Florence Kelley and the nation's work*. New Haven: Yale University Press. Dostupno na: <https://yalebooks.yale.edu/book/9780300072853/florence-kelley-and-nations-work> [17. decembar 2020.]
2. *The Chicago Women's School of Sociology = Čikaška ženska škola sociologije*. Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfm/CWSS.html> [17. decembar 2020.]
3. Kelley, F. (2008). *Florence Kelley (1859-1932): Social reformer, child welfare advocate, socialist and pacifist. Social Welfare History Project= Socijalna reformatorica, advokatica za socijalnu skrb, socijalistkinja i pacifista : [online]*. Virginia Commonwealth University. Dostupno na: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/people/kelley-florence/> [18. decembar 2020.]
4. *Florence Kelley: A Commitment to Social Work= Florence Kelley: Posvećenost socijalnom radu [online]*. Dostupno na: <http://faculty.webster.edu/woolfm/kelley.html> [18. decembar 2020.]

5. Norwood, R. A. (2017). *Florence Kelley* [online]. SAD: National Women's History Museum. Dostupno na: <https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/florence-kelley> [18. decembar 2020.]
6. Clark, B., Foster, J. (2016). *Florence Kelley and the struggle against the degradation of life: An Introduction to a Selection from "Modern Industry"* [online]. California: Sage Publications. Vol. 19, No. 2. str. 251-263. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/26162357?seq=1> [18. decembar 2020.]

“SEKA OSNIVAČICA
MARTINEAU HARRIET”

Student:
Dženita Isaković

Sarajevo, 2020.

SADRŽAJ

Biografija	225
Godine od esencijalne važnosti za Martineau Harriet.....	226
Djela Harriet Martineau	230
Prilozi za sociologiju – Harriet Martineau	231
Zdravstveni problemi Harriet Martineau	231
Smrt Harriet Martineau	232
Zanimljivosti	233
Treba li Harriet Martineau smatrati herojem?	233
Literatura	233

Biografija

Martineau Harriet (12. juna 1802- 27. juna 1876), bio je britanski društveni teoretičar i Vigovac pisac, često se navodi kao prva žena sociolog. Martineau je napisala mnoge knjige i mnoštvo eseja iz sociološke, holicističke, religiozne, domaće i možda najkontraverznije ženske perspektive. Ona je također prevela razne radove Augusta Comtea, a zaradila je dovoljno da sama podrži upotpunosti svoje pisanje, rijetku podvig za ženu u Viktorijansko doba. Mlada princeza Victoria uživala je čitajući Martineauove publikacije te je pozvala Martineau na svoje krunisanje 1838 godine. Harriet Martineau je živjela u periodu kada je moderni intelektualni svijet tek počinjao. Bila je tipična za malu skupinu intelektualaca koja je imala želju da promijeni društvo, te stvori ravnopravniji svijet.

Harriet Martineau je bila šesto od osmero djece, rođena je u Norwichu u Engleskoj, njen otac i njena porodica su bili proizvođači tekstila. Porodica Martineau je bila porijeklom iz francuskih hugenota i ispovjedala je unitarističke stavove. Među njenim ujacima je bio kirurg Philip Meadows Martineau, dok drugi ujak joj je bio biznismen i dobročinitelj Peter Finch Martineau. U svom životu najveću podršku je imala od brata Jamesa koji je bio filozof i duhovnik u tradiciji engleskih disidenata. Svoje djetinjstvo je opisala kao teško jer je stalno bila bolesna. Dok su njena braća mogla završiti zanat odnosno ići studirati ona je sa sestrama ostajala kući, jer su je zdravstveni problemi spriječili da se posveti nečem drugom. Kasnije je išla u djevojačku školu gdje su predavali unitarni sveštenici, upravo prva svoja djela je objavljivala preko crkvenih oglasa, osvrćući se na teškoće siromašnih. Upravo iz nedostatka njege i ljubavi od strane njenih najbližih, njene ideje o domaćinstvu i "prirodnom fakultetu za domaćinstvo", kako je opisano u njenoj knjizi Domaćinsko obrazovanje su je potakle i bile od velike važnosti da krene dalje. Uprkos konzervativnom pristupu odgoja djevojčica Martineau nije bila jedina akademski obrazovana i uspješna kćerka u porodici, njena sestra Rachel vodila je vlastiti Unitar Academia s umjetnicom Hilary Bonham Cartter koja je bila jedna od njenih najznačajnijih i najuspješnijih studentica.

Martineau je u mladosti rano počela gubiti osjetilo okusa i mirisa, te je rano izgubila osjetilo sluha što je primoralo da koristi ušnu trubu . To je tek početak njenih zdravstvenih problema koji su se kasnije samo razmnožavali. Bolovi u prsima doveli su do dijagnoze tumora, Martineau je ležala nepomično, brigu o njoj su preuzele nećakinja Maria i mlađa sestra Jane. Zbog bolesti od 1886 više ne piše, ali je prije toga potpisala peticiju za žensku emancipaciju upućenu londonskom parlamentu.

Poslije toga živi još 10 godina. Umire od bronhitusa.

Godine od esencijalne važnosti za Martineau Harriet

1821. godine. Počela je anonimno pisati za Monthly Repository, unitarističko glasilo, a **1823.** objavila je pobožne vježbe i adrese, molitve i himne.

1829. godine. Porodični tekstilni posao koji je bio primarni izvor zarade naglo je zaustavljen. Martineau, tada 27-dodišnjakinja je izašla iz tradicionalnih uloga ženske korektnosti kako bi zaradila za svoju porodicu. Zajedno sa svojim ručnim radovima, počela je prodavati svoje članke u Mjesečnom repozitorijumu, dobivajući priznanja, uključujući tri esejske nagrade Udruge Unitaristi. Unitarizam je politička ideologija, odnosno orijentacija različitih dijelova ili posebnih cjelina u novu ili "višu" cjelinu, bez obzira na njihove razlike koje mogu biti političke, kulturne, etničke, religiozne... 3 eseja koja je napisala Martineau: Unitaristikoj "Knjiga Društvo za književnost" (1791), Unitaristikoj "Fond za misiju rada" (1806), "Unitarno udruženje za građanska prava" (1818 i 1819).

Redovni rad sa Repozitorijumom pomogao joj je da se uspostavi kao pouzdana i popularna slobodna spisateljica.

U Martineauovoj autobiografiji ona govori o svom uspjehu kao piscu i poslovnom neuspjehu svog oca, što je opisuje kao "jednu od najboljih stvari koje su joj se ikad desile". Njen odraz oglašava njeno iskustvo s finansijskom odgovornošću u životu dok piše "svoju fiziju književnih i ekonomskih narativa".

Njena prva naručena knjiga, "Ilustracije političke ekonomije", bila je izmišljeni vodič koji je trebao pomoći široj javnosti da shvati Adama Smitha. Ilustracije su objavljene u februaru **1832.** Ilustracije su bile njeno prvo djelo koje je dobilo zaista veliko priznanje, a njegov uspjeh služio je širenju ideja slobodnog tržišta Adama Smitha širom Britanskog Carstva. U svemu joj je pomogao njen brat James.

Naknadni radovi nudili su izmišljene vodiče o nizu političkih ekonomista poput Jamesa Milla, Benthama i Richarda, posebno formirajući njeno viđenje zakona o renti. Martineau se oslanjala na Malthusa kako bi oblikovala svoje viđenje tendencije ljudske populacije, da premaši svoja sredstva za život. Međutim, u pričama poput "Weal and Wee in Garvelock", ona je promovirala ideju kontrole stanovništva kroz ono što je Malthus nazvao "dobrovoljnim provjerama" kao što su dobrovoljna čistoća i odgođeni brakovi.

Početak **19-og stoljeća**. Većina socijalnih institucija i normi snažno je oblikovano prema spolu ili percepciji onoga što je primjereno muškarcima naspram žena. Pisanje nije bio izuzetak, nefikcionističkim radovima o socijalnim, ekonomskim i političkim pitanjima u kojima je dominiralo muško stanovništvo, dok su ograničena područja poput ljubavne fantastike i tema koje se bave kućanstvom smatrane prikladne za žene autorice. Uprkos ovim rodnim očekivanjima u književnom svijetu, Martineau je snažno izjašnjavala svoja mišljenja u svim društvenim poljima. Martineauovo često objavljivanje u Repozitorijumu upoznalo ju je sa vlč. Wiliamom Johsonom Foxom. Prvi put došavši u London 1830. pridružila se Foxovom društvenom krugu istaknutih mislilaca koji ga je upoznao i sa Erasmusom Alveyem Darwinom, starijim bratom Charlesa Darwina.

U novembru **1832**. Martineau se preselio u London. Među njenim poznanicima su bili: Henry Hallam, Harriet Taylor, Thomas Malthus, Sydney Smith, Charlotte Bronte, Charles Dickens.

Do **1834**. Martineau je bila zaokupljena svojim bratom Jamesom u serijama o političkoj ekonomiji, kao i u dodatnoj seriji ilustriranih siromašnih zakona i siromaha, i Ilustracija oporezivanja koja je trebala direktno uticati na vladinu politiku. Otprilike u isto vrijeme, ona je objavila 4 priče njima izražava podršku Vigovac Poor Zakona reforme. Ove priče izravne, lucidne, a opet s druge strane praktično djelotvorne, prikazuju karakteristike autorskog stila.

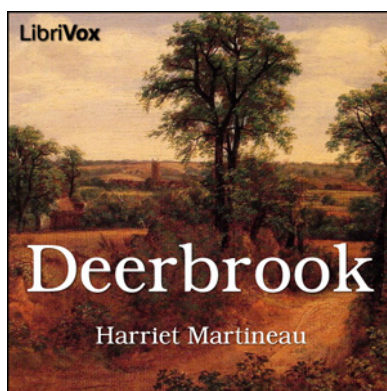
1834. godine. Nakon što je dovršila ekonomsku seriju, Harriet Martineau boravila je u drugoj posjeti SAD, gdje je posjetila mnoštvo ljudi. Njena podrška abolicionizmu tada široko nepopularna u SAD-u, izazvala je kontraverzu. Objavljivanje Ilustracije političke ekonomije Harriet Martineau, do 1834. su dosegle 10.000 u deceniji, u kojoj se prodaja od 2.000 ili 3.000 primjeraka fikcijskog djela smatrala izuzetno uspješnom.

Njen članak "Mučeničko doba SAD" (1839) U ČASOPISU Westminster Review, upoznao je engleske učitelje s borbama abolicionista

u Merici nekoliko godina nakon što je Britanija ukinula ropstvo. Značajno je da je Martineauova ranija popularizacija teorija o kontroli populacije Thomasa Malthusu pomogla uvjeriti Charlesa da čita Malthusa, što je pružilo revolucionarne ideje za njegovu novonastalu teoriju evolucije.

Martineau je napisala Deerbrook, trotomni roman objavljen je nakon njenih američkih knjiga.

Prikazala je neuspjelu ljubavnu vezu između liječnika i njegove šogorice. Smatran je njenim najuspješnijim romanom.

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-NC-ND

Najznačajniji roman Harriet Martineau. Deerbrook se može smatrati jednim od prvih viktorijanskih romana engleskog domaćeg života.

Također, djelo koje je napisala jeste The Hour and the Man: An Historian Romance 1839. trotomni roman o vođi robova Toussant L' Ouverture, koji je imao veliki doprinos u sticanju neovisnosti ostrvske države 1804. Prilikom posjete kontinentalnoj Evropi, Martineau je dijagnosticiran tumor na materici. Nekoliko puta je posjetila šogora Thomasa Michaela Greenhova, koji je bio proslavljeni liječnik u New Castle-u, pokušavajući od njega tražiti pomoć.

1840. boravila je u pansionu gospođe Holiday, Front Street koji je danas nazvan "Martineau Guest House" u njenu čast.

Martineau je tokom bolesti objavila i napisala mnoštvo djela i knjiga.

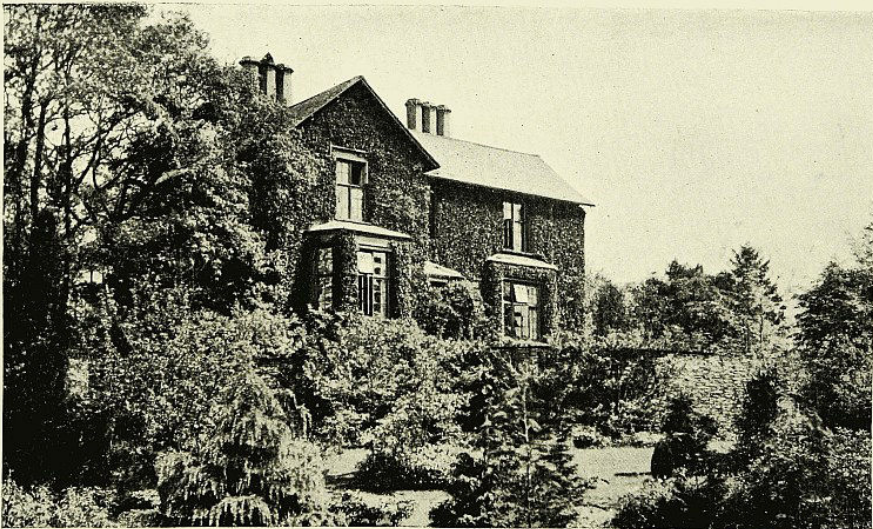
1841. objavila je seriju od četiri romana za djecu, *The Play fellow*, koja se sastoji od “Naseljenika kod kuće”, “Seljaka i princa”, “Podvizi na Fiordu” i “Crofton boys”.

Život u bolesničkoj sobi smatra se jedim od Martineauovih najvećih djela. Ova serija eseja prihvatila je tradicionalno ženstvo, i Martineuova ga je posvetila Elizabeth Barret, jer je to bio “izljev osjećaja za idealizirani ženski alter ego, kako profesionalni pisac tako i profesionalni invalid i potpuno za razliku od žena iz vlastite porodice”. Ova knjiga je bila Martineuovo proglašenje neovisnosti.

U isto vrijeme Martineau je okrenula tradicionalni odnos pacijent – liječnik uspostavljanjem kontrole nad svojim prostorom čak i u bolesti. Britanski i strani medicinski pregledi odbacili su Harrietov članak na istoj osnovi kao i kritičari, smatrali su da bolesna osoba ne može napisati zdravo djelo.

Ali to je nije ponukalo da **1844.** godine objavi “Autobiografsko razmišljanje o invalidizmu”.

1845. napustila je Tynemouth za Ambleside u Lake Districtu, gdje je sama dizajnirala i nadgledala za izgradnju kuće nazvane *The Knoll*, Ambleside gdje je provela veći dio života.

THE KNOLL, AMBLESIDE.
The Home of Harriet Martineau (1835-1876).

Photo by Herbert Bell, Ambleside.

<https://voxfeminae.net/strasne-zene/harriet-martineau-olovkom-protiv-sivace-igle/>

Djela Harriet Martineau

Knjige i brošure:

Pobožne vježbe i adrese, Molitve i himne,

Princip i praksa 1823,

Ilustracije političke ekonomije 1832-1833

u Americi 1827, 3 toma,

Retrospektiva američkih putovanja 1837, 18 tomova, 1838.

Moja sluga Rachel, 1838.

Kako promatrati moral i manire, 1838.

Mučeničko doba Sjedinjenih Država, 1839.

Deerbrook, 1839.

Naseljenici kod kuće, 1841.

Seljak i princ, 1841.

Podvizi na Fiordu, 1841.

Crofton Boys, 1841.

Billow and the Rock, 1846.

Pisma o zakonima čovjekove prirode i razvoja. Atkinson, HG i Martineau, H. 1851

Comte, A; Martineau, H. (tr.); Pozitivna filozofija Augustea Comtea, 2 toma, 1853

The Crofton Boys. Priča, 1841.

Istočni život. Sadašnjost i prošlost, 3 toma, 1848.

Sat i čovjek, 1856.

Autobiografija Harriet Martineau, 1855.

Novine i periodika

The Liberty Bell, 1839. – 1858.

Londonske dnevne vijesti, 1852. – 1866.

Gledalac, 1858.

Nacionalni standard protiv ropstva, 1859. – 1862.

Jednom sedmično, 1861-1862

Članci u časopisu

Tumačenje podjele, 1854-1857

U predvečerje rata, 1858-1860

Rat i obnova, 1862-1864

Auguste Comte je skovao ime sociologija i objavio nestalo izlaganje pod naslovom *Cours de Philosophie Positive* 1839. Martineau je poduzeo prijevod koji je objavljen u 2 toma: *Pozitivna filozofija A. Comtea* (slobodno prevedena sažeta od Martineaua).

U knjizi "Kako promatrati moral i manire" Martineau je pružio prvu poznatu sistematsku i metodološku raspravu u sociologiji. To je teoretski, sofisticirani, ali i praktični vodič za sociološko promatranje. Iznijela je studije glavnih društvenih institucija, uključujući religiju, obrazovanje, umjetnost, popularnu kulturu, zatvore, vlada, i filantropija. Tematska studija Martineauova opsežnog korpusa pruža bogatstvo neiskorištenih mogućnosti za moderne sociologe.

Prilozi za sociologiju – Harriet Martineau

Martineauov ključni doprinos na polju sociologije bila je njena tvrdnja da se prilikom proučavanja društva mora usredotočiti na njegove sve aspekte. Naglasila je važnost ispitivanja političkih, vjerskih i socijalnih institucija. Proučavajući društvo na ovaj način, smatrala je, moglo bi se zaključiti zašto postoji nejednakost, posebno ona s kojom se suočavaju djevojke i žene. U svojim je spisima donijela ranu feminističku perspektivu koja će se bavi pitanjima kao što su rasni odnosi, vjerski život, brak, djeca.

Njena socijalno teorijska perspektiva je bila često usredotočena na moralni stav pučanstva i na to kako je odgovarao ili nije odgovarao socijalnim, ekonomskim ili političkim odnosima svoga društva. Martineau je napredak u društvu mjerio prema tri standarda: statusu onih koji imaju najmanje moći u društvu, popularnim pogledima na svijet, na vlast i autonomiju i pristupu resursima koji omogućavaju ostvarivanje autonomije i moralnog djelovanja.

Zdravstveni problemi Harriet Martineau

Martineau je vjerovala da je iskusila psihosomatske probleme i simptome, a kasnije ima koristi od mesmerizma, ovo medicinsko vjerovanje vremena povezivalo je maternicu s osjećajima i historijom. Imala je simptome histerije zbog gubitka okusa i mirisa. Martineau je također, bolovala i od srčane bolesti, od bronhitisa pod kojeg je i umrla. Ali to je nije omelo da svoj politički aktivizam i dalje razvija, podržala je Zakon o imovini udatih žena i potpisala peticiju za istu koju je organizirala Barbara Bodichon.

Također, se zalagala za licenciranu prostituciju i zakone koji se obraćaju kupcima, a ne ženama.

Smrt Harriet Martineau

Harriet Martineau umrla je od bronhitisa u “The Knoll-u” 27. juna 1876. Pokopana je zajedno sa majkom na groblju Key Hill Hockley, Birmingham. Veliki broj pisama H.Martineau je sačuvan u posebnim kolekcijama Univerziteta u Birminghamu. Njemo ime je navedeno na istočnoj strani Reformerskog memorijala na groblju Kensal Green u Londonu.

1877. Objavljena je njena autobiografija Anthony Giddens i Simon Griff tvrde da je Martineauova zanemarena utemeljiteljica sociologije i da je dan danas vrlo važna. Učila je da proučavanje društva vrlo važno, te da treba uključiti sve političke, vjerske i socijalne institucije. Bila je prvi sociolog koji je proučavao pitanja braka, djece, vjerskog života i rasnih odnosa.

Autobiografija je bila vrlo kritična za mnoge njene suverenike, iako je dobar broj njih umro između sastava knjige i publikacije. George Eliot opisuje Martineuovo prosudbe ljudi u knjizi kao “bezrazložnu nepristojnost“. Knjiga se obratila djetinjstvu, koje je doživljavala kao hladno zbog udaljenosti svoje majke.

Spomen obilježje od Harriet Martineau

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-SA

Zanimljivosti

- Harriet Martineau je imala intoleranciju na mlijeko,
- Obožavala je jarke boje,
- Nadarena muzičarka,
- Voljela aritmetiku,
- Bila je nesretno dijete, ostala rano bez djece,
- Nije imala njuh, sluha,
- Uživala neprestano u teleskopu,
- Bila aktivna u svim poljima,

Treba li Harriet Martineau smatrati herojem?

Argumenti za:

*Harriet Martineau je radila uprkos lošem zdravlju i bolovima,

*nije dopustila da joj invalidnost smeta u kompaniji,

*odlučila zaraditi za život, u vrijeme kad su žene trebale biti ovisne

o drugima,

*nije se bojala izraziti svoja osjećanja

Argumenti protiv:

*nije imala pravu empatiju prema najsiromašnijim ljudima,

*bila samovoljna i tvrdoglava.

Literatura

1. Michael R. Hill – Harriet Martineau (1802- 1876)
2. Žene u sociologiji, biobibliografska knjiga izvora, editorica: Mary Jo Deegan, Greenwood Press, New York, Westport, Connecticut, London (1990). sa eng. Prevela prof. dr. Lejla Mušić
3. https://bs.wikipedia.org/wiki/Harriet_Martineau
4. <https://www.britannica.com/biography/Harriet-Martineau>
5. <https://journals.openedition.org/cve/520>
6. <http://historysheroes.e2bn.org/hero/whowerethey/4286>

MARION TALBOT

Studentica:
Naida Štaljo

Sarajevo, Decembar 2020.

SADRŽAJ

BIOGRAFIJA	237
Čikaška škola	238
Dekanstvo	242
Akadska karijera	243
Kasniji život i nasljeđe	245
Njeni spisi/radovi	246
Literatura	247

Biografija

Marion Talbot je rođena 31. jula 1858. godine a umrla je 20. oktobra 1948 godine. Ona je bila dekanesa žena na Univerzitetu u Čikagu od 1895.godine do 1925. godine i utjecajna vođa u visokom obrazovanju žena u Sjedinjenim Državama početkom 20-tog stoljeća. Godine 1882., dok je još bila studentica, s mentoricom Ellen Swallow Richards osnovala je Američko udruženje univerzitetskih žena. Tokom svoje duge karijere na Univerzitetu u Chicagu, Talbot se žilavo i često uspješno borila kako bi poboljšala podršku studenticama i profesorima i zalagala se protiv napora da ograniči jednak pristup obrazovnim mogućnostima. Talbot je rođena u Thunu u Švicarskoj. Njena majka Israel Talbot je bila dekanica Medicinskog fakulteta Univerziteta u Bostonu. Njena majka bila je aktivistkinja i bivša učiteljica. Oskudica pripremnih prilika za kćeri na fakultetu dovela ju je do rada na osnivanju Bostonske latino akademije, prve pripreme akademije za ženske koledže u Sjedinjenim Državama. Sama Talbot, međutim, bila je najstarija i nije imala koristi od tog napora. Pohađala je školu Chapel Hill – Chauncy Hall School u blizini Bostona, a potom je pohađala Bostonski univerzitet, gdje je njezina majka morala naporno raditi kako bi osigurala svoj prijem. Dodatno je stekla zvanje na MIT-u, gdje je studirala kod domaće naučne pionirke Ellen Swallow Richards, koja je tamo osnovala vlastiti laboratorij. Talbot je isprva napustila zbog loših uslova za žene na MIT-u, ali je diplomu stekla 1888. godine. Godine 1882., ona i Richards zajedno su osnovali Udruženje kolegijalnih bivših studenata, koje je 1921. postalo Američko udruženje univerzitetskih žena. Bila je tajnica udruženja od njegovog osnivanja do 1895 godine, i predsjednica od 1895 godine do 1897 godine. Zajedno s dr. Lois Kimball Mathews Rosenberry, koautor je istorije Udruženja "Istorija američkog udruženja univerzitetskih žena, 1881-1931". Od 1890. godine do 1892. godine, Talbot je predavala domaće nauke na Wellesley Collegeu.

Godine 1892. zauzela je mjesto docenta na Odsjeku za društvene nauke i antropologiju na novostvorenom Univerzitetu u Čikagu. Također je preuzela odgovornost za obrazovanje dodiplomskih žena, kao asistentica Alice Freeman Palmer, dekanica diplomiranih žena. Palmer je ustupio dekanat Talbotu 1895. godine, jer je Palmerov položaj bio uglavnom ceremonijala. Talbot se često smatrala prvim ženskim dekanom. Dekan američkog univerziteta, profesor administracije domaćinstva i socijalni reformator koji je osnovao Američko udruženje univerzitetskih žena. Najstarije od šestoro djece (od kojih je dvoje umrlo u djetinjstvu), Marion Talbot rođena je u Thunu u Švicarskoj 1858. godine, dok su njezini roditelji putovali Europom. Njezin otac Israel Talbot bio je praktičar homeopatske medicine i prvi dekan Medicinske škole Univerziteta u Bostonu. Njena majka Emily Talbot bila je reformator obrazovanja, polaznica fakultetskih pripremnih kurseva za žene koje su pomogle u osnivanju Latinske škole za djevojke u Bostonu. Marion je odrasla u Bostonu u atmosferi dobrih djela i socijalnih reformi. Budući da mladim ženama javno srednjoškolsko obrazovanje za pripremu na fakultetu nije bilo lako dostupno, Marion se školovala privatno u školi Chauncy Hall i u ženskoj gimnaziji. Putovala je u inostranstvo da bi studirala jezike, a privatno su je podučavali na grčkom i latinskom. Uvjetno primljena na Univerzitet u Bostonu, stekla je diplomu umjetnosti 1880. Nakon fakulteta Talbot je putovala i zainteresirala se za novoosnovano područje, primijenjenu nauku o sanitaciji.

“Tokom ovog perioda, Talbot, njezina majka Emily, Richards, Alice Freeman Palmer i druge žene zainteresirane za obrazovanje žena, organizovale su Udruženje kolegijalnih bivših studenata da ujedine žene raseljene širom zemlje, da uspostave standarde za napredno obrazovanje žena i da obezbede stipendije za žene postdiplomske studente. Talbot je bila prvi sekretar organizacije, a kasnije i predsjednik od 1895. do 1897. Ova organizacija je na kraju postala Američko udruženje univerzitetskih žena.” (preuzeto sa: https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Talbot, dana 22.12.2020)

Slika 1: preuzeta sa (<https://alchetron.com/cdn/marion-talbot-d0c7fd55-9e34-4b37-833e-c6d9b5adb5e-resize-750.jpeg>) dana 22.12.2020 godine

Čikaška škola

U osnivačkim člancima Čikaškog univerziteta nalazila se šokantna izjava za to doba: “Osigurati, pružiti i pružiti mogućnosti za sva odjeljenja visokog obrazovanja osobama oba spola pod jednakim uvjetima.” U vrijeme kada su se mnogi još uvijek rugali obrazovanju žena, univerzitet je bio čvrsto povezan od samog početka. Jedno od prvih zapošljavanja bila je Marion Talbot. Spremna za avanturu života, usmjerila je pogled na Chicago u vrijeme kada se grad još uvijek smatrao samo divljim zapadom. Talbot je na kraju postala prvi dekan žena na Univerzitetu u Čikagu, utječući na generaciju studentica. Izvorno objavljen 1936. godine, više od

Lore jedinstveni je prvi izvještaj o ranim danima univerziteta, koji bilježi uzbuđenje i muke života na akademskim granicama. Talbot dijeli tračeve iz fakulteta, prenosi studentske ludorije u studentskim domovima i priča priče iz dnevnih soba Hyde Parka.

To je također fascinantan pogled na život žene s koledža s početka dvadesetog stoljeća, sa skandalima zbog neprimjerenih pozivnica za zabave i podzemnih sestristava, peticijama koje pozivaju na više ženskih profesora i kampanjama da studenti budu poznati kao "univerzitetske žene" umjesto "studentice." S Talbotovom kao našim vodičem, vraćamo se u izgubljeni svijet u kojem je jednostavno biti žena pionir i u kojem su se uspostavljali temelji modernog iskustva nižeg nivoa.

"Za čikaško sveučilište bilo je karakteristično da ga ne vežu akademske tradicije iz prošlosti. Nijedan drugi fakultet ili univerzitet nisu se odvažili daleko od utabane staze u domaćoj ekonomiji. Kuhanje i šivenje i dalje su im predstavljali osnovne interese kuće. Zadovoljstvo je zabilježiti da je Univerzitet u Čikagu prva institucija koja je ponudila kursevi koji su prepoznali da su velike promjene u industriji i političkoj i društvenoj organizaciji zahtijevale odgovarajuće promjene u osposobljavanju za porodični život. Dom je brzo postajao konzumirajući, a ne proizvodni centar. To je zahtijevalo manje proučavanja metoda domaće proizvodnje, a više proučavanje onih industrijskih i državnih institucija kroz čiju agenciju je domaćinstvu omogućeno da se efikasnije brine za svoju porodicu i domaćinstvo. Dr. Breckinridge je ponudio kurseve iz "Organizacije maloprodajnog tržišta"; "Životni standardi"; "Potrošnja bogatstva"; "Odnosi između domaćinstva i javnosti", kako ih predstavljaju savezne, državne i opštinske vlasti; "Standardi brige o deci"; "Pravni i ekonomski položaj žena"; "Briga o porodicama u nevolji"; dok sam ponudila "Kuću kao faktor zdravlja"; zajedno sa kursevima o socijalnim, ekonomskim, higijenskim i pravnim aspektima dijetetike i upravljanja modernim domaćinstvom." (preuzeto sa: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Rev_za_soc_1983_13_1_4_Popovski%20(2).pdf) dana 22.12.2020 godine)

Kada je Univerzitet osnovao Školu za obrazovanje, čiji je sastavni dio bio Čikaški institut, gospođa Norton nastavila je predavati pod opštim pojmom kućne ekonomije i ponudila tečajeve 1901 godine. Početkom 1902. godine, predala je predsjedniku Harperu plan za odjel za tehnologiju domaćinstva, odabравši termin po analogiji odjeljenja u drugim oblastima. Predložila je povećano osoblje instruktora, laboratorijske prostorije, povećanu opremu, vježbaonicu, stipendiju i stipendije, a možda i časopis.

Predsjednik Harper izjavio je da misli da je "plan snažan", ali morao je biti napravljen kompromis na terenu da nema dodatnih sredstava. Uvodna riječ glasila je:

“Univerzitet u Čikagu nudi posebne kurseve koji se bave problemima kuće i domaćinstva. Uputa ima za cilj da muškarcima i ženama, kao sredstvu liberalne kulture, pruži opći pogled na mjesto domaćinstva u društvu, da obuče muškarce i žene za racionalno i naučno upravljanje domom kao društvenom jedinicom i da pripremiti nastavnike. Daju se osnovni kursevi iz fizike, hemije, fiziologije, bakteriologije, političke ekonomije i proučavanja društva.” (preuzeto sa: https://www.lib.uchicago.edu/projects/centcat/fac/facch05_01.html, dana 22.12.2020 godine)

U jednom od tekstova Talbot kaže:

“Uuslijedio je spisak kurseva koje smo nudili docent Norton, izv. Profesor E. O. Jordan, docent Albert P. Mathews, izv. Profesor George E. Vincent, profesor Charles R. Henderson i ja. Ovaj plan se slijedio dvije godine. Godine 1904. činilo se da je zaista zrelo vrijeme za uspostavljanje novog odjela. Predsjednik Harper ovog je puta dao odobrenje. Moji kursevi su povučeni sa Odsjeka za sociologiju. Gospođica Sophonisba Preston Breckinridge, koja je upravo završila kurs na Pravnom fakultetu (prva žena koja je stekla zvanje doktora nauka) nakon što je doktorirala na političkim naukama, pokazala je veliko zanimanje za pravne i ekonomske aspekte domaćinstva. Ona i ja mislili smo da su ove teme gotovo u potpunosti zasje-nile, ako ne i zanemarile, naglasak na hrani i odjeći, iako su u promjenjivim uvjetima industrije i društva postajali sve važniji.

Kako bi pokazao promijenjeni naglasak koji je novi odjel želio staviti na studije u vezi s domom, dobio je novi naziv Odjel za administraciju domaćinstava. Gospođa Norton postala je docentom za nastavu domaće ekonomije u Obrazovnoj školi i docentom za administraciju domaćinstva na Fakultetu za umjetnost, književnost i nauku. Bila je zadužena ne samo za nastavne tečajeve već i za prehrambene proizvode koji su uključivali laboratorijsko eksperimentiranje. Doktor Breckinridge imenovan je za instruktora i ponudio je kurseve o pravnim i ekonomskim interesima kuće, dok sam ja zadržao sanitarne i socijalne aspekte. Prvi bilten je najavio kurseve odabrane od onih koji su održani u Školi Obrazovanje i odsjeci za sociologiju, kemiju, geologiju, fiziologiju i bakteriologija, kao i niz posebnih predavanja o različitim aspektima porodičnog života koje su održali neki od najuglednijih članova fakulteta. Međutim, najznačajniji dio biltena bio je uvodna izjava. Pisalo je dijelom kako slijedi:

“Studenti društvenih pokreta sa strepnjom gledaju na današnje tendencije koje muškarce sve više privlače u smjeru komercijalizma, a žene u industrijalizam na štetu doma i porodičnog života i posljedične povrede većih društvenih interesa” (preuzeto sa: <https://www-lib-uchicago-edu.ezproxy.uindy.edu/collex/exhibits/exoet/marion-talbot/>, dana 22.12.2020.godine)

Iako su u istraživačkom radu, u socijalnom aktivizmu, koji je bio značajno obilježje sociologa Čikaške sociološke škole, bili vrlo bliski, Jane Adams i značajne žene koje su je okruživale, nikad nisu stekle pozicije koje su u akademskom životu Chicaga imali muškarci. Iako je značaj djela tih žena bio takav, da su te doprinose neki teoretičari označavali čak kao Čikašku žensku školu sociologije muškarci Čikaške sociološke škole uspjeli su postići 1920. godine da se žene koje su do tada radile na odsjeku, premjeste na poseban odsjek, odsjek socijalnog rada na Universityju of Chicago, u School of Social Services and Administration. Taj je datum značio i raskid ove skupine žena sa sociologijom i njihovo posvećivanje socijalnom radu i društvenom aktivizmu.

Zbog ovakvog odnosa prema svojim ženskim kolegicama, neki su autori ustvrdili kako čikaški sociolozi, isključujući žene iz procesa akademskog razvoja, nisu imali na umu akademske kriterije, ma kako konzervativni oni mogli biti, nego su jednostavno služili interesima tadašnjeg kapitalizma.

“Unatoč protivljenju ulasku žena u akademsku zajednicu, barem na nekoj široj osnovi, mnogi pripadnici Čikaške sociološke škole, usko su surađivali s Jane Adams i drugim ženama koje su u toj školi djelovale. Među onima koji su se posebno istakli u suradnji sa Hull-House-om, educirajući stanovnike te zajednice, ili pozivajući ih na sudjelovanje u njihovim istraživanjima, bili su Mead, Park, Burgess, Faris, Henderson i Zueblin, čiji su doprinosi razvoju socijalnog rada bili nemjerljivi, ali koji su, istovremeno, u čikašku sociologiju unijeli mnoge rezultate djelovanja socijalnih radnica. Kako su akademske pozicije samih osnivača Čikaške sociološke škole bile usmjerene k povezivanju teorijskih dostignuća i u to vrijeme potrebnih socijalnih reformi, vodeći čikaški sociolozi vidjeli su u vezi između sveučilišta i prakse socijalnih radnica velike mogućnosti za razvoj socioloških istraživanja. Tako je jedan od vjerojatno najvažnijih ljudi te škole, njen osnivač Albion Small, izjavio 1923. godine kako je u sociologiji vrlo važna istraživačka infrastruktura poput operacijskih sala u medicini, jer tako studenti, sudjelujući u nekim postupcima, mogu naučiti puno više nego na samim predavanjima (Bulmer, 1984.:134).” (preuzeto sa:

Dekanstvo

Talbot je 1899. godine imenovana za dekanicu na Univerzitetu Chicagu, dajući joj odgovornost za sve studentice na univerzitetu. Radila je na podizanju dekanata kao profesije, uspostavljajući prve srednjozapadne regionalne sastanke dekana 1902 godine. Udruženje kolegijalnih bivših studenata, koje je ona osnovala, takođe je počela da organizuje redovne sastanke dekana žena 1911. godine. Osnivač Univerziteta u Chicagu William Rainey Harper bio je sumnjičav prema zajedničkom obrazovanju, iako su ga na univerzitetu nagovarali da to prihvati od početka. Otprilike na prijelazu stoljeća, univerzitetska administracija se zabrinula zbog većine studenata. Oni su insistirali na seksualno odvojenom obrazovanju na nižim koledžima, a Talbot je vodila otpor protiv toga. Zbog svoje posvećenosti održavanju jednakog pristupa univerzitetu za žene, Talbot je bila zabrinuta zbog rizika da bi kršenje pogodnosti studentica moglo dati upravi izgovor da ograniči pristup. U skladu s tim održala je stroge standarde ponašanja i razvila demokratski "kućni sistem" u kojem su žene živjele u namjenskim prebivalištima pod nadzorom fakulteta. Kućni sistem, koji je isključivao sestrinstva i tajna društva, Univerzitet je na kraju usvojio i za studente muškog pola. Talbotovo vođstvo bilo je popularno među studenticama. Godine 1902., univerzitetska publikacija izjednačila je njezinu ulogu među ženama i ulogu poznatog trenera Alonza Stagga među muškarcima. Talbotova istaknuta uloga povremeno ju je dovodila u središte javnih kontroverzi. Senzacionalni slučaj klevete protiv Talbota privukao je pozornost cijele države 1912. godine. Protjerala je studenticu Esther Mercy zbog lošeg karaktera, a Mercy je tužila za odštetu od 100 000 USD. Okružni sud je našao u korist Mercy i dosudio joj 2500 dolara, ali je odluka poništena u žalbenom postupku. Godine 1915., Talbot je javno branila akciju direktora srednje škole Wendell Phillips da dozvoli rasno integrirane društvene aktivnosti, primajući divlju poštu mržnje kao odgovor.

“U svojoj ulozi ženskog dekana, Talbot je bila odgovorna za životne uvjete studentica na univerzitetu, a to je protumačila kao misiju da promijeni konvencionalni život žena tako da uključuje i obrazovanje za ulazak u društvo. Društvo je definirala kao društvene obaveze koje su žene preuzele kao i svijet u cjelini, gdje će obrazovane žene sudjelovati u njegovom

poboljšanju. Talbot je razvila sistem spavaonica organizovanih kao ženski klubovi. Imali su direktora, ugostiteljski program, bili su samoupravni i ugledali se na atrakcije privatne kuće. Da bi podržala ove spavaonice, Talbot je 1901. godine organizirala Ženski savez i klub sa objektima za vježbanje žena. Promovirajući životne uslove za žene sa univerziteta i prigovarajući akademskoj diskriminaciji na osnovu spola, čvrsto se protivila osnivanju nacionalnih sestinstava na Univerzitetu u Čikagu.” (preuzeto sa: <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/talbot-marion-1858-1948>, dana 22.12.2020. godine)

Talbot je takođe predavala na Odsjeku za društvene nauke i antropologiju počevši od akademske 1892-93; njeno uzdizanje u redovnog profesora dogodilo se desetljeće kasnije uspostavljanjem Odjela za upravu domaćinstava. Bila je direktorica Američkog udruženja univerzitetskih žena i autorka brojnih publikacija, uključujući *Obrazovanje žena* (1911), *Moderno domaćinstvo* (1912) u koautorstvu sa Sophonisbom P. Breckinridge (PhD 1901, JD 1904) i *Više od toga Lore* (1936), memoari o svojoj dugoj karijeri na Univerzitetu u Čikagu.

Talbot se često šalila na račun mnogih svojih dužnosti u Chicagu. Pišući noć prije početka nastave u oktobru 1892. godine, primijetila je, "Sutra počinjem svoj posao kao draga profesorica umjesto draga čistačica!" U svoje tri decenije u Chicagu nosila je mnogo šešira: instruktora i administratora, majku u domu i domaćicu, disciplinarku i mentoricu. Nadahnuti svojim uzorom, mnogi Talbotovi rani studenti zauzeli su slične pozicije usmjeravajući obrazovanje žena na Čikagu i drugim američkim koledžima i univerzitetima.

Akadska karijera

Talbot je bila specijalista za domaće nauke i postala je šefom novostvorenog Odjeljenja za administraciju domaćinstava na Univerzitetu u Čikagu 1904. godine. Njezin asistent na odjelu bila je Sophonisba Breckinridge. Talbot je također suosnivač Američkog udruženja za kućnu ekonomiju 1908. godine. Talbot se zalagala za mnogo aktivniji i znanstveniji pristup domaćoj ekonomiji nego što je prevladavao u narednim decenijama. To je djelomice motivirala njezina zabrinutost da će polje postati ženski geto ako se ne budu poštovali standardi strogosti. Međutim, ovaj pristup je nije nadživio na Univerzitetu u Čikagu. Nakon njenog odlaska u penziju, Odjel

za administraciju domaćinstava spojen je sa odsjekom za kućnu ekonomiju u Školi za obrazovanje.

“Talbot se pridružila uredništvu Američkog časopisa za sociologiju 1895. godine. Talbotova prepiska od 1892. godine do njenog penzionisanja kao dekana žena 1925. godine osvjetljava njene različite aktivnosti kao dekana, kao šefice Zelene dvorane i kao profesorke u upravi domaćinstava. Svakodnevna pitanja poput socijalne deportacije i potreba za studentskim domom naći svoje mjesto pored širih pitanja socijalnih i profesionalnih uloga žena. Tokom svoje karijere u upravi domaćinstava, Talbot je pozvana da preporuči kvalifikovane osobe na terenu, a često su se tražila njena mišljenja u vezi s kurikulumom i drugim teorijskim i akademskim dimenzijama ovog rada.” (preuzeto sa: https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Talbot, dana 22.12.2020.godine)

Prepiska sa univerzitetskim kolegama iz društvenih nauka i aktivnosti poput predavanja o sanitaciji na Hull House-u ilustriraju Talbotovu zabrinutost da njena vlastita disciplina održava kontakt sa svojim teorijskim susjedima i istovremeno služi kao alat za promociju socijalne usluge i ženskog dostojanstva. Marion Talbot čvrsto je uvjerena u obrazovanje i ulogu žena u obrazovanju.

Slika 2: (preuzeto sa: https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Talbot#/media/File:Marion_Talbot.png, dana 22.12.2020.godine)

Jedna od samo nekoliko žena u američkoj univerzitetskoj administraciji, savjetovala je studenticama Univerziteta u Čikagu da u potpunosti iskoriste svoje akademske mogućnosti. Uvijek zabrinuta ometajućim iskušenjima života u kampusu, pozvala je žene da ograniče svoje sudjelovanje u vannastavnim aktivnostima i njeguju snažan osjećaj za kulturu. Preuzimajući novu ulogu u društvu, ženama je bilo potrebno i lično samopouzdanje i najbolje profesionalno obrazovanje. Marion Talbot očekivala je da će ih Univerzitet u Čikagu pružiti u okruženju u kojem bi mogli biti poboljšani i razvijeni. Presudno za ovo gledište bio je pristup akademskim mogućnostima. Kada se činilo da se Univerzitet odrekao svojih

ranih obećanja o jednakom obrazovanju promovišući seksualno odvojene poduke na prijelazu stoljeća, Talbot je izazvala administraciju da napusti svoj plan. Kasnije je ukazala na nejednakost prekomjerno muških imenovanja na fakultete i na preveliki fokus na muškarce na univerzitetkim događajima, rječito i precizno identificirajući problem i ne ostavljajući sumnju u rješenje. Uprkos svojoj reputaciji zagovornice žena, Talbot je tvrdila da jednakost treba značiti samo to i ništa drugo. Očekivala je ni više ni manje nego što je iko drugi dobio. Njezini kursevi administracije domaćinstva bili su posebno otvoreni i za muškarce i za žene, a kritizirala je odluke za koje smatra da su pokroviteljice bilo koje određene grupe. Marion Talbot tražila je samo da se svima daju jednake mogućnosti, što je cilj koji je energično slijedila.

Kasniji život i nasljeđe

Talbot je najavila povlačenje sa Univerziteta u Chicagu 1925. godine. Nakon odlaska u mirovinu, Talbot je putovala u Tursku od 1927. godine do 1928. godine, vršeći dužnost predsjednika Carigradskog ženskog koledža, vraćajući se u službu punog predsjednika od 1931. godine., do 1932. godine. U penziji, Talbot je i dalje aktivno radila na poslovima univerziteta. Godine 1944., kaznila je sveučilišnog kancelara Roberta Maynarda Hutchinsa zbog usredotočenosti na čisto novčane ciljeve, rekavši "Sjećam se i čuvam vaš poticaj da univerzitetko obrazovanje ima moć i dužnost iskoristiti um kao svoj najveći cilj." Talbot je umrla u Čikagu 1948. godine od kroničnog miokarditisa. Pokopana je na groblju Oak Woods u Chicagu.

U jednom od tekstova Talbot Marion piše:

"Budući da su se mnogi ljudi, posebno liječnici, protivili kolegijalnom osposobljavanju žena s obrazloženjem da je to fizički katastrofalno, Udruženje je kao prvu temu za istragu uzelo zdravlje žena sa fakulteta. Ubrzo nakon toga, grupa članova, uključujući Ellen H. Richards, Alice Peloubet (kasnije gospođu Norton) i ja, osnovali smo klub za sanitarnu nauku. Gospođa Richards je prirodno bila vođa i potaknula je gospođu Norton i mene da nastavimo sa svojim studijama o dobrobiti doma i domaćinstva. Nastavila sam studije na Massachusetts Institute of Technology i 1888. stekla zvanje S.B. 1889. godine zamoljena sam da držim seriju predavanja o sanitarijama studentima u sjemeništu Lasell. Zanimljivo je primijetiti da sam im skrenula pažnju na novu teoriju bolesti koja je nedavno predložena i koja se zvala "teorija klica". Rekla sam studentima da to nije općeprihvaćeno, ali hoće

vrijedi dok oni primijete je li postigao bilo kakav napredak. 1890. godine, inicijativom moje bliske prijateljice Alice Freeman, sada gospođe Palmer, imenovana sam instruktorom domaće nauke na Wellesley Collegeu i dvije godine sam održavala trosatni tečaj za starije osobe koji uključuje sanitarije kuća i dijetetiku.

U međuvremenu, kao sekretar Udruženja kolegijalnih bivših studenata, kao član odbora posjetitelja Wellesley koledža, kao sekretar i kasnije predsjednik Massachusettsovog društva za univerzitetsko obrazovanje žena i kao povjerenik bivših studenata Bostonskog univerziteta, je proučavala prilično blisko razne probleme koji su uključeni u kolegijalno obrazovanje žena. Kako su se oblikovali planovi za upravljanje novim Univerzitetom u Chicagu, gospođa Palmer rekla mi je o čemu se radi i rekla da želi da pomognem u organizaciji života studentica i da budem punopravna članica Fakulteta. Kad je ponudu stigao od predsjednika Harpera, trebao je biti docent sanitarnih nauka i dekan (žena) na univerzitetskim koledžima. Trebala sam predavati predmete u kojima sam se pripremila i imala iskustva ali kako na Univerzitetu nije trebalo postojati domaći naučni odjel, moji su kursevi trebali biti uključeni u Odsjek za društvene nauke (kasnije sociologiju). Tada je uslijedilo jedno od najzadovoljnijih iskustava u mom životu, pismo dobrodošlice profesora AW Smalla, šefa odsjeka, napisano u njegovom karakterističnom srdačnom maniru i bez traga snishodljivosti ili iritacije jer je ova čudna mlada žena, sa njom, u to je vrijeme neakademski predmet bio administriran u njegovom Odjelu. Dobila sam puno priznanje, čak i kada sam imenovana za jednog od odbora urednika *Journal of Sociology*, kada je osnovan. U međuvremenu se moja prijateljica, Alice Peloubet, udala za profesora L. M. Nortona; i, nakon suprugove smrti, ostavivši je s petero male djece, započela je s podučavanjem. Naišla je na takav veliki uspjeh da je pukovnik Francis W. Parker, uz financijsku podršku i inteligentnu suradnju gospođe Emmons Blaine, 1900. napustio normalnu školu okruga Cook da bi organizirao Chicago Institute, izabrao gospođu Norton za član fakulteta. Provela je godinu dana u daljoj pripremi za ovaj poseban rad.” (peuzeto sa: https://brocku.ca/MeadProject/Talbot/Talbot_1935_08.html, dana 22.12.2020 godine)

Njeni spisi/radovi

Talbot je pisala u oba polja svog interesa, kao administrator ženskog obrazovanja i kao pionir u polju domaće nauke. Njeni radovi kombinirali su

nauku i reforme. Njezina prva objavljena studija, koautorica s Richardsom, bila je Hrana kao faktor studentskog života (1894), praktično proučavanje prehrane u ženskim spavaonicama. U časopisima *Obrazovanje žena* (1910) i *Moderno domaćinstvo* (1912), u koautorstvu s Breckinridgeom, kritizirala je obrazovanje žena u tehnološkom društvu koje se mijenja. Talbot je vjerovala da je, iako će dom uvijek biti mjesto za većinu žena da izvrše svoj utjecaj na društvo, tradicionalno domaćinstvo zastarjelo i naponi da ga se održi beskorisni. Prema Talbotovoj, moderno domaćinstvo bilo je složen entitet koji je zahtijevao vještine žene školovane u administraciji i sposobne da izvrši svoj utjecaj na dom – centralnu jedinicu društva sa ženom kao žarišnom tačkom. Pisma napisana 1892. godine živopisno bilježe rane dane Čikaškog univerziteta. Gospođica Talbot je od početka sudjelovala u pitanjima kao što su organizacija fakulteta i uspostavljanje studentskog života; njena pisma takođe bilježe stvarnost života pod prvobitno primitivnim fizičkim uslovima. Većina pisama iz ovog doba je između gospođice Talbot i njene bostonske porodice; obično su sačuvane obje strane ove prepiske. Postoje i mnoga pisma Alice Freeman Palmer koja je veći dio ove prve godine provela sa suprugom na Harvardu. Ovdje se daje slika, ne samo novog obrazovnog poduhvata u Čikagu, već i trenutnih problema uspostavljene istočne intelektualne zajednice.

Napisala je:

- Sanitarije kuća: Priručnik za domaćice (prvo izdanje u suradnji s Ellen Richards, 1887; mnoštvo naknadnih izdanja)
- Hrana kao faktor studentskog života (1894, koautorica s Ellen Richards)
- *Obrazovanje žena* (1910)
- *Moderno domaćinstvo* (1912, koautor Sophonisba Breckinridge)

Literatura

1. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/01_Knezevic_indd%20(1).pdf
2. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Rev_za_soc_1983_13_1_4_Popovski%20(1).pdf
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Marion_Talbot
4. https://www.lib.uchicago.edu/projects/centcat/fac/facch05_01.html
5. <https://www-lib-uchicago-edu.ezproxy.uindy.edu/collex/exhibits/exoet/marion-talbot/>

6. https://brocku.ca/MeadProject/Talbot/Talbot_1935_08.html
7. <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/talbot-marion-1858-1948>

HANNAH ARENDT

Studentica:
Nejra Salihović

Sarajevo, decembar, 2020.godina

SADRŽAJ

Uvod	251
Život Hannah Arendt	251
Temeljna misao Hannah Arendt	253
Zaključno razmatranje	255
Literatura	257

Uvod

Hannah Arendt je filozofkinja i politologinja koja se borila protiv raznih oblika diskriminacije. Kao jako uspješna žena, svojim djelima je doprinijela razvoju Frankfurtske škole. Nažalost, jako malo se susrećemo sa njenim imenom kada slušamo o svemu ovome i donekle možemo da kažemo da je njena borba i da su njena dostignuća slabo promovirana. Kao jako uspješna filozofkinja i politologinja, kritičarka, zaslužila je visoko mjesto u ovim sferama i zaslužuje da se mnogo više spominje nego što to usitinu jeste. Akcenat se stavlja na druge filozofe, mahom pretežno muškarce, dok žene poput Hannah Arendt bivaju gurnute u stranu. Ovim radom želim da se posvetim njenom životu i njenom utjecaju u ovom društvu, njenim djelima koja su iznimna i da podsjetim i mnoge druge na njen veliki značaj u društvu.

Život Hannah Arendt

“Hannah Arendt rođena je 14.10.1906. godine u gradu Linden koji je sada dio Hanovera. Odrasla je u Königsbergu i Berlinu u jevrejskoj građanskoj obitelji. Od 1924. do 1929. godine studira filozofiju, teologiju i grčki jezik kod Martina Heideggera i Rudolfa Butmanna, kod Edmunda Husserla u Freiburgu i kod Karla Jaspersa u Heidelbergu. 1928. godine, disertaciju o pojmu ljubavi kod Augustina, brani kod Karla Jaspersa. Suradnju s Heideggerom prekida do 1945. godine, kada obnavljaju osobne kontakte i prepisku. No, unatoč političkoj i teorijskoj udaljenosti od Heideggera, Arendt je čitavog života pomagala u širenju njegovog djela. S Karlom Jaspersom ostaje u prijateljskim odnosima do kraja života. Upravo zahvaljujući njoj, Jaspersova djela, kao i djela Waltera Benjamina te Hermanna Brocha, postaju bliži anglosaksonskoj javnosti. Nakon disertacije o pojmu ljubavi kod Augustina, Arendt piše studiju o berlinskoj Jevrejki koja je u vrijeme prve građanske emancipacije Jevreja i mnogo prije ženske emancipacije imala vrlo utjecajan salon. Riječ je bila o Rahel Varnhagen (1771.-1833.)” (Kuliš, 2012:4)

“Hannah Arendt je bila dva puta u braku. Prvi put s filozofom Güntherom Sternom, kasnije poznat kao Günther Anders, od kojeg se rastala 1937. godine. Nakon njega udala se za njemačkog ljevičarskog (samoukog) intelektualca Heinricha Blucheja, kojeg je upoznala 1936. godine i s kojim je ostala do kraja života. 1941. Arendt emigrira u SAD sa svojim mužem i majkom uz pomoć američkog diplomata Hiram Bingham IV. i Varian Fry. Dolaskom u SAD Arendt postaje aktivna u Njemačko-jevrejskoj zajednici u New Yorku. Stiče publicistički i znanstveni

ugled. Od 1963. godine predaje na Sveučilištu Chicago, a od 1967. godine pa do smrti radi kao profesorica na New School for Social Research u New Yorku.” (Kuliš, 2012:4)

“Njeno prvo veliko djelo, tri toma Izvora totalitarizma (1951.), govori o savremenom svijetu, obuhvata analizu i usporedbe različitih totalitarnih sistema, naglašavajući nove elemente razlikovanja diktature i zločinačkih vladavina ranijih perioda. Nakon Izvora totalitarizma, slijede djela Vita activa (1958.), Adolf Eichmann Trial (1963.), On Revolution (1963.), Men in 5 Dark Times (1968.), On Violence Essay (1970.) te The Life of the Mind koja je izdana nakon njene smrti. 1975. godine je umrla od srčanog udara u šezdeset i devetoj godini života u New Yorku, u trenutku kada je započela pisanje posljednjeg poglavlja obimnog studija “Life of Mind” (Život duha).” (Kuliš, 2012:4)

“Hannah Arendt je još bila poznata i po tome što je bila uticajna u Frankfurtskoj školi. Eseji koji su objavljeni na engleskom 1968. u zbirci “*Illuminations*” imali su predgovor napisan od strane Hannah Arendt. Institut za društvena istraživanja, poznat kao *Frankfurtska škola*. Otvoren je u Frankfurtu, u Njemačkoj, 1924. godine kao neomarksistički centar posvećen ispitivanju i kritici savremenog kapitalističkog društva. Od 1930. Do 1958. godine direktor instituta je bio Max Horkheimer. Bio je na čelu instituta i tokom izgnanstva u Sjedinjenim Državama koje je počelo 1943. godina i trajalo je do ranih pedesetih godina.” (Freeman, 2017)

“Vodeći mislioci Frankfurtske škole bili su Horkheimer, filozofi Theodor Adorno i Herbert Marcuse, te psihoanalitičar Erich Fromm. Književni kritičar i filozof Walter Benjamin, mada zvanično nije bio član instituta ali je bio povezan sa njima i izvršio je snažan uticaj na njihovo mišljenje. Svi ovi mislioci, osim Fromma, bili su djeca uspješnih jevrejskih biznismena. Oni su odbacili materijalni uspjeh svojih očeva ali su istovremeno imali korist od njega. Grand hotel Ambis Sturta Jefferies, uglednog britanskog novinara i kritičara u oblasti kulture, je zanimljiva i pristupačno ispričana historija o životu i glavnim idejama vodećih mislilaca Frankfurtske škole. U završnom poglavlju se govori u kretanju škole od marksizma ka lijevom demokratskom liberalizmu pod uticajem Jürgena Habermasa. Frankfurtska škola je bila usredsređena na pitanje zašto se radničke klase nisu priklonile komunizmu. Korištenjem Freudove psihoanalitičke teorije dobijaju objašnjenje zašto je radničke klase zahvatio kapitalistički knzumerizam i zašto ih je privukao nacizam.” (Freeman, 2017)

Temeljna misao Hannah Arendt

Hannah Arendt se kroz život susretala sa mnogo ljudi koji su je smatrali jako komunikativnom, pristojnom i pristupačnom osobom. Međutim, s obzirom na sve što je prošla u svom životu, njena otvorenost i priča o vlastitom životu se nije širila na veliki broj ljudi. Njeno najveće povjerenje je imala Rahel Varnhagen, te se samo njoj mogla povjeriti (Šimunković, n.d.). U svom djelu, koji je bio vezan za život mlade Židovke Rahel Varnhagen iz doba romantike, opisuje kroz šta prolazi. Analizirajući knjigu, može se reći da je Hannah bila izrevoltirana pristupom ljudi prema Židovima. Nivo diskriminacije kroz koji je Rahel prolazila kao Židovka je strašno visok. Njen život nije mogao normalno da se odvija zbog baš te diskriminacije, nije mogla da radi, nije mogla da se uda. Jedini način na koji bi mogla da uspije, a da bude prihvaćena od strane društva jeste odricanje svog porijekla i prihvatanje nečeg u čemu se ne pronalazi. Druga opcija, koju je upravo Hannah predlagala, jeste marginalizirana egzistencija. Ono što je Hannah drugom opcijom predlagala jeste ponosan život Židovke koja se neće odreći svog porijekla i koja će oko sebe širiti ljubav (Šimunković, n.d.).

S tim da je ovo bilo djelo iz njene mladosti, mislim da je u velikoj mjeri utjecalo na njeno razmišljanje i daljni rad. Nakon ovog djela počinje da piše o totalitarnim društvima i režimima, a njeni radovi koji se nisu ticali samo filozofije već i politologije, doticali su se i nacionalsocijalizma. Za primjere totalitaritarnih režima nije uzimala samo Hitlera, osvrtna se i na Staljina kao totalitarinog vođu (Šimunković, n.d.). Njena djela koja su se vezala za totalitarizam su bila kritička djela. Mračno doba, ljudi koji se vode smrtonosnim ideologijama, ljudi koji stvaraju nejednakost na rasnom, klasnom, vjerskom, etničkom i rodnom osnovu, sve je to ono na šta je Hannah Arendt htjela da skrene pažnju i da približi stvarnu sliku široj masi.

Pored totalitarizma, a u sklopu politologije, pisala je i o imperijalizmu o kojem je mislila da je još jedan diskriminatorni oblik vladavine sa istaknutim rasizmom i nacizmom koji, koristeći se imeprijalizmom, doseže ekstremizam (Šimunković, n.d.). Osnovna karakteristika društvene podjele, unutar imperijalizma, jeste vladavina elita i elitna rasa. Hannah je opisivala imeprijalizam kao vladavinu elite koja je sebe smatrala kao jedinu sposobnu i moćnu rasu da vlada. Oni koji nisu bili pripadnici te iste elitne rase bili su ograničavani ili potpuno isključeni kada je riječ o sudjelovanju u vlasti. Sva zlodjela koja su počinjena sa ljudske strane, Hannah pripisuje zlu

koje je predstavljala kao moć da preokrene čovjekovo mišljenje i djelovanje u društvu. Savjest je ključna u borbi protiv zla ali shodno onome čemu je i sama svjedočila, zaključuje da je savjest u većinskom broju slučajeva bila odsutna (Šimunković, n.d.).

Unutar svojih političkih djela, najveću važnost pridaje pojmu slobode. Pod pojmom slobode se podrazumijeva unutrašnja sloboda čovjeka a Hannah Arendt takvu definiciju slobode odbija iz razloga što smatra da je sloboda postojala samo unutar članova organizovane političke zajednice (Sertić, 2012). Pojam slobode, prema Arendt, svoje izvorište ima u politici a ne u ljudskoj volji (Sertić, 2012). Objašnjavajući pojam slobode prema Hannah Arendt, potrebno je osvrnuti se na "Vita activa" i "Vita contemplativa". Arendt navodi da je prvenstveno nastala vita activa i onda se odnosila na bios politikos i ovaj način života bio je predodređen samo za slobodne ljude koji su vodili lagodan život. Svi oni čiji su životi bili podložni nužnosti, bili su izvan bios politikosa. Onog trenutka kada je vita activa bila obuhvaćena nužnosti, ona je izgubila prvobitni politički smisao. Tog trenutka se formirala vita contemplativa, kao utočište slobodi (Sertić, 2012). Vita contemplativa predstavlja život posvećen promatranju istine (Sertić, 2012). S obzirom da je vita contemplativa bila nastavak vitae activae, sloboda unutar ovog oblika je data isključivo filozofima koji su bili upravitelji društva i djelovali su kroz politiku.

Ono što je bilo zajedničko i kod vitae activae i kod vitae contemplativae jeste želja za besmrtnošću. Onog trenutka kada se obznanila istina da je besmrtnost na ovom svijetu samo fikcija, stvari su se drastično promijenile. Sve dok su bios politikos i bios theoretikos bili na snazi, postojala je hijerarhija u kojoj je Arendt nalazila najveći problem ograničavanja slobode. Postojanjem hijerarhije, sloboda se davala samo onima koji su na najvišim pozicijama, a oni koje ta pozicija nije zadesila, ostajali su bez iste.

Dotičući se slobode, potrebno je i pomenuti na koji je način Arendt gledala na modernost. Modernost je, prema Arendt, bila izražena kroz zabrane ili potpuno ukidanje govora i akcija iz javne sfere, a sve u korist privatne političke sfere i ekonomskih interesa (Passerin d'Entreves, 2019). Modernost je trebala da predstavlja masovno društvo i nastanak jasne razlike između javnog i privatnog te da obezbjedi javno mišljenje. Ono što je za Hannah Arendt bila mrašna strana modernosti jeste to što je ona nju posmatrala kroz prizmu staljinizma i nacizma. Modernost kao takva predstavlja period kada prošlost ne donosi nikakve sigurne promjene sa sobom i gdje pojedinci gube svoje tradicionalne norme i vrijednosti. Gubeći svoje

tradicionalne norme i vrijednosti, ljudi su prinukani da za sebe traže novo mjesto gdje će se uklopiti i obitavati.

Zaključno razmatranje

Ono čemu se Hannah Arendt najviše posvećuje u svojim knjigama jeste utjecaj totalitarizma, šteta koju je on izazvao, te odgovornost koju je potrebno preuzeti. Njena snaga i posvećenost tome je nešto što je neizmjerljivo nadahnjujuće. Uprkos svim lošim događajima ona ostaje jaka i nastavlja pisati, boriti se protiv istog te kritički se osvrće na sva neispravna uvjerenja glede istog. Ono što mi je najviše privuklo pažnju jeste njeno djelo o odgovornosti, odnosno krivici. Prema tvrdnjama Hannah Arendt, dolazi se do zaključka da će problem zla biti osnovno pitanje poslijeratnog itnelektualnog života. Proučavajući ovo djelo, mora se spomenuti i Jaspers koji je bio uskih gledišta sa Hannah Arendt. Njegova tvrdnja je da krivična odgovornost predstavlja rezultat kršenja zakona koje pojedinac sprovodi. On odgovornost veže sa moralnom krivicom i savjesti. Smatra da, u slučajima političke krivice, pobjednik presuđuje kao i da o metafizičkoj krivici sudi Bog. Što se tiče Hannah Arendt, ona piše da nakon pada totalitarnog režima ljudi shvataju ideju čovječanstva i da ona implicira obavezu opšte odgovornosti koju niko ne želi preuzeti. Ideja čovječanstva nosi ogromnu konsekvencu te čovjek mora preuzeti odgovornost. Kolektivna krivica je još jedna tema koju je ona obrađivala i unutar te teme su njene tvrdnje bile da su nacisti željeli da sve njemce poistovjete sa sobom i da tako, na neki način, prikriju istinite krivce. U takvom slučaju bi bilo skoro nemoguće izdvojiti krivce, što ujedno povećava vjerovatnoću da članovi nacističkog pokreta opstanu. Također izlaže i da je nacistička strategija bila povući sve za sobom u ponor, onog trenutka kada su shvatili da je poraz neizbježan, te da je to bio način na koji bi se osigurao opstanak nacističke ideologije. Imajući ove informacije u vidu, dolazim do shvatanja kompleksnosti njenog razmatranja svih navedenih segmenata. Na prvi pogled, izgleda kao zamršeni klupko koji je nemoguće otpetljati bez kidanja osnovnih stavki. Smatram da njeno tumačenje ima smisla. Shodno tome šta su nacisti počinili Jevrejima, dolazim do zaključka da im ljudski život ne predstavlja mnogo te da je, u suštini, jedino bitna ideologija kojom se vode. Za mene su nacisti bili ljudi koji nisu birali sredstvo da bi došli do cilja, samim tim zaključujem da im ni životi njemaca nisu ništa vrjedniji, kada trebaju spasiti ideologiju kojom se slijepo vode. Prvobitni cilj je bio ostvariti tu

ideologiju, dati život za oživljavanje i opstanak iste, ako su spremni dati i svoj život, dolazim do pitanja: “a zašto bi onda marili za tuđi?”. Sve to me dovodi do zaključka da su bili toliko zatrovani harizmatičkom vlasti Adolfa Hitlera, da nisu bili u stanju razmišljati racionalno. Ograničenih dotoka informacija ne postaju ništa do ljudskih mašina predviđenih za izvršavanje nemorlanih i gnjusnih radnji. Međutim, krivicu ne mogu u potpunosti prebaciti na njih, propaganda i informacije kojima su raspolagali su bile takve da im se, možda, tada to činilo kao jedino što je ispravno. Isto tako, ne opravdam njihove postupke jer prije svega si čovjek i to što imaš u sebi, empatiju, suosjećajnost, poistovjećivanje i sl. bi trebalo da te osvjesti da to nije u redu. Ova situacija me podsjetila na današnje doba gdje ljudskim umovima upravljaju mediji koji stvaraju međusobnu mržnju iznoseći nepouzdana i netačne informacije. Ljudi se ni sada ne mogu oduprijeti neistinama, koliko god bili svjesni djelovanja, svejedno dopuštaju da budu obmanuti. Kao da je lakše pustiti i ne boriti se protiv toga, nego se usprotiviti i pokušati se izboriti za istinu.

U daljem tekstu ću navesti nekoliko citata napisanih od strane Hannah Arendt, a koji su me zaintrigirali. Citate navodim sa stranice bez naznačene godine objave citata, jer je godina nepoznata. U prilogu ću navesti godinu objave citata na stranici.

“U uslovima tiranije puno je lakše djelovati nego misliti.” Hannah Arendt

“Hrabrost je nezaobilazna jer u politici nije život, već svijet na kocki.” Hannah Arendt

“Najjeftinija i najopasnija maska koju je apsolut ikada poprimio u političkoj sferi, jeste maska nacije.” Hannah Arendt

“Sama ideja jednakosti kako je razumjevamo, naime da je svaka osoba rođena kao jednaka samom činjenicom rođenja i da je jednakost pravo po rođenju, bila je u potpunosti nepoznata do savremenog doba.” Hannah Arendt

“Pravo zaista može stabilizirati i legalizirati promjenu nakon što se dogodila, ali sama promjena je uvijek posljedica vanpravnog djelovanja.” Hannah Arendt

“Svi zakoni prvo stvaraju prostor u kojem su valjani i taj prostor je svijet u kojem se možemo kretati u slobodi.” Hannah Arendt (Impulsportal.net 2016)

Literatura

- Impuls (2016). *Hannah Arendt – Citati*. [Internet] Dostupno na: <http://impulsportal.net/index.php/kolumne/drustvo/6451-hannah-arendt-citati> [Pristupljeno 22. decembra 2020].
- Kuliš, Emanuela (2012). *Arendt "O zlu"*. Preddiplomski, Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište J.J. Strossmayera.
- Passerin d'Entreves, M. (2019). Hannah Arendt. [Internet] Dostupno na: <https://plato.stanford.edu/entries/arendt/> [Pristupljeno 26. decembra 2020].
- Peščanik.net (2017). *Sedište neomarksizma*. [Internet] Dostupno na: <https://pescanik.net/sediste-neomarksizma/> [Pristupljeno 20. decembra 2020].
- Sertić, D. (2012). *Pojam slobode u mišljenju Hannah Arendt*. Završni rad, Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište J.J. Strossmayera.
- Šimunković, R. (n.d.). *Hannah Arendt (1906.-1975.)*. [Internet] Dostupno na: https://www.filozofija.org/wp-content/uploads/Povijest_fil.org/suvremena_2_pdf/Arendt-final.pdf

SIMONE DE BEAUVOIR

Student:
Adna Jozić

Sarajevo, Decembar,2020

SADRŽAJ

Uvod	261
The Second Sex	262
Lezbejke i žene u tijelu muškarca	263
Predstavljanje žena u negativnom kontekstu	265
The Ethics of Ambiguity (Etika dvosmislenosti)	267
Rasizam	268
W.E.B. Du Bois i Simone De Beauvoir	270
Feminizam	270
Zaključak	273
Literatura	273

Uvod

Simone De Beauvoir je rođena 06.01.1908 godine. u Parizu. Jedna je od najuspješnijih Francuskinja, koja je svojim radom jako doprinjela svemu, pogotovo kada govorimo o ženama, i njenoj borbi za sve žene. Rođena je u dobroj porodici, majka joj je bila jako pobožna, i u skladu sa tim Simone je išla u samostansku školu. Simone je bila jako pametna, inteligentna, i bila je dosta ispred svojih vršnjaka što se tiče napretka u školi. Njen otac jednom prilikom je rekao "Simone razmišlja kao čovjek", kako bi opisao njenu inteligenciju. Kao što je već rečeno, Simone je bila jako pametno i inteligentno dijete, tako da je samo sa svojih 17. Godina diplomirala i tako postala najmlađom diplomiranom filozofkinjom. Imala je dosta napisanih dijela, a jedan od najpoznatijih je "The Second sex" ili Drugi spol, koja je doživjela veliki uspjeh, a koja govori o ravnopravnosti žena u odnosu na muškarce, općenito o razvoju feminizma. Knjiga je napisana 1949.godine. (Real Clear, 2014). Tokom svog života doživjela je mnoge uspjehe, te je zbog toga i dobila mnoga priznanja. Zbog svojih uspjeha, održana je izložba u njenu čast, gdje je pretstavljeno jedno fotografsko putovanje Simone De Beauvoir, i izložba je nazvana "1947, Simone De Beauvoir u Americi." Izložba je bila održana u galeriji Sous Les Etoiles koja se nalazi u New Yorku. Izložba je predstavljena po ugledu na njeno djelo "Amerika iz dana u dan". (Sous Les Etoiles gallery, 2018)

Slika1. Simone de Beauvoir Biography (Biography, 2018) [internet].

Dostupno na: <https://www.biography.com/scholar/simone-de-beauvoir>.
Pristupljeno [22.12.2020]

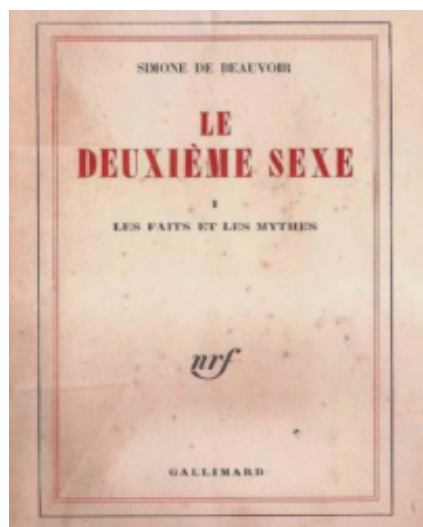

Slika 2. Simone De Beauvoir in America: A photographic journey inspired by her diary: "America day by day". [internet]. Dostupno na: <http://www.souslesetoilesgallery.net/exhibitions/1947-simone-de-beauvoir-in-america?view=slider>. Pristupljeno: [22.12.2020] (Sous Les Etoiles gallery, 2018)

U svom životu, imala je životnog saputnika kojeg je upoznala 1929. Godine na fakultetu, a to je bio Jean Paul Sartrea, koji joj je bio iznimna podrška, i prije nego bi ona svoje neko djelo objavila, prvo bi on pročitao. (Britannica, 2020) Simone je umrla 14.04.1986. godine, i na njenoj sahrani je bilo pet hiljada ljudi. Zbog njenog zalaganja za žene tokom čitavog života, ljudi su napisali frazu u njenu čast koja je glasila: “Žene, sve joj dugujete.” (The Guardian, 2020). Pored toga što se bavila feminizmom, i pravima žena, on se također bavila starijima, gdje je i napisala jedno djelo 1964. Godine, *Une Mort très douce*, gdje je predstavila kakvo je ponašanje društva prema starijim osobama. (Britannica, 2020) Neka od ostalih važnijih djela pored *The Second Sex* su: (Culture Trip, 2016)

- *She Came to Stay* (1943)- Njena prva knjiga
- *The Woman Destroyed* (1967)
- *The Blood of Others* (1945)
- *The Mandarins* (1954)
- *The Ethics of Ambiguity* (1947)

The Second Sex

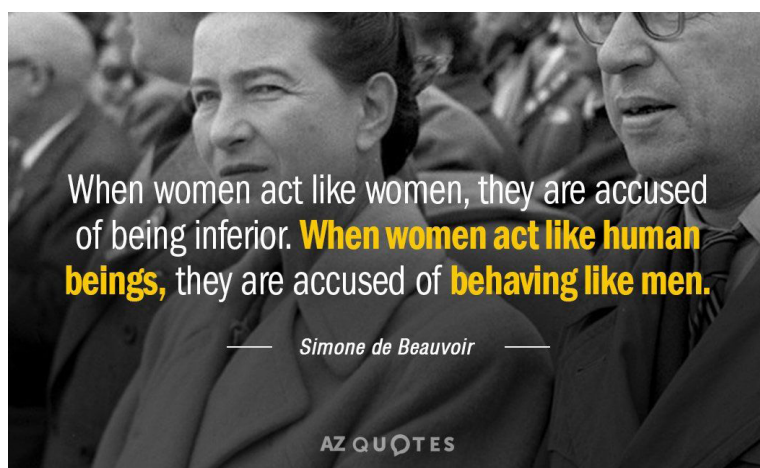

Slika 3. *The Second sex*. [internet].

Dostupno na: <https://lirecrire.hypotheses.org/1565>. Pristupljeno: [23.12.2020], (Hypotheses, 2020)

The Second Sex ili *Drugi pol* je knjiga koju je Simone napisala da bi pomogla ženama. U toj knjizi ona je podržala ženska prava, njihovu ravnopravnost sa muškarcima, i također o tome šta znači biti žena, kako se ona razvija, te kako gledaju drugi na žene. Osim toga u knjizi ona mnogo toga govori o muško-ženskim odnosima, te na koji način dječaci i djevojčice se razvijaju i u kakvim uvjetima. Ona je u ovoj knjizi feminizam pokušala predstaviti na što bolji način, i niko je nije mogao zaustaviti da ona iznese svoje mišljenje, iako je uvijek postojalo ono da se žene moraju prilagođavati muškarcima, te da se moraju ponašati kao i oni, ona je pobijegla od te tvrdnje, te je ostala pri

svome mišljenju da svaka žena ima svoju ličnost, te da se muškarci i žene mogu jednako ponašati, bez nekog prilagođavanja jedni drugima. Dakle Simone nije dozvoljavala ni na koji način da se žene podcjenjuju, niti da glume nešto što nisu. Ono što je ona željela da poruči, jeste da ako je nešto jednako, to ne znači da je isto, to bi samo značilo da su ravnopravni, ali ne i isti, oni imaju svoje razlike, ali kada se stavlja u pitanje “Da li su žene sposobne za nešto?”, odgovor bi bio DA. Simone je istraživala sve fenomene koje se vežu uz žene, istraživala je i pitanje, zašto su žene slabiji pol, po čemu se ustvari to gleda, da li po građi, po dijelovima tijela, ili nečemu drugom. (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2004). Ova rečenica inače je jako česta u svakodnevnom govoru, ali to ljudi govore bez nekih dokaza ili argumenata, često se zna reći da su i nježniji pol, jer su to žene, i jer je ta teza tako kroz historiju postavljena, da se na taj način i napravila razlika između muškaraca i žena, kao jačeg i slabijeg pola.

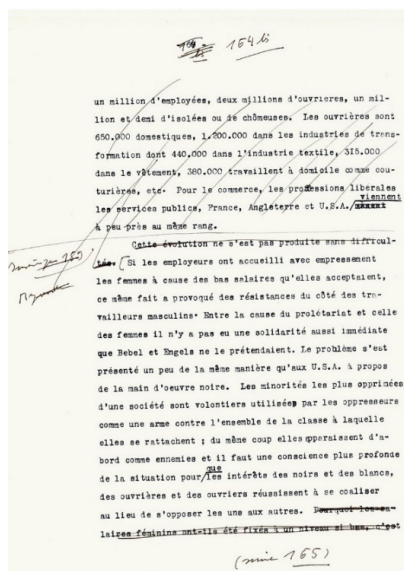
Slika 4. Simone De Beauvoir Quotes (Pinterest, n.d) [internet]. Dostupno na: <https://www.pinterest.com/pin/769623023802670838/>. Pristupljeno: [25.12.2020]

Lezbejke i žene u tijelu muškarca

Međutim, sada se dovodi u pitanje kako se tumače žene ili djevojke, koje žele da budu muškarci u bukvalnom smislu i po izgledu i po ponašanju, recimo da su takvi tipovi žena nazvane lezbejkama, međutim, nema želju svaka lezbejka da ima kratku kosu i da se oblači kao muško, neke od njih jako su ženstvene, i u potpunosti imaju ulogu žene, mada kada traže partnera (ženu), gledaju da druga strana ipak ima neke muške osobine,

odnosno da posjeduje muškost. Ovo može biti jako dobar pokazatelj svega onoga, o čemu i Simone govori, a također u jednom dijelu i spominje njihovu tu ulogu, i na koji način oni ustvari žele sebe da promijene tim putem. (Gender Identity and Expression and Simone de Beauvoir, n.d: 4) Kada se govori o djetinjstvu, i na tom polju Simone je istraživala, i detaljno je obrazložila kako nikakve razlike nema između dječaka i djevojčica počevši od njihovog rođenja, pa tokom čitavog razvoja. De Beauvoir govori da su i dječaci i djevojčice po rođenju potpuno ravnopravni, te da se nikako ne razlikuju, barem oni to ne vide, već tokom socijalizacije, oni spoznaju ko su i šta su, te grade mišljenje na osnovu drugih. Braća i sestre su do neke svoje jedanaeste godine ravnopravni, međutim poslije toga oni imaju neke svoje stavove, a na to ponajviše utiče pubertet. Kako muškari, tako i žene u nekoj svojoj dobi treba da prihvate svoj pol, pa tako ako neka od njih poželi biti u tijelu muškarca, opet će biti žensko, i to spoznati svaki put kada dobije menstruaciju, kako Simone navodi. (Gender Identity and Expression and Simone de Beauvoir, n.d: 6)

Ipak, iako je De Beauvoir govorila o ženama, njihovim izborima, kako se bore sa muškarcima za svoje mjesto, Simone se nije bavila temom transžena, onih u tijelu žene a koji žele biti muškarci, jer ipak i to je izbor, i to bi trebalo da bude nešto što je izbor žene, ali sa obzirom na to da Simone nije podržava stav muškaraca, i žene koje žele da se ponašaju kao oni, mislim da ne bi podržala takvo nešto, ali ipak nije dala svoje mišljenje o tome. (Identity

Slika 5. Jedan od važnijih dijelova iz knjige gdje je posebno naglašen feminizam. Naglašava razliku između proletarijata i feminizma, te opisuje stvarnu feminističku borbu. (The New York Times. (2018). Revisiting Simone de Beauvoir's 'The Second Sex' as a Work in Progress. [internet]. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2018/06/29/books/review/simone-de-beauvoir-second-sex-manuscript.html>. Pristupljeno : [25.12.2020])

The Second Sex

Sally Scholz traces the major currents of Simone de Beauvoir's main work.

Simone de Beauvoir (1908-1986) was one of the twentieth century's leading intellectuals, and certainly its most famous feminist. Her book *The Second Sex* radically challenged political and existential theory, but its most enduring impact is on how women understood themselves, their relationships, their place in society, and the construction of gender.

De Beauvoir's existential ethics holds freedom as a universal meaning that each person we encounter must either attain in lock on freedom or open up freedom for ourselves and others. This requires people to achieve freedom, yet our responsibility to actually step away from the responsibilities of our freedom, even to the point of wanting to be more like an object than a human being. Members of oppressed groups have an even more difficult time of achieving freedom. Their oppression limits their ability to act; projects are circumscribed by society, choices are limited, expectations are constricting. Their destiny may even be shaped by the appearance that oppression is natural.

De Beauvoir discusses many forms of oppression, including that of the working class by the bourgeoisie, that of blacks by whites, and the oppression of Jews, but it is the oppression of women which concerns her in *The Second Sex*. Women's oppression differs from these other forms of oppression insofar as there appears to be no historical starting point for it: there is there any solidarity of economic interest, or even any 'social location' for this oppressed group. Women are oppressed as women, but separated from each other, and often have more in common with men of their social class than they do with other women from different classes.

De Beauvoir's aim in the first part of the book is to explain why women are oppressed, why they are 'the second sex'. Are females biologically inferior to males? Do women follow the path of submissiveness described by psychoanalysis? Is it a consequence of their role as mothers or parental mothers? After examining and rejecting many biologically, psychologically, and economic explanations, de Beauvoir turns to ontology. 'Ontology' means 'the study of being.' De Beauvoir's explanation for why women are oppressed is based on women's being, that is, what it means to exist as a woman. Girls growing up are taught by society how to be a woman, to behave and object-like. A woman is a free being repressed into believing she is confined to particular roles, thus limiting freedom. Using existential language, de Beauvoir says that women have been defined as Other. The call of the feminine or 'the feminine mystery' is used to maintain the oppression of women as the idea is passed down from generation to generation.

De Beauvoir uses the concepts of 'immanence' and 'transcendence' to further explain women's situation. Immanence is equated within a situation, while transcendence is reaching out into the future, through projects that open up freedom. At times these two concepts have been understood as 'body' and 'voluntariness' respectively, but that misconstrues de Beauvoir's philosophy. We are all embodied consciousness; however, this is the condition for the possibility of our freedom. Although every 'creature' – every human being – is both immanent and transcendent, some social practices may imprison one in immanence such that one is unable to achieve transcendence (freedom). This happens in every case of oppression. Insofar as they work on meaningful projects that reach into the future men occupy the sphere of transcendence, while women's oppression relegates them to the sphere of immanence, until they may be no longer aware that they have free choice. De Beauvoir refers to the start of the menstrual flow as a reminder to a girl of her immanence. Menstruation is a monthly reminder of her attachment to the body as servant to the species via reproduction. This (among other things) marks women as 'human', as opposed to being free. They are subject to the vicissitudes of their bodies in a way that men are not.

It is in part through men's forcing what is natural that women become the Other. De Beauvoir argues that man declares himself the 'Self' or 'Self' and woman Other. The One is the standard, the norm. Any deviation from the standard marks you out as Other. It is important to note that the Self needs the Other for its identity. The Self is the Self in relation to that which is Other. Conversely, the Other gets its identity from the Self; it is a pre-Other.

In part it is the recognition of this relationship which compels the Self to maintain the subordination of the Other. In addition, men sees in women that which he lacks, and he desires it. Thus he must subordinate her to possess that which he lacks via control or domination. But the Other also poses a sort of existential threat to the Self because the Other is a living example of what could happen to the One. It is important to remember here that de Beauvoir does not think that women

6 Philosophy Now • September/October 2008

Slika 6. Članak o Simone i o njejoj slavnoj knjizi *The Second Sex*. (Philosophy documentation centar, 2008; *The New York Times*. (2018). Revisiting Simone de Beauvoir's 'The Second Sex' as a Work in Progress. [internet]. Dostupno na : <https://www.nytimes.com/2018/06/29/books/review/simone-de-beauvoir-second-sex-manuscript.html>. Pristupljeno: [25.12.2020])

and Expression and Simone de Beauvoir, n.d: 7) Moje mišljenje kakvo sam stekla jeste da je Simone što se tiče tog pitanja seksualnosti slobodna, ona je bila kontrovezna pa je i tokom svog života sa Sartreom mjenjala partnere, i bila sa partnerima oba pola (Real Clear, 2014), tako da ja mislim da ona prihvata takav način života, međutim da se u svom razmatranju nije toga dotakla, da ne bi jednostavno skrenula sa svoje osnovne teze, a to je kako je biti žena, šta je žena ustvari, i kako one funkcionišu u društvu kao takve.

Predstavljanje žena u negativnom kontekstu

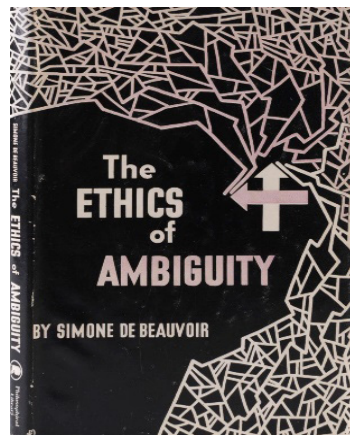
Simone također u svojoj knjizi daje nekoliko primjera kako su žene predstavljene u negativnom kontekstu. Prije svega uzela je za primjer Adama i Evu, gdje je Eva uzela otrovnu jabuku, i pojela, tu je De Beauvoir povezala ženu sa zlom. Drugi primjer je Pandora, kojoj je Zeus daje zatvorenu kutiju na čuvanje, koja je bila puna zla, i koja se nije smjela otvarati, Pandora je ipak kutiju otvorila, i ona je tako u svijet unijela zlo, zbog toga je proglašena krivom, i ovo je još jedan primjer negativnog predstavljanja žene kroz historiju. Dakle žene su oduvijek predstavljane kao zle, i kao tamnija strana svijeta, a ona svjetlija su bili muškarci, odakle i potiču sve predrasude. Također De Beauvoir navodi da se žene u dosta slučajeva pretvaraju, samo kako bi bile ozbiljno shvaćene, pa su tako žene koje bi se bavile politikom, oblačile odjela, i stavljale kravate, te nosile ozbiljne

frizure, samo kako bi ih muškari mogli shvatiti ozbiljno, a ne da budu predmet podsmjehivanja. Međutim, za većinu stvari žene su krive, jer one u većini slučajeva koriste svoju ženskost, svoj spol, i prave se slabe, samo kako bi dobile neku pomoć, ili kako bi lakše došle do cilja, zbog toga ih i smatraju slabijim polom, jer mnogim ženama to odgovara ako žele nešto da postignu. Ali, Simone muškarce krivi zbog toga, jer oni dopuštaju ženama da imaju takvo ponašanje, i upravo zbog toga su žene uspješnije, jer lakše dođu do uspjeha i cilja, jer imaju olakšice kao tzv. nježniji i slabiji pol. (The Stanford Freedom Project, 2015)

Slika 7. Demonstration for Women's Rights in 1970. (The Stanford Freedom Project. (2015). Demonstration for Women's Rights in 1970. [internet]. Dostupno na: <https://stanfordfreedomproject.com/simone-de-beauvoir-freedom-for-women/>. Pristupljeno: [25.12.2020])

The Ethics of Ambiguity (Etika dvosmislenosti)

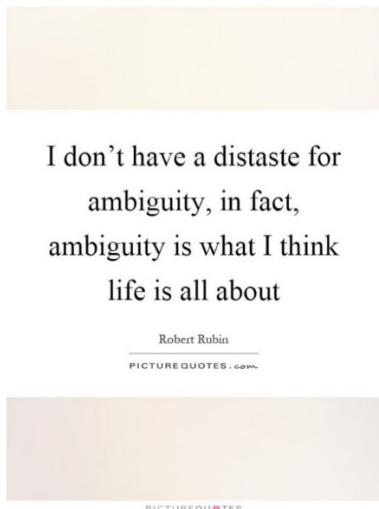

Slika 8. The Ethis Of Ambiguity (Time's Flow Stemmed. (2019). The Ethics of Ambiguity.[internet]. Dostupno na: <https://timesflowstemmed.com/2019/05/27/the-ethics-of-ambiguity/>. Pristupljeno: [23.12.2020])

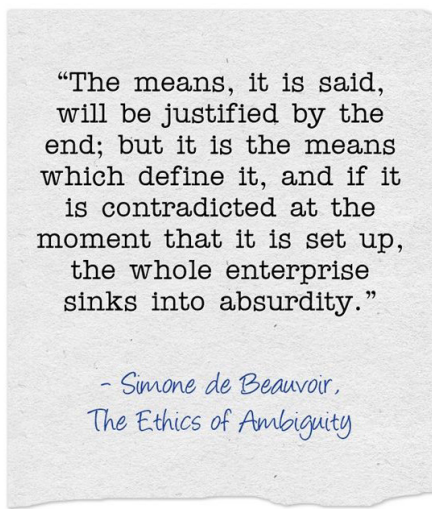
Prije svega da bi se razumjelo ovo djelo od Simone, potrebno je reći da je etika ustvari moral, a da je dvosmislenost nešto što tumačimo na dva načina. Beauvoir se bavi nekolicinom pitanja kada je u pitanju etika, pa tako spominje slobodu i nasilje u nekim djelovima. Slobodu smatra kao pojam koji ne može djelovati samo ako poštujemo etiku, da bi imali adekvatnu etiku, i slobodu moramo napaviti takvom, da bude pravilna sloboda i adekvatna. Beauvoir pravilnom slobodom smatra to da moramo gledati na svoju slobodu ali i na slobodu drugih. Dakle da bi bili potpuno slobodni, moramo naći način i kompromis da poštujemo na neki način i slobodu drugih. “To will oneself free is also to will others free” (Ethics of Ambiguity, 47) (The Stanford Freedom Project, 2015) Kada je nasilje u pitanju, i tu se na neki način veže pojam slobode. Kako je Simone navela nasilje je opravdano ako je napad u pitanju, ili ako na neki način neko u civilu izvrši napad, međutim nasilje može da preraste u narušavanje nečije slobode, barem to tako Beauvoir vidi . Govoreći o etici dvosmislenosti, Beauvoir je etiku predstavila kao sekularizam, te je odbacila ideju Boga i čovječanstva, zbog toga se nije složila sa mišljenjem slavnog Dostojevskog koji je rekao: “Ako je bog mrtav, sve je dozvoljeno”, što bi značilo da ćemo za svoje greške isključivo mi odgovarati, te da nam neće biti oprostene od strane Boga, što bi značilo da tu nema mjesta slobodi, te da je Dostojevski ipak pogriješio, dakle pogrešno je definisao sekularizam.

Kada je riječ o etičkoj slobodi, to je već pitanje da li zaista imamo slobodu. Prije svega, kad se rodimo, već nam je sve nametnuto, i mi

nemamo prostora za neke svoje ciljeve i mišljenja, dakle kao djeca, mi ne znamo pravo značajne slobode, ograničeni smo, tako da to možda traje do naše 16-te godine, poslije preuzimamo teret na sebe i mi odlučujemo. (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2004).

Slika 9. Pinterest. (n.d) . [internet]. Dostupno na: <https://www.pinterest.ie/pin/502995852136414527/>. Pristupljeno: [25.12.2020]

Slika 10. Pinterest, n.d, Picture Quotes. (2020). [internet]. Dostupno na: <http://www.picturequotes.com/i-dont-have-a-distaste-for-ambiguity-in-fact-ambiguity-is-what-i-think-life-is-all-about-quote-296874>. Pristupljeno: [25.12.2020].

Rasizam

Kada je rasizam u pitanju, to je tema koja se stoljećima provlači kroz historiju, i koja se nikada nije razriješila, dakle sukobi kada je ova tema u pitanju, veoma su česti. Kako i ostali tako se i Simone dotakla ove teme, i objasnila je na jedan specifičan način. Prije svega De Beauvoir je živjela u Francuskoj gdje je kao bjelkinja bila jako cijenjena, poštovana, i nije se vidjeo taj "jaz" između bijelih i crnih kao u ostalim zemljama. Ona je dosta proputovala, ali joj je želja bila da spozna drugo i drugačije, i da vidi kako to ljudi razmišljaju kada je ova tema u pitanju.

Što se nje tiče, ona je imala poštovanje prema svima, nije ljude posmatrala prema boji kože, ali je odbacivala mišljenje da su crnci bolji

od bijelaca, tu je postavila granicu, sve je poštovala ali nije dozvoljavala da se bilo koja vrsta vrijeđa ili podcjenjuje. Francuska je zemlja koja je posjedovala tu razliku između bijelih i crnih, i kao što sam rekla ta razlika je bila blaža u odnosu na ostale. Iako je Simone kao bjelkinja bila prihvaćena, ona je i dalje imala tu rasnu razliku u glavi, da su bijelci “vođeći”, što je normalan tok događanja, i da će oni uvijek gospodariti nad crnim stanovništvom, jer su drugi i drugačiji. (Simmons, 2007: 72) Simone jeste vidjela tu razliku, međutim nije je razumjela. Ona je ljude posmatrala isključivo po njihovim djelima, i činjenicom da su oni samo ljudi, i da je svaki čovjek živo biće i da se ustvari ta razlika i ne vidi kada se priča sa nekim. Na primjer kada su pitanju crni i bijeli Amerikanci, ona navodi da su oni ustvari isti, i jednim i drugim je srce na lijevoj strani, i jedni i drugi vole, njoj je bilo čudno kako ljudi stiču toliku dozu negativnosti samo na osnovu boje kože. (Simmons, 2007: 74) De Beauvoir je imala jaku želju posjetiti Mannhatn, i njihove četvrti, posebno kada je Harlem u pitanju, najpoznatija četvrt u New York-u, tom prilikom kada je šetala, spoznala je stvarnost. Tada je uvidjela na kojem je nivou ta rasistička razlika ustvari, da su je ljudi čudno gledali i podsmijavali joj se, jer je ona ušla u “njihov” dio. Ti ljudi su bili neprijateljski nastojeni, mada u suštini to i možda nije tako, možda su dobri ljudi, ali zbog nametnutog mišljenja mržnje prema bijelim ljudima, oni su oko sebe sagradili štit, kroz koji je vrlo teško proći. Tu je doživjela veoma loše iskustvo, gdje su žene na sam pogled na bijele žene “pljunule dva puta”, a djeca su vrištala kada bi ih ugledali. Kako kaže nikada nije naišla na tako neprijateljsvo, i nikada nije doživjela takav sram, da je neko drugačije gleda samo zbog boje kože. Tokom tog boravka tu, ona je bila u pratnji i prijatelja Richarda Wrighta koji je crn, i njegove žene Ellen koja je bijela, i tu se vidjela rasna razlika, gdje su ih ljudi čudno gledali, pa su se u jednom trenutku da večeraju ipak u nekom Kineskom restoranu jer ih tu neće čudno gledati, Također te predrasude su se vidjele i kada je Ellen svoje dijete vozila u kolicima, koje je bilo miješane rase naravno, ljudi su ogovarali gdje god bi izašla. (Cosman, 2019) Upravo to je razlog zašto mnogi ljudi imaju predrasude, jer odma se potegne komentar: “Kako ona bjelkinja, a crno dijete”, ili obrnuto. Nije to samo slučaj kod Simone, ona je nama samo predstavila stvarnu sliku tih ljudi, jer bi isto postupili i da je neko drugi bio na njenom mjestu.

W.E.B. Du Bois i Simone De Beauvoir

Bijelci su naspram Afroamerikanaca inače u boljem položaju, jer se smatraju elitom, i gdje god dođu vrata su im otvorena, ali kada su u pitanju neka mjesta na kojim su samo crnci, neprijateljski nastojeni, bijelci bivaju odbijeni, ali je to stvar i sa crncima, oni su prihvaćeni samo u svojim četvrtima, i jedino tu će živjeti bez osuda. Što se tiče rasizma, Simone nije imala presrasuda, niti joj je to bila prepreka, međutim u svojoj knjizi *The Second Sex*, time se nije bavila. Stavila je akcenat na bjelkinje, iako je vidjela kakvo je ponašanje crnih žena, te je na neki način mogla uključiti tu temu u sve to, međutim, ona je dala svoje mišljenje o tim rasnim razlikama, tako da je ona smatrala da je pisala za sve žene, bez nekih naročitih razlika u boji kože, nije smatrala bitnim da se to naglašava, iako je podržava i druge i drugačije. (Oxford Hand Books, 2018). Kada se govori o rasizmu i ugnjetavanju ljudi, W.E.B. Du Bois se slagao sa Simone, imali su isto mišljenje po pitanju ugnjetavanja ljudi. Du Bois je svoj koncept zasnivao na tome kako crnci sebe vide u očima bijelaca, te se zalagao za žene, kao i Simone, bio je protiv njihovog nasilja, i potpuno je podržavao njih kao pol. (Bartleby research, 2017) Dok je Du Bois pisao o crncima, u svom djelu "Crne duše", Simone je pisala o Drugom polu, i tako su ujedinili diskriminaciju crnih ljudi i egzistenciju žena. Spojivši ta dva razmatranja došli su do teme crnih žena i njihovog položaja iako se Simone nije toga direktno doticala. Du Bois se koristio terminom dvostruke svijesti, dok je De Beauvoir govorila o drugom, time su spojili snage da pričaju o teškim životima žena i crnaca i njihovom položaju. (Kibin, n.d)

Feminizam

Feminizam, pokret o ravnopravnosti žena i muškaraca bio je ključan u razmatranju Simone De Beauvoir. Ona je o tome nešto više pisala i u svom djelu *The Second Sex*, a mnogi su to djelo podržali i pridružili se njenom mišljenju, Ona, kao ikona feminizma, i ostale pristalice feminizma, svim silama su se borile za tu ravnopravnost, a sa njom rame uz rame stajale u Emma Goldman i Rosa Luxemburg. Emma je bila jedna od osnivačica feminizma. Zalagala se za slobodu žena, i njihovu ravnopravnost, te ravnopravnost spolova. (Women of Valor, n.d) Rosa Luxemburg također se borila za ravnopravnost muškaraca i žena, te je bila model za feministkinje. Ona je bila primjer žene koja nije gledala šta je za žene a šta ne, bavila se politikom, i radila je onako kako je htjela, a ne kako joj je nametnuto. (New Politics, 2019)

Slika 11. Rosa Luxemburg, Simone de Beauvoir, and Emma Goldman on the beach, smoking pipes (1930s) (2013). [internet]. Dostupno na: https://www.reddit.com/r/OldSchoolCool/comments/1bf0tv/rosa_luxemburg_simone_de_beauvoir_and_emma/. Pristupljeno: [25.12.2020]

Let women be provided with
living strength of their own. Let
them have the means to attack
the world and wrest from it
their own subsistence, and their
dependence will be abolished.

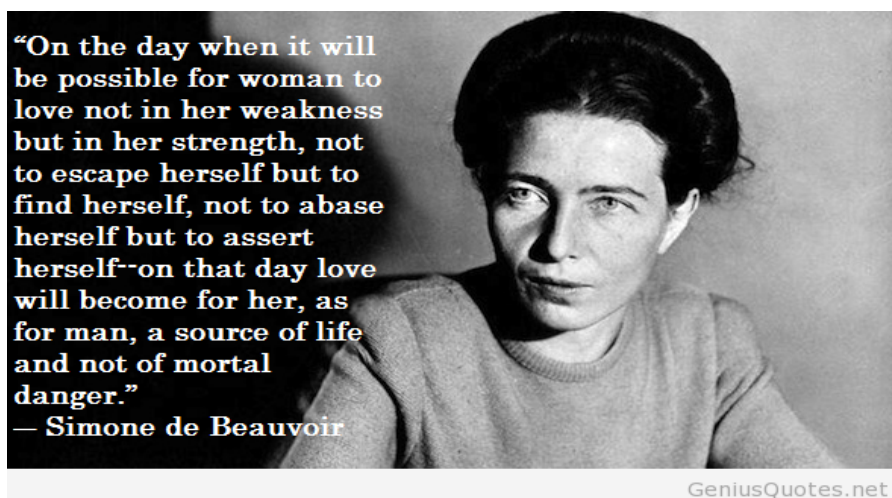
Simone de Beauvoir

PICTUREQUOTES.COM

Slika 12. Picture Quote. (n.d). [internet]. Dostupno na: <http://www.picturequotes.com/simone-de-beauvoir-quotes/2>. Pristupljeno: [26.12.2020]

Slika 13. Feminist Quotes from The Second Sex by Simone de Beauvoir (Literary Ladies Guide, 2018). [internet]. Dostupno na: <https://www.literaryladiesguide.com/author-quotes/17-feminist-quotes-from-second-sex-simone-de-beauvoir/>. Pristupljeno: [26.12.2020]

Slika 14. Pinterest. (n.d). [internet]. Dostupno na: <https://www.pinterest.es/pin/4855512078861597/>. Pristupljeno: [26.12.2020]

Zaključak

Iz ovog predstavljanja Simone, mogli smo naučiti dosta toga. Prije sve iz njenih djela smo izvukli veliku pouku što se tiče žena, njihovog statusa, ponašanja i položaja u društvu, te kako na njih gledaju muškarci. Kroz ovaj prikaz Simone De Beavoir mnogo smo mogli naučiti i o pojmu feminizma, i rasizma, te kako na te teme gleda Simone sa svog gledišta. Simone je napisala dosta djela, ali najpoznatije joj je “The Second Sex”, u kojem upravo govori o feminizmu, o toj udaljenosti koja vlada između žena i muškaraca, te je na taj način pokušala kod ljudi probuditi svijest o tome u kolikoj mjeri su žene ugnjetavane i ponižavane, a sa tim mišljenjem se slagao i Du Bois. Iako u svojim djelima nije govorila o temi rasizma, ipak je o tome govorila u svojim govorima, te kako ona vidi tu kompletnu situaciju sukoba između crnih i bijelih. Ona je poštovala sve vjere i nacije, međutim nije dozvoljavala da se neko veliča sebe, i da hvali više svoju boju kože, i da se oni zbog toga smatraju sposobnijim, i jačim od drugih. Ona je to doživjela na svojoj koži gdje je od strane Afroamerikanaca gledana na drugačiji način samo zato što joj je koža bijela, ti ljudi su bili odbojni, i negativno nastrojeni prema drugom i drugačijem. Mi kroz citate od Simone, možemo dosta toga naučiti kao žene, i da nam to bude jedna vodilja kako se trebamo ponašati kroz život. Međutim, to ne treba samo nama ženama biti vodič kroz život, već i muškarima, koji bi trebali više poštovati žene, na način da ih ne sažaljivaju, niti da ih smatraju slabijim od sebe, već da ih stave na isti nivo na kojem su i oni, jer su žene, isto kao i oni, živa bića sa osjećajima i emocijama, koji se mogu psihički i fizički razlikovati, ali da su ljudi isti ko i svi drugi, to ne mogu poreći, dakle različiti su, ali su ravnopravni.

Literatura

- Bartleby research. (n.d). Authors Such As W.E.B. Du Bois And Simone De Beauvoir. [internet]. Dostupno na: <https://www.bartleby.com/essay/Authors-Such-As-W-E-B-Du-F3QYWVKLD4HQ>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Britannica. (2020) .Simone de Beauvoir.[internet]. Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Simone-de-Beauvoir>. Pristupljeno: : [24.12.2020]

- Biography. (2018) Simone de Beauvoir Biography. [internet]. Dostupno na: <https://www.biography.com/scholar/simone-de-beauvoir>. Pristupljeno: : [23.12.2020]
- Gender Identity and Expression and Simone de Beauvoir. (n.d). [internet]. Dostupno na: https://www.nmu.edu/english/sites/DrupalEnglish/files/UserFiles/WritingAwards/Cohodas/Submitted_1206am_3-14_Gender_Identity_and_Expression_and_Simone_de_Beauvoir.pdf. Pristupljeno: : [23.12.2020]
- Hypotheses.(2020). The Second sex.[internet]. Dostupno na: <https://lire-crire.hypotheses.org/1565>. Pristupljeno: [23.12.2020],
- Internet encyclopedia of philosophy. (n.d). Simone de Beauvoir (1908—1986). [internet]. Dostupno na: <https://iep.utm.edu/beauvoir/>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Joy d. Simmons. (2008). simone de beauvoir’s racial “others”: an exploration of whiteness: In america day by day. [internet]. Dostupno na: [file:///C:/Users/Adna/Desktop/\[25897616%20-%20Simone%20de%20Beauvoir%20Studies\]%20Simone%20de%20Beauvoir%E2%80%99s%20Racial%20%E2%80%9COthers%E2%80%9D_%20An%20Exploration%20of%20Whiteness%20in%20America%20Day%20by%20Day.pdf](file:///C:/Users/Adna/Desktop/[25897616%20-%20Simone%20de%20Beauvoir%20Studies]%20Simone%20de%20Beauvoir%E2%80%99s%20Racial%20%E2%80%9COthers%E2%80%9D_%20An%20Exploration%20of%20Whiteness%20in%20America%20Day%20by%20Day.pdf). Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Kibin. (n.d). A Comparison of Simone De Beauvoir and W.E.B. DuBois as Existentialists. [internet]. Dostupno na: <https://www.kibin.com/essay-examples/a-comparison-of-simone-de-beauvoir-and-web-dubois-as-existentialists-J6GoByqw>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Literary Ladies Guide. (2018). 37 Feminist Quotes from The Second Sex by Simone de Beauvoir. [internet]. Dostupno na: <https://www.literaryladiesguide.com/author-quotes/17-feminist-quotes-from-second-sex-simone-de-beauvoir/>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- New politics. (2019). Rosa Luxemburg’s Legacy for Feminism. [internet]. Dostupno na: https://newpol.org/issue_post/rosa-luxemburgs-legacy-for-feminism/. Pristupljeno: [25.12.2020]
- Oxford hand books. (2018). Simone de Beauvoir: Philosopher, Author, Feminist. [internet]. Dostupno na: <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780198755340.001.0001/oxfordhb-9780198755340-e-21>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Philosophy documentation centar.(2008). The second sex. [internet]. Dostupno na: https://www.pdcnet.org/philnow/content/philnow_2008_0069_0000_0006_0007. Pristupljeno: : [25.12.2020]

- Picture Quotes. (2020). [internet]. Dostupno na: <http://www.picturequotes.com/i-dont-have-a-distaste-for-ambiguity-in-fact-ambiguity-is-what-i-think-life-is-all-about-quote-296874>. Pristupljeno: [25.12.2020]
- Pinterest. (n.d). Simone De Beauvoir Quotes. [internet]. Dostupno na: <https://www.pinterest.com/kelly30171/simone-de-beauvoir/>. Pristupljeno: [25.12.2020]
- Real clear. (2014). 13 Things To Know About Simone de Beauvoir. [internet]. Dostupno na: http://www.realclear.com/history/2014/01/09/things_to_know_about_simone_de_beauvoir_5054.html. Pristupljeno: : [24.12.2020]
- Sous Les Etoiles gallery. (2018). 1947, Simone De Beauvoir in America: A photographic journey inspired by her diary: "America day by day". [internet]. Dostupno na: <http://www.souslesetoilesgallery.net/exhibitions/1947-simone-de-beauvoir-in-america?view=slider>. Pristupljeno: [22.12.2020]
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2004). Simone de Beauvoir. [internet]. Dostupno na: <https://plato.stanford.edu/entries/beauvoir/>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- The guardian. (2005). Did Simone de Beauvoir's open 'marriage' make her happy? [internet]. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/world/2005/jun/10/gender.politicsphilosophyandsociety>. Pristupljeno: [24.12.2020]
- The Stanford Freedom Project. (2015). Simone de Beauvoir: Freedom for Women. [internet]. Dostupno na: <https://stanfordfreedomproject.com/simone-de-beauvoir-freedom-for-women/>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- The Stanford Freedom Project. (2015). Demonstration for Women's Rights in 1970. [internet]. Dostupno na: <https://stanfordfreedomproject.com/simone-de-beauvoir-freedom-for-women/>. Pristupljeno: [25.12.2020]
- The New York Times. (2018). Revisiting Simone de Beauvoir's 'The Second Sex' as a Work in Progress. [internet]. Dostupno na : <https://www.nytimes.com/2018/06/29/books/review/simone-de-beauvoir-second-sex-manuscript.html>. Pristupljeno: : [25.12.2020]
- Time's Flow Stemmed. (2019). The Ethics of Ambiguity. [internet]. Dostupno na: <https://timesflowstemmed.com/2019/05/27/the-ethics-of-ambiguity/>

POGLED NA ŽIVOT HEROINE
VIKTORIJANSKOG DOBA I SESTRE
OSNIVAČICE SOCIOLOGIJE HARRIET
MARTINEAU

Student:
Amer Kulić

Sarajevo, decembar, 2020. godina

SADRŽAJ

Uvod	279
Djetinjstvo i porodica	279
Povratak kući.....	281
Preseljenje u London.	283
Rukopisi Harriet Martineau.....	287
Umjesto zaključka	289
Literatura	290

Uvod

U doba kada u društvima vlada dominacija muškog roda čime su društveno-politički sistemi kreirani i oblikovani, u kome se sva javna pitanja i diskurs svode na muška djelovanja i aktivnosti, biti neko čiji će se glas čuti, poticati od ženskog roda zahtjevalo je nadljudske napore i nevjerojatnu upornost, borbu i zalaganje. Primjer takve osobe jeste Britanska spisateljica, socijalna reformatorica, romanospisac, dječija autorica, abolicionistica, feministkinja i sociologinja Harriet Martineau. Njen život ispunjen je raznim trubulencijama, počev od zdravlja, djetinjstva, života, intelektualnog djelovanja, čija je rezultanta bila ispunjena biografija jedne jake, sposobne, žene koja je smijem reći živjela ispred svoga vremena i u vremenu u kome se za ženski glas u obrazovanju, javnom sektoru gotovo nikako nije mogao čuti. Razvila je napredne ideje za svoje vrijeme, zalažući se za prava žena, više racionalnosti u obrazovanju, naročito po pitanju obrazovanja žena, zagovarajući se protiv ropstva.

Njen jednostavni način pisanja i predočavanja određenih društvenih fenomena privukao je široku čitalačku publiku. Interesi i zanimanja kojima se bavila autorka brojnih djela i članaka svrstavaju je u začetnike prvih sociologinja, obzirom da se tematika njenog istraživanja i bavljenja problemima ticala društvenih pojava i fenomena, promatranje društva u cjelini i sagledavanje svih njegovih aspekata. Kao takva zavrjeđuje veliku pažnju za istraživanje i "oživljavanje" njezine riječi koje su pomogle mnogim ljudima predstaviti nove načine razmišljanja i odigrala važnu ulogu u stvaranju modernog svijeta. Njena djela, nedovoljna pažnja, otvorenost i prihvatanje autorice, te manjak pažnje koju zavrjeđuje, shodno njenim doprinosima u kreiranju modernog društva i misli navele su me da na jedan deskriptivan, klasifikacijski i eksplanacijski način analiziram život i djelo autorice, predstavljajući život heroine viktorijanskog doba i začetnice sociologije Harriet Martineau. Dakle, cilj rada je predstaviti lik i djela socijalne reformatorice, feministkinje i zagovornika prava po pitanju jednakosti i obrazovanja. Sadržaj rada obuhvata poglavlja koja tematiziraju život i djela Harriet Martineau, njezino djetinjstvo porodicu, putovanje po SAD-u, borbu sa zdravstvenim problemima, putovanja i istraživanja različitih društava i njen doprinos začetaka u sociologiji i drugim disciplinama kroz njena djela i rad. Istraživanje se zasniva na metodi prikupljanja podataka primjenom kvalitativne tehnike analize sadržaja sekundarnih izvora (dokumenata, knjiga, bilješki,...).

Djetinjstvo i porodica

Harriet Martineau (1802-1876). rođena je 12. juna 1802. u Norwichu. (Nirala, S. 2014.). Bila je šesto od osmero djece. Njeni roditelji su bili Thomas i Elizabeth (Rankin) Martineau. Thomas je bio proizvođač tekstila i uvoznik vina u starom katedralnom gradu Norwichu. Norwich je bio istaknuto kulturno i proizvodno središte. Thomasova porodica smatrala se jednom od prvih porodica u Norwichu, pripadao je elitnom književnom krugu koji je uključivao gospođu Barbould i Ameliju Opie. Thomas je bio

pobožni unitarist, osobinu koju je prenio na svoju kćer Harriet (Anon., 2020).

Harriet je bila slabašno dijete, a rezultat toga je bila njena intolerancija na mlijeko koju tada niko nije prepoznao, ali zbog koje se svaki dan osjećala loše. "...i tako je godinama išlo osjećajem teške knedle u grlu cijelo svako jutro – ponekad se gušeći njime, a ponekad iskradajući se u dvorište da povrati; i gora od knedle u grlu, imala je depresiju duhova u prvoj polovici svakog dana, što je jako povrijedilo rad njenog uma na časovima i bilo previše za njezinu narav. (Martineau u *Obrazovanje za domaćinstvo*, 1849, str. 185) (Hill, 1991).

Obrazovanje za domaćinstvo je priručnik za odgoj djece u kojem posebno naglašava važnost roditeljske ljubavi, a koji je napisala 1849. godine, nakon majčine smrti (Andrijašević, n.d.).

Njezina je majka bila vrlo stroga i Harriet je osjećala nedostatak majčine naklonosti što joj je, vjerovala je, pomoglo da postane nesretno dijete. Harriet je opisala svoju majku kao domaćeg tiranina i vjerovala je da njezine tiranije proizlaze iz njezinih učenih socijalnih nedostataka. Ali istovremeno, istina je da su štedljiva efikasnost i nelična priroda s kojom je vodila kuću karakterističnu za matrijarha iz 19. vijeka. Elizabeth je u Harriet umetnula strah i osjećaj manjka samopouzdanja kojoj su trebale godine da se stabilizuje.

Harrietin mlađi brat James rođen je prije njezine treće godine i bili su vrlo bliski. Kada je imala devet godina, rodila joj se sestra Ellen. Gajila je veliku ljubav i naklonost prema njoj i odlučila da će joj pružiti svu ljubav i pažnju za koju je osjećala da nema kod sebe. Također ju je duboko zanimalo da vidi kako 'ljudski um' raste od samog početka. Njeni topli osjećaji za ovo dvoje mlađe braće i sestara donosili su Harriet radost dugi niz godina života.

Gotovo dvije godine Harriet i njezinu stariju sestru Rachel podučavali su kod kuće, uglavnom od starije braće i sestara. Naučili su latinski, aritmetiku, pisanje i francuski jezik. Međutim, Harriet kaže da se međusobno nisu dobro slagali: jedan od braće provodio je mnogo vremena 'podučavajući' igrajući trikove sa svoja dva 'učenika', a njihova je sestra bila prezahtjevna.

Harrietino se obrazovanje poboljšalo kad je krenula u dnevnu školu, gdje ju je podučavao bivši ministar, gospodin Perry. Ona i njezina sestra Rachel uživale su pod njegovim zanimljivim poučavanjem i ljubaznošću, uprkos nekim povremenim zadirkivanjima dječaka iz razreda. Bili su

izvrсни učenici i 'kompozicija' je postala Harrietina omiljena lekcija. Obje su djevojke bile shrvane kad je on otišao nakon dvije godine. Bila je vrlo bojažljiva i sramežljiva. "Njezino su djetinjstvo, međutim, narušili snažni osjećaji nezadovoljstva i sumnje u sebe. Ipak je bila intelektualno marljiva, i primijenila se i na svjetovne i na vjeronauke. Bila je obrazovana u velikoj mjeri kod kuće, s izuzetkom dvije godine privatnih, koedukacijskih razreda i godinu dana u internatu za djevojčice. Kroz samo-proučavanje strogo je povećavala njezino rano izlaganje predmetima kojima se rutinski podučavaju samo muškarci. Sveučilišni studij je bio zabranjen ženama, ali Martineau je tijekom svog života održavala režim intenzivnog, samo usmjeravanja istraživanja. Muči je sve veća gluhoća od djetinjstva, tako da je Martineau je tokom zrele dobi trebala truba za uši" (Hill, 1991).

Vremenom se gluhoća pogoršala, a Harriet je postala bolesnija i zdravlje se pogoršalo. Kad je imala 16 godina, poslana je u Bristol, kod tetke i ujaka iz zdravstvenih razloga, s nadom da će joj promjena zraka dobro doći. Harrietina teta bila je ljubazna i pružila je Harriet njegu koja joj je nedostajala. Počeli su je napuštati njezini uobičajeni osjećaji straha i sramežljivosti.

Pridružila se rođacima u školi i stekla izvrsno obrazovanje, iako joj je gluhoća otežavala da se u potpunosti uklopi. Bila je tamo sretna i uživala u društvu svojih živahnih i inteligentnih kolega učenika, te je počela puno proučavati sama. Uživala je i u seoskim šetnjama te je počela zanimati ljepota prirode. Njezin je glavni problem, međutim, bilo je pogoršanje zdravlja – promjena joj nije pomogla da postane zdravija.

Povratak kući...

Harriet se vratila u Norwich 1819. godine, da živi sa svojim roditeljima. U tom periodu, njezina se starija sestra sretno udala i Harrietin odnos s majkom počeo se poboljšavati. Narednih nekoliko godina bio je težak period za porodicu. Poslovi njezina oca počeli su propadati, a uz to Harrietin otac umire, gdje porodica ostaje u teškom materijalnom stanju. "Obitelj Martineau pretrpjela je ozbiljne ekonomske gubitke 1820-ih, kada je Harrietin otac je umro. Harriet je bila prepuštena vlastitoj zaradi. Dok se Harriet suočavala sa borbom zarađivanjem za život u patrijarhalnom društvu, napisala je: "Počela sam osjetiti blagoslov potpuno nove slobode" (Martineau, 1877: 108). Martineau je pobjegla iz okvira viktorijanskog braka srednje klase kad je njezin zaručnik neočekivano umro. Ostala je

sretna, slobodna i neovisna u životu. Uspješno se istakla kao autorica u različitim oblicima, uključujući eseje, traktate, kritike, romane, putopise, biografije, upute za uporabu, članke u časopisima, novinske stupce, povijesti, dječje priče...” (Hill, 1991).

Sva ta dešavanja uzrokovala su pojačani stres koji je rezultirao sa ozbiljnim probavnim smetnjama kod Harriet. No uprkos svemu nastavila je učiti i počela eksperimentirati s pisanjem članaka za *Unitarni mjesečni repozitorij*, isprva anonimno.

“...1823. godine objavila je anonimni članak pod naslovom ‘O ženskom obrazovanju’ u časopisu Unitary, Monthly Repository . Njezin najstariji brat Thomas pohvalio je to, a kad je otkrio da je njegova sestra autorica, rekao je: 'Draga, prepusti drugim ženama da izrađuju košulje i proklete čarape, a ti se posveti ovome” (M The Martineau Society, 2020).

Sa pisanjem počinje kako bi sastavila kraj s krajem, radi teške materijalne situacije, ali to nije bilo lahko. Isprva je imala vrlo malo uspjeha, i morala je zarađivati baveći se vezenjem, u čemu je bila vrlo dobra. Neko vrijeme osjećala se vrlo utučeno. Novca nije bilo dovoljno, a mala količina pisanja nije bila dovoljna za rješenje njezinih problema.

U autobiografiji Harriet Martineau postoji rečenica koja nam otkriva ključ njezina života: 'Pa sam na posao krenula s iglom i olovkom.’” Misli na razdoblje nakon što joj je otac umro, kad je obiteljski posao propao i suočile su se ona i njene sestre sa kreiranjem vlastitog puta. Malo je prilika bilo otvoreno za žene u Engleskoj 1820-ih i još manje prema jednoj hendikepiran teškom gluhoćom. Ali Harriet je posjedovala olovku, iglu i obilnim udjelom naslijeđene odlučne radne etike od njezinih predaka hugenota. Kroz njezine sedamdeset i četiri godine (1802-76) ta su tri izvora bila konstanta u životu ove inteligentne i snažne žene dok je ostavljala pečat na društvo njezinog vremena” (Fladeland, 1984).

Osim što je objavila brojne članke u književnim časopisima poput Westminster Review, Tait's Edinburgh Magazine i Monthly Repository. (Easley, 2006.).

Harriet je objavila i dvije vjerske knjige: *Pobožne vježbe za upotrebu mladih osoba* (1823) i *Adrese za upotrebu obitelji* (1826) (M The Martineau Society, 2020).

Uvažena autorica je imala dar za pisanje koje su unutar linije priča prikazivale komplicirane teme na način koji je ljudima bio lakši za razumijevanje. Urednik, velečasni EJ Fox je želio da ona napiše niz priča koje će ljudima objasniti različite aspekte ekonomije. Harriet je imala dar

objašnjavanja teških ideja, često stvarajući zanimljive priče. U nekim od tih priča obradila je kapitalizam slobodnog tržišta. Te je priče napisala toliko dobro da je stekla široku čitateljsku publiku. Njezine kratke priče postale su vrlo popularne i pomogle su širenju razumijevanja ekonomskih opcija i društvenih ideja koje su proizašle iz industrijske revolucije. “Nakon što joj je otac umro 1825. godine, Martineau se izdržavala pisanjem, uglavnom popularnog novinarstva s političkom ekonomijom. Prvi su joj uspjesi bili *Ilustracije političke ekonomije* (1832.-1934.). Sastojale su se od dvadeset i četiri priče koje su popularnoj publici ilustrirale ideje Thomasa Malthusa, Jamesa Milla, Davida Ricarda i Adama Smitha. Pojavljivali su se u mjesečnim ratama i u to su vrijeme prodali više primjeraka od romana Charlesa Dickensa. Zarađivala je dovoljno da se 1832. godine može preseliti u London (Hoecker-Drysdale 1992: 34)” (Berleant, 2004). Taj joj je uspjeh omogućio preseljenje u London.

Preseljenje u London

U Londonu je imala širok krug intelektualnih prijatelja. Tijekom svog mladog života upoznala je mnogo ljudi koji su utjecali na njezino produblјivanje vjerskih uvjerenja, a u tom periodu svoga života bila je izuzetno pobožna unitaristica. Robert Kiefer Webb u svom biografskom prikazu o životu i karijeri Harriet Martineu, insistira na načinu na koji su Martineauov um i karijeru oblikovali njezino unitarističko obrazovanje: ” Imala je tvrd um, na kraju tvrd za svoju religiju, ali u osnovi oblikovan i ojačan njime” (Boucher-Rivalain, 2012).

Među njima su bili takvi poznati pisci i mislioci kao što su Charlesa Babbage, Thomas Carlyle, George Eliot, Florence Nightingale, Charles Dickens, Thomas Malthus, William Wordsworth, Charlotte Bronte, Charles Lyell i Charles Darwin (Hill, 1991).

Dok je radila na svojim knjigama o ekonomiji, smatrala je da je slobodno tržišna ekonomija nužno i, u konačnici, najbolje rješenje za organiziranje društva. Martineauov je krajnji cilj, međutim, bio educirati radničku klasu kroz poučne i lako razumlјive spise i tako im pomoći da shvate i prilagode se situaciji i novim zahtjevima ekonomije koja se mijenja. Također, je objavila niz priča o zakonima o siromaštvu, zagovarajući reforme istih (Hannula, 2018).

Dakle, razdoblje njenog mladalačkog doba, od 1822. Do 1831., bilo je posvećeno pisanju eseja, recenzija knjiga, pripovijesti i poezije, svi objavlјeni

u periodičnom časopisu Unitary The Monthly Repository. Kao međunarodno poznata autorica, sada već sa dobrom finansijskom situacijom, odlučje se na studijski posjet SAD-u. U Ameriku odlazi kako bi se posvetila proučavanju političke ekonomije i moralne strukture mlade države. U SAD dolazi 1834. godine gdje provela dvije godine putujući zemljom. Posjetila je Philadelphiju, Washington, zapadnu Pensilvaniju, Virginiju, Južnu Karolinu, New Orleans, Cincinnati, Velika jezera, Detroit i Chicago, prelazeći preko 10.000 milja konjima, trajektima, željeznicom i kočijama – posjećujući zatvore, škole, plantaže, tvornice i sveučilišta – i razgovarala je sa zapanjujućim nizom ljudi, od zatvorenika do kongresmena. Gdje god je išla, bila je u središtu pažnje. Na svom putovanju Martineau je napisala *Kako promatrati moral i manire*, znamenito djelo na polju sociologije. U knjizi *Kako promatrati moral i manire* (1838) Martineau je pružila prvu poznatu sistemsku metodološku raspravu u sociologiji. To je teoretski sofisticirani, ali praktični vodič za sociološko promatranje. Suočavajući se s problemom proučavanja društva u cjelini, kreativno je kritikovala probleme pristranosti, generalizacija, uzorci, reaktivnost, itd. Iznijela je studije glavnih društvenih institucija, uključujući religiju, obrazovanje, obitelj, umjetnost i popularnu kulturu, tržišta i ekonomija, zatvori, vlada i filantropija. Kako promatrati također je teorijsko djelo koje stvara presedane.

Prije Karla Marxa, i desetljeća prije Emilea Durkheim i Max Weber, Martineau sociološki ispituje društveni sloj, oblike religije, vrste samoubojstava, nacionalni karakter, porodične odnose i status žene, delinkvencija i kriminologija i zamršeni međusobni odnosi između represivnih društvenih institucija i pojedinca.

Tokom svoje posjete i istraživanjima u Americi zalagala se za ukidanje robstva, kritikovala nemoralnost i ekonomsku neučinkovitost robstva, njegov uticaj na radne klase u Americi i Britaniji, a posebno je kritizirala stanje obrazovanja žena. “Ukratko, umjesto pravednosti nudi joj se ugađanje. U načelu njezin se slučaj, barem u ovome, razlikuje od odnosa prema robu”... (Dergić, 2011).

“Kako žene u životu nemaju nikakvu svrhu radi koje bi se povećana edukacija smatrala neophodnom, ona im nije dana. Edukacija žena u Americi je manje-više ono što je i u Engleskoj. Postoje zanimanja kojima se podučavaju stvari za koje se pretpostavlja da su neophodne jer ih svi uče. One služe da bi upotpunile vrijeme, da bi okupirale pozornost na bezopasan način, da bi poboljšale konverzaciju i da bi učinile od žene suradnika svojem suprugu. Također im omogućuju da ponešto nauče svoju djecu. Ali

ono što je dano je, za najveći dio, pasivno primljeno, a što je primljeno je, uglavnom, putem memorije. Rijetko ili čak nikada nema pažljivog određivanja utjecaja radi poticanja čisto intelektualne aktivnosti. Takva aktivnost, kada pređe preko granice do koje još čini učitelju posao laganim, je obeshrabrena i potisnuta. To je dovoljno, dokle god su žene isključene iz svrhe za koju su muškarci uvježbani. Dokle postoje prirodna prava koja žene ne smiju koristiti, tvrdnje koje ne smiju saslušati, velike stvari kojima se ne smiju približiti, čak ni u maštarijama, intelektualna aktivnost je opasna ili, moglo bi se reći, neprikladna. Prema tome, brak je jedina opcija koja ostaje otvorena za ženu. Filozofijom se može baviti samo pomodno i to pod pritiskom ismijavanja; znanosti samo kao hobiem i po sličnoj cijeni” (Dergić, 2011).

Za vrijeme dvogodišnjeg boravka (1834.-1836.) u SAD-u, Harriet je otvoreno zagovarala abolicionizam, što je američka javnost dočekala s negodovanjem. “1834. Martineau je započela dvogodišnje studijsko putovanje po Sjedinjenim Državama. O svojim zapažanjima i doživljajima iznijela je u djelu *Society in America* (1837) i *Retrospect of Western Traveling* (1838a). Te su empirijske studije nastale usporedo s njezinom temeljnom raspravom o prikupljanju socioloških podataka. *How to Observe Morals and Manners*(1838b) pronicljivo su artikulirali principe i metode empirijskog socijalnog istraživanja. Ovo je razdoblje obilježilo Martineauovo postignuće kao zrele i pronicljive u sociološkoj imaginaciji. U sljedećim godinama Martineau je usavršila svoju metateorijsku orijentaciju i pomaknula se još dalje od svog unitarističkog odgoja. Nakon izleta u Srednju Istok, objavila je *Eastern Life, Present and Past* (1848), otvoreno je prigrlila ateizam (usp. Atkinson i Martineau 1851). 1851. godine započela je prijevod na engleski jezik/sažetak *Positive Cours de filozophie Augustea Comte*” (Hill, 1991).

Prijevod ovog obimnog djela sa francuskog na engleski jezik Harriet je uspjela da sažme sa šest tomova na dva. Razlog tome je bila njena želja da djelo učini razumljivim i pristupačnim javnosti koja govori engleski jezik. U tome je jako dobro uspjela i dan danas ovo njezino djelo važi za jedno od glavnih klasika u sociologiji, bez obzira na njenu marginalizaciju.

U svojim nastojanjima istraživanja i pronalska dodatnog znanja, Harriet obilazi Italiju i na tom putu razboli se... dijagnosticiran je tumor na materici. Pri povratku u Britaniju preseljava se u Newcastle da živi sa bratom i njegovom suprugom, iščekivajući smrt... U tom periodu želja za pisanjem ne jenjava, već piše *Sat i čovjek*, knjigu o haićanskom

vođi Toussaint L'Ouverture, te *The Playfellow*, zbirka dječijih priča. Njen nemirni duh uz nagovor prijatelja navodi je na liječenje hipnoterapijom (-mesmerizma). Nakon uspješnog liječenja ovom metodom izrodilo se i djelo *Pisma o mesmerizmu*. Kako njen brat i snaha nisu bili zadovoljni sa liječenjem hipnotizmom, Harriet se seli u Ambleside u Lake Districtu, gdje gradi kuću "The Knoll".

Slika 1. (Andrijašević, n.d.)

Nakon izlječenja 1846. godine putovala je Egipt, Palestina i Sirija. Martineau je tokom svojeg putovanja otvoreno je prihvatila ateizam. Ateistička priroda njezina kasnijeg pisanja, kao i njezina zagovaranja hipnotizmu, za koju je vjerovala da je izliječila tumor i druge bolesti koje je pretrpila, uzrokovala je duboke podjele između nje i nekih njezinih prijatelja (Anon., 2020).

Podržavala je i Darwinovu teoriju evolucije "O porijeklu vrsta".

Kada vlada Britanije 1864. donosi prvi *Zakon o zaraznim bolestima*: drugi slijede 1866. i 1869. godine kojima prisiljavaju siromašne žene za koje se sumnja da su prostitutke na medicinski pregled i zatvaranje u sigurne bolnice kako bi ograničile širenje spolnih bolesti, Harriet se pridružila ostalim istaknutim spisateljicama, poput Elizabeth Garrett Anderson i Emily Davis, kako bi poslala peticiju parlamentu tražeći glasove za žene. Zalagala se za pravdu, za porobljene ljude, za sluge, za djecu i za žene. Mnoge od njezinih kampanja ostvarile su se tek godinama ili desetljećima

nakon njezine smrti. Unatoč nasljeđu svojih stotina članaka i knjiga, nikada joj nije pripala zasluga za širinu razumijevanja i izvorne misli, niti za utjecaj koji je imala na socijalnu pravdu.

Ona pomaže u osnivanju *Nacionalne udruge* za ukidanje zaraznih bolesti. Zgrožena takvim zakonima, napisala je mnogo članaka u kojima osuđuje Zakone o zaraznim bolestima.

Harriet je bila jedna od prvih žena novinarki u Engleskoj. Bavljenje novinarstvom joj je pružilo jedinstvenu priliku da promovira svrhe u koje vjeruje i dokaže da žene imaju glas vrijedan slušanja. Pisala je u: Taitovom časopisu *Edinburgh, Chambers Journal, Penny Magazine, Westminster Review, Edinburgh Review, Dickensovim riječima kućanstva, People's Journal, The Leader, Macmillan's Magazine, The Cornhill Magazine* i Jednom tjedno. Suradivala je s američkim časopisima: *Atlantic Monthly* i *National Anti-Slavery Standard (NASS)* (Anon., 2020).

Također je pisala za *Daily News* između 1852. i 1866. godine. Njezini su članci ispitivali tako raznolike teme kao što su australska emigracija, društvena klasa, ropstvo, religija, samoubojstvo, nacionalni karakter, obiteljski odnosi, ženski status, kriminologija i međusobni odnosi između institucija i pojedinaca, obrazovanje, javno zdravstvo, rat, politička, pravna i zatvorska reforma.

U vremenu kada obolijeva i stiče srčane probleme, vjerujući da je blizu smrti, počela je pisati svoju autobiografiju, iako je živjela još 20 godina. U to je vrijeme bavila se i poljoprivredom na svom malom zemljištu u *Amblesideu*. Učinila je to s velikim uspjehom. Impresionirala je lokalne farmere svojim apetitom za marljivim radom i pokazala se velikodušnim susjedom. Njena prijateljica *Maria Weston Chapman* je uredila posthumno prvu biografiju *Martineau*.

U svom domu u *Amblesideu*, "The Knoll" u svojoj sedamdestšestoj godini života 27. juna 1876. Harriet Martineau umire od bronhitisa. Pokopana je u obiteljskoj grobnici na groblju *Key Holl* u *Birminghamu*... (Hill, 1991).

Rukopisi Harriet Martineau...

Harriet Martineau bila je snažna zagovornica ženskih prava, u vrijeme kada su žene uglavnom bile po strani po pitanju društvenih zbivanja.

Proučavala je različita društva, kulture i teme i objavila nevjerovatnu količinu literature, uprkos činjenici da je žensko. Uglavnom je zapamćena

po prijevodu knjige Augustea Comtea, no međutim njena lepeza objavljenih radova, članaka i knjiga je široka. U nastavku iznosimo bitnija djela Harriet Martineau:

Odabrani spisi Harriet Martineau 1832-1834. *Ilustracije političke ekonomije*. 25 br. u 6 svezaka. London: Charles Fox.

1836. *Razno*. 2 sv. Boston: Hilliard, Gray.

1837. *Društvo u Americi*. 3 sv. London: Saunders & Otley. Skraćeno izdanje, autor Seymour Martin Lipset, Sidrene knjige, 1962. ; pretiskano, New Brunswick, NJ: Knjige o transakcijama, 1981.

1838a. *Retrospektiva zapadnih putovanja*. 2 sv. London: Saunders & Otley.

1838b. *Kako promatrati moral i manire*. Philadelphia: Lea & Blanchard. Sesquicentennial izdanje, s uvodom, dodacima i analitičkim indeksom Michael R. Hill. New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1989.

1839. *Deerbrook*

1841. *Sat i čovjek*

1844. *Život u bolesničkoj sobi*. Boston: Bowles & Crosby.

1848. *Istočni život, sadašnjost i prošlost*. Philadelphia: Lea & Blanchard.

1849. *Obrazovanje u domaćinstvu*. Philadelphia: Lea & Blanchard.

1859. *Engleska i njezini vojnici*. London: Smith, stariji.

1861. *Zdravlje, stočarstvo i ručni rad*. London: Bradbury.

1877. *Autobiografija Harriet Martineau*, uredila Maria Weston Chapman. 2 sv. Uključuje Spomenice Harriet Martineau, M. W. Chapmana. Boston: James R. Osgood.

1983. *Pisma Harriet Martineau za Fanny Wedgewood*, priredila Elisabeth S. Arbuckle. Stanford, CA: Stanford University Press.

1985. *Harriet Martineau o ženama*, priredila Gayle G. Yates. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Koautorska djela

Atkinson, Henry George i Harriet Martineau. 1851. *Pisma o ljudskim zakonima, Priroda i razvoj*. Boston: Mendum.

Comte, Auguste. *Pozitivna filozofija Augustea Comtea, prevedena i sažeta autorice Harriet Martineau*. 1853., pretiskano New York: William Gowans, 1868. (New York: AMS Press, 1974)

Pišući o ropstvu u časopisima, napisala oko 1600 vodećih članaka za Daily News između 1852. i 1866. godine. (Hill, 1995).

Umjesto zaključka

Značajni doprinos u intelektualnom smislu, kroz svoja djela i nastojanja svrstava Harriet u neke od začetnika nauke o društvu. Kao socijalna reformatorica i istraživačica društvenih pojava i fenomena, uticaja religije na pojedinca i društvo, kritičkog promišljanja o domaćinstvu, ženskim pravima i obrazovanju, zagovorništvu protiv robstva, učinila ju je dostojnim nosiocem začetnika sociologije. U naslovu rada stoji *pogled na život*, što je i prethodno prezentirano i analizirano, shodno mnoštvu vrijednosti koje ova autorka nosi sa sobom. Njen prijevod Comteovog djela uz kratki komentar, te *Knjiga kako promatrati moral i njegovi maniri, Društvo u Americi*, itd., uz *Ilustracije političke ekonomije* kao njenog ekstenzivnog prvenca u većem obimu djelovanja, kao ulazne karte u intelektualno društvo viktorijanskog doba čine okosnicu njenog promišljanja i djelovanja. Bogatsvo pisanja bilo je u jednostavnosti, i simplificiranom pristupu objašnjavanja i iznošenja problema kojima se bavila, koji su "pitki" i čitljivi širokim masama. Pisanje o robstvu i i zagovaranje prava čine je heroinom obzirom na njen utjecaj u procesu demarginalizacije žena u sociologiji. Njezin izoštreni osjećaj za dubinsko promatranje i osjećaj za druga živa bića pridonijela su proširenju stavova mnogih toga doba. Prelaz od unitaristkinje u agnostika, njeno poricanje kršćanske vjere, može se protumačiti kao rezultat postupnog procesa promišljanja i razvoja koje je doživjela kroz putovanja, dubinska istraživanja, usvajanja i dobivene rezultate promatranjem i analiziranjem.

Tužno djetinjstvo, gluhoća, razni zdravstveni problemi i nedaće nisu pokolebali analiziranu znanstvenicu u njenim nastojanjima i doprinosu društvenoj misli. Naprotiv, svoju snagu crpila je iz borbe za druge i pružanje pomoći i pažnje onima kojima je potrebna, zagovarajući se za prava istih, bez obzira na njenu narav koja je bila iskrena, racionalna i drska. Zagovarala se za veću obrazovanost žena i pružanje istih mogućnosti kao muškarcima. Na tom planu iznosila je žestoke kritike na američko i britansko društvo, kao i indolentnost tamošnjih žena. Život je posvetila nauci i s pravom možemo reći da je Harriet Martineau heroína svoga doba, čije djelovanje je ostavilo dubok trag i značaj u društvenoj misli, a i danas. Kakva je bila Harriet govori nam i Wendell Phillips na otkrivanju njenog kipa u Bostonu, 1877. godine gdje napominje: "Lako je biti neovisan kada se svi iza vas slažu s vama, ali poteškoća dolazi kad devetsto devedeset i devet vaših prijatelja misli da grijешite. Tada je hrabra duša ta koja se uspravila, jedna među tisuću ... Ovo je bila Harriet Martineau" (Anon, The London Library., 2020).

Literatura

- Anon, The London Library, (2020) Harriet Martineau – Fortright, Formidable & Feisty <https://www.londonlibrary.co.uk/martineau>, (Pristupljeno, 16.12.2020.)
- Anon., (2020) <http://historysheroes.e2bn.org/hero/whowerethey/4286>, (Pristupljeno, 22.12.2020.)
- Anon., M The Martineau Society, (2020.). <https://martineausociety.co.uk/the-martineaus/harriet-martineau/>, (Pristupljeno, 24.12.2020.).
- Anrijašević, I. (n.d), *Harriet Martineau-Olovkom protiv šivaće igle*, <https://voxfeminae.net/strasne-zene/harriet-martineau-olovkom-protiv-sivace-igle/>, (Pristupljeno, 24.12.2020.)
- Berleant, R. (2004), Harriet Martineau (1802-1876) Text © By Riva Berleant,
- Boucher-Rivalain, O. (2012.). *Harriet Martineau (1802–1876), from Unitarianism to Agnosticism*, Cahiers victoriens et édouardiens [En ligne], 76 Automne |, <http://journals.openedition.org/cve/520>; DOI: <https://doi.org/10.4000/cve.520>. (Pristupljeno 13.12.2020.).
- Dergić, V. (2011), *Žena Amalgam*, časopis studenata sociologije br. 5, Zagreb. 121 i 127., <https://hrcak.srce.hr/file/113676>., (Pristupljeno, 15.12.2020).
- Easley, A. (2006). *The Woman of letters at home: Harriet Martineau and Lake District, Victorian Literature and Culture*, Volume 34, Issue 1, March 2006, pp. 291 – 310, <https://www.cambridge.org/core/journals/victorian-literature-and-culture/article/abs/woman-of-letters-at-home-harriet-martineau-and-the-lake-district/3FDB811E1283028EBEDAAB5859327763>, (Pristupljeno, 24.12.2020.).
- Fladeland, B. (1984). Abolitionists and Working-Class Problems in the Age of Industrialization, https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-349-06997-2_4, (Pristupljeno, 23.12.2020).
- Hannula, H. (2018). She Thought It: Crossing Bodies in Sciences and Arts, <https://shethoughtit.ilcml.com/biography/harriet-martineau/>, (Pristupljeno, 22.12.2020.)
- Hill, Michael R. (1991). “*Harriet Martineau (1802-1876)*.” Pp. 289-297 in *Women in Sociology: A Bio-Bibliographical Sourcebook*, edited by Mary Jo Deegan. New York: Greenwood Press., <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1397&context=sociologyfacpub>, (Pristupljeno, 19.12.2020). <https://brycchancarey.com/abolition/martineau.htm>, (Pristupljeno, 22.12.2020.).
- Satyavrat, N. et al. (1998-2014). “*Harriet Martineau. British Author*”, *Encyclopædia Britannica* <<https://www.britannica.com/biography/Harriet-Martineau>. (Pristupljeno, 13.12.2020.).

HANNAH ARENDT
POLITIČKA FILOZOFIJA KAO SUKUS INKLUZIVNOG
DRUŠTVA

Emina Obradović

SADRŽAJ

Sažetak	293
Uvod	293
Pregled biografije	296
Politička participacija i njen značaj	300
Totalitarizam i demokratija	303
Privatno i javno u filozofiji Hannah Arendt	305
Feministička kontekstualizacija	305
Zaključak	306
Literatura	307

Sažetak

Rad koji je pred Vama ima za cilj da ukaže na značaj izučavanja lika i djela Hannah Arendt. Fokusrajući se na izučavanje njene biografije, kao i osnovnih postulata njene filozofije, radom se nastoji ukazati na nemjerljivi značaj koji je ova znanstvenica ostavila u društvenim znanostima.

Primarno upozoravajući na značaj žena u sociologiji, ali i u drugim znanostima, rad želi demistificirati ulogu žena na razvoj društva u cjelini te želi prikazati kako je njihov doprinos izuzetan, iako je nerijetko zanemaren.

Izučavajući biografiju Hannah Arendt, u radu se nastoje istaći neke od njenih osnovnih zamisli o tome kako urediti društvo i kako podstaknuti egalitarnost. Također, fokus će biti usmjeren ka građanskoj političkoj participaciji, kao ključnom elementu postizanja jednakosti u društvu.

Imajući u vidu doprinos žena u znanosti, radovi Hannah Arendt bit će proučavani kroz prizmu sociologije roda te će se nastojati odgovoriti na ključna pitanja koja Arendt postavlja, fokusrajući se dominantno na pitanje roda i rodnih odnosa.

Jednako tako, radom se žele prikazati njena glavna izučavanja te će rad imati za cilj da potakne čitaoce i čitateljice na detaljnije izučavanje doprinosa žena u znanosti.

Ključne riječi: Hannah Arendt; egalitarnost; rod; politička participacija; žene u znanosti

Uvod

U društvenim znanostima, sociologija, kao znanost o društvu i društvenim odnosima, nerijetko se razmatra kao temeljna društvena znanost. Nepregledan je doprinos koji je sociologija dala u izučavanju društvenih fenomena, procesa i pojava te je izučavan veliki broj faktora koji su vodili ka ovim pojavama i njihovim međusobnim odnosima. Izučavanje i razumijevanje značaja sociologije predstavlja temelje razumijevanja društva i društvenih odnosa kojima je individua okružena te upravo stoga u recentnim godinama dolazi do porasta interesovanja za ovu znanost.

Pravedno je reći kako sociologija kao znanost postoji od samog početka razvoja ljudskih zajednica, no sociologija se kao akademska disciplina prepoznaje tek u 19. stoljeću sa prvim radovima poznatih sociologa, koji se danas izučavaju kao utemeljiteljski radovi znanosti o društvu.

Iako je značaj ovih radova i njihovih autora nemjerljiv, nužno je istaći kako u akademskim krugovima preovladava interes za radovima istaknutih muškaraca na ovom polju, dok su radovi žena sociologinja nerijetko nepravedno potisnuti u drugi plan. Iz toga razloga, ovim radom nastojat će se ukazati na značaj koji su žene sociologinje ostavile u ovoj znanosti, iako je njihov trud nerijetko minimiziran i zapostavljen.

Jednako tako, radom će se nastojati ukazati na bitnost izučavanja žena u sociologiji, kao i njihovog doprinosa znanosti u cjelini.

Dakle, u ovom radu fokus će biti na ženama koje su svojom emancipacijom, radom, učenjem i zalaganjem doprinijele ne samo sociologiji, nego i drugim znanostima te su na taj način zadužile čovječanstvo i ostavle neizbrisivi trag u znanosti.

Kada dolazi do razmatranje uloge muškaraca i žena u znanosti, primjetna je tendencija izučavanja muškog doprinosa u akademskim izučavanjima i u akademskom radu, dok je uloga žena prepoznata u primjenjenim znanostima. Ovdje se primarno tendira ukazati na to kako su muškarci od same pojave sociologije kao znanosti imali privilegiju njenog proučavanja u okviru akademija, škola i fakulteta dok su se žene morale fokusirati i zadovoljiti izučavanjem sociologije (ali u drugih znanosti) pukim promatranjem svijeta i društva oko sebe te su morale same iznalaziti načine na koje će bilježiti i objavljivati rezultate svojih istraživanja.

Uzroci ovakvih pojava su brojni, no pravedno je njihov osnov tražiti u patrijarhalnim obrascima od kojih boluju gotovo sva društva. Patrijarhalne norme nisu smatrale shodnim dati priliku ženama da se okušaju u akademskim izučavanjima niti da daju svoj doprinos na polju istraživanja u kojima su sudjelovali muškarci. Žene su, dakle, same morale da se izbore za svoje mjesto u akademskim krugovima te su uvijek morale da rade i da se trude više nego muškarci kako bi dobile priliku da pokažu svoj potencijal i znanje.

Shodno navedenom, može se zaključiti kako je muška mreža u sociologiji bila akademska i intelektualna, dok je ženska mreža bila onakva kakvom su je žene uspjele formirati u okviru datih mogućnosti.

Bitno je istaći kako autori i autorice dijele mišljenje kako se ženska mreža u sociologiji razvila zahvaljući povezanosti žena koje su nastoje da se bave esencijalnim društvenim pitanjima. Imajući to na umu, važno je naglasiti kako su žene, začetnice društvenih istraživanja, dijelile ideje egalitarnog društva, jednakopravnosti i ravnopravnosti. Jednako tako, žene su se međusobno pomagale u smislu objavljivanja radova, eseja i članaka međusobnog poticanja na rad i istraživanje, kao i na slične elemente koje prate akademski rad. Pravedno je kazati kako su žene uspjele da osiguraju svoje mjesto u akademskim krugovima na način da su se za njega izborile međusobnim radom, trudom i pomaganjem.

Također, budući kako patrijarhalne društvene norme ženi određuju mjesto u kući te je primarno fokusiraju na obavljanje kućanskih zadataka,

Deegan ističe kako su žene imale priliku da pokažu svoje kompetencije tek u poodmaklim godinama života. (Deegan, 1990.)

Ovdje se primarno misli na činjenicu da su žene prvo trebale da se ponašaju po zadatim društvenim normama, koje im propisuju ostanak kod kuće i odgoj djece, a nakon što su ispunile te zadatke, mogle su da se posvete akademskim izučavanjima i bavljenju znanosti.

Ovime su jasno pokazani odnosi koje društva njeguju spram žena te je pokazano kako žena prije svega mora da zasluži titulu uspješne majke i kućanice da bi stekla pravo da se bavi akademijom i intelektualnim pitanjima. također, pored patrijarhalnih normi niti brojne historijske barijere koje su pred žene postavile različite zahtjeve nisu dozvoljavale njihovo profiliranje u znanostima.

Značaj ženama u znanosti i društvu primarno i dominantno daje sociologija roda.

Sociologija roda prepoznaje žene i njihov nemjerljivi doprinos razvoju društva i društvenih okolnosti. Sociologija roda teži da ispita i da izučava ostavštinu žena u znanosti te se fokusira na njihov doprinos u javnom životu, ne zanemarujući ni njihovu privatnu sferu. Privatna sfera se ne zanemaruje iz razloga što je prepoznato da žene dolaze iz različitih društava i da su morale da rastu i razviju svoj potencijal u različitim okolnostima te je stoga bitno izučavanje i ovih karakteristika.

Sociologija roda usmjerava svoje napore ka izučavanju akademskog doprinosa žena te prepoznaje njihov nemjerljivi doprinos razvoju znanosti, ali i razvoju društva u cjelini.

Iako patrijarhalna naučavanja zanemaruju ulogu žene, sociologija roda, ali i druge njoj srodne discipline nastoje demistificirati i dekonstruisati ulogu žena u znanosti te nastoje upozoriti na važnost ovakvih izučavanja.

Iako će u ovom radu primarno biti fokus na doprinosu žena u društvenim znanostima, bitno je reći kako su žene ostavile svoj doprinos i u drugim znanostima, čime su otvorile put daljoj emancipaciji žena te su ukazale na važnost osnaživanja žena u bavljenju znanosti.

Jedna od žena koja je ostavila svoj trag u znanosti i time ukazala na važnost žena u svim sferama društva jeste Hannah Arendt, o kojoj će biti više riječi na narednim stranicama.

Pregled biografije

“INSERT YOURSELF!” (Arendt, H.)

Hannah Arendt rođena je 14. oktobra 1906. godine u Hannoveru, u Njemačkoj. Rođena je i odrasla u bogatoj jevrejskoj porodici, u kojoj je imala potrebne uslove, koji su vodili ka tome da se počne baviti akademskim radom i istraživanjima na poljima njenog interesovanja.

Već u ranom djetinjstvu, zbog nacističkih djelovanja i događanja u Njemačkoj, bila je primorana da emigrira u Pariz, gdje zajedno sa porodicom potražuje azil. Ipak, kako ni Francuska nije pružila željenu i trajnu sigurnost, bila je primorana da azil potraži u Sjedinjenim Američkim Državama, u New York-u.

Svojim zalaganjem i učešćem u javnom političkom životu Sjedinjenih Američkih Država zavrijedila je da postane njihova naturalizirana državljanica 1951. godine. jednako tako, njen angažman joj je osigurao da veoma brzo postane članicom njujorškog intelektualnog kluba kao i direktoricom Istraživačkog centra za jevrejska pitanja. Kasnije će se u svojim radovima dominantno baviti položajem Jevrejki i Jevreja te će svoj rad fokusirati na pitanja manjinskih skupina u društvu.

Hannah Arendt studirala je filozofiju te se najveći opus njenog akademskog života veže upravo za ovu znanost. Iz nje je stekla doktorsko zvanje na Univerzitetu u Heidelbergu.

Za potrebe razumijevanja njenog zvanja u kontekstu sociologije roda, veoma je bitno istaknuti kako je njen doktorat ima veliki značaj na društvene uloge. U ranijim godinama, ženama nije bilo zagarantovano pravo niti na osnovno obrazovanje te stoga sticanje dokorskog zvanja jedne žene zaista predstavlja veliki korak naprijed u ovome polju.

Pored brojnih funkcija koje je obnašala, bila je i profesorica na Univerzitetu u Chicagu od 1963. do 1967. godine, gdje je ostavila nemjerljiv uticaj na generacije studentica i studenata. Nastojala je da svojim aktivnostima, istraživanjima i društvenim angažmanom potakne i motiviše svoje studentice i studente na aktivno sudjelovanje u političkom i društvenom životu, što predstavlja jedno od njenih najvećih zaloga za budućnost.

Aktivno se baveći političkom participacijom i njenim uticajem na društva, ova filozofkinja ostavila je neizbrisivi trag u polju političke filozofije te je potakla brojna istraživanja na ovome polju, koja su dokazala neke od njenih glavnih hipoteza. Bila je zagovornica ljudskih prava i njihovog

poštivanja te je nastojala pridobiti što veći broj sljedbenica i sljedbenika koji bi joj olakšali cilj – postizanje egalitarnog i inkluzivnog društva.

Bila je udata za istaknutog filozofa Heideggera te je kod nekih autora primijetno naučavanje kako je Arendtova učila od njega. Iako ne treba zanemarivati značaj koji je u znanosti ostavio ovaj bračni par, nije pravedno život Hannah Arendt promatrati isključivo kroz njen brak sa Heideggerom, budući da je sama Hannah ostavila neizbrisivi trag u znanosti, na području filozofije, sociologije, politologije, ali i drugih srodnih društvenih znanosti.

Jednako tako, u literaturi se nailazi na mišljenja prema kojima su radovi Hannah Arendt bili pod velikim uticajem Heideggera, što je, ponovno, pogrešna premisa, budući da feministički pokreti prepoznaju nemjerljivi uticaj emancipacije Hannah Arendt koji joj je omogućio objavljivanje vlastitih istraživanja i promišljanja.

U prilog potvrdne argumentacije ove tvrdnje nailazi se na činjenicu kako je Hannah bila u konstantnoj potrazi za znanjem i mudrošću, čime se potvrđuje činjenica kako je ova naučnica imala briljantan um te kako je svojim djelovanjem nastojala potaknuti pozitivne društvene promjene, u korist svih građanki i građana.

Također, kod kontekstualizacije života Hannah Arendt u sociologiju roda, bitno je naglasiti kako je proces njene emancipacije od izuzetnog značaja za filozofska feministička istraživanja i naučavanja. Imajući u vidu činjenicu kako heteronormativni i patrijarhalni obrasci ne prepoznaju ulogu žene u svojstvu naučnice, izdizanje Hannah Arendt izvan tih okvira, zaista je nemjerljiv doprinos razvoju društva, ali i samom razvoju društvenih i drugih znanosti.

Jednako tako, ranije je navedeno kako za žene u znanosti nisu bila rezervisana akademska izučavanja te se njen dolazak na mjesto direktorice Istraživačkog centra za Jevrejska pitanja u nekim izvorima smatra revolucionarnim korakom.

Njena izučavanja teško je i nepravedno svesti pod samo jednu značajku, budući da se bavila različitim društvenim temama i pitanjima na koja je nastojala pružiti adekvatan odgovor. Ipak, nužno je istaći kako je svoj fokus umjerila ka istraživanju totalitarizma, revolucije, prirode i slobode. (Kohn, 2001.)

Iako na izgled ova pitanja djeluju nespojivo i iako njihova veza nije očita, Arendova je ponudila sjajan okvir na osnovu kojega se ova pitanja mogu promatrati zajedno, ali i odvojeno te je ponudila načine na koje svaka od ovih tema može pružiti autentičan način rješavanja društvenih problema.

Gorepomenuta polja istraživanja objedinila je kroz istraživanja u političkim znanostima, budući da je upravo političku znanost smatrala najplemenitijom od svih znanosti te je kroz politički angažman i djelovanje nastojala uticati na podizanje svijesti o važnosti političke participacije kao osnovnog elementa za postizanje egalitarnih i pravičnih društava.

Političku participaciju Arendova smatra temeljem zdravih društava te nastoji ukazati na značaj koji demokratija igra u svim društvima, o čemu će biti više riječi na narednim stranicama.

Arendtovu se u nekim izvorima kritikuje po pitanju činjenice da u svojim istraživanjima rijetko usmjerava fokus na pitanje borbe za ženska prava.

No, kada se u obzir uzme činjenica kako je njen fokus bio na postizanju egalitarnog društva, razumije se da takva društva nisu moguća bez aktivnog učešća žena u njima, iz čega je jasno vidljivo kako se Arendtova zalagala za punu jednakopravnost u društvima te je akcentirala nužnost pružanja prilika svakoj individui koja može da pokaže svoj potencijal kroz društveno djelovanje i društveni angažman.

Kao što je već navedeno, Hannah političku znanost vidi kao najplemenitiju znanost, a politiku doživljava jai središte slobode i kao prostor za satisfakciju potreba svake od individua.

Dakle, fokus svog rada predominantno orjentiše na izučavanje mogućnosti koje politika pruža, a koje vode ka izgradnji egalitarnih društava. Veliki dio svog života posvetila je upravo ovom pitanju te je nastojala ostaviti svoj doprinos striktno u ovom polju.

Pitanje slobode je veoma važno pitanje za nju. Sloboda, kao filozofsko pitanje, jeste ono što filozofkinje i filozofi razmatraju od samog začetka filozofije kao znanosti. Ovo veoma važno pitanje rijetko nailazi na odgovore te s toga veoma privlači kontekstualizacija Arendtove po ovome pitanju.

Ona je prva znanstvenica koja slobodu razmatra kao političko pitanje.

Arendtova je među prvima postala svjesna važnosti bavljenja politikom, budući da politika dominantno učestvuje u procesu kreiranja društvenih normi i pravila. Ovaj uticaj pokatkad je latentan, ali njegove posljedice uvijek su vidljive.

Njena politička misao je unikatna jer je egzistencijalistička, u kontekstu razumijevanja načina na koji javne debate mogu uticati na poboljšanje društvenog položaja svih građanki i građana. Dakle, bila je veoma strastveno uključena u procese donošenja odluka koje će osigurati zdrava

društva, sa jednakim prilikama za zadovoljenje potreba svih građanki i građana.

Arendtova je razmatrala političke prilike u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama u 20. Stoljeću te su naročito interesantne debate na ovu temu, kojima je prisustvovala i koje je vodila. Budući da je svjedočila razvoju i rastu hitlerovskog nacističkog režima (što je osnovni razlog zbog čega je bila primorana potražiti azil), veliki dio svoje pažnje posvetila je proučavanju ovakvih režima te je nastojala pronaći načine na koje je moguće boriti se protiv njih.

Njene debate na ovu temu kao i interpretacije tadašnjih događaja, popularna su tema i u postmodernom svijetu.

Hannah Arendt jedna je od najutjecajnijih političkih filozofkinja 20. stoljeća, koja je objavila značajan broj radova, od kojih se ističu sljedeće knjige:

1. Porijeklo totalitarizma (The Originis od Totalitarism), u kojoj govori o staljinističkom i hitlerovskom režimu, koji su bili veoma popularan predmet debate u vrijeme kada je knjiga objavljena.
2. The Human Condition, koja predstavlja svojevrsnu filozofsku studiju u kojoj se proučavaju fundamenti aktivnog života, koje Arendtova predstavlja na specifičan i sebi svojsven način.
3. Između prošlosti i budućnosti
4. O revoluciji
5. Ljudi u mračnim vremenima
6. Život uma (objavljen posthumno)

Iz samih naslova njene bibliografije, vidljivo je na koje se teme Arendtova dominantno fokusirala te je vidljivo na kojim poljima u znanosti je ostavila najveći uticaj, a kroz izučavanje njenih radova vidljivo je kako oni predstavljaju kritiku političkih i moralnih katastrofa 20. stoljeća.

Njeni radovi otvaraju prostor za dubiozne kritičke studije društava te predstavljaju plodno tlo za promišljanje položaja građanki i građana u modernom društvu.

Iako se nije primarno bavila pitanjem roda, moguće je povući paralele između njenih radova i radova sestara osnivačica u sociologiji te donijeti određene zaključke koji se tiču položaja žena kroz prizmu razmišljanja ove političke filozofkinje te će stoga na narednim stranicama napori biti usmjereni ka dekonstrukciji njenih razmišljanja kao i njihovom kontekstualiziranju u područje sociologije roda.

Politička participacija i njen značaj

“Svi zakoni prvo stvaraju prostor u kojem su valjani i taj prostor je svijet u kojem se možemo kretati u slobodi.” (Arendt, H.)

Politička participacija predstavlja jedan od temeljnih segmenata demokratskog društva. Pravedno je reći kako bez ovog segmenta demokratska društva ne bi mogla da postoje budući da se ne bi mogao izraziti temeljni postulat demokratije – ravnopravno učešće svih građana i građanki.

Politička znanost poznaje dva oblika političke participacije, a to su:

1. Aktivna
2. Pasivna

Aktivna politička participacija podrazumijeva učešće u demokratskim procesima, najčešće na način kandidovanja na izborima. Građani i građanke koji su aktivno uključene i u demokratske procese prepoznate i su kao političke liderice i lideri te igraju ključnu odluku u procesu donošenja političkih odluka, koje imaju uticaja na društvo u cjelini.

Pasivna politička participacija podrazumijeva tek izlazak na političke izbore i iskorištavanje prava glasa. Pasivno sudjelovanje u demokratskim procesima, ipak, osigurava ispravno, efikasno i efektivno sprovođenje osnovnih principa demokratije te vodi ka izgradnji pravičnog društva.

U cilju kontekstualizacije naučavanja Hannah Arendt i dovođenja u vezu njenih istraživanja sa istraživanjima sociologije roda, neminovno je istaknuti kako niti aktivna niti pasivna politička participacija dugo vremena nisu bile osigurane ženama, što dovodi do zaključka kako demokratska društva nisu mogla da postoje.

U cilju argumentacije ove tvrdnje, nužno je istaći kako demokacija podrazumijeva uključenje svih građana i građanki. Budući da je ranije cjelokupan ženski rod bio onemogućen za ovo pravo, ispravno je tvrditi kako demokacija nije postojala prije pojave sufražetskog pokreta, koji je omogućio političku participaciju i za žene.

Politička participacija jeste jedna od najčešćih tema istraživanja Hannah Arendt. Ova filozofkinja odlično je razumijevala značaj političke participacije i aktivnog sudjelovanja građana i građanki za razvoj društava te je nastojala ukazati kako politička participacija vodi ka izgradnji egalitarnih društava, budući da se na ovaj način osigurava da sve članice i članovi jednog društva doprinesu njegovom razvoju, u okviru svojih mogućnosti.

Razvoj zdravih i egalitarnih društava nije moguć bez aktivnog sudjelovanja građanstva u cjelini, što je Arendtova dobro poznavala. Samo ravnopravnom inkluzijom moguće je postići dobra i zdrava društva.

Iako je spomenuto kako Hannah Arendt svoje radove nije adresirala primarno na ženska pitanja, nemoguće je ne uvidjeti vezu njenog učenja sa osnovnim postulatima pokreta za prava žena. Dakle, iako ona u svojim radovima nije dominantno govorila o pokretima za žene, iz samog proučavanja njenih tekstova vidljivo je kako se ona zalaže za punu ravnopravnost u društvima, što neminovno podrazumijeva aktivno uključivanje i učešće žena u procesu donošenja odluka. Jednako tako, vidljivo je zagovaranje aktivnog političkog učešća, koje neminovno vodi ka izgradnji zdravijih društava.

Za Arendovu je politička participacija važna i iz razloga što omogućava uspostavljanje solidarnosti i čvršćih veza među građankama i građanima.

Ovdje je vidljiv veoma bitan psihološki element, kojim se ukazuje na važnost saradnje građanki i građana. Njihova saradnja vodi ka izgradnji solidarnosti u društvu, što će neminovno voditi ka postizanju egalitarnost jer solidarni građani i građanke neće dozvoliti neravnopravnosti u svom društvu te će saradivati u cilju rješavanja temeljnih društvenih problema, čija će rješenja voditi ka izgradnji čvršćih veza među njima.

Također, kako je Yar primijetio, Arendtova uči kako će politička participacija omogućiti građanima i građankama da se međusobno bolje upoznaju te da razumijevaju potrebe koje svaka individua ima u procesu izgradnje društva. (Yar, 2000.)

Politička participacija omogućit će građankama i građanima da razmjenjuju mišljenja u kontekstu gorućih društvenih problema te da na taj način iznalaze individualna rješenja za kolektivne probleme. Individualna rješenja pružit će okvire za rješavanje onih problema sa kojima se građanke i građani suočavaju te će omogućiti izgradnju kvalitetnijih društava, u kojima će svaka individua dobiti priliku da pokaže svoj potencijal.

Ovdje je ponovno vidljiv filozofsko – psihološki element koji upućuje na to kako je veoma bitno poticati razvoj individua, koje će učestvovati u procesu kreiranja zdravijih i egalitarnijih društava. Budući da svaka individua na sebi svojsven način doprinosi ovom razvoju, veoma je važno upoznati načine na koji su ovi doprinosi mogući te ponuditi prostor gdje će se potencijali individua iskazati.

Jednako tako, u procesu političke participacije nužno je građanima i građankama pružiti mogućnost sastajanja sa političkim liderima i liderkama. Ovo će otvoriti mogućnosti građanima i građankama da adresiraju svoje probleme, što će neminovno voditi njihovom bržem rješavanju te će doprinijeti procesima demokratizacije i izgradnje društava.

U procesu političke participacije nužno je da sudjeluju kako građanke i građani, tako i liderke i lideri. Time se efikasnije postiže dijalog te se otvaraju novi načini rješavanja kolektivnih problema. Jednako tako, pružaju se mogućnosti građanima i građankama da iznesu svoje mišljenje, što ostavlja pozitivne posljedice na njih, budući da im se ukazuje na važnost participacije.

Budući da su njena istraživanja u političkoj znanosti njen eklatantan doprinos razvoju društava, nužno je istaći kako je Arendtova politiku razumijevala kao javnu debatu, o pitanjima koja su od opšteg interesa.

Ovo podrazumijeva da je Arendtova razumijevala značaj političkih dešavanja na tlu Europe, ali i šire, te je nastojala pronaći načine na koje može podići građansku svijest o pitanju važnosti participacije u procesu donošenja političkih odluka.

U procesima javnih debata, isticala je, građanke i građani su dužni da predstave ključne probleme sa kojima se susreću u svojim društvima. Dužni su detaljno iznijeti temelje problema te iste predstaviti političkim liderkama i liderima.

Dužnost političkih liderki i lidera jeste da ponudi efikasna rješenja ovih problema te da svojim djelovanjem doprinesu da ta rješenja postanu dijelom društvene zbilje.

Arendtova je izuzetno kritički posmatrala društvo, budući da je željela da doprinese izgradnji boljih europskih društava.

Autorice i autori su saglasni oko činjenice da je to jedan od razloga zašto je naučavala kako legitimna moć leži u rukama građanki i građana.

Dakle, prema njoj, građanke i građani jednog društva su neprikosoveni nosioci promjena, koji svojom participacijom u demokratskim političkim procesima neminovno utiču na pozitivna društvena dešavanja te vode ka izgradnji egalitarnih društava.

Ona odgovornost smješta u ruke građanki i građana te u svojim izlaganjima i intervjuima aktivno poziva građanke i građane da koriste svoja prava participacije te da mijenjaju postojeće režime, kao i da učestvuju u procesu demokratizacije, koja će sa pijedestala svrgnuti totalitarizam.

Moć političkih elita smatra neligitimnom. Imajući u vidu kako njihova moć proizlazi iz volje građanki i građana da ih odaberu i učine ih elitama, jasan je ovaj stav.

Dakle, građanke i građani trebaju biti glavni akteri društvenih promjena.

Na isti način na koji je sufražetski pokret obezbijedio i osigurao ženama pravo glasa, na taj način građanke i građani trebaju da surađuju i obezbjeđuju jednako poštivanje prava svake od individua.

Iz svega navedenog, evidentno je kako je i zašto Arendtova poticala političku participaciju građanki i građana. Sama je uviđala njihov značaj u procesu donošenja odluka te je razumijevala važnost pravilnog adresiranja gorućih društvenih problema.

Samo jednakopravnom političkom participacijom moguća je izgradnja egalitarnih društava te je moguće očekivati poštovanje prava svih individua.

Ukoliko ovi segmenti izostanu, nažalost, moguće je tvrditi kako će društva imati intenciju prelaska u totalitarna društva, što će neminovno voditi njihovom nazatku.

U kontekstu prava žena, to bi moglo imati fatalne posljedice. Recentna dešavanja na globalnoj sceni upozoravaju na činjenicu kako, uprkos borbi za prava žena, žene još uvijek nisu egalitarne u brojnim društvenim procesima niti odlukama. S toga je veoma bitno razumijeti značaj političke participacije, budući da sama politika utiče na kreiranje olduka i zakona koji se tiču striktno žena.

Totalitarizam i demokratija

“U uslovima tiranije puno je lakše djelovati nego misliti.” (Arendt, H.)

Hannah Arendt u svojim je istraživanjima i radovima veliku pažnju posvećivala totalitarizmu te je nastojala iznaći i predstaviti načine na koji se društva mogu suočavati i boriti protiv njega. Temeljna literatura za izučavanje njenog pristupa ovom problemu jeste njena knjiga, izdana 1951.godine, naslovljena *The Orgins of Totalitarism*, u kojoj je iznijela svoja osnovna razmatranja i zaključke o ovome problemu, fokusirajući raspravu na evropsku političku scenu toga doba.

Kako Koh primjećuje, Arendt totalitarizam vidi kao: “Silu koja abolira društvene klase jednako kao i civilno društvo i koja društvene mase transformiše u amorfne mase furioznih individua.” (Koh, 2001.)

Za Arendt totalitarizam predstavlja jednu od brutalnijih društvenih pojava, koja onemogućava efikasno i ispravno funkcionisanje društva. Totalitarizam, dakle, vidi kao pojavu koja onemogućava društveni napredak, budući da ulazi u sve pore društva i zahvata sve njegove segmente.

Jednako tako, totalitarizam za nju predstavlja element dezintegracije društava, čime se upućuje na činjenicu da totalitaristička društva ne prepoznaju ravnopravnost niti egalitarnost te su u svom osnovu orjentisana ka segregaciji i diskriminaciji određenih društvenih skupina.

Kohova tvrdnja upućuje na veoma važan psihološko – socijalni segment izučavanja Arendtove. Totalitaristički režimi utiču na izgradnju individua koje će svojim djelovanjem potpomoći dalje etabliranje ovakvih režima.

Dalje etabliranje totalitarističkih režima, neminovno će voditi ka gubitku ravnopravnosti i pravičnosti te će negativno uticati na razvoj društava, što će za rezultat imati stagnaciju razvoja društava, posmatrano globalno.

Budući da se u svojim radovima vezanim za totalitarizam fokusirala na staljinistički i hitlerovski režim, jasna je njena intencija borbe protiv ove pojave. Imajući u vidu u činjenicu da je Arendtova dio svog života posvetila borbi za prava Jevreja i Jevrejki, ogledno je zašto je željela da iznađe načine borbe protiv totalitarizma, kao i da ukaže na značaj puta prema demokratiji, budući da vjeruje kako totalitarizam uništava javni prostor te ostavlja negativne posljedice na sve članove i članice jednog društva.

Ona tvrdi kako je demokratija, kao antipod totalitarizmu, jedini ispravan i efikasan način borbe protiv malicioznosti koje totalitarizam donosi.

Važno je naglasiti kako se u izučavanjima Arendtove demokratija definiše kako političkim principima, tako i voljom građana i građanki.

Upravo volja građana i građanki predstavlja sukus demokratije te vodi ka borbi protiv totalitarizma. Aktivno učešće u demokratskim političkim procesima podrazumijeva pravo na izbor političkih elita, no isto tako priznaje se i pravo da se bude biran od strane građana i građanki. Građani i građanke u toku demokratskog procesa donošenja odluka, nastoje da izaberu u vlast samo one predstavnike i predstavnice koji će odgovoriti na njihove potrebe i zahtjeve.

Demokratija, kao najpravedniji oblik vladavine, podrazumijeva aktivno učešće svih građana i građanki jednog društva. Uzevši u obzir

činjenicu kako žene nisu imale pravo učešća u političkim procesima sve do pojave sufražetskog pokreta, a akcentirajući fakt kako žene nisu dobile pravo glasa u svim državama u isto vrijeme, pravdano je tvrditi kako nisu sva društva postigla demokratičnost u isto vrijeme te kako je proces demokratizacije u mnogim državama još uvijek u toku.

Bez aktivnog i ravnopravnog učešća svih građana i građanki, teško je govoriti o demokratskom društvu te je upravo s toga bitno naglasiti važnost demokratizacije društava i njihove adaptacije potrebama svih. Ovdje se primarno misli na potrebe žena i zaštite njihovih prava, kao i na dokidanje majorizacije i segregacije žena, samo na osnovu njihovog roda.

Istinski demokratska društva ne smiju dozvoliti segregaciju niti diskriminaciju bilo koje društvene skupine te moraju raditi na obezbjeđivanju jednakih prava za sve članove i članice.

Upravo su iz ovog razloga razmatranja i izučavanja Hannah Arendt bitna u kontekstu demokratizacije društava i aktivne participacije svih građana i građanki.

Privatno i javno u filozofiji Hannah Arendt

Feministička kontekstualizacija

“Život bez govora i bez djelovanja je mrtav za svijet.” (Arendt, H.)

Izučavanje filozofije Hannah Arendt vodi do zaključka kako ona političku sferu vidi sastavljenu iz dva elementa:

1. Mjesto slobode i jednakosti, koja se javlja kada se građanke i građani zalažu za svoju slobodu i za pravo glasa te kada participiraju u rješavanju pitanja koji su od njihovog interesa.

O slobodi i jednakosti kao o centralnim područjima analize i istraživanja Arendtove bilo je riječi na prethodnim stranicama te su ovako formulisanom činjenicom simplificirano potvrđeni raniji navodi. Put do slobode i jednakosti nikada nije bio jednostavan, o čemu svjedoči i borba za prava žena, koja seže i do postmodernih vremena.

2. Institucije koje građanke i građana razdvajaju od prirodnih tokova i koje osiguravaju permanentan prostor za društvene aktivnosti.

Institucionalizacija društvenih procesa izuzetno je važan faktor integracije društava, a predstavlja i bitan segment inkluzije, koji neminovno vodi ka egalitarnosti u društvima.

U svojim radovima Hannah je naglašavala važnost prepoznavanja razlike između javnog i privatnog. U kontekstu sociologije roda i rodnih studija, bitno je istaknuti kako historijska, ali i recentna društvena dešavanja, ukazuju na to kako je žensko pitanje gotovo uvijek javno pitanje te kako ne postoje prava niti uloge koje žene ispunjavaju, a da u njihove tokove ne budu uključeni elementi javnosti. S tim u vezi, bitno je prepoznavanje značaja privatnih elemenata, kao i davanje na važnosti ovim elementima, s ciljem emancipacije žena, kao i ustoličavanja ženskog pokreta.

Političko djelovanje neminovno i neupitno je javno djelovanje budući da politika podrazumijeva rad za opće društveno dobro. U tom smislu, političke aktivnosti neophodno je provoditi javno i transparentno, a političke odluke nužno je donositi u skladu sa društvenim potrebama, pri tome ne zanemarujući potrebe individua.

U postmodernom društvu dolazi do pojave prema kojoj prisustvo u političkim tokovima podrazumijeva sudjelovanje u javnom životu društvu, što je pojava na koju svaka od individua koja nastoji da se bavi politikom treba biti pripremljena.

Za Arendtovu je karakteristično kako ona teži i zagovara ukidanje termina "javno mišljenje", budući da ono podrazumijeva slijepo slijedenje zadatih društvenih normi. (Kohn, 2002.)

Slijedenje društvenih normi potencijalno ima razarujuće efekte na društvo, budući da neke od njih latentno vode ka neravnopravnosti, čime društva odvajaju od procesa demokratizacije te samim tim utiču na pojavu totalitarnih režima, što je naročito pogubno za marginalizovane društvene grupe. O nezadovoljstvu Arendtove ovakvim pojavama bilo je riječi na prethodnim stranicama.

Zaključak

Ovaj rad nastojao je prikazati život i osnovna naučavanja jedne od najpriznatijih filozofkinja 20. Stoljeća – Hannah Arendt.

Hannah Arendt bila je borkinja za prava marginalizovanih skupina, koja je nastojala iznaći načine na koje sve društvene grupe, ali i sve pojedinačne individue mogu ravnopravno sudjelovati u društvu te doprinositi njegovom razvoju.

Njena razmišljanja ponekad djeluju utopistički.

Hanna Arendt svoj je život posvetila nauci. Imala je veliku sreću u ovome domenu, budući da nisu sve žene njenog vremena imale priliku da

se okušaju u akademskom životu, budući da im to nisu dozvoljavale zadate patrijarhalne društvene norme.

Njen doprinos na području filozofije, sociologije i politologije je nemjerljiv, a njena istraživanja i dalje su područja plodnih analiza, koja za cilj imaju postizanje egalitarnijih društava.

Za svako društvo je nužno da prepozna kako ne može pravilno funkcionisati ukoliko u njegovo funkcionisanje nisu uključeni svi njegovi članovi i članice.

S toga, Arendtova političku participaciju vidi kao ključ integracije društava, ali i kao jedan od osnovnih faktora inkluzije. Inkluzija je moguća tek kada su prepoznati potencijali svake od individua te je ovdje prepoznat način na koji se sufražetski pokret (ali i svi drugi pokreti za prava žena) prepoznaju kroz filozofsko – politološko djelovanje Hannah Arendt.

Hannah Arendt živjela je u mračnim vremenima, kako ih je sama nazivala, ali je vjerovala kako uvijek postoje vrijeme i mjesto za iluminaciju.

Ostaje nada da iluminacija pokreta za prava žena dolazi u godinama koje su ispred nas.

Literatura

1. Deegan, Mary Jo (1990.): ŽENE U SOCIOLOGIJI, BIBLIOGRAFSKA KNJIGA IZVORA, Greenwood Press, New York, Westport, Connecticut, London
2. Koh, Jerome (2000.): THE WORLD OF HANNAH ARENDT, Selection of Papers of Political Philosopher, The Library of Congress
3. Yar, Majid (2000.): HANNAH ARENDT (1906. – 1975), Internet Encyclopedia od Philosophy

Youtube izvori

1. Hannah Arendt “Zur Person” : <https://www.youtube.com/watch?v=dsoImQfVsO4>
2. Hannah Arendt Interview 1964 – What Remains?: <https://www.youtube.com/watch?v=RfoaHBTAfzU>
3. Introduction to Hannah Arendt’s The Origins of Totalitarianism #1 Antisemitism: https://www.youtube.com/watch?v=G_3nUstGXxU

Izvod iz recenzija

Zanemareni doprinos sociologinja

Hrestomatija “Sociologija roda ii- sestre osnivačice u sociologiji”, koju su pripremili studenti i studentice Fakulteta političkih nauka Sarajevo, sa Odsjeka za sociologiju, vrijedan pažnje je iskorak u propitivanju doprinosa žena sociologiji. Žene su, kao i drugim znanstvenim disciplinama dale značajan doprinos, međutim njihove ideje i djelovanje sistemski su zanemarivani i marginalizirani. Iako su još u 19. stoljeću sociologinje, poput Emily Greene Balch postavljale temelje rodno osjetljive sociologije koja uključuje i iskustva žena i drugih obespravljenih skupina, a neke od njih kao što je Jane Adams će dobiti i Nobelovu nagradu za mir, sve do 1970-ih godina rodno osjetljiva perspektiva neće biti značajnije zastupljena u epistemologiji i istraživanjima.

I danas je mainstream sociologija dominantno muškocentrična i često se pod plaštom znanstvene objektivnosti potiskuju znanja, iskustva i perspektive žena koje su u najvećoj mjeri objekti a ne subjekti znanja. Žene su u zadnjih nekoliko decenija uspjele nametnuti se kao istraživačice u različitim granama znanosti, ali je njihov put skoro uvijek bio dvostruko teži, jer su stalno morale dokazivati da vrijede i da znaju kako bi bile prihvaćene i priznate.

S obzirom da su svi društveni odnosi orodnjeni važno je razumjeti načine na koje rodni režimi utječu na našu percepciju društvene stvarnosti, ali i to da mi sami kreiramo stvarnost u kojoj živimo. Ova dijalektike odnosa nam pomaže da razumijemo koliko je društvena stvarnost koju ponekad doživljavamo kao prirodnu datost, promjenljiva i da u tim promjenama rod i rodne ulogu nisu fiksna kategorije.

Sociologinje o kojima studenti i studentice pišu u ovoj Hrestomatiji su to i pokazale iskoračivši iz društveno zadatih rodni uloga, ostavljajući iza sebe naslijeđe na temelju kojeg će nove generacije žena graditi rodno uključive pristupe sociologiji i drugim znanstvenim disciplinama.

Sociologinja v. prof. dr. Zilka Spahić Šiljak